

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VII. 62.



ALKOHOLSTATISTIKK  
1920—1921.

(*Statistique de l'alcool 1920—1921*)

---

UTGITT AV  
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.



KRISTIANIA,  
I KOMMISJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.  
1922.

Pris: Kr. 1.50.

Norges Offisielle Statistikk, rekke VII.  
(Statistique Officielle de la Norvège, série VII.)

Trykt 1921:

- Nr. 1. Skolevesenets tilstand 1915. (*Instruction publique.*)  
— 2. Folkemengdens bevegelse 1917. (*Mouvement de la population.*)  
— 3. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1917. (*Rapport sur l'État sanitaire et médical.*)  
— 4. Sinnssykeasylenes virksomhet 1918. (*Hospices d'aliénés.*)  
— 5. Industristatistikk 1918. (*Statistique industrielle.*)  
— 6. Norges sparebanker 1919. (*Caisse d'épargne.*)  
— 7. Norges kommunale finanser 1916/1917. (*Finances des communes.*)  
— 8. Sykforsikringen 1919. (*Assurance-maladie.*)  
— 9. Lønninger 1920. (*Gages et salaires.*)  
— 10. Norges skibsfart 1919. (*Navigation.*)  
— 11. Sjømannsforsikringen 1918. Fiskerforsikringen 1919. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)  
— 12. Jordbruksstillingen 1 januar 1918. Annet hefte. Areal og dets anvendelse m. v. Oversikt over tellingens resultater. (*Recensement agricole du 1<sup>er</sup> janvier 1918. II. Étendue des exploitations, superficie cultivée. Aperçu général, etc.*)  
— 13. Husholdningsregnskap sept. 1918—sept. 1919. (*Budgets de familles de sept. 1918 à sept. 1919.*)  
— 14. Norges bergverksdrift 1918. (*Mines et usines.*)  
— 15. Ulykkesforsikringen 1918. (*Assurances contre les accidents du travail.*)  
— 16. Norges jernbaner 1919/20. (*Chemins de fer norvégiens.*)  
— 17. Fængselsstyrelsens aarbok 1917. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1917.*)  
— 18. Norges postvesen 1920. (*Statistique postale.*)  
— 19. Norges handel 1919. (*Commerce.*)  
— 20. Fagskolestatistikk 1917/18—1919/20. (*Écoles professionnelles.*)  
— 21. Norges telegrafvesen 1919/20. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)  
— 22. Veterinærvesenet og kjøttkontrollen 1919. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)  
— 23. Forsikringsselskaper 1919. (*Sociétés d'assurances.*)  
— 24. Norges fiskerier 1918. (*Grandes pêches maritimes.*)  
— 25. Utvandringsstatistikk. (*Statistique de l'émigration.*)  
— 26. Skolevesenets tilstand 1916. (*Instruction publique.*)  
— 27. Rekruttering 1917. (*Recrutement.*)  
— 28. Private aktiebanker 1920. (*Banques privées par actions.*)  
— 29. Norges skibsfart 1920. (*Navigation.*)  
— 30. Fængselsstyrelsens aarbok 1918. (*Annuaire de l'Administration générale des prisons 1918.*)  
— 31. Folkemengdens bevegelse 1918. (*Mouvement de la population.*)  
— 32. Sykforsikringen 1920. (*Assurance-maladie.*)

NORGES OFFISIELLE STATISTIKK. VII. 62.



ALKOHOLSTATISTIKK  
1920—1921.

(*Statistique de l'alcool 1920—1921.*)

---

UTGITT AV  
DET STATISTISKE CENTRALBYRÅ.<sup>o</sup>



KRISTIANIA,  
I KOMMISJON HOS H. ASCHEHOUG & CO.  
1922.

Alkoholstatistik. I. Forbruk av brænevin, vin og øl i Norge 1814—1909,  
se Norges Offisielle Statistikk, rekke V, nr. 124.

Alkoholstatistik. II. 1908—1911, se N. O. S., rekke V, nr. 199.

Alkoholstatistik. III. Drukkenskapsarrestationer 1896—1912, se N. O. S.  
rekke VI, nr. 63.

Drukkenskapsførseelser 1913—1915, se N. O. S., rekke VI, nr. 78.

Drukkenskapsførseelser 1916—1917, se N. O. S., rekke VI, nr. 143.

Alkoholstatistikk 1918—1919, se N. O. S., rekke VI, nr. 190.

## **F o r o r d.**

**Byrået fremlegger herved Alkoholstatistikken for årene 1920—1921, utarbeidet av sekretær E. Gjermoe.**

**Det Statistiske Centralbyrå, Kristiania i september 1922.**

**Gunnar Jahn.**

## Innhold.

Side

### Oversikt:

I. Nye bestemmelser om alkoholomsetningen . . . . .	1*
II. Bevillinger til salg og skjenkning av vin og øl m. v. . . . .	6*
III. Alkoholforbruket. Den lovlige alkoholomsetning i 1921 . . . . .	16*
IV. Smuglingen i 1918—1921; politiuttaleiser om hjemmebrenning, surrogatdrikk m. v. 1920. . . . .	36*
V. Drukkenskapsførseelsene . . . . .	75*

### Tabeller:

1. Drukkenkapsførseelser i byene i 1920 . . . . .	2
2. Drukkenkapsførseelser i byene i 1921 . . . . .	6
3. Drukkenkapsførseelser i bygdene 1920 og 1921 . . . . .	10
4. Samme fordelt på arrestasjoner og andre førseelser, menn og kvinner	10
5. Drukkenkapspromillen for samtlige førseelser i bygdene i 1918—1921 og for innenbygdsboendes 1920 og 1921 . . . . .	11
6. Arrestasjoner i byene pr. 1000 innbyggere, 1898—1921 . . . . .	12
7. Drukkenkapsførseelser (samtlige) i byene pr. 1000 innbyggere 1913— 1921, særskilt for innenbysboende 1920 og 1921 . . . . .	16
8. Drukkenkapsførseelser på de enkelte dager i 1918 og 1919. Samt- lige byer . . . . .	18
9. Drukkenkapsførseelser 1920 og 1921 i de større byer, byene samlet og bygdene samlet: Forholdstall for samtlige førseelser . . . . .	19
10. Drukkenkapsførseelser 1920 og 1921 i de større byer, byene samlet og bygdene samlet: Procent førseelser begått av utenbys(bygds-) boende. Forholdstall særskilt for førseelser begått av innenbys (bygds-) boende og utenbys(bygds-) boende . . . . .	20
11. Tollsviksaker om brennevin og vin i årene 1918—1921 avgjort av Finans- og Tolldepartementet . . . . .	22
12. Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød) i Norges byer i året 1921 . . . . .	24
13. Opgave over skjenkning av øl og vin (fruktvin og mjød) i Norges byer i året 1921 . . . . .	26
14. Skjenkning og salg av øl og vin i bygdene i 1921 . . . . .	27
15. Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød) i Norges byer i året 1922 . . . . .	28
16. Opgave over skjenkning av øl og vin (fruktvin og mjød) i Norges byer i året 1922 . . . . .	30
17. Skjenkning og salg av øl og vin i bygdene 1922 . . . . .	31
18. Forbruk pr. innbygger av brennevin, vin og øl i årene 1851—1921 og beregnet forbruk av alkohol (100 pct.) i disse drikker . . . . .	32
19. Tilvirking av øl i årene 1915—1921 . . . . .	33
20. Det lovlige forbruk av spiritus, brennevin og hetvin i året 1921 . .	34
21. Apotekenes omsetning av spiritus, brennevin og hetvin i året 1921 .	36
22. Spiritus, brennevin og hetvin, innført og solgt av destillasjoner og vinfirmærer, etter kvalitetene, i året 1921 . . . . .	38
23. Folkeavstemning 5 og 6 oktober 1919 om forbud mot tilvirking, innførsel og omsetning av brennevin og sterk (het) vin. . . . .	40

## Table des matières.

	Pages.
<b>Introduction :</b>	
I. Dispositions législatives relatives au commerce des boissons alcooliques . . . . .	1*
II. Patentes pour la vente et le débit du vin et de la bière . . . . .	6*
III. Consommation des boissons alcooliques. Mouvement commercial légal en 1921 . . . . .	16*
IV. Contrebande . . . . .	36*
V. Débits d'ivresse . . . . .	75*
 <b>Tableaux:</b>	
1. Débits d'ivresse dans les villes en 1920 . . . . .	2
2. Débits d'ivresse dans les villes en 1921 . . . . .	6
3. Débits d'ivresse dans les districts ruraux en 1920 et 1921 . . . . .	10
4. Id. répartis par arrestations et d'autres débits. Hommes et femmes . . . . .	10
5. Débits d'ivresse par 1000 habitants dans les districts ruraux en 1913 — 1921 . . . . .	11
6. Arrestations dans les villes par 1000 habitants pendant les années 1898—1921 . . . . .	12
7. Somme totale de débits d'ivresse dans les villes par 1000 habitants pendant les années 1913—1921 . . . . .	16
8. Débits d'ivresse répartis entre les différents jours, en 1920 et 1921. Toutes les villes réunies . . . . .	18
9. Débits d'ivresse en 1920 et 1921: Nombres relatifs. Les grandes villes, toutes les villes réunies, tous les districts ruraux réunis . . . . .	19
10. Débits d'ivresse en 1920 et 1921. Pourcent de débits commis par des personnes demeurant hors de la commune. Nombres relatifs spéciaux: personnes demeurant hors de la commune. Nombres relatifs spéciaux: personnes demeurant dans la commune et hors de la commune. Les grandes villes, toutes les villes réunies, tous les districts ruraux réunis . . . . .	20
11. Fraudes concernant d'eau de vie et de vin pendant les années 1918—1921 . . . . .	22
12. Données relatives à la vente de la bière et du vin (ainsi que des vins de fruits et du hydromel) dans les villes en 1921 . . . . .	24
13. Données relatives au débit de la bière et du vin (ainsi que des vins de fruits et du hydromel) dans les villes en 1921 . . . . .	26
14. Débit et vente de la bière et du vin dans les districts ruraux en 1921 . . . . .	27
15. Données relatives à la vente de la bière et du vin (ainsi que des vins de fruits et du hydromel) dans les villes en 1922 . . . . .	28
16. Données relatives au débit de la bière et du vin (ainsi que des vins de fruits et du hydromel) dans les villes en 1922 . . . . .	30
17. Débit et vente de la bière et du vin dans les districts ruraux en 1922 . . . . .	31
18. Consommation d'eau de vie, de vin, de bière et d'alcool pur par habitant pendant les années 1851—1921 . . . . .	32
19. Production de bière pendant les années 1915—1921 . . . . .	33
20. Consommation légale d'alcool, d'eau de vie et de vin en 1921 . . . . .	34
21. Le mouvement commercial des pharmacies d'alcool, d'eau de vie et de vin en 1921 . . . . .	36
22. Alcool, eau de vie et vin importés et vendus en 1921 de distilleries et de maisons de vin, d'après la qualité . . . . .	38
23. Vote populaire du 5 et 6 octobre 1919 concernant l'interdiction permanente de la production, de l'importation et du mouvement commercial des spiritueux et des vins forts . . . . .	40

# Oversikt 1920–21.

## I. Nye bestemmelser om alkoholomsetningen.

Det midlertidige brennevins- og hetvinsforbud av 25 mai og 28 juni 1917 hadde i det vesentlige fått sin endelige utformning i kgl. res. av 5 desember 1919, som gav forskriftene for den ennu tillatte omsetning av brennevin og sterk vin til medisinsk, teknisk og videnskapelig bruk (se Alkoholstatistikk 1918—19 s. 3\*).

Et par mindre betydelige forandringer har disse forskrifter fått ved kgl. res. av 8 oktober 1920, som av praktiske grunner forandrer maksimalgrensen for på én gang utlevert sykebrennevin m. v. fra 300 gram til  $\frac{1}{2}$  flaske (ca. 325 cm.<sup>3</sup>), og kgl. res. 18 juni 1921, som hever den høieste alkoholstyrke for tillatt vin fra 12 til 14 volumprocent.

I denne forbindelse kan det nevnes at Socialdepartementet i skrivelse av 8 februar 1921 bestemmer at resepter på brennevin og spiritus i alminde-  
lighet ikke kan kreves ekspedert på sør- og helligdager eller på andre dager utenfor den sedvanlige ekspedisjonstid.

Innførselen av spiritus blev efter importforbudet av 8 januar 1921 av-  
hengig av departementets tillatelse for hvert tilfelle. Forbudet består frem-  
deles. For øvrig har forbudsloven av 16 september 1921 gjort enhver innførsel  
til private av brennevin (derunder spiritus) og sterk vin til gjenstand for  
bevilling; bevillingsmyndigheten utøves av Socialdepartementet etter kgl. res.  
av 23 september 1921. For så vidt er altså forskriftene av 5 desember 1919  
skjerpet, mens den nye lov lar dem uforandret for øvrig.

Utførselsforbudet for vin, brennevin og spirituosa av 20 juni 1917 blev  
ophevet ved skrivelse av 27 januar 1920.

En midlertidig utvidelse fikk brennevins- og hetvinsforbuddet under  
storstreiken våren 1921. Kgl. resolusjon av 27 mai 1921 gir Socialdeparte-  
mentet bemyndigelse til inntil videre å la forbudet omfatte også vin med  
12 volumprosent alkohol og derunder, fruktvin, mjød av hvilken som helst  
alkoholstyrke og øl, alkoholsvakt undtatt. Noget ølforbud blev der ikke ut-  
stedt, men for de andre varer bestod forbudet fra 28 mai til 11 juni. Faktisk  
bevirket streiken at det også blev temmelig knapt om ølet.

Lokale totalforbud blev nogen uker i april—mai 1920 gjort gjeldende for Tyssedal, Odda og Digranes i Odda herred (kgl. resolusjon av 23 april, 26 april og 28 mai 1920).

Mens brennevins- og hetvinsforbudet er oprettholdt, er forbudet mot øl av skatteklassen III (over 4.75 volumprocent alkoholstyrke) hevet ved kgl. resolusjon av 16 april 1920. Bokkølet kom dog først i handelen i oktober 1920.

I de to år 1920–21 er der utstedt en rekke lover som er foranlediget ved forbudet eller tjener til videre gjennemførelse av det:

Midlertidig lov nr. 6 av 9 juli 1920 om denaturering m. v. av beskattet spiritus til teknisk og videnskapelig bruk. Loven erstatter provisorisk anordning av 22 august 1919 om denaturering av spiritusholdige kosmetika, parfymer og essenser. Men den går også videre, idet den rammer all slags beskattet spiritus til annet enn medisinsk bruk.

Lov nr. 8 av 9 juli 1920 om forandring i lov av 15 august 1908 om tilvirkning m. v. av brennevin m. v. Den oprindelige lovs § 39 er forandret således at også kontrollen med denaturert brennevin kan legges inn under forbudskontrollen (Socialdepartementet).

For å lette Finansdepartementet, hvis påtalemyndighet ifølge loven fikk et uforholdsmessig omfang etter forbudet, blev påtalen for en rekke lovbrudd (hjemmebrenning m. v., ulovlig omgang med denaturert spiritus) henlagt under den almindelige påtalemyndighet.

Finansdepartementet har derimot beholdt sin påtalemyndighet etter tollloven overfor tilsiktet «tollsvik» med hensyn til brennevin og vin. Denne påtalemyndighet er senere også sterkt utvidet ved de nyeste forandringer i tollgivningen, som den stigende smuglertrafikk har gjort nødvendig.

Lov nr. 6 av 30 september 1921 utvider territorialgrensen til 10 km² (fra 4). Maksimalstraffen for «tollsvik» med hensyn til brennevin og vin heves til 6 måneder. Dessuten bestemmes at foruten varen selv også emballasje og befordringsmiddel med tilbehør (undtatt fartøi over 100 registertonn brutto) kan kjennes forbrutt. Emballasjen kan alltid kjennes forbrutt enten eieren er straffskyldig eller ikke, befordringsmiddel kun, hvis eieren er medskyldig eller i hvert fall burde forstått hvad det dreiet sig om. (Bestemmelsen om at hovedhensikten med anvendelsen må være deane slags tollsvik er siden sløfet.) Saken behandles som tollsviksak.

Lov nr. 8 av 14 juli 1922 bestemmer at der for denne slags tollsvik skal kunne ildges bøter på inntil 50 000 kroner (straffelovens grense er 10 000), og at der skal kunne anvendes bøter samtidig med fengsel. Handlingen skal dog anses som forseelse (etter lov 30 september 1921, jfr. straffelovens § 2 var den forbrydelse). Til fornøyet behandling av sakene ved lagmannsrett kreves kjæremålsutvalgets samtykke. Som «tollsvik» (innsnikelse) skal det også anses når fartøi under 100 reg.-tonn netto som påtreffes innenfor den almindelige

territorialgrense har en beholdning av brennevin eller vin som er større enn passende til bruk ombord, så sant det kan antas at hensikten har vært å begå denne slags lovbrudd.

Lov nr. 1 av 15 desember 1920 om forandringer i rusdrikklovene av 17 mai 1904 og 2 august 1918. (§ 15 i den gamle lov er endret slik at 20 prosent av samlagenes overskudd kan overføres til «rusdrikkfondet» istedenfor til «invalidefondet». Bestemmelsen får ikke lang virketid, idet forbudsloven av 16 september 1921 forutsetter brennevinsamlagene opløst; denne lov har for øvrig en tilsvarende regel for fordelingen av mulig overskudd.)

Straffebudet i § 52 har fått et videre omfang, således at også utdeling av restbeholdninger av forbudt vare blandt medlemmene av et selskap o. lign., når dette blir opløst (destillasjoner som ophører o. s. v.), nu kommer inn under loven.

Lov nr. 3 av 16 juli 1921 om forandringer i brennevinsloven av 15 august 1908, 12 juli 1910 og 9 juli 1920. Statens kontroll med brennerier og destillasjoner forsterkes, idet all virksomhet som går ut på tilvirkning eller omdestillasjon av brennevin blir gjort til gjenstand for bevilling. Også de eksisterende bedrifter må søke bevilling. Loven bestemmer i et knapt sprog at tilvirkning og omdestillasjon kun kan finne sted i det øiemed å selge den fra bedriftens hånd fullt ferdige vare. Staten forbeholder sig uttrykkelig rett til å begrense produksjonen, også ved bestemmelsen om hvad slags og hvor meget av de forskjellige råstoffer der skal anvendes, og adgangen til å forføie over produktet.

Efter dette var krigsforbudet mot anvendelse av korn og poteter til fremstilling av brennevin (provisorisk anordning av 4 august 1914 § 3, jfr. provisorisk anordning av 7 august 1914 § 3, lov nr. 1 av 18 august 1914 § 3, jfr. lov nr. 1 av 25 mai 1917 § 6) blitt overflødig. Formelt ophevet blev det først samtidig med den nye forbudslov ved kgl. resolusjon av 16 september 1921. Den lovbestemmelse som lå til grunn for forbudet, § 3 i lov nr. 1 av 18 august 1914, er først satt ut av kraft ved lov nr. 13 av 7 juli 1922.

Grunnvollen for den varige ordning av forbudet er endelig lagt ved lovene av 16 september 1921 nr. 2 og 3 om forandringer i rusdrikkloven av 17 mai 1904. Ved folkeavstemningen av 5 og 6 oktober 1919 hadde et flertall av folket (489 017 av 793 690 godkjente stemmer, se tab. 23 og Alkoholstatistikk 1918–19, s. 34 ff.) uttalt sig for varig lovfestelse av det midlertidige brennevins- og hetvinsforbud. Denne folkevilje er ført igjennem ved den første av de nevnte lover (nr. 2), «forbudsloven», som således trer istedenfor brennevinskapitlet i rusdrikkloven av 17 mai 1904 og de midlertidige forbudsbestemmelser i lov nr. 1 av 25 mai 1917. Øl- og vinkapitlene i rusdrikkloven erstattes av lov nr. 3, «monopolloven». Det er å merke at ordet «vin» etter § 46, som den nu lyder (se lov nr. 2), bare skal brukes om druesaftgjæret drikk med høiest 14 volumprosent alkohol. Der sondres altså nu mellom «sterk» eller «het vin».

og «vin». Lov nr. 3 gir særlig adgang til å monopolisere salget av den til-latte rusdrikk.

De viktigste bestemmelser i loven er for øvrig:

**Brennevin og sterk (het) vin.** Grensen mellom disse er ved de nye bestemmelser i § 46 satt til 21 volumprosent alkoholstyrke. I prin-sippet er innførsel og all vesentlig omsetning innenlands (sending, enhver slags overdragelse mot vederlag) helt forbudt. Som en undtagelse har loven for øvrig en bestemmelse (§ 46 nr. 2) som gir Kongen adgang til i særlige tilfelle å gi de regler som gjelder for vin anvendelse også på hetvin. Utførsel og transitt skal ordnes gjennem administrative forskrifter. Omsetningen til medisinsk, teknisk og videnskapelig bruk skal i sin helhet kunne ordnes ad forvaltningsvei, men der er holdt åpen en adgang til lovordning. Som foran nevnt reguleres denne omsetning fremdeles av de forskrifter som er gitt ved kgl. resolusjon av 5 desember 1919 med tillegg, supplert ved kgl. resolusjon av 23 september 1921. Borregårds-retten, som ikke er falt bort ved lov av 7 juni 1917, kan etter lov av 18 juli 1917 nr. 5 § 2 ikke utøves så lenge for-budet oprettholdes.

**Øl, vin, fruktvin, mjød.** Fruktvin og mjød med over 14 volum-prosent alkohol er naturligvis forbudt, det anses som brennevin. De nu-gjeldende regler for skjenkning er oprettholdt i det vesentlige. Der må altså bevilling til, bortsett fra hotellers, pensjonaters, bevertningers m. v. skjenkning av alkoholsvakt øl i medhold av lov av 7 juni 1917 § 1 nr. 2. Bevilling vil kunne gis i samme utstrekning som hittil. For øvrig er der i loven inntatt detaljerte regler for samlagenes bestyrelse og regnskapsførsel.

Om salg og innførsel av disse rusdrikksorter har loven derimot vesent-lig nye bestemmelser. Loven gir adgang til å monopolisere den slags om-setning. Hvad øl angår er det overlatt administrasjonen til enhver tid å bestemme den alkoholstyrke som skal bringe varen inn under monopolet. Hvis ikke Staten selv eller et av den godkjent selskap overtar monopolet, vil dette tilfalle samlagene. Det monopolfrie øl vil som hittil kunne innføres fritt og selges av alle som har bevilling. Salgsretten for innehavere av almin-delig skjenkningsbevilling er imidlertid falt bort. Bryggerienes salgsrett er begrenset overensstemmende med disse regler. Monopolisert øl kan altså bare «selges» til utsøveren av monopolet, annet øl foruten til salgs- eller skjenkeberettigede også til forbrukerne. De som tilvirker fruktvin og mjød har derimot bare rett til å «selge» til monopolet. Der skal gis særskilte for-skrifter for innførsel, sending, kjøp og salg av disse varer til medisinsk, teknisk og videnskapelig bruk. Likeså for innførsel av prøver (vinprøver). Utførselen er som hittil fri for innenlandske tilvirkere.

De viktigste bestemmelser i monopolloven trer først i kraft når Kongen bestemmer det.

Som St.prp. nr. 76 for 1922 blev så fremsatt Socialdepartementets innstilling av 31 mars, bifalt ved kgl. resolusjon av samme dag, om konsesjon og statsgaranti for Aktieselskapet Vinmonopolet.

Forslaget går praktisk talt så langt som loven gir adgang til. Konsesjonen går nemlig ut på a) Enerett til innførsel av og engroshandel med brennevin og sterk vin til medisinsk, teknisk og videnskapelig bruk og detaljhandel med disse varer til samme bruk i den utstrekning som sådan detaljhandel ikke er underlagt apotek eller medisindispensererende läger. b) Enerett til innførsel av «lett vin» (=lovens «vin»), fruktvin, mjød og øl samt til handel med disse varer og med innenlands tilvirket øl over 4.75 procent alkoholstyrke — dog med forbehold av samlagenes rett til handel i de kommuner hvor samlag består eller oprettes — og for detaljsalgs vedkommende i den utstrekning hvortil selskapet på de vilkår som etter gjeldende lov kan oppstilles ved bevilling til samlag, får bevilling av kommunestyrene. Kongen kan pålegge selskapet å overta detaljsalget i en kommune for så vidt kommunestyret ønsker det. Blir intet annet detaljsalg opprettet i landet, har selskapet rett til detaljsalg på det sted som Kongen bestemmer. c) Enerett til innførsel og rett til forhandling av skattefritt denaturert brennevin etter nærmere bestemmelse av vedkommende regjeringsdepartement.

Gjennem bestemmelser i vedtekten er Staten tillagt andel i nettooverskuddet ut over 5 prosent aktieutbytte. Staten er også sikret innflydelse på ledelsen, idet Kongen opnevner 3 av de 5 styremedlemmer, deriblant formann og næstformann, likesom alltid 2 av de kongevalgte styremedlemmer må være med på en beslutning.

Det er forutsetningen at der, så snart selskapet er organisert, innledes forhandlinger med vinhandlerne om et «for begge parter rimelig opgjør». Da også brennevinsomsetningen er lagt inn under monopolet, vil enn videre brennevinsamLAGene måtte bortfalle. Deres beholdninger må da overtas av selskapet eller realiseres under dets ledelse. Foreløbig er det ikke meningen å la selskapet drive destillasjonsvirksomhet. Destillasjonen vil altså foreløbig bli uberørt av monopolordningen. Destillasjons og brenneriers adgang til eksport vil bli ordnet etter forskrifter i henhold til forbudsloven. Apotek og medisindispensererende läger vil kunne drive detaljsalg av brennevin og sterk vin etter de gjeldende forskrifter, men vil for sin forsyning bli henvist til monopolet.

Det var oprindelig tenkt å få monopolet i gang fra 1 juli 1922. Men det trakk ut med forhandlingene om ordningen og finansieringen av selskapet. Først 1 august 1922 er departementets forslag godkjent av Stortinget med et par små forandringer, som vesentlig går ut på å tillegge Staten større andel i nettooverskuddet samt rett til etter 12 måneders varsel å innløse aktiene i selskapet etter takst. Efter all sannsynlighet vil ordningen ikke kunne settes i gang før nyttår 1923.

En særlig oppgave får monopolet på grunn av de forpliktelser til innførsel av brennevin og hetvin som Staten påtok sig overfor vinlandene.

Endelig avtale foreligger for tiden bare med Frankrike (konsesjon undertegnet 23 april, godkjent av Stortinget 26 september og ratifisert 7 oktober 1921), som har betinget sig en årlig brennevinskontingent på 400 000 l. (ca. 372 000 kg.). Ved noteutveksling blev der 1 desember 1921 sluttet en interimsavtale med Spania, hvorved den norske regjering forpliktet sig til i de 4 måneder avtalen skulde stå ved makt å innføre en kontingent av 150 000 l. hetvin og brennevin (svarende til 450 000 l. om året). Avtalen blev senere forlenget etterhvert til utgangen av juni (37 500 l. månedlig). Yderligere fornyelse vilde Spania, som gjorde krav på en endelig kontingent på 500 000 l., ikke gå med på. Som bekjent har den norske regjering til slutt akseptert denne kontingent (St.prp. nr. 123 for 1922), og i det siste har den også opnådd Stortings samtykke på visse betingelser.

## **II. Bevillinger til salg og skjenkning av vin og øl m. v.**

I tabellene 12—17 er der gitt oversikter over de bevillinger som kommunestyrene hadde meddelt 1 februar 1921 og 1 februar 1922. Man har valgt dette tidspunkt for å få ført oppgavene så langt frem som mulig. Det er det samme tidspunkt som man hadde for 1920 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 8\*). Det kan kanskje være litt uheldig for så vidt som man ikke kan være sikker på at alle bevillinger for kalenderåret er endelig avgjort så tidlig. Dessuten hender det vel at turisthoteller, sommerpensjonater o. lign., som bare skal ha bevilling for sesongen, ikke sender sine andragender inn før lenger ut på året. Disse sesongbevillinger har jo imidlertid mindre betydning for statistikken. Man har derfor også overalt i tabellene henvist dem til notene, likesom man vil sette dem ut av betraktnign ved grupperingen av kommunene etter alkoholomsetningen.

For landdistrikturene og de mindre byer har det undertiden vist sig at spørsmålene på skjemaet er blitt misforstått, og særlig tør dette gjelde året 1922, hvor der følgelig kan bli tale om senere rettelser. Så vidt mulig har man søkt å holde utenfor de bevillinger som ikke utøves.

En sammenligning mellom de enkelte år viser at det ikke er så svært store forandringer som foregår fra år til år.

I Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 5\* var der for byene opstillet følgende skala for alkoholomsetningen (lovlig lokalomsetning av alkoholdrikk bortsett fra alkoholsvakt øl):

- I. Salg og skjenkning (ø: av øl og vin).
- II. Salg av øl, til dels med skjenkning (ø: av øl alene eller både øl og vin).
- III. Intet salg (ø: av øl), men skjenkning (ø: av øl og vin).
- IV. Hverken salg eller skjenkning.

Denne inndeling var faktisk uttømmende for 1920, men ikke logisk fullstendig. Både i 1919, 1921 og 1922 er der byer som faller utenfor, i alminnelighet byer som hører til gruppe I når man ser bort fra at de mangler vin-skjenkning (1919: Gjøvik og Tvedstrand, 1921: Kristiansund samt Sandefjord og Åsgårdstrand utenfor sesongen, 1922: Kristiansund) eller skjenkning overhodet (1922: Porsgrund).

En fullstendig inndeling kan man få ved å legge vekten på om der foregår s m å s a l g (av vin, av øl) eller ikke. Småsalget turde være den farligste form for omsetning. Det er da også f. eks. byene med småsalg av vin som har den allsidigste lokalomsetning overhodet.

Efter dette hensyn får man:

- I. Småsalg av vin (med eller uten partisalg av vin, salg av øl eller annen omsetning).
- II. Småsalg av øl (med eller uten partisalg av vin eller øl eller annen omsetning).
- III. Annen rusdrikkomsetning (partisalg av vin eller øl eller skjenkning av vin eller øl eller utkjøring av øl fra bryggeri).
- IV. Ingen rusdrikkomsetning (altså i det høieste salg eller skjenkning av alkoholsvakt øl).

Faktisk spiller det ingen rolle om man legger denne eller den forrige gruppering til grunn. I hvert fall gjelder dette årene 1920–22 og, såvidt man kan se, også 1919. Tønsberg har i 1920–22 partisalg av vin og all annen omsetning som bringer den inn i gruppe I i forrige inndeling, mens den her kommer i gruppe II. Gjøvik har i 1921 og 1922 bare partisalg av øl, kommer derfor i gruppe II i forrige, men i gruppe III etter denne inndeling. Av tabellen s. 111\* vil man visstnok finne at Gjøvik i 1921 virkelig har et adskillig større forseelsesantall forholdsvis sett enn de andre byer i samme gruppe. Den kunde dette år godt forsvare en plass i gruppe II D. Men det er vanskelig å si noget med sikkerhet da lokale forhold av annen art så lett kan spille inn (sammenlign forskjellen mellom byene i gruppe I D innbyrdes, tabell side 109\*). Dette får ennu mer å si for Tønsberg, hvor smuglingen i hvert fall i 1921 må sette den lovlige omsetning ganske i skyggen.

Det er å merke at statistikken for 1919 er ufullstendig, idet den ikke gir opplysning om partisalg, bryggerisalg eller utkjøring (se Alkoholstatistikk 1918–1919, tabell 9–10). Ved de følgende grupperinger har man gått ut fra at forholdene i 1919 for så vidt var de samme som i 1920.

Under forbehold av mulige senere rettelser for året 1922 lar der sig herefter opstille følgende oversikt for byene:

	1919.		1920.		1921.		1922.	
	An-tall by-er.	Til- stede- værende middel- folke- mengde.	An-tall by-er.	Til- stede- værende middel- folke- mengde.	An-tall by-er.	Til- stede- værende folke- mengde <sup>1/12 1920.</sup>	An-tall by-er.	Til- stede- værende folke- mengde <sup>1/12 1920.</sup>
Alkoholomsetningens art.								
I. Småsalg av vin.								
a. Småsalg av både vin og øl, skjenkning av både vin og øl . . . . .	8	449760	11	489651	7	453560	10	470475
b. Som a, men bare innskrenket skjenkning av vin . . . . .	2	17309	1	1891	1	1908	4	31013
c. Som a, men bare innskrenket skjenkning av vin og øl . . . . .	5	27657	3	26382	5	32152	4	13517
d. Småsalg av både vin og øl, skjenkning av bare øl . . . . .	1	1257	—	—	1	15341	1	15341
e. Som d, men bare innskrenket skjenkning av øl . . . . .	1	4142	—	—	1	5439	—	—
f. Småsalg av både vin og øl, men ingen skjenkning . . . . .	—	—	—	—	1	320	1	8462
Tilsammen	17	500125	15	517924	16	508720	20	538808
II. Småsalg av øl.								
a. Bare bryggeributikk-salg . . . . .	9	122741	8	118775	8	123891	6	103893
b. Bryggeributikk-salg, innskrenket skjenkning av både vin og øl . . . . .	—	—	1	3005	—	—	—	—
c. Småsalg også utenfor bryggeri, skjenkning av både vin og øl . . . . .	2	22165	1	12312	2	29025	1	12440
d. Småsalg som c, innskrenket skjenkning av både vin og øl . . . . .	1	2409	2	10428	1	3123	1	3123
e. Småsalg som c, skjenkning av øl . . . . .	—	—	1	1245	1	1241	1	1241
f. Som e, men innskrenket skjenkning . . . . .	—	—	—	—	—	—	1	16962
g. Småsalg som c, for øvrig ingen om-setning . . . . .	1	7140	1	7231	2	7497	2	7850
Tilsammen	13	154455	14	152996	14	164777	12	145509
III. Annen rusdrikkomsetning.								
a. Skjenkning av vin og øl . . . . .	2	18780	1	3190	1	3179	1	3179
b. Innskrenket skjenkning av vin og øl . . . . .	1	569	3	6256	<sup>2</sup> 3	11294	<sup>2</sup> 2	4591
c. Skjenkning av øl . . . . .	1	86	1	91	—	—	—	—
d. Innskrenket skjenkning av øl . . . . .	—	—	—	—	1	568	1	2630
e. Bare utkjøring av øl fra bryggeri . . . . .	1	1696	1	1717	—	—	—	—
Tilsammen	5	21131	6	11254	5	15041	4	10400
IV. Ingen rusdrikkomsetning.								
a. Salg av alkoholsvakt øl . . . . .	10	26298	9	23477	8	19443	6	22576
b. Ikke salg av alkoholsvakt øl . . . . .	20	78423	21	83028	22	85765	23	76453
Tilsammen	30	104721	30	106505	30	105208	29	99029
Tilsammen I-IV	65	780432	65	788679	65	793746	65	793746

#### Byene i de enkelte grupper er:

I. Den faste stokk i de 4 år er 9 byer: Kristiania, Bergen, Trondhjem, Drammen, Arendal, Holmestrand (alle i a), Hamar (som i 1922 går over fra a til b), Kongsvinger (i b, i 1922 i a) og Lillehammer (i c). I 1919 var der dessuten Drøbak (a), Fredrikstad (b), Kristiansand, Hønefoss, Grimstad, Åsgårdstrand (c), Tvedestrand (d), Gjøvik (e). Herav gik i 1920 ut: Hønefoss,

<sup>1</sup> 1 by har i alle år dessuten partisalg av vin. <sup>2</sup> 1 by dessuten partisalg av øl.

Åsgårdstrand, Tvedstrand (alle til II) og Grimstad (til IV). Fredrikstad gikk over fra b til a og Gjøvik fra e til c. I 1920 kom til Kristiansund og Bodø (begge til a). Også i 1921 gikk der 4 ut: Fredrikstad, Kristiansand (til II), Gjøvik (til III), Drøbak (til IV). Der kom til 5: Horten, Moss og Grimstad (c), Sandefjord (e), Åsgårdstrand (f); Kristiansund og Bodø gikk over fra a til henholdsvis d og c. I 1922 er der ingen gått ut, men 4 er kommet til: Skien, Hønefoss, Drøbak (a) og Porsgrunn (f); dessuten er der i dette år gjennemgående bevegelse fra undergrupper med færre til grupper med flere arter omsetning: Horten, Moss, Bodø fra c til b, Åsgårdstrand fra f til c, Sandefjord fra e til c, Kongsvinger fra b til a, derimot Hamar fra a til b.

II. De fleste byer som overhodet gir bevillinger glir inn i gruppe I; får man først rusdrikkbevillinger, så får man også småsalg av vin. To tredjeparter av disse byer samler sig i denne gruppen. At der kommer såpass mange byer i gruppe II skyldes bryggeriene, som med sitt butikksalg danner et hull i bevillingssystemet. Gruppen er ikke så fast som foregående; mens gruppe I er gjestet av i alt 24 byer i løpet av de 4 år, altså ikke meget mer enn der pleier å være i denne gruppen, er gruppe II gjestet av i alt 20 byer. Der er dog ikke mindre enn 7 byer som går igjen i alle år, vesentlig bryggeribyene: Stavanger, Fredrikshald, Larvik, Sarpsborg, Tromsø, dessuten Tønsberg, som har partisalg, men ikke småsalg av vin og derfor ikke kommer i gruppe I, og Kongsberg, som har småsalg utenfor bryggeri, men ingen skjenkning. I 1920 kom til som «fast» fra I Tvedstrand (e), i 1921 fra I Kristiansand (1921 a, 1922 f), og Fredrikstad (a), fra III Risør (f), i 1922 fra III Son (g). Av byer som var i gruppen i 1919 er 6 endelig utgått, nemlig: 1922 Skien (a, 1921 c), 1921 Horten (1919 c, 1920 d), Moss (a), Sandefjord (a), 1920 Bodø (a), Svolvær (d). Alle disse med undtagelse av Svolvær har fått småsalg av vin og er altså overflyttet til I, mens Svolvær gikk til III. Forbigående har endelig Hønefoss (1920 b, 1921 a), Åsgårdstrand (1920 d) og Hølen (1921 g) gjestet gruppen.

III. En ennu uroligere gruppe, idet den i de 4 år har vært gjestet av i alt 10 byer, mens det gjennemsnittlige antall i året bare er det halve. Der er også bare én «stamby», Molde (a). Av byene i 1922 for øvrig er Svolvær kommet til i 1920 (fra II til b, 1922 i d), Gjøvik i 1921 (fra I til b), Holmsbu i 1922 (fra IV til b). Av byer som var der i 1919 gikk Kristiansund (a) ut i 1920 (til I), Kopervik (e) og Hvitsten (c) i 1921 (til IV), Son (b, 1921 d) i 1922 (til III). Forbigående var Risør (1920 b) og Kragerø (1921 b) i gruppen.

IV. Den fasteste gruppe med 25 «stambyer» og 9 «gjester» for enkelte år. De 25 er Ålesund, Haugesund, Notodden (salg av alkoholsvakt), Narvik, Harstad, Egersund (salg av alkoholsvakt), Hammerfest (partisalg av alkoholsvakt i 1922), Vardø, Mandal (salg av alkoholsvakt), Sandnes, Stenkjær, Namsos, Brevik (salg av alkoholsvakt), Flekkefjord, Mosjøen, Langesund, Vadso,

Levanger (salg av alkoholsvakt i 1921), Florø, Farsund (salg av alkoholsvakt i 1919—20), Skudeneshavn, Svelvik, Lillesand (salg av alkoholsvakt), Stathelle og Sogndal. De 9 er Kragerø (i 1921 i III), Hølen (i 1921 i II), Porsgrund (1922 til I), Holmsbu (1922 til III), Kopervik (kom til i 1921 fra III), Risør (gikk 1920 til III), Grimstad (1920), Drøbak og Hvitsten (1921).

I de 4 år 1919—22 har altså alt i alt 42 byer holdt sig i samme hovedgruppe. Av de 23 som har skiftet hovedgruppe er der i det høieste 16 hvor forandringen har en bestemt retning. Disse byer er:

Skjerpet system :					Slappt system :				
	1919.	1920.	1921.	1922.		1919.	1920.	1921.	1922.
Kr.sand . .	I c	I c	II a	II f	Moss . . .	II a	II a	I c	I b
Tvedstrand . .	I d	II e	II e	II e	Sandefjord . .	II a	II a	I e	I c
Gjøvik . .	I e	I c	III b	III b	Skien . . .	II a	II a	II c	I a
Fr.stad . .	I b	I a	II a	II a	Horten . . .	II c	II d	I c	I b
Svolvær . .	II d	III b	III d	III d	Bodø . . .	II a	I a	I c	I b
Hvitsten. .	III c	III c	IV a	IV b	Kr.sund . .	III a	I a	I d	I d
Kopervik . .	III e	III e	IV b	IV b	Porsgrund . .	IV b	IV b	IV b	If
					Risør . . .	IV a	III b	II d	II d
					Holmsbu .	IV a	IV a	IV a	III b

Av interesse er det å fastslå i hvilket omfang omsetningen er forbeholdt samlag. Her hitsettes en oversikt over antallet av byer med samlagsmonopol særskilt for hvert slags omsetning. For øvrig henvises til oversikten s. 13\*.

	Småsalg av vin.		Småsalg av øl.		Vinskjenkning.		Ølskjenkning.	
	Byer	Med samlags- i alt. monopol.	Byer	Med samlags- i alt. monopol.	Byer	Med samlags- i alt. monopol.	Byer	Med samlags- i alt. monopol.
<b>I.</b>								
1919. . . .	17	2	17	2	15	31	17	1
1920. . . .	15	6	15	14	15	42	15	2
1921. . . .	16	7	16	5	13	42	15	43
1922. . . .	20	10	20	25	18	54	19	44
<b>II.</b>								
1919. . . .	-	-	64	11	3	-	3	-
1920. . . .	-	-	65	11	4	-	5	-
1921. . . .	-	-	76	11	3	-	4	-
1922. . . .	-	-	86	11	2	-	4	-

\*I en by er der partisalg utenfor samlaget. <sup>2</sup>I 2 byer likeså. <sup>3</sup>Kun innskrenket. <sup>4</sup>I 1 by kun innskrenket. <sup>5</sup>I 2 byer likeså. <sup>6</sup>Dessut har 9 byer bare bryggerisalg. <sup>7</sup>8 likeså. <sup>8</sup>6 likeså.

	Småsalg av vin.		Småsalg av øl.		Vinskjekning.		Ølskjekning.	
	Byer	Med samlags- i alt.	Byer	Med samlags- i alt.	Byer	Med samlags- i alt.	Byer	Med samlags- i alt.
<b>III.</b>								
1919. . . .	-	-	-	-	3	1	4	1
1920. . . .	-	-	-	-	4	-	5	-
1921. . . .	-	-	-	-	4	-	5	-
1922. . . .	-	-	-	-	3	-	4	-
<b>Samtlige grupper.</b>								
1919. . . .	17	2	21	3	21	2	24	2
1920. . . .	15	6	20	5	23	2	25	2
1921. . . .	16	7	22	6	20	2	24	3
1922. . . .	20	10	26	6	23	4	27	4

Om gruppe IV er å bemerke at salget av alkoholsvakt øl har vært forbeholdt samlag i 2 byer i 1919 (av 10) og 1920 (av 9), i 1 by i 1921 (av 8) og 1922 (av 6).

Alt i alt er der en tydelig bevegelse i retning av samlagsmonopol. Det er særlig vinsalget som mer og mer er gått over på samlag. Av de 4 byer som kom over til gruppe I i 1922 var der 3 hvor vinsalget var forbeholdt samlag (derav de 2 som ikke hadde vært i gruppen før).

En inndeling av byene etter den lovlige alkoholomsetning skulde egentlig ikke bare ta hensyn til bevillingens art, men også til antallet. Forholdet er imidlertid det at der utenfor byene Kristiania og Bergen ikke er nogen byer som har et forholdsvis større antall bevillinger. Ialfall gjelder dette salgsbevillingene. I 1922 hadde 27 byer bevillinger til salg av sterkt øl, øl og vin eller bare vin (dessuten 6 byer bare salg av øl fra bryggeri). Disse 27 byer hadde tilsammen en folkemengde på 592 864 (tilstedevarende pr. 1 desember 1920; de 6 med bare bryggeriomsetning har 103 893). Det samlede antall salgsbevillinger i disse byer er 1681. Herav faller på Kristiania 1273 og på Bergen 246, på samtlige andre byer bare 162. Mens der i Kristiania går 204 innbyggere på en salgsbevilling og i Bergen 376, går der i de øvrige byer sett under ett 1486 innbyggere på en bevilling (Trondhjem 2003, Drammen 1313, resten 1389). Skjenkevirksomheten er mere spredt: av 338 bevillinger faller 203 på Kristiania og 24 på Bergen, altså 111 på de andre byer (Trondhjem 17, Drammen 12, Lillehammer 12).

Det samlede antall bevillinger (samlagsbevillinger iberegnet) fordeler sig således etter omsetningens art:

	1920.	1921.	1922.	
			Samtlige byer.	Byene utenfor Kristiania.
<b>I. Salgsbevillinger.</b>				
<b>Salg av bare (sterkt) øl . . .</b>	1053	1019	1025	212
Herav: bare småsalg . . . . .	187	971	986	173
småsalg og partisalg . . . .	857	37	24	24
bare partisalg. . . . .	9	11	15	15
<b>Salg av både øl og vin. . . . .</b>	636	509	545	168
Herav: bare småsalg . . . . .	167	487	530	153
småsalg og partisalg . . . .	468	22	15	15
bare partisalg . . . . .	1	—	—	—
<b>Salg av bare vin. . . . .</b>	111	109	111	28
Herav: bare småsalg . . . . .	14	—	1	1
småsalg og partisalg . . . .	85	197	102	19
bare partisalg . . . . .	12	12	8	8
<b>Salg av bare alkoholsvakt øl</b>	407	451	389	327
Herav: bare småsalg . . . . .	223	223	296	234
småsalg og partisalg . . . .	184	228	90	90
bare partisalg . . . . .	—	—	3	3
<b>II. Skjenningsbevillinger.</b>				
<b>Skjenkning av bare (sterkt) øl</b>	17	33	40	25
Herav: innskrenket . . . . .	1	12	13	13
<b>Skjenkning av både øl og vin</b>	291	287	297	110
Herav: innskrenket . . . . .	138	133	144	70
<b>Skjenkning av bare vin . . .</b>	1	1	5	4
Herav: innskrenket . . . . .	—	—	4	4

Fra 1920 til 1921 er der for så vidt salg av «øl» og «øl og vin» angår en større forskjyning i antallet fra «partisalg og småsalg» til «småsalg». Forandringen skyldes utelukkende Kristiania. For øvrig er jo forskjellen fra år til år liten. Der er opgitt adskillig færre bevillinger til salg av bare alkoholsvakt øl for 1922; nedgangen fordeler sig nokså jevnt over byene.

Hvad b y g d e n e angår, så kan herredene fordeles som følger efter bevillingenes art<sup>2</sup>:

	Antall herreder med:	1920	1921	1922
<b>I. Småsalg av vin og øl . . . . .</b>	1	3	1	
a. Dessuten skjenkning . . . . .	1	2	1	
b. Dessuten innskrenket skjenkning . . . . .	-	1	-	
<b>II. Småsalg av øl . . . . .</b>	-	3	5	
a. Dessuten skjenkning . . . . .	-	1	3	
b. Dessuten innskrenket skjenkning . . . . .	-	1	-	
c. Uten skjenkning . . . . .	-	1	2	

<sup>1</sup> Dessuten 1 bare fruktvin    <sup>2</sup> Sesongbevillinger er også her holdt utenfor, likeså jernbanestasjonsbevillinger. <sup>3</sup> I 2 av disse herreder var der dessuten vinskjenkning.

	Antall herreder med:	1920.	1921.	1922.
III. Annen omsetning . . . . .	36	25	25	
a. Partisalg av øl . . . . .	13	-	-	
b. Skjenkning av vin og øl . . . . .	5	4	-	
c. Skjenkning av øl, innskrenket skjenkning av vin	-	1	-	
d. Innskrenket skjenkning av vin og øl . . . . .	15	11	18	
e. Skjenkning av øl . . . . .	5	4	1	
f. Innskrenket skjenkning av øl . . . . .	8	5	6	
IV. Uten rusdrikkbevilling . . . . .	600	609	609	
Herav med opgitt bevilling til salg av alkoholsvakt øl	69	57	52	
<b>Samlagsmonopol:<sup>2</sup></b>				
I gruppe I a . . . . .	1	1	1	
— II a . . . . .	1	-	-	
— III d . . . . .	-	-	1	

Sesongbevillinger m. v. turde der med sikkerhet forekomme i 15 à 20 herreder, vesentlig i turiststrøket Valdres—Sogn. Antallet av herreder hvor alkoholdrikk er forbudt, men hvor der faktisk upåtalt selges alkoholsvakt øl, turde være adskillig større enn opgitt.

Ser man bort fra bevillinger til salg av alkoholsvakt øl, var det samlede antall (års)bevillinger i bygdene (utenom de få stasjonsbevillinger): til salg 1920 6 (alle øl, 1 tillike vin), 1921 9 (alle øl, 3 tillike vin), 1922 12 (alle øl, 1 tillike vin), til skjenkning 1920 84 (almindelig skjenkning av øl og vin 12, innskrenket 45, almindelig skjenkning av øl 10, innskrenket 17), 1921 86 (12, 43, 18, 13), 1922 62 (3, 40, 9, 10).

I 1922 (pr. 1 februar) var der øl- og vinsamlag i virksomhet i nedennevnte kommuner. Det bemerkes at det ikke er i alle kommuner samlaget driver virksomheten selv.

	Samlagsbevillingenes art:	Omsetning <sup>3</sup> utenfor samlaget:
<b>B y e r :</b>		
Kristiania . . .	Skjenkning av øl og vin. . . . .	Enhver art.
Kongsvinger . .	Parti- og småsalg av øl og vin, skjenkning av øl og vin . . . .	Ingen.
Hamar. . . . .	Parti- og småsalg av vin, inn- skrenket skjenkning av øl og vin	Småsalg og skjenk. av øl
Lillehammer . .	Parti- og småsalg av øl og vin. .	Bryggeributikk, innskr. skjenkn. av øl og vin.
Hønefoss . . .	Do. do. av vin, skjenkn. av øl og (innskrenket) av vin . . . .	Bryggeributikk.

<sup>1</sup> Herav har 1 herred tillike innskrenket skjenkning av øl og vin. <sup>2</sup> Gjelder i alle tilfelle samtlige bevillinger (alle arter). <sup>3</sup> Utkjøring av øl fra bryggeri til private ikke regnet med.

B y e r :	Samlagsbevillingenes art :	Omsetning utenfor samlaget:
Holmestrand . . .	Parti- og småsalg av øl og vin .	Skjenkning av øl og vin.
Tønsberg . . .	Småsalg og skjenkning av øl . . .	Partisalg og skjenkning av øl og vin.
Sandefjord . . .	Parti- og småsalg av øl og vin, innskr. skjenkning av øl og vin	Partisalg av øl, bryg- geributikk.
Porsgrunn . . .	Parti- og småsalg av øl og vin .	Ingen.
Skien . . . . .	Parti- og småsalg av vin . . . . .	Småsalg av øl, skjenk- ning av øl og vin.
Grimstad . . . .	Parti- og småsalg av øl og vin .	Partisalg av øl, innskr. skjenkn. av øl og vin.
Mandal . . . . .	Småsalg av alkoholsvakt øl . . . . .	Ingen.
Kristiansund . .	Parti- og småsalg av øl, småsalg av vin, ølskjenkning . . . . .	Ingen.
Bodø. . . . .	Småsalg og skjenkning av øl og vin	Småsalg og innskrenket skjenkn. av øl og vin.
Tromsø . . . . .	Småsalg av alkoholsvakt øl . . . . .	Bryggeributikk.
H e r r e d e r :		
Bærum . . . . .	Innskrenkent skjenkn. av øl og vin	Ingen.
Vågan . . . . .	Parti- og småsalg av øl og vin, skjenkning av øl og vin . . . . .	Ingen.

Brennevins- (b) og hetvins- (h) samlag i virksomhet hadde Kristiania (b), Hamar (b), Gjøvik (b og h), Tønsberg (b), Arendal (b), Grimstad (h), Bergen (b), Trondhjem (b), Bodø (b), Tromsø (b), Vågan (h).

Som bekjent er skjenkning av alkoholsvakt øl etter lov av 7 juni 1917 § 1, 2 fri for enhver som driver herberge eller bevertning med mat og drikke. Dette hull i bevillingssystemet er der imidlertid adgang til å stoppe ved å gjøre selve adgangen til å drive herberge eller bevertning avhengig av bevilling i henhold til lov nr. 5 av 2 april 1917 § 3 (tidligere lov nr. 2 av 31 juli 1912 § 1). Denne lovgivning har vært bragt i anvendelse i et stadig stigende antall kommuner, som det fremgår av følgende oversikt (etter Socialdepartementets fortegnelse):

Antall kommuner hvor adgangen til å drive herberge («H») og bevertning («B»)  
er gjort avhengig av bevilling innen utgangen av:

	1913.		1914.		1915.		1916.		1917.		1918.		1919.		1920.		1921.		Ant. komm. fylkel (Riket) <sup>31/12</sup> 1921.
	B <sup>1</sup>	B <sup>1</sup>	B <sup>1</sup>	B <sup>1</sup>	B	H	B	H	B	H	B	H	B	H	B	H	B	H	
<b>Herreder i:</b>																			
Østfold . . .	-	-	-	-	1	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	1	-	29	
Akershus . . .	-	-	-	-	1	1	2	2	3	3	4	5	5	5	5	5	5	27	
Hedmark . . .	1	1	1	1	1	-	2	1	2	1	2	1	4	3	3	3	3	29	
Opland . . .	-	-	-	-	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	3	3	35	
Buskerud . . .	1	2	3	3	5	1	7	3	7	3	7	3	7	3	7	3	3	24	
Vestfold . . .	-	-	-	-	1	-	2	1	2	3	2	3	2	3	2	3	3	19	
Telemark . . .	5	5	5	5	6	2	11	9	14	13	14	13	15	13	15	14	14	25	
Aust-Agder . .	1	1	1	1	1	-	2	1	3	1	3	1	3	1	3	1	3	31	
Vest-Agder . .	-	-	-	-	-	-	2	1	2	2	3	2	3	2	3	2	3	37	
Rogaland . . .	2	3	4	4	4	2	9	8	11	10	15	13	16	14	14	14	42		
Hordaland . . .	1	2	3	3	5	-	5	-	5	-	5	2	5	2	5	2	5	52	
Sogn og Fjord.	-	-	1	3	3	-	3	-	3	1	3	1	3	1	3	1	3	36	
Møre. . . . .	2	3	5	6	6	2	7	3	8	5	9	6	9	6	9	6	6	63	
S.-Trøndelag .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	50	
N.-Trøndelag .	1	-	-	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	3	1	42	
Nordland . . .	5	5	5	5	9	2	10	4	10	4	10	4	11	6	6	6	54		
Troms . . . .	-	-	-	-	3	2	5	4	6	5	6	5	6	5	6	5	5	25	
Finnmark . . .	2	3	4	5	5	-	6	1	7	1	7	2	7	2	7	2	20		
Riket . . . . .	21	25	32	39	52	13	75	39	85	53	92	62	103	71	640				
Byer. . . . .	15	19	20	24	29	3	31	5	32	6	33	7	36	10	63				

Utenfor det kommunale bevillingssystem står jernbanenes og passasjer-dampsksibenes bevillinger, som etter lov nr. 8 av 17 mai 1904 § 26 meddeles av regjeringen. Efter oppgave fra Socialdepartementet har bevilling for årene 1920—21 vært gitt til følgende rederier:

(Opr.) (Senest)  
fra: til: Gjelder :

**A. Vesentlig kystfart.**

A/S Sørlandets kystfart . . . .	2/6	19— <sup>31/12</sup> 20	Vin.																
Arendals Dampsksibsselskap . .	25/10	20— <sup>31/12</sup> 22	Vin, fruktv, øl.																
Det Stavangerske Dampsks.selsk. .	18/1	20— <sup>31/12</sup> 22	—«—																
Bergenske Dampsksibsselskap .	28/1	19— <sup>31/12</sup> 22	— «—																
Hardanger—Søndhordlandske dampsksibsselskap . . . . .	11/4	19— <sup>31/12</sup> 22	— «—	(fra 8/6 21).															
Det Bergenske D/s selskap . .	28/1	19— <sup>31/12</sup> 22 (23) <sup>2</sup>	Vin, fruktvin, mjød, øl (fra 28/7 20).																
Det Nordenfjeldske D/s selskap .	28/1	19— <sup>31/12</sup> 22 (23) <sup>2</sup>	— „ — (fra 11/8 20).																

<sup>1</sup> Loven av 1912 gjaldt bare bevertning.

<sup>2</sup> Enkelte skib.

(Opr.) (Senest.)  
fra: til:

Gjelder:

Indherred A/S, D/s selskap . . .  $^{30}_{12}$  20— $^{31}_{12}$  22 Vin, fruktvin, øl.Ofoten Dampsksibsselskap . . .  $^{3}_{2}$  21— $^{31}_{12}$  22 —«—Vesterålen Dampsksibsselskap . .  $^{17}_{9}$  19— $^{31}_{12}$  23 Vin, fruktvin, mjød, øl (fr.  $^{1}_{11}$  21).**B. Vesentlig utenrikssfart.**Den Norske Amerikalinje . . .  $^{10}_{1}$  19— $^{31}_{12}$  22 Vin, fruktvin, øl (fra  $^{17}_{10}$  19).Fred. Olsen & Co. . . . .  $^{27}_{6}$  19— $^{31}_{12}$  22 Vin, fruktvin, mjød, øl (fra  $^{5}_{3}$  21).Det Søndenfj. Norske D/s selskap  $^{29}_{9}$  19— $^{31}_{12}$  23 —«— (fra  $^{21}_{8}$  20).Christiansands D/s selskap . .  $^{7}_{1}$  19— $^{31}_{12}$  22 —«— (fra  $^{30}_{12}$  21).

The North and South Atlantic

Line Ltd. . . . . .  $^{17}_{10}$  19— $^{31}_{12}$  21 Vin, fruktvin.**C. Innsjøfart.**Oplandske Dampsksibsselskap .  $^{5}_{5}$  19— $^{31}_{12}$  22 Vin, fruktvin, mjød, øl (fr.  $^{18}_{4}$  21).Dampsksibsselskapet Norefjeld .  $^{4}_{7}$  21— $^{31}_{12}$  21 Vin, fruktvin, øl.A/S Mjøsen . . . . .  $^{18}_{4}$  21— $^{31}_{12}$  22 —«—

De bevillinger som blev gitt i løpet av 1919 og første halvår 1920 gikk bare ut på rett til å skjenke vin (med eller uten fruktvin og mjød). Øl er så kommet med i de senere bevillinger.

**III. Alkoholforbruket. Den lovlige alkoholomsetning i 1921.**

Ved alle beregninger i forhold til folkemengden i dette og følgende avsnitt (liksom i tabellene) har man lagt til grunn de nyeste oppgaver over den tilstedevarende middelfolkemengde for årene til og med 1920 [ɔ: (Riket): 1917: 2 530 019, 1918: 2 558 515, 1919: 2 583 893, 1920: 2 616 183], for 1921 den tilstedevarende folkemengde ved utgangen av 1920: (Riket: 2 635 170). For dette år får man derfor antagelig litt for høie forholdstall, etter erfaringene fra foregående år antagelig 0.5 prosent (av forholdsallet) for høie. For bygder og byer kan middelfolkemengden etter nyeste oppgaver beregnes etter tabell 6 i Statistisk Årbok for 1921 (s. 14—15).

Som det fremgår av tabell 18 viser bevegelsen i alkoholforbruket ned gjennem tiden foruten de velkjente konjunktursvingninger også en stadig synkende linje. Det kan ha sin interesse å beregne denne linje. Den vilde gi et samlet uttrykk for hvad der i årenes løp er virket til motarbeidelse av drikkingen, og den vilde kunne danne grunnlag for en beregning av konjunktursvingningene og dermed for et skjønn over hvad forbruket nu skulde vært uten forbudet.

Nu ligger der riktignok en vanskelighet deri at årets alkoholforbruk ikke kan sies å være direkte bestemt bare av to faktorer. Hadde dette vært tilfelle, hadde f. eks. årets forbruk ikke vært umiddelbart avhengig av annet

enn den økonomiske tilstand på den ene side og den herskende mening på den annen side, vilde karakteren av en sådan «normallinje» vært klar. Selv om det nu kanskje kan sies at forbruket i almindelighet bestemmes av disse to faktorer i siste rekke, så vil i hvert fall den ene, opinionen, vesentlig gjøre sig gjeldende gjennem «mellemfaktorer» som lovforandringer og andre bestemmelser om tilvirkning og omsetning av rusdrikkevarene, faktorer som virker diskontinuerlig, fra bestemt datum av. Man kan med andre ord, når man vil være ganske nøiaktig, ikke samle resultatet av alle ikke-økonomiske faktorer i nogen rett linje. En sådan linje vil ikke gi oss annet enn en utjevning av den mer eller mindre brukne linje som disse faktorer i virkeligheten måtte ha avsatt. Vi kan strengt tatt ikke engang si at linjen har nogen absolutt gyldighet for tidsrum da tilvirknings- og omsetningsreglene er uforandret.

Tross disse innvendinger har man foretatt en beregning av normallinjen ved hjelp av den svenske astronom Charlier's formel, som kan brukes til å bestemme den (forutsatt) konstante forandring i en tallserie.<sup>1</sup> Efter denne kommer man før årrekken 1851—1913<sup>2</sup> til en årlig forminskelse i forbruket av ca. 0.02 l. ren alkohol pr. innbygger. Nedgangen faller bare på brennevinet, som for samme tidsperiode kan opvise en årlig forminskelse på ca. 0.026 l. (å 100 procent) pr. innbygger. Bevegelsens styrke har imidlertid vært avtagende, det har stadig vært vanskeligere å få alkoholforbruket yderligere ned. For perioden 1889—1913 lar der sig næsten ikke spore nogen nedgang i det samlede forbruk (ren alkohol); man finner nemlig kun en årlig forandring av  $\div 0.002$  l. (å 100 procent) pr. innbygger, eller  $\div 0.01$  l. på 5 år.<sup>3</sup>

Det er av adskillig interesse å merke sig dette. Når behovet må forutsettes å være såpass konstant er det forståelig at et forbud vilde møte sterkt motstand i sitt forsøk på å avskjære en vesentlig del av de tilvante tilfredsstillelsesmidler.

Skal man derfor beregne et «normalforbruk» for årene 1920—21 for eksempel, vil det neppe være riktig å regne med en «normalperiode» på lengre enn 25 år. Legger man 63 års-periodens normal til grunn, kommer man til et normalforbruk for 1920 på 2.27 l. ren alkohol pr. innbygger (1921 altså 2.25 l.). 25 års-periodens normal vil derimot gi oss 2.61 l. (1920 og 1921).

Det næste spørsmål er hvor sterkt utslag fra normalen den nuværende konjunktursvingning kunde tenkes å ha bragt oss. Også her gjelder det at det ikke er mulig å opnå nogen matematisk nøiaktighet. Dertil kjenner man ikke konjunkturbevegelsen noe nok. En konjunkturforandring må nødvendigvis føre med seg en tilsvarende forandring i alkoholforbruket.

<sup>1</sup> Se C. V. L. Charlier: Vorlesungen über die Grundzüge der mathematischen Statistik, s. 45.

<sup>2</sup> Teoretisk riktigere hadde det muligens vært å ta perioden 1851—1909 (1853—1911, 1855—1913), men dette får ingen praktisk betydning. <sup>3</sup> Dette stemmer med hvad der er sagt i Alkoholkommisjonens flertalls-innstilling (Bilag 1 til Ot. prp. 43, 1916, s. 126).

digvis spores først hos «driftsherrer» og større forretningsdrivende. Men det tar tid før den forplanter sig over på de brede lag. Og hvor det som her gjelder forhold hvor vanen spiller inn (de dårlige tider arver de godes og de gode de dårlige tiders vaner) kan der bli et ennu større tidsmellemrum mellom forandringen i de oprindelige tilstandsbedingelser og forandringen i selve tilstanden. En konjunktur avsetter sig med andre ord i en rekke parallelkurver, så at de senere er forsinket i forhold til de tidligere. Og det er et stort spørsmål om tidsmellemrummet mellom to bestemte kurver er det samme for hver konjunktur. Selv om man altså kjenner «vendeårene» for én konjunkturkurve (priskurven, arbeidslønnens kurve), så kan man ikke uten videre legge disse til grunn ved konstruksjonen av en annen kurve.

Om arbeidslønnen vet man at den kulminerte i 1920 (se Arbeidslønninger 1920 og 1921, side 7\*). Dette er pengelønnen. For alkoholforbruket er det reallønnen som har betydning, men også med hensyn til denne kan vel 1920 antas å ligge konjunkturvendepunktet nær (se nevnte hefte, side 9\*). Da nu meget taler for at vanene denne gangen skulde ha «lempet sig» ganske villig etter pengene i pungen, begår man vel neppe nogen stor feil ved å sette 1920 som en konjunkturtopp for alkoholforbruket. Og det ligger da nær å sammenligne denne topp med tidligere.

Nedenfor er sammenstillet de store konjunktursvingninger i 50-årene, 70-årene og omkring hundredårsskiftet. For de to første er utslaget beregnet i forhold til 63 års-normalen (se forrige side), for den siste både i forhold til denne (a) og i forhold til 25 års-normalen (b). Man har søkt å ta med hele konjunkturperioden fra vendeår til vendeår, men bestemmelsen av det virkelige vendeår er ikke ganske sikker.

Forbruket i procent over eller under det beregnede normalforbruk:

Krisen i 50-årene. Procent.	Krisen i 70-årene. Procent.	Krisen omkring hundredårsskiftet. a. Procent.	b. Procent.
	1870 (- 16.5)		
	1871 - 2.5		
1853 — 4.4	1872 — 2.8	1897 — 10.6	- 8.3
1854 + 1.1	1873 + 7.5	1898 — 1.5	- 0.7
1855 + 10.1	1874 + 30.4	1899 + 11.9	+ 13.6
<b>1856 + 16.6</b>	<b>1875 + 44.2</b>	<b>1900 + 15.7</b>	<b>+ 16.6</b>
1857 + 11.3	1876 + 43.5	1901 + 12.1	+ 12.1
1858 + 10.8	1877 + 37.1	1902 + 10.6	+ 9.8
1859 + 5.7	1878 + 17.7	1903 — 2.3	- 3.8
1860 + 0.6	1879 — 8.4	1904 — 8.9	- 10.6
1861 — 7.5	1880 — 6.8	1905 — 16.7	- 18.9
1862 — 13.4	1881 — 13.8		
1863 (- 20.5)			

De gode tider gav størst utslag i 70-årene. Tiden omkring århundredeskiftet ligger lavere, men står ikke tilbake for 50-årene. At «jobbetiden» omkring 1900 ikke nådde høiere skyldes kanskje også særlige forhold som brennevinsavgiftens forhøielse i 1895 og den energiske kamp mot «laddevinen», for eksempel i Kristiania (det frie vinsalg ophevet fra 1897 av, forbud mot vinsalg fra kl. 12 natt til 8 morgen, se Kristiania politikammers beretning for 1898 side 34).

Det er naturligvis overordentlig vanskelig å trekke nogen bestemt sluttning fra stigning i alkoholforbruket ved tidligere høikonjunkturer og den stigning som vilde ha funnet sted herhjemme hvis man ikke hadde hatt forbud. Så meget tør man dog si at alkoholforbruket vilde blitt meget stort så sant rasjoneringsbestemmelser og vareknapphet gav anledning til det.<sup>1</sup>

Alt tatt i betrakting tør man vel regne med at konjunkturen i 1920 hadde bragt oss op i et maksimumsforbruk av 3.5–4 liter ren alkohol pr. innbygger under forutsetning av at «normalforbruket» lå mellom 2,50–2,60 liter pr. innbygger. Når man ser hvor mange dårlige år der må gå før forbruket når ned i normalen igjen, vil man heller ikke for 1921, tross arbeidsløsheten, ha lov til å forutsette så svært meget lavere tall. Man må formodentlig ha lov til å uttrykke dette slik at hvis der i 1920 har vært et latent alkoholbehov på f. eks. 4 l. ren alkohol pr. innbygger, vilde man i 1921 kunne hatt et latent behov på, la oss si 3 l. pr. innbygger. Bestrebelsen for å «komplettere» rusdrikktilgangen vil da stå i forhold til hvor meget lavere det legale forbruk av rusdrikk ligger. Det bortses her fra forbudets mulige innvirkning på opinionen.

Det lovlige forbruk 1920 og 1921 kan etter Statistisk Årbok for 1921 (side 248) beregnes til (ren alkohol i l. pr. innbygger):

	I brennevin:	I vin:	I øl:	I alt:
1920 . . .	<sup>2</sup> (0.44)	0.45	1.35	2.24
1921 . . .	0.44	0.21	1.40	2.05

Tallene er ikke ganske sikre, særlig fordi man ikke kjenner vinlagrenes forandringer (bortsett fra hetvin 1921). Vininnførselen kulminerte i 1919 med 16 807 000 l., gikk ned i 1920 til 14 504 000 l. og i 1921 til 5 418 000 l. Hvor meget dør gjennem lagring er overført fra 1919 til 1920 og 1921 og fra 1920 til 1921 kan man ikke vite, men det er neppe sannsynlig at nedgangen i forbruket svarer til nedgangen i importen.

Efter dette blir der ikke nogen videre stor forskjell mellom forbruket i 1920 og 1921. Dette vil svare til hvad der allerede er fastslått for Sverige for så vidt brennevins- og vinforbruket angår, hvor der visstnok er nogen nedgang i skjenkningen, men kun en mindre betydelig i detaljsalget (Aktiebolaget Stockholmssystemets Förvaltningsberättelse för år 1921, s. 7 og 15).

<sup>1</sup> Jevnfør hva der er funnet for drukkenskapsforseelsene s. 82\*. <sup>2</sup> Idet forbruket 1920 settes = forbruket i 1921.

Hvis det er så at smuglingen har bragt oss mere brennevin i 1921 enn i 1920, vil det kunne tenkes at det virkelige forbruk alt i alt har vært større i 1921 enn i 1920 til tross for at tidene har forverret sig. Under et forbuds- eller rasjoneringssystem vil det overhodet være sannsynlig at sammenhengen mellom «tidene» og alkoholforbruket løsner. Så lenge der eksisterer et utilfredsstillett latent behov ialfall og selv etter at folket har «vennet sig til» det tilmalte kvantum (+ ulovlig forbruk), vil efterspørsmålet kunne holde forbruket oppe på samme nivå, hvordan det enn stiller sig med tidene. Er tidene gode, så når man ikke så langt man helst vilde, er de dårlige, passer «rasjonen» bedre. Et rasjonerings- eller ufullstendig forbudssystem kutter vekk «bølgetoppene» i alkoholforbrukets konjunkturkurve.<sup>1</sup>

For å kunne komme det virkelige alkoholforbruk nærmere har man undersøkt om der er noget bestemt tallmessig forhold mellom beregnet alkoholforbruk og drukkenskapsforseelser.<sup>2</sup>

	Beregnet forbruk i 1. ren alkohol.	Arrestasjoner i byene (fra 1913 også samtlige forseelser i Riket).	Liter ren alkokol pr. arrestasjon (forseelse).
1896 . . . . .	5 335 000	30 800	173
1897 . . . . .	5 148 000	35 900	143
1898 . . . . .	5 711 000	34 400	166
1899 . . . . .	6 524 000	37 700	173
1900 . . . . .	6 801 000	38 600	176
1901 . . . . .	6 638 000	35 400	188
1902 . . . . .	6 562 000	30 200	217
1903 . . . . .	5 778 000	29 400	197
1904 . . . . .	5 367 000	27 200	197
1905 . . . . .	4 888 000	24 400	200
1906 . . . . .	4 886 000	24 200	202
1907 . . . . .	5 044 000	24 700	204
1908 . . . . .	5 169 000	25 000	207
1909 . . . . .	5 471 000	25 700	213
1910 . . . . .	5 930 000	30 200	196
1911 . . . . .	6 141 000	33 500	183
1912 . . . . .	6 629 000	38 600	172
1913 . . . . .	6 876 000	55 700      40 700	123      169
1914 . . . . .	6 485 000	49 100      35 700	132      182
1915 . . . . .	6 553 000	52 100      37 100	126      177
1916 . . . . .	7 575 000	62 300      46 800	122      162

<sup>1</sup> Man kan derfor ikke, som dr. Ivan Bratt i „Tidens Tegn“ 10 mars 1922, slutte av at salget ikke går ned i Sverige at depresjonen i sin almindelighet ikke virker til nedgang i drukkenskapen. Men den større «edruelighet» i dårlige tider er riktig nok kun nødtvungen. <sup>2</sup> Dr. Johan Scharffenberg har i flere avisartikler antydet muligheten av et slikt forhold.

Tallene er her meget sterkt varierende, men kan muligens brukes til beregning av de grenser forbruket kan tenkes å ligge mellem.

Man har for beregningen valgt følgende gjennemsnittstall som multiplikasjonsfaktorer: a. beregnet for arrestasjoner 1896–1921: 183, b. for arrestasjoner 1913–1921: 173, c. for samtlige forseelser 1913–1921: 125. Dernæst er det av interesse å merke sig d. maksimumsfaktoren for arrestasjoner (1902): 217.

Nedenfor sammenstilles resultatet av disse beregninger av det sannsynlige alkoholforbruk (liter ren alkohol) etter antallet av arrestasjoner (a, b, d) eller forseelser (c) i årene 1917–1921:

	a.		b.		c.		d.	
	1000 l.	1 pr. innb.	1000 l.	1. pr innb.	1000 l.	1. pr. innb.	1000 l.	1. pr. innb.
1917. . . . .	4355	1.72	4117	1.63	3888	1.54	5165	2.04
1918. . . . .	3111	1.22	2941	1.15	2863	1.12	3689	1.44
1919. . . . .	4904	1.90	4636	1.79	4675	1.81	5816	2.25
1920. . . . .	4246	1.62	4014	1.53	4313	1.65	5034	1.92
1921. . . . .	4374	1.66	4135	1.57	4438	1.68	5186	1.97

Disse tall må nu sammenlignes på den ene side med de resultater vi kom til ut fra betraktingene over forbrukets bevegelse ned gjennem tiden og på den annen side med det lovlige forbruk for så vidt dette er kjent. For årene 1920 og 1921 kan man uten større feil legge til grunn de tall som er meddelt s. 19\*, men for de foregående år står man i uvidenhed med hensyn til det lovlige brennevinsforbruk. Der er jo en mulighet for at dette f. eks. har vært større i disse år før det nye kontrollkontor i Socialdepartementet kom i gang. Med dette forbehold får man imidlertid legge tallene for det lovlige brennevinsforbruk til grunn også for disse år. En slags kontroll kan man så finne i beregningen på grunnlag av det gamle prinsipp (se Alkoholstatistikk 1918–1919 s. 9\*).

#### Forbruk pr. innb. (l. ren alkohol):

	Beregnet grenser for det sannsynlige totalforbruk.	Beregnet lovlig forbruk i øl og vin.	Beregnet lovlig forbruk i alt. <sup>1</sup>	Lovlig forbruk beregnet etter det gamle prinsipp.
1917. . . . .	1.54–2.04	1.07	1.51	1.76
1918. . . . .	1.12–1.44	0.40	0.84	0.69
1919. . . . .	1.79–2.25	1.28	1.72	1.92
1920. . . . .	1.53–1.92	1.80	2.24	2.48
1921. . . . .	1.57–1.97	1.61	2.05	2.20

#### Absolutt forbruk (1 000 l.):

1917. . . . .	3888–5165	2707	3820	4453
1918. . . . .	2863–3689	1024	2150	1766
1919. . . . .	4636–5816	3302	4438	4954
1920. . . . .	4014–5034	4709	5860	6488
1921. . . . .	4135–5186	4242	5402	5797

<sup>1</sup> Forbruket av brennevinsalkohol satt = 0.44 l. for alle år.

Som man ser fører beregningen ikke frem. For årene 1917—1919 gir beregningen et ulovlig forbruk på 0.5—0.6 liter ren alkohol pr. innbygger. Det er dog sannsynlig at der etter forbudet og kanskje særlig i de siste år er skjedd vesentlige endringer i forholdet mellom drikke og påtalt drukkenskap.<sup>1</sup> For årene 1920 og 1921 får man nemlig, selv om man legger den gunstigste multiplikasjonsfaktor til grunn, tall som ligger lavere enn det beregnede lovlige forbruk, mens det utvilsomt ligger høiere. Spørsmålet om hvor meget høiere kan ikke besvares. Man nevner dog i denne forbindelse at en økning på 1 liter pr. innbygger ut over det lovlige forbruk i 1921 — altså et samlet alkoholforbruk som i 1916 på ca. 3 liter ren alkohol — forutsetter en ulovlig tilførsel på ca. 5 millioner liter brennevin. Der blev i dette år konfiskert av tollvesenet ca. 17 000 liter forsøkt innsnuglet vare<sup>2</sup>; en hel del er dessuten konfiskert av politiet, men dette har man ikke opgave over.

Mens man for det samlede alkoholforbruk kan regne ut en normalbevegelse (s. 17\*), lar dette sig ikke så godt gjøre for forbruket av de enkelte drikker. Det samlede behov tør forutsettes å være en nogenlunde konstant størrelse eller i hvert fall en jevnt foranderlig størrelse. Derimot er de enkelte drikkevarer tross prisforskjellen til en viss grad erstatningsmidler for hverandre. Det viser best vinbølgen fra 1896 til 1903. Særlig karakteristisk er året 1896. Da dette år alment økonomisk sett stod i oppgangens tegn, skulde man ventet et tall for det samlede alkoholforbruk som ialfall ikke lå lavere enn foregående års. Når tallet allikevel ligger så meget lavere (0.93 liter mot 0.98 liter), skyldes dette avgiftsforhøyelsen på brennevinet, som fremkalte en svær nedgang i denne vare, en nedgang som «laddevinen» ikke kunde opveie. Der var i dette år skapt en kunstig «dyrtid» og følgelig en påtvunng «edrueighet».

S. 17\* blev det sagt at der bare kan spores en ubetydelig nedgang i det samlede alkoholforbruk i de 25 år som går forut for krigen og de tvangsinngrep som fulgte med den. Der er i disse år et nokså fast behov på ca. 2.65 liter ren alkohol pr. innbygger (en samlet normalnedgang innenfor perioden på ca. 0.05 liter). Anvender man samme beregningsmåte på de tre hoveddrikker, er den konstante årlige normalnedgang for brennevin 0.0012 liter, for vin 0.0015 liter og for øl 0.0151 liter. De foran nevnte omstendigheter gjør beregningen usikker. Dette lar sig lett vise. Setter man at forbruket av vinalkohol 1896, 1897 og 1898 var 0.10 liter pr. år istedenfor det faktiske, som var henholdsvis 0.36, 0.40 og 0.33 liter, finner man at vinforbruket ikke har gått ned, men en ubetydelighet op (+ 0.0009 liter pr. år). Feilgrensene for disse beregninger er altså så store at man for brennevin og vin ikke tør si annet enn at forbruket har holdt sig så omrent uforandret. Derimot er den beregnede normalnedgang for ølalkohol såpass stor at der for denne vares vedkommende sikkert kan fastslås en nedgang gjennem disse 25 år.

<sup>1</sup> Jfr. s. 84\*. <sup>2</sup> Se s. 41\*.

Dette fremgår allerede ved å stille sammen gjennemsnittsforbruket i de som det synes forholdsvis normale år 1889—1895 med de likeledes normalere år 1907—1913:

Gjennemsnittlig.	Brennevinsalkohol. L. pr. innb.	Vinalkohol. L. pr. innb.	Ølalkohol. L. pr. innb.
1889—1895. . . . .	1.67	0.12	1.07
1907—1913. . . . .	1.57	0.13	0.80

Forholdet mellom forbruket av ren alkohol i vin, øl og brennevin blir for den første periode ca. 1 : 9 : 14 og for den siste ca. 1 : 6 : 12. Vinen har styrket sin stilling i forhold til de to andre, men særlig i forhold til ølet. Hvis man vil danne sig en mening om hvad det normale forhold skulde vært nu, gjør man antagelig best i å legge de siste forholdstall til grunn. Man kommer da f. eks. til at det normale forhold mellom forbrukt øl- og vinalkohol på den ene side og brennevinsalkohol på den annen vilde vært ca. 1 : 1.7, således at der for hver 100 liter alkohol konsumert i øl og vin skulde vært forbrukt 170 liter i brennevin. Det skal her gjenkalles i erindringen at der i brennevinsforbruket kommer med adskillig alkohol til medisinsk og teknisk bruk mens dette bare i mindre grad er tilfelle med vin og vel omtrent ikke med øl. Riktigst vilde det vært om man over hele linjen kunde holdt alt forbruk som ikke først og fremst går ut på nydelse helt utenfor. Dette vil være mulig fra 1921 av, men da det (bortsett fra fradraget av denaturert sprit og gjærsprit til teknisk bruk og ren spiritus til videnskapelig bruk) ikke har kunnet gjøres før, må man for sammenligningens skyld vedbli å regne disse vesensforskjellige slags forbruk sammen. Man forutsetter da at behovet til teknisk, medisinsk m. v. bruk holder sig forholdsvis uforanderlig. Dette tør være tilfelle selv om også det forbruk som bokføres på disse konti undergår påtagelige svingninger.

Går man ut fra det beregnede normalforhold mellom øl- og vinalkohol og brennevinsalkohol, så kan man komme til en forestilling om hvor høit oppdrevet øl- og vinforbruket er i 1920 og 1921, da denne slags forbruk (bortsett fra hetvin) har vært nogenlunde fritt.

Forbruket av ren alkohol i øl og vin tilsammen er (side 21\*) i 1920 1.80 l. pr. innbygger og i 1921 1.61 l. pr. innbygger. Dertil svarer der et forbruk av brennevinsalkohol på henholdsvis 3.06 og 2.74 l. Et slikt brennevinsforbruk vilde bragt oss et samlet alkoholforbruk som lå høit over det «tidene» måtte forutsettes å ville tillate (side 19\*). Grunnen ligger imidlertid ikke bare deri at den ulovlige omsetning ikke har skaffet brennevin nok til veie, og at man så har spedd på med øl og vin (særlig med vin, idet gjennemsnittsforholdet 1920—1921 er ca. 1 : 4 mot normalt ca. 1 : 6). Som relativt dyr vare må vinen være forholdsvis sterkt søkt nettop i særlig gode tider; forholdet mellom vinalkohol og annen alkohol forskyver sig altså da til gunst for den. Det kan for eksempel nevnes at mens forholdet mellom vin og brennevin i

1869—70 var omtrent som 1 : 35, er det i 1873 som 1 : 25 (mer enn et par år kan man her ikke regne med på grunn av forskyvningen i selve normalforholdet).

Virkningen av brennevinsmangelen lar sig spore ennu videre. Ganske karakteristisk er forskyvningen i forholdet mellom de tre ølklasser, således som det er påpekt av dr. Johan Scharffenberg i en av hans avisartikler (Folket 26 juli 1921). Idet man for øvrig henviser til tabell 19, kan det være nok her å føre op hvor mange prosent av den samlede øltillvirkingen der faller på hver av de tre klasser (I med inntil 2.25 vektprosent (1921: 2.50 volumprosent), II med 2.25—3.75 vektprosent (1921: 2.50—4.75 volumprosent), III med 3.75—5.50 vektprosent (1921: 4.75—7.00 volumprosent) i de fire siste år før forbudet, da tilvirkningen var helt fri, og sammenlignet dermed 1921, da tilvirkningen etter er helt fri (se side 2\*):

	I.	II.	III.
1913 . . . .	14.2	74.5	11.3
1914 . . . .	15.2	73.2	11.4
1915 . . . .	13.6	72.9	13.5
1916 . . . .	12.3	70.2	17.5
1921 . . . .	7.1	71.1	21.8

Mens der ifølge tabell 19 av alkoholsvakt øl (I) blev tilvirket mindre i 1921 enn i noget av årene 1913—1916, var tilvirkningen av klasse II steget til henimot det dobbelte av gjennemsnittet for disse år og tilvirkningen av klasse III endog til det tredobbelte.

Efter forbudet blir det vært forbruket av brennevin og hetvin som interesserer mest. Man kan imidlertid som sagt ikke komme lenger enn til å beregne forbruket etter lovlig omsetning. Socialdepartementets månedssopgaver gir oss anledning til sådan beregning fra 1921 av, da kontrollkontoret først begynte å kunne avse tid til sammenregningsarbeidet.

Man har i første rekke tatt sikte på bearbeidelse av de oppgaver som kan danne grunnlag for forbruksberegningen. Som forbrukere står foruten almenheten også de medisindispenserende læger, dyrkere og tannlæger, dessuten de store felleshusholdninger sykehus, klinikker og skib. Det er naturligvis ikke avgjort at alt det som innkjøpes av læger m. v. også kommer til endelig forbruk i året. Men da man her ikke kjenner den siste nødvendige omsetning, er man nødt til å bygge på denne forutsetning, som naturligvis også i det store og hele vil holde stikk. Hvad der først og fremst må stilles sammen, det er altså apotekenes, destillasjonenes, samlagenes og vinfirmenes salg til disse forbrukerkretser og den innførsel som går direkte til dem (vesentlig til læger).<sup>1</sup> De omsetningsstedd som ligger bakenfor, altså destillasjonenes salg

<sup>1</sup> Et av disse ledd har det vært nødvendig å regne sig til, nemlig destillasjonenes salg til læger m. v., idet man her har trukket apotekenes innkjøp fra destillasjoner fra deres samlede salg til medisinsk bruk.

til samlag, vinfirmaenes til apotek o. s. v., kommer i og først i annen rekke. Kun for apotekenes vedkommende har man bearbeidet samtlige foreliggende oppgaver. Det er å beklage at disse oppgaver ikke går et stykke lenger, nemlig til fordeling av ialfall salget etter kvalitetene. Denne omstendighet gjør det umulig å fordele det samlede forbruk på kvalitetene. I så henseende må man bygge på de andre oppgaver som bearbeides, destillasjonenes salg (til andre enn samlag), vinfirmaenes<sup>1</sup> salg (likeså) og innførselsoppgavene fra tollkamrene. Også disse siste bearbeides fullstendig. Tollvesenet avgir også oppgaver direkte til byrået til bruk for handelsstatistikken. Dessverre har der vist sig å være nogen uoverensstemmelse mellom oppgavene, som hovedsakelig synes å bero på at byrået får sine oppgaver over flaskeimporten i liter, mens departementet får sine i kilogram. Også destillasjonenes, samlagenes og vinfirmaenes beholdningsoppgaver har fullstendig kvalitetsfordeling. Man bearbeider likeledes disse tillikemed oppgavene over svinn og spill.

En særlig interesse har tollvesenets og politiets beholdninger av konfiskert brennevin og hetvin, hvis man da tør gå ut fra et nogenlunde jevnt forhold mellom samlet ulovlig omsetning og inndragning. Er forandringene i disse beholdninger sterke, vil man i hvert fall kunne tillate sig et skjønn over hvorhen det bærer. Man har riktignok ved hjelp av Finansdepartementet kunnet bearbeide statistikken over departementets kjennelser i tollsvikssaker fra 1918 av og dermed fått fyldestgjørende oppgaver over hvor meget der er konfiskert av tollvesenet (uansett om den skyldige er opdaget eller ikke). Men politiets arbeide har man ikke kunnet få nogen oversikt over. Også over tilgangen til politiets beholdninger vil man dog nu (fra 3dje kvartal 1922 av) gjennem Socialdepartementets formidling få den ønskede oversikt, særskilt for innsmuglet vare, hjemmebrent o. s. v.

I tabell 20 er der gitt en oversikt over hvordan det lovlige forbruk av spiritus, brennevin og hetvin i 1921 sammensetter sig. I sammendrag får man følgende tall for forbruket:

	I alt: Kg.	Til medi- sinsk bruk : Kg.	Derav til medikamenter : Kg.	Til teknisk bruk : Kg.
Spiritus . . . . .	722 232	552 295	203 063	169 987
Brennevin . . . . .	638 718	620 972	67 063	17 746
Hetvin. . . . .	169 888	167 761	82 671	2 127

#### Procentvis stiller det sig således:

	Pct. til medisinsk bruk av det hele.	Pct. til medikamenter av det medi- sinske forbruk.	Pct. til teknisk bruk : av vare anvendt av det hele. i ren form.
Spiritus. . . . .	76.5	36.8	23.5 32.7
Brennevin . . . . .	97.2	10.8	2.8 3.1
Hetvin . . . . .	98.7	49.3	1.3 2.4

<sup>1</sup> Herunder destillasjoner, forsåvidt deres hetvinssalg angår, og hetvinssamlag.

Vil man vite hvor meget landet bruker av alkohol i det hele til teknisk bruk, må man også ta med det som forbrukes av alkohol i udrikkelig form (606 000 l. à 100 procent denaturert brennevin samt gjær- og sulfittsprit). Forbruket i dette øiemed i 1921 dreier sig om 800 000 l. à 100 procent, hvorav altså bare fjerdeparten faller på varen i ren form.

Det medisinske forbruk utenfor apotekenes forbruk til medikamenter er sammensatt således:

	Til läger, sykehus, klinikker, skib. Kg.	Til läge- resept. Kg.	Til almenheten ved dyr- lägeresepkt. Kg.	ved dis- pensasjon. Kg.
<b>Spiritus.</b>				
Solgt av apotek . . . .	6 422	132 717	181 292	—
—«— destillasjoner	25 529	—	—	—
—«— samlag . . . .	3 272	—	—	—
Tilsammen . . . .	35 223	132 717	181 292	—

#### Brennevin.

Solgt av apotek . . . .	16 113	479 174	10 081	—
—«— destillasjoner	22 101	—	—	—
—«— samlag . . . .	25 088	—	—	—
Innført . . . . .	—	—	—	—
Tilsammen . . . .	63 302	479 174	10 081	1 352

#### Hetvin.

Solgt av apotek . . . .	5 970	71 248	—	—
—«— vinfirmær .	6 479	—	—	—
Innført . . . . .	633	—	—	760
Tilsammen . . . .	13 082	71 248	—	760

Salget av varen i ren form fordeler sig således på de forskjellige «forbruksleverandører»:

	I alt :		Til medisinsk bruk :		Til teknisk bruk :	
	Kg.	Pct.	Kg.	Pct.	Kg.	Pct.
<b>Spiritus.</b>						
Apotek . . . .	337 677	65.0	320 431	91.8	17 246	10.2
Destillasjoner .	140 436	27.1	25 529	7.3	114 907	67.6
Samlag . . . .	16 224	3.1	3 272	0.9	12 952	7.6
Innførselen . .	24 832	4.8	—	—	24 832	14.6
Tilsammen .	519 169	100.0	349 232	100.0	169 937	100.0

#### Brennevin.

Apotek . . . .	505 368	88.4	505 368	91.2	—	—
Destillasjoner .	34 019	6.0	22 101	4.0	11 918	67.2
Samlag . . . .	29 180	5.1	25 088	4.5	4 092	23.1
Innførselen . .	3 088	0.5	1 352	0.3	1 736	9.7
Tilsammen .	571 655	100.0	553 909	100.0	17 746	100.0

	I alt:		Til medisinsk bruk:		Til teknisk bruk:	
	Kg.	Pct	Kg.	Pct.	Kg.	Pct.
<b>H e t v i n .</b>						
Apotek . . .	77 218	88.5	77 218	90.7	—	—
Vinfirmaer . .	8 606	9.9	6 479	7.6	2 127	100.0
Innførselen . .	1 393	1.6	1 393	1.7	—	—
Tilsammen . .	87 217	100.0	85 090	100.0	2 127	100.0

Av den direkte omsetning til forbrukerne faller altså, når man ser bort fra salget av spiritus til teknisk bruk, hovedmassen på apotekene.

En nøiaktig detaljert statistikk over apotekenes alkoholomsetning er derfor av stor viktighet. Som bemerket i note 1 til tabell 21 synes oppgavene å henge nokså godt sammen innbyrdes, idet beholdningsoppgavene for det hele år under ett stemmer tålig bra med de resultater oppgavene over tilgang og avgang gir. For de enkelte måneder kan man ikke vente så stor nøiaktighet, idet datum for inngang i og utgang av beholdningen kan bli forskjellig fra datum for kjøp og salg. Beriktigelser for tidligere måneder som kommer med senere, taraberegningen med videre, kan også spille inn. Det kan være av interesse å få en fullstendig oversikt over forholdet.

	1	2	3	4	5	6
	Beholdning ved måne- dens (årets) begynnelse.	Nettотilgang (+) eller -avgang (÷) i måneden (året) etter beholdn.- oppgavene.	Bruttotilg. etter de di- rekte (kjøps- m. v.) op- gaver.	Bruttoavg. etter de di- rekte (salgs- m. v.) op- gaver.	Nettотilgang (+) eller -avgang (÷) i måneden (året) etter bruttoop- gavene.	Tilgang større (avgang mindre) (+) eller tilgang mindre (avgang større) (÷) etter 5 enn etter 2.
<b>Spiritus.</b>						
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Januar . .	20 531	÷ 1 893	41 210	44 560	÷ 3 350	÷ 1 457
Februar . .	18 638	+ 1 474	50 474	47 073	+ 3 401	+ 1 927
Mars . .	20 112	+ 9 439	60 751	52 149	+ 8 602	÷ 837
April . .	29 551	÷ 3 904	41 255	46 897	÷ 5 642	÷ 1 738
Mai . . .	25 647	÷ 283	44 167	46 363	÷ 2 196	÷ 1 913
Juni . . .	25 364	+ 2 992	42 422	46 745	÷ 4 323	+ 1 331
Juli . . .	22 372	+ 1 243	44 080	44 250	÷ 170	÷ 1 413
August . .	23 615	÷ 1 636	42 498	44 104	÷ 1 606	+ 30
Septbr. . .	21 979	+ 1 384	45 223	39 864	+ 5 359	+ 3 975
Oktober . .	23 363	÷ 1 534	42 581	44 559	÷ 1 978	÷ 444
Novbr. . .	21 829	÷ 556	46 335	44 627	+ 1 708	+ 2 264
Desember	21 273	+ 919	59 621	59 550	+ 71	÷ 848
Året . . .	20 531	+ 1 661	560 617	560 741	÷ 124	÷ 1 785

1	2	3	4	5	6
Beholdning ved måneds (årets) begynnelse.	Nettotilgang (+) eller -avgang (-) i måneden (året) etter beholdn.- opgavene.	Bruttotilg. etter de di- rekte (kjops- m. v.) op- opgaver.	Bruttoavg. etter de di- rekte (salgs- m. v.) op- gaver.	Nettotilgang (+) eller -avgang (-) i måneden (året) etter bruttoop- gavene.	Tilgang (avgang mindre) (+) eller tilgang mindre (avgang større) (-) etter 5 enn etter 2.
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
<b>Brennevin.</b>					
Januar . .	119 280	+ 569	70 418	55 078	+ 15 340
Februar . .	119 849	+ 3 584	52 893	51 384	+ 1 509
Mars . .	123 433	+ 3 651	62 980	53 465	+ 8 915
April . .	127 084	+ 2 451	54 987	50 049	+ 4 938
Mai . . .	129 535	÷ 3 582	43 854	47 503	÷ 3 649
Juni . . .	125 953	+ 3 454	48 496	49 149	÷ 653
Juli . . .	129 407	+ 12 560	60 267	47 410	+ 12 857
August . .	141 967	+ 11 093	54 435	46 542	+ 7 893
Septbr. . .	153 060	+ 3 288	52 357	47 760	+ 4 597
Oktober . .	156 348	+ 7 236	51 122	46 354	+ 4 768
Novbr. . .	163 584	+ 21 878	70 187	49 412	+ 20 775
Desbr. . .	185 462	+ 7 782	67 121	68 899	÷ 1 778
Året . . .	119 280	+ 73 964	688 517	613 005	+ 75 512
					+ 1 548
<b>Hettvin.</b>					
Januar . .	32 318	÷ 471	13 383	13 537	÷ 154
Februar . .	31 847	÷ 456	13 638	13 646	÷ 8
Mars . .	31 391	÷ 870	15 453	16 183	÷ 730
April . .	30 521	+ 251	15 141	14 104	+ 1 037
Mai . . .	30 772	÷ 127	13 548	14 859	÷ 1 311
Juni . . .	30 645	+ 2 879	17 476	14 081	+ 3 395
Juli . . .	33 524	+ 6 493	19 076	14 263	+ 4 813
August . .	40 017	÷ 1 715	11 310	13 083	÷ 1 773
Septbr. . .	38 302	+ 2 476	17 964	13 162	+ 4 802
Oktober . .	40 778	+ 1 726	12 792	12 380	+ 412
Novbr.. . .	42 504	+ 1 819	16 198	13 863	+ 2 335
Desbr.. . .	44 323	+ 113	17 396	17 926	÷ 530
Året . . .	32 318	+ 12 118	183 375	171 087	+ 12 288
					+ 170

Som det ses er beholdningene for spiritus forholdsvis små, gjennemgående bare en halvdel av hvad salget beløper sig til. De holder sig også omrent i samme høide. Forholdsvis større er brennevinsbeholdningene, gjennemsnittlig godt og vel dobbelt så store som bruttoavgangen. Der er også en sterk vekst i disse beholdninger, nemlig fra det dobbelte til det tre-

dobbelte av bruttoavgangen. Noget lignende forholder det sig med hetvins-beholdningene.

Apotekenes tilgang i året fordeler sig på de forskjellige kilder således (se også tabell 21):

	Spiritus. Kg.	Brennevin. Kg.	Hetvin. Kg.
Kjøpt fra destillasjoner (vinfirmaer) . . . . .	530 974	189 355	159 055
Kjøpt fra samlag . . . . .	1 245	97 831	—
Innført . . . . .	28 398	401 331	24 320
Samlet tilgang . . . . .	560 617	688 517	183 375

Avgangen er ifølge tabell 21 fordelt på de enkelte poster procentvis således:

	Spiritus. Pct. <sup>1</sup>	Brennevin. Pct. <sup>1</sup>	Hetvin. Pct. <sup>1</sup>
Solgt til læger, dyrlæger, sykehus og klinikker . . . . .	0.9 (1.5)	1.3 (1.6)	1.8 (3.9)
Solgt mot lægeresep. . . . .	23.7 (41.4)	78.2 (94.8)	41.6 (92.3)
Solgt mot dyrlægeresep. . . . .	32.3 (56.6)	1.6 (2.0)	— —
Solgt til tannlæger . . . . .	0.3 (0.5)	1.1 (1.3)	1.7 (3.8)
Solgt til skib . . . . .	—	0.3 (0.3)	— —
Solgt til medisinsk bruk i alt . . . . .	57.2	82.5	45.1
Solgt til teknisk og videnskapelig bruk	3.1	—	—
Anvendt til medikamenter . . . . .	36.2	10.9	48.4
På annen måte brukt eller forfføiet over	0.6	1.9	2.5
Svinn og spill . . . . .	2.9	4.7	4.0
	100.0	100.0	100.0

Over apotekenes salg av brennevin, spiritus og hetvin efter læge- og dyrlægeresep har man også opgavene for 1920 bearbeidet (se tabell 150 i Statistisk Årbok for 1920, side 232). Sammenligner man årstallene, får man det inntrykk at der er stigning over hele linjen fra 1920 til 1921. Dette inntrykk vil være feilaktig. En sammenstilling av månedstallene vil vise at stigningen faller på 1920.

<sup>1</sup> Tallene i parentes er procenten beregnet i forhold til salg til medisinsk bruk i alt.

**S p i r i t u s.**

	På lægeresept.		På dyrlægeresept.	
	1920. Kg.	1921. Kg.	1920. Kg.	1921. Kg.
Januar . . . . .	3 670	10 586	2 659	12 874
Februar . . . . .	5 000	11 420	3 611	14 724
Mars . . . . .	6 915	13 612	5 658	14 901
April . . . . .	5 262	10 941	5 126	13 829
Mai . . . . .	6 106	10 774	5 915	13 747
Juni . . . . .	6 623	10 440	6 484	15 864
Juli . . . . .	6 648	9 397	6 797	15 748
August . . . . .	7 428	9 822	7 519	14 821
September . . . . .	8 112	10 471	10 197	15 193
Oktober . . . . .	10 477	10 397	13 421	14 323
November . . . . .	12 139	10 256	12 681	14 251
Desember . . . . .	15 180	14 601	18 196	21 017
Året . .	93 560	132 717	98 264	181 292

**B r e n n e v i n.**

	På lægeresept.		På dyrlægeresept.	
	1920. Kg.	1921. Kg.	1920. Kg.	1921. Kg.
Januar . . . . .	15 968	45 470	188	745
Februar . . . . .	21 458	40 346	296	722
Mars . . . . .	25 907	43 745	353	696
April . . . . .	23 651	38 791	320	769
Mai . . . . .	25 780	37 845	378	837
Juni . . . . .	28 855	38 503	405	991
Juli . . . . .	31 377	36 557	511	935
August . . . . .	33 136	36 432	574	811
September . . . . .	37 036	37 424	566	906
Oktober . . . . .	46 594	35 160	739	822
November . . . . .	48 681	38 044	723	723
Desember . . . . .	61 616	50 857	955	1 124
Året . .	400 059	479 174	6 008	10 081

**H e t v i n.**

	På lægeresept.	
	1920. Kg.	1921. Kg.
Januar . . . . .	4 466	5 325
Februar . . . . .	4 468	5 538
Mars . . . . .	6 109	6 371
April . . . . .	5 065	6 038
Mai . . . . .	6 163	5 949
Juni . . . . .	6 850	5 485
Juli . . . . .	4 929	6 060
August . . . . .	4 620	4 862
September . . . . .	5 038	5 323
Oktober . . . . .	5 820	5 204
November . . . . .	5 647	5 476
Desember . . . . .	9 240	9 617

Året . . 68 415 71 248

Løper man gjennem tallene, vil man finne at salget allerede høsten 1920 er nådd op i et stabilt nivå; ialfall gjelder dette alkohol på lægereseppt. Hvor meget av den tilsynelatende stigning i 1920 der skyldes den ting at oppgavene blev fullstendigere og riktigere mot slutten av året, etterat det nye kontrollkontor var kommet i gang, er ikke kjent. Man gjør imidlertid neppe riktig i å betrakte 1921 som noget maksimumsår for apotekenes alkohol-omsetning under forbudet, vel ikke engang for deres reseptomsetning.

Hvad svinn- og spillprocenten angår er det å merke at der egentlig også må tas hensyn til beholdningenes størrelse. Som før sagt er disse forholdsvis større for brennevin og hetvin enn for spiritus.

Det kunde lønne sig å sammenligne hvad man ved å legge sammen destillasjoner, apoteks, samlags- og vinfirmaers opgaver får ut som samlet svinn og spill i året med det samlede forbruket. Man vilde da finne ut hvor store «døde omkostninger» forbruket av disse varer er belastet med. Helt nøyaktig blir det vel ikke, idet der på kontoen «svinn og spill» sikkert kommer med saker som i virkeligheten når frem til de endelige forbrukere («forskjæring»). Den del av forbruket som dekkes direkte fra utlandet må selvsagt holdes utenfor.

	Svinn og spill 1921.		
	Spiritus. Kg.	Brennevin. Kg.	Hetvin. Kg.
Destillasjoner (vinfirmaer) . .	17 352	24 003	27 989
Apotek . . . . .	16 317	28 637	6 868
Samlag . . . . .	345	8 044	—
Tilsammen . .	34 014	60 684	34 857

Sammenligningen med forbruket direkte fra innenlandsk kilde får følgende utfall:

	Forbruk. Kg.	Svinn og spill. Kg.	Procent.
Spiritus . . . . .	697 400	34 014	4.9
Brennevin . . . . .	635 630	60 684	9.5
Hetvin . . . . .	168 495	34 857	20.7

Ser man bort fra at endel spilles innen mellemhandelen, at altså ikke alt svinn og spill kunde vært nådd frem i samme år, kan dette uttrykkes således at forbruket skulde vært så mange prosent større om alt var nådd frem. Svinn- og spill-prosenten synes lav hos destillasjonene, men dette er jo også engrosforretninger. Den synes særlig høi hos vinfirmaer og blir følgelig forholdsvis stor for hetvinsforbruket. Her er bl. a., som allerede berørt, å bemerke at dette forbruk jo, ikke minst i 1921, er belastet med særlig stort lagerhold.

Foruten det siste ledd i omsetningen, salget til forbrukerne, vilde det vært av interesse å hatt fullstendig oversikt over det første ledd, tilgangen

av ferdig forbruksvare (herunder ikke denaturert sprit). I det lange løp skulde disse to ledd med fradrag av svinn og spill og utførsel dekke hver andre når kontrollen var fullt effektiv. Dertil vilde kreves oversikt over destillasjonenes produksjon av ferdig vare, og det har man ikke.

Man kunde prøve på å få i stand en kontroll ved hjelp av tilvirknings- og beholdningsoppgavene. Det vilde være å bruke den gamle vei til å komme frem til forbruket. Imidlertid er denne vei som før nevnt (s. 21\*) så usikker at verdien av denne kontroll blir høist ringe. For året 1921 er det lett å vise dette. Det lovlige forbruk av spiritus og brennevin er ca. 1 165 000 liter à 100 procent (Statistisk Årbok 1921, tabell 164, s. 248, note 2). Legger man hertil svinn og spill ca. 74 000 liter à 100 procent og apotekenes «på annen måte brukt etc.» ca. 10 000 liter à 100 procent, kommer man op i 1 249 000 liter à 100 procent. Herimot står et «forbruk» beregnet etter den gamle måte på 1 566 000 liter.<sup>1</sup> Der er således et underskudd på godt og vel 300 000 liter. Så meget skulde man da vente at beholdningene utenfor kontrollagrene var gått op. Men nu viser det sig at beholdningene av spiritus og brennevin tvertimot er gått ned i løpet av året.

Beholdningene er gitt opp således:

	Destillasjoner.		Samlag.	
	Spiritus. Kg.	Brennevin. Kg.	Spiritus Kg.	Brennevin. Kg.
Pr. 1 Januar . . . . .	107 985	228 605	13 083	753 845
— Februar . . . . .	95 545	239 157	8 155	717 891
— Mars . . . . .	70 820	249 055	8 980	709 560
— April . . . . .	41 613	184 687	7 916	695 970
— Mai . . . . .	59 834	181 874	8 757	688 717
— Juni . . . . .	47 033	169 098	8 980	686 625
— Juli . . . . .	54 693	177 957	9 410	676 375
— August . . . . .	83 802	173 516	8 809	678 865
— September . . . . .	78 225	217 875	8 806	666 090
— Oktober . . . . .	77 921	212 174	9 234	661 177
— November . . . . .	71 985	207 339	8 522	658 825
— Desember . . . . .	98 211	212 793	8 946	665 005
— Januar 1922 . . . . .	89 159	224 562	7 337	650 859

<sup>1</sup> Tilvirkning (inklusive gjærspirt) . . . . .	1 608 000	l. à 100 pct.
Utførsel av norsk brennevin . . . . .	164 000	— ” —
Innførsel av utenlandsk brennevin (⇒ gjennomført), ifølge handelsstatistikken	1 444 000	l. à 100 pct.
Offentlige beholdninger minsket . . . . .	476 000	— ” —
Denaturert (inklusive gjærspirt) . . . . .	1 920 000	l. à 100 pct.
Samlet mengde anvendelig til forbruk innenlands . . . . .	210 000	— ” —
2/3 herav . . . . .	2 130 000	l. à 100 pct.
1/3 av fjorårets tilsvarende mengde (ifølge tabell 145 i Statistisk Årbok 1920)	605 000	— ” —
Beregnet forbruk 1921 . . . . .	1 566 000	l. à 100 pct.

	Apotek.			Vinfirmær.
	Spiritus. Kg.	Brennevin. Kg.	Hetvin. Kg.	Hetvin. Kg.
Pr. 1 Januar . . . . .	20 531	119 280	32 318	206 436
— Februar . . . . .	18 638	119 849	31 847	219 669
— Mars . . . . .	20 112	123 433	31 391	233 848
— April . . . . .	29 551	127 084	30 521	232 246
— Mai . . . . .	25 647	129 535	30 772	238 444
— Juni . . . . .	25 364	125 953	30 645	239 623
— Juli . . . . .	22 372	129 407	33 524	234 373
— August . . . . .	23 615	141 967	40 017	226 544
— September . . . . .	21 979	153 060	38 302	234 304
— Oktober . . . . .	23 363	156 348	40 778	221 678
— November . . . . .	21 829	163 584	42 504	251 117
— Desember . . . . .	21 273	185 462	44 323	250 223
— Januar 1922 . . . . .	22 192	193 244	44 436	<sup>1</sup> 261 823

## Samlet beholdning i landet utenfor kontrollager.

	Spiritus Kg.	Brennevin. Kg.	Hetvin. Kg.
Pr. 1 Januar . . . . .	141 599	1 101 730	238 754
— Februar . . . . .	122 338	1 076 897	251 516
— Mars . . . . .	99 912	1 082 048	265 239
— April . . . . .	79 080	1 007 691	262 767
— Mai . . . . .	94 238	1 000 126	269 216
— Juni . . . . .	81 377	981 676	270 268
— Juli . . . . .	86 475	983 739	267 897
— August . . . . .	116 226	994 348	266 561
— September . . . . .	109 010	1 037 025	272 606
— Oktober . . . . .	110 518	1 029 699	262 456
— November . . . . .	102 336	1 029 748	293 621
— Desember . . . . .	128 430	1 063 260	294 546
— Januar 1922 . . . . .	118 688	1 068 665	<sup>1</sup> 306 259

Å komme saken nærmere er neppe mulig med de midler som står til byråets rådighet.

Ifølge handelsstatistikken stiller tallene for omsetningen mellom Norge og utlandet av spiritus og brennevin sig således for årene 1920 og 1921:

Utført norsk vare:	Innført utenlandsk (+ gjenutført):
L. à 100 pct.	L. à 100 pct.
1920. . . . .	616 000
1921. . . . .	164 000

<sup>1</sup> Efter beregning i byrået.

Mens der i 1920 er overskuddsutførsel, viser 1921 en stor overskuddsinnførsel (312 000 liter à 100 procent), dog ikke på langt nær så stor som 1919 (700 000 liter à 100 procent). Tar man i betraktnsing hvad smuglingen bringer landet, hvorav ikke engang det konfiskerte kommer med i handelsstatistikken, så er det ikke så underlig at den innenlandske tilvirkning går tilbake.

I de tre siste sesonger har tilvirkningen av almindelig brennevin utgjort<sup>1</sup>:

	1919–20. L. à 100 pct.	1920–21. L. à 100 pct.	1921–22. L. à 100 pct.
Oktober . . . . .	427	—	—
November . . . . .	201 280	155 908	—
Desember . . . . .	487 630	464 095	2 126
Januar . . . . .	519 811	463 235	13 048
Februar . . . . .	422 265	349 078	49 254
Mars . . . . .	256 785	95 170	34 633
April . . . . .	99 300	74 153	25 827
Mai . . . . .	10 435	22 575	7 533
Tilsammen . . .	1 997 933	1 624 214	132 421

Av tilvirkningen er bare en forsvinnende del blitt denaturert i 1921. Det samlede kvantum av almindelig brennevin som blev anvist til denaturering var i 1914: 20 000 liter, 1915: 43 000 liter, 1916: 77 000 liter, 1917: 539 000 liter, 1918: 397 000 liter, 1919: 12 000 liter, 1920: 17 000 liter, 1921: 2 500 liter (à 100 procent).

På grunn av konjunkturene er også produksjonen av gjærspirituset i tilbakegang. Den var i 1919 684 020 liter, nådde i 1920 1 007 762 liter, men gikk i 1921 ned til 609 969 liter. 1. halvår 1922 når den bare op i 207 722 liter mot 299 423 liter i 1921 og 434 338 liter i 1920 (tilsvarende halvår).

Å nå frem til en klar forestilling om det forhold hvori de forskjellige kvaliteter av brennevin og hetvin går inn i forbruket er ikke mulig på grunnlag av de nuværende oppgaver. Man har nemlig bare innførselen og destillasjonenes salg og beholdninger fordelt på de enkelte sorter. Disse oppgaver viser (jfr. tabell 22):

<sup>1</sup> Månedstallene offentliggjøres fortløpende i „Statistiske Meddelelser“.

	Innførsel.		Destillasjonenes (vinfirmaenes) salg.		Destillasjonenes (vinfirmaenes) gj.sn.beholdn.	
	Kg.	Pct.	Kg.	Pct.	Kg.	Pct.
<b>Brennevin.</b>						
Konjak . . . . .	306 912	47.9	108 154	48.4	65 920	32.2
Whisky . . . . .	280 687	43.9	60 862	27.2	18 618	9.1
Akevitt . . . . .	855	0.1	28 661	12.8	78 986	38.6
Genever . . . . .	10 552	1.6	6 614	3.0	2 936	1.5
Rum . . . . .	6 140	1.0	10 820	4.9	3 895	1.9
Punsj . . . . .	7 961	1.3	4 922	2.2	13 788	6.8
Likør . . . . .	24 632	3.9	2 022	0.9	8 468	4.1
Bitter . . . . .	276	(0.04)	392	0.2	7 928	3.9
Annet . . . . .	12 063	0.3	2 928	0.4	3 967	1.9
Tilsammen . .	640 078	100.0	223 375	100.0	204 506	100.0
<b>Hettvin.</b>						
Port. { Portvin . . . . .	152 972	53.0	90 161	53.8	120 037	51.7
{ Madeira . . . . .	35 190	12.2	18 795	11.2	28 489	12.3
Spansk { Sherry . . . . .	39 684	13.7	14 748	8.8	46 339	19.9
{ Malaga . . . . .	50 716	17.5	42 240	25.2	23 625	10.2
{ Taragona . . . . .	5 440	1.9	—	—	741	0.3
Ital. { Vermut . . . . .	1 916	0.7	709	0.4	6 967	3.0
{ Marsala . . . . .	1 477	0.5	3	—	4 500	1.9
Annet . . . . .	4 1 460	0.5	5 1 005	0.6	6 1 678	0.7
Tilsammen . .	288 855	100.0	167 661	100.0	232 376	100.0

Av brennevinskvalitetene utgjør konjak og whisky tilsammen  $\frac{9}{10}$  av hele innførselen. I den innenlandske produksjon fortrenget whiskyen for en stor del av akevitt. I destillasjonenes beholdninger får særlig punsjen, men også likør og bitter en forholdsvis større plass. Gjennemsnitsbeholdningen er for de fleste kvaliteter nokså typisk for forholdet hele året igjenom. Dog er der foregått endel forskyning. Regelmessig har denne vært for følgende kvaliteter:

	Beholdning pr. 1/1 1921.	Beholdning pr. 1/12 1921.
	Kg.	Kg.
Konjak . . . . .	37 316	99 672
Akevitt . . . . .	138 594	58 716
Punsj . . . . .	15 630	12 486
Likør . . . . .	5 743	9 184

<sup>1</sup> Arak 1 961 kg., armagnac 98 kg., uopgitt 4 kg. <sup>2</sup> Arak 894 kg., absint 34 kg. <sup>3</sup> Arak 2779 kg., renset brennevin 880 kg., kummel 272 kg., absint 36 kg. <sup>4</sup> Vincarnis 707 kg., samos 695 kg., muskatell 58 kg. <sup>5</sup> Vincarnis 998 kg., dessertvin 4 kg., tokayer 3 kg. <sup>6</sup> Dessertvin 1187 kg., samos 204 kg., tokayer 163 kg., vincarnis 124 kg.

Avgiftene utgjør portvin overalt godt og vel halvparten. Ved siden av den er det bare malaga, sherry og madeira som spiller nogen rolle. Forholdet mellom kvalitetene i beholdningene har vært ganske jevnt fra måned til måned. Malagabeholdningen viste adskillig nedgang i juli, nemlig fra ca. 21 500 kg. til ca. 9 100 kg., men gikk op igjen i august til ca. 20 300 kg. I oktober kom der til adskillig taragona (ca. 4 400 kg.), som før ikke hadde vært på lager, og samos (stigning fra ca. 90 til ca. 780 kg.).

Som det ses beløper innførselen av portugisisk hetvin (direkte og indirekte import) sig til 188 162 kg. eller omkring 200 000 liter, mens innførselen av spansk hetvin bare utgjør 95 840 kg. eller omkring 100 000 liter, og den øvrige innførsel (italiensk, ungarsk, gresk vin) er ganske ubetydelig.

#### **IV. Smuglingen i 1918 – 1921; politiuttalelser om hjemmebrenning, surrogatdrikk m. v. 1920.**

For å kaste lys over smuglingen statistisk kan der skaffes oppgaver over den forhindrede smugling<sup>1</sup>. Slike oppgaver sier oss jo ingenting om smuglingens virkelige omfang, men kan tjene til å bedømme utviklingen, om den ulovlige trafikk tiltar eller avtar. Imidlertid må man være litt forsiktig med sine sluttninger. At antallet av hektede smuglere vokser kan ikke uten videre tolkes derhen at smuglingen overhodet brer sig. Det kan jo også komme av at det offentlige har truffet kraftigere foranstaltninger for å bekjempe ondet. Men slike foranstaltninger må jo bære frukt, antallet av hektede må om nogen tid gå ned. Fortsetter det å stige år efter år, vil en sådan stigning måtte tolkes som et ugunstig tegn.

Dessverre har det ikke vært mulig å få i stand en helt uttømmende oversikt over den forhindrede smugling. Som bekjent er påtalemynndigheten i saker vedkommende forsøk på innsmugling av brennevin og hetvin delt, idet tollvesenet har påtalemynndighet i henhold til tolloven og politiet i henhold til lovgivningen om innførselsforbud, lov nr. 1 av 25 mai 1917 (den midlertidige forbudslov), lov nr. 2 av 2 august 1918 (forandringer i rusdrikklovens §§ 1, 3 og 52) og lov nr. 2 av 16 september 1921 (den endelige forbudslov). Efterat der i tollovgivningen er inntatt en bestemmelse om konfiskasjon av befordringsmiddel og om behandling av saken i slike tilfelle etter tollovgivningen (s. 2\*), vil disse saker, oftest større saker, prinsipielt alltid komme til behandling i Tolldepartementet.

Hittil har man imidlertid bare oppgaver over tollvesenets påtalevirksomhet. Disse oppgaver er avgitt av Finansdepartementets 3. tollkontor og er gjengitt i sammentrengt form i tabell 11. Den ordinære påtalemynndighet

<sup>1</sup> I det følgende har man flere steder i farten brukt ordet smugling for dette fullstendige uttrykk. Man må ikke la sig villedе herav. Nogen direkte tallmessig belysning av smuglingen overhodet vil jo aldrig kunne skaffes.

har man derimot ikke kunnet få tilsvarende opgaver fra. Man må her nøie sig med de almindelige kriminalstatistiske opgaver, som enkelte kontorer ligger så langt tilbake med at man ennå ikke har kunnet føre statistikken lengre frem enn til 1918. Endel saker går gjennem tollvesenet til politiet, og da Tolldepartementet gir opgave over antallet, kan statistikken for så vidt bli supplert på dette punkt.

De saker som avgjøres av Tolldepartementet kan deles i straffesaker og rene inndragningssaker, eftersom der er nogen straffelt (ved kjennelse) i saken eller den bare gjelder inndragning av et beslaglagt vareparti. Der kan også skjelnes mellom kysttollsaker (sjøverts innsmugling) og grensetollsaker (landverts innsmugling).

La oss først se hvor mange saker der alt i alt er avgjort av departementet:

	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.
Januar . . . . .	5	8	79	81	62
Februar . . . . .	5	3	49	106	62
Mars . . . . .	2	3	82	69	166
April . . . . .	7	5	91	114	74
Mai . . . . .	1	7	49	92	106
Juni . . . . .	5	25	184	67	94
Juli . . . . .	2	7	51	49	
August . . . . .	1	12	47	60	
September . . . . .	2	20	70	62	
Oktober . . . . .	5	23	96	272	
November . . . . .	6	32	87	182	
Desember . . . . .	—	35	67	55	
Året . . .	41	180	1852	3909	
1. halvår .	25	51	434	529	564
2. — .	16	129	418	380	

Holder man sig bare til disse tall, vil man finne at smuglingen har begynt å ta fart fra sommeren 1919 av, og at den tiltok sterkt med 1920 og nådde et foreløpig høidepunkt våren 1921<sup>4</sup>. Siste halvår 1921 har kun 380 saker mot 418 saker i siste halvår 1920. For 1922 er det vanskelig å spå ut fra det blotte saksantall. Mars har et usedvanlig stort antall saker, men dette kommer antagelig mest av de store ishindringer i farvannet utenfor Kristianiafjorden i de to foregående måneder. 1. halvår 1922 har imidlertid et større antall saker enn 1. halvår 1921. Også ved bedømmelsen av disse tall må man alltid ha i minne at de økonomiske forhold vil spille inn. Ialfall

<sup>1</sup> Herav 1 grensetollsak. <sup>2</sup> Likeså 2. <sup>3</sup> Likeså 3. <sup>4</sup> I nogen grad henger dette sammen med skibsfartens utvikling. Nogen direkte sammenligning er her ikke mulig. Best inntrykk vil man få ved å ta i betraktning antall og bruttotonnasje av samtlige (i last og ballast) fra utlandet ankomne far

så lenge smuglingen er i sterk utvikling, får imidlertid dette moment ingen betydning (jfr. s. 20\*). Selv om smuglerne i 1920 bragte landet hvad de i det hele tatt kunde bringe, vil ikke 1921 nødvendigvis betinge lavere tall bare fordi det er et mindre godt forretningsår. Nedgangen i saksantallet kan ikke tolkes i denne retning. Det vil de andre opgaver vise oss.

For det første må det tas i betraktnsing at et stigende antall saker er oversendt den ordinære påtalemyndighet<sup>1</sup>:

**Kysttollsaker**  
avgjort av dept.et. oversendt den ord.  
påtalemyndighet.

1. halvår 1918 . . . . .	25	1
2. — 1918 . . . . .	16	6
1. — 1919 . . . . .	51	6
2. — 1919 . . . . .	129	9
1. — 1920 . . . . .	433	30
2. — 1920 . . . . .	418	30
1. — 1921 . . . . .	529	36
2. — 1921 . . . . .	377	89
1. — 1922 . . . . .	564	92

Legger man disse saker til, får 2net halvår 1921 469 saker mot 448 i tilsvarende halvår 1920.

tøier. Opgaven omfatter fartøier på minst 25 bruttotonn (altså ikke små fiskefartøier) og med minst 2 pct. last (altså også de fleste passasjerbåter):

	Antall fartøier.	Bruttotonn.		Antall fartøier.	Bruttotonn.	
Månedsgjennomsnitt 1914	842	477 181	August. . . . .	1920	714	368 500
— " — 1915	884	444 145	September . . . . .	—	795	443 765
— " — 1916	786	392 813	Okttober . . . . .	—	759	408 947
— " — 1917	382	203 404	November . . . . .	—	611	387 263
— " — 1918	339	161 579	Desember . . . . .	—	630	420 903
Januar . . . . . 1919	250	165 046	Januar . . . . . 1921	551	400 085	
Februar . . . . . —	244	160 897	Februar . . . . . —	677	412 228	
Mars . . . . . —	375	209 392	Mars . . . . . —	729	431 264	
April . . . . . —	403	202 328	April . . . . . —	795	376 919	
Mai . . . . . —	553	263 055	Mai . . . . . —	562	265 207	
Juni . . . . . —	579	275 438	Juni . . . . . —	396	246 209	
Juli . . . . . —	770	306 909	Juli . . . . . —	547	305 269	
August. . . . . —	637	260 302	August. . . . . —	641	381 527	
Sep ember . . . . . —	649	293 641	September . . . . . —	615	358 702	
Okttober . . . . . —	549	281 486	Okttober . . . . . —	597	388 548	
November . . . . . —	540	315 049	November . . . . . —	549	357 058	
Desember . . . . . —	555	322 356	Desember . . . . . —	523	370 234	
Januar. . . . . 1920	447	307 509	Januar . . . . . 1922	463	358 946	
Februar . . . . . —	486	300 333	Februar . . . . . —	425	322 610	
Mars. . . . . —	684	407 359	Mars . . . . . —	761	484 233	
April . . . . . —	644	310 603	April . . . . . —	806	457 840	
Mai . . . . . —	731	341 119	Mai . . . . . —	767	504 372	
Juni . . . . . —	815	332 921	Juni . . . . . —	661	448 805	
Juli . . . . . —	769	374 737				

<sup>1</sup> I det følgende holdes disse saker utenfor hvis det ikke uttrykkelig er sagt at de er med.

Regnes grensetollsaker med, blir det hele antall saker som er oversendt den ordinære påtalemyndighet: 1918: 8, 1919: 17, 1920: 72 og 1921: 302. Fordelingen mellom årene blir imidlertid da ikke illustrerende. Av de 177 grensetollsaker som er behandlet av departementet i 1921 er der nemlig (i august) 129 som riktigst skulde fordeles på tidsrummet mars 1920 til august 1921 (ca. 3/5 på 1920), idet disse saker ved en misforståelse hadde høpet sig op på et tollsted og først var blitt sendt departementet i august 1921. I alminnelighet tør det derimot gjelde at tollsviksaker får en forholdsvis hurtig avgjørelse, så at tallet på de fra departementets side ferdigbehandlede saker faller nær sammen med tallet på de i tidsrummet begåtte forseelser som gir anledning til sakene.

Også sondringen mellom straffesaker og inndragningssaker kan tjene til nærmere vurdering av de summariske tall.

Det hele antall avgjorte saker (grensetollsaker iberegnet) fordeler sig som følger på disse to arter:

	Straffesaker.	Inndragnings-saker.	Siste i pct. av det hele.
1. halvår 1918. . . . .	23	2	
2. — 1918. . . . .	14	2	
1. — 1919. . . . .	49	2	{ 6.5
2. — 1919. . . . .	114	15	11.6
1. — 1920. . . . .	369	65	15.0
2. — 1920. . . . .	356	62	14.8
1. — 1921. . . . .	431	98	18.5
2. — 1921. . . . .	255	125	32.9
1. — 1922. . . . .	366	198	35.1

Nedgangen i 2net halvår 1921 faller altså helt og holdent på straffesakene, mens inndragningssakene viser adskillig stigning. Heri kan der ligge et kvalifiserende moment. Antallet av tilfelle hvor den skyldige ikke er fakket er forholdsvis sterkt stigende i den siste tid. Det er da et nærliggende spørsmål om ikke denne voksende forsiktighet fra smuglernes side, dette økende held til å undgå straffemyndigheten med sine personer også er ledsaget av voksende held til å føre sine formål igjennem?<sup>1</sup>

Ennu bedre innblikk i smuglingens utvikling får man når man også tar i betraktning antallet av straffelte personer og de samlede kvanta konfiskerte drikkevarer.

<sup>1</sup> Jfr. s. 42\*.

	Straffelte menn.	Straffelte kvinner.	Antall straffelte tils.	Antall straffelte pr. sak.
1. halvår 1918 . . . . .	23	—	23	1.00
2. — 1918 . . . . .	17	—	17	1.21
1. — 1919 . . . . .	50	3	53	1.08
2. — 1919 . . . . .	132	1	133	1.17
1. — 1920 . . . . .	440	13	453	1.23
2. — 1920 . . . . .	444	27	471	1.32
1. — 1921 . . . . .	557	22	579	1.34
2. — 1921 . . . . .	328	8	336	1.32
1. — 1922 . . . . .	474	10	484	1.33

Stigningen fra 1918 utover til 1921 blir stort sett noget sterkere når man regner med personer istedenfor med saker. I og for sig vil også dette være riktigere. «Sak» er nemlig for denne påtalemyndighets vedkommende et rent formelt praktisk begrep. Hensiktsmessighetshensyn blir oftest avgjørende for hvad der ekspederes som sak. De personer som blir straffelt i samme sak behøver slett ikke å ha samarbeidet, det behøver ikke engang å være smuglere som er grepert på ett og samme skib, om enn dette vel oftest vil være tilfelle. Men det er klart at jo mere tollvesenet får å gjøre med smuglerne, desto større vil muligheten bli for sådan sammenkobling av tilfellene. I denne retning må derfor tallene i siste rekke tolkes.

Som det ses blir forholdet mellom annet halvår 1920 og samme halvår 1921 uforandret om der regnes med straffelte istedenfor med saker.

Kvinnenes andel i smuglingen er forholdsvis liten. For de tre år 1918—1921 tilsammen utgjør de bare 3.6 pct. av de straffelte (i 1920 4.3 pct.). Til sammenligning merkes at procenten for forbrydelser i de siste år har svinget mellom 8 og 10, for forseelser mellom 5 og 6.

Hvorledes rusdrikksmuglingen<sup>1</sup> har fått tollvesenets påtalevirksomhet til å svulme op ser man av følgende:

	Straffelt for tollsvik med hensyn til brennevin og vin.			Straffelt for andre overtredelser av tollovgivningen.		
	Menn.	Kvinner.	I alt.	Menn.	Kvinner.	I alt.
1918 . . . . .	40	—	40	405	1	406
1919 . . . . .	182	4	186	287	—	287
1920 . . . . .	884	40	924	677	2	679
1921 . . . . .	885	30	915	826	—	826

Det er for resten å merke at der forekommer endel tilfelle hvor rusdrikk søkes innsmuglet sammen med andre varer. Av straffesakene var dette tilfelle med 6 i 1918, 18 i 1919, 9 i 1920 og 10 i 1921, altså forholdsvis sjeldnere i de to siste årl.

<sup>1</sup> Her er der ikke tatt hensyn til inndragningssakene.

## Det konfiskerte kvantum utgjorde:

## Brennevin (l.).

	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.
Januar . . . . .	22.2	37.1	611.1	833.7	2860.5
Februar . . . . .	7.3	34.5	395.6	1310.2	5011.0
Mars . . . . .	1.2	6.0	1202.6	1516.8	4014.4
April . . . . .	12.8	123.1	677.4	1508.4	1372.6
Mai . . . . .	18.0	43.1	239.7	1226.1	2904.2
Juni. . . . .	31.7	114.3	957.0	1386.2	4015.2
Juli . . . . .	2.2	47.0	327.4	313.4	
August . . . . .	2.7	122.5	411.3	724.8	
September. . . . .	3.6	209.6	726.4	734.6	
Oktober . . . . .	7.3	259.2	1003.0	1755.8	
November. . . . .	11.5	188.6	1117.5	1915.2	
Desember . . . . .	—	276.8	1197.4	3763.5	
Året. . . . .	120.5	1411.8	8866.4	16988.7	
1. halvår. . . . .	93.2	358.1	4083.4	7781.4	20177.9
2. — . . . . .	27.3	1053.7	4783.0	9207.3	

Vin<sup>1</sup> (l.).

Januar . . . . .	0.7	0.7	59.6	37.4	1.4
Februar . . . . .	—	0.7	40.5	165.2	2.9
Mars . . . . .	—	0.7	6.7	19.0	9.4
April . . . . .	—	90.7	33.7	58.9	—
Mai . . . . .	—	—	7.5	20.4	10.2
Juni. . . . .	21.7	34.4	16.7	73.7	2.8
Juli . . . . .	—	4.3	8.5	22.0	
August . . . . .	—	4.9	0.7	34.1	
September. . . . .	0.7	5.2	12.0	16.8	
Oktober . . . . .	—	5.6	1.4	—	
November. . . . .	80.0	22.2	11.5	4.2	
Desember . . . . .	—	—	33.9	3.6	
Året. . . . .	103.1	169.4	232.7	455.3	
1. halvår. . . . .	22.4	127.2	164.7	374.6	26.7
2. halvår. . . . .	80.7	42.2	68.0	80.7	

Disse tall tør gi den beste forestilling om trafikkens vekst. Stigningen blir langt sterkere enn når man holder sig til saksantalet. Tar vi for oss hovedgodset, brennevin, finner vi at f. eks. april 1919 leverer likeså meget som hele 1918, mars 1920 næsten likeså meget som 1919. Våren 1921

<sup>1</sup> Der skjelnes ikke mellom hetvin og annen.

bringer et foreløpig høidepunkt. Men ut på høsten 1921 inntrer en karakteristisk stigning, så at annet halvår 1921 når langt op over tilsvarende halvår 1920. Mens man ut fra saksantallet (s. 37\*) vilde være tilbøelig til å slutte at smuglingen i hvert fall ikke tiltok så sterkt som før, vil man ut fra disse tall slutte at den tvertom utover høsten 1921 har skutt riktig sterk vekst. Ennu sterkere er veksten utover 1922. Tar man i betraktning de mange tegn på at smuglingen ialfall over store deler av kysten koncentreres på færre hender, synes opgavene over konfiskerte kvanta å måtte gi det beste billede på trafikkens utvikling. Men bildet kan overdrive. Adskillig må sikkert skrives på regning av de kraftige nye forholdsregler som ble truffet mot smuglingen utover høsten 1921 (territorialgrensens utvidelse fra 1 sjømil til 10 kvartmil ved lov nr. 6 av 30 september 1921, anskaffelse av hurtiggående krysserfartøier «Rappen» i september og «Bell» i desember).

Når man skal bruke opgavene over konfiskert kvantum som målestokk for trafikkens omfang, gjør man for resten rettest i å se mest på bevegelsen i det hele. Man må derimot være forsiktig med å slutte om forholdet mellom kortere tidsrum, særlig mellom måned og måned. Så lenge månedstallene overhodet ikke er større enn nu, vil jo en eneste stor inndragning kunne bringe den enkelte måned uforholdsmessig høit op.<sup>1</sup> Om utviklingen fra måned til måned turde derfor saksopgavene gi de beste forestillinger. Forholdet mellom de første månedene i 1922 karakteriseres således uten tvil best ved tallene s. 37\* (se note 4 s.steds).

I forhold til brennevinnsmuglingen trer vinsmuglingen ganske i bakgrunnen, og særlig gjelder dette for den siste tid. Dette er vel bare et av de mange tegn på den tiltagende forretningsmessige organisasjon av trafikken. Vinsmuglingen har mere karakteren av leilighetssmugling.

Hovedmassen av den forhindrede smugling som er påtalt av tollvesenet selv faller for resten hittil på leilighetssmuglingen. Dette fremgår allerede ved en beregning av gjennemsnittskvantum pr. sak (se tabellen næste side).

Særlig for brennevinnssakenes vedkommende er der en sterk stigning i gjennemsnittskvantumet. Av interesse er det å merke stigningen særskilt for inndragningssakene i første halvår 1922. Der blir nettop nu flere og flere store saker som tollvesenet selv får til behandling. Av saker med samlet konfiskert kvantum på minst 40 liter var der:

	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.					
					Jan.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.
I alt . . . . .	2	6	41	88	13	8	17	14	17	12
Uten straffelte . . . . .	-	-	5	17	7	3	6	3	9	8

Se herom også side 47\*.

<sup>1</sup> Se side 64\*.

**A. Straffesaker.**

1. Med bare brennevin: 2. Med brennevin og vin: 3. Med bare vin: 4. Kvantum pr. sak: 5. Saker hvor der er konfiskert andre varer ved siden av rusdrikk:

	Antall.	Brennevin.	Antall.	Brennevin.	Vin.	Antall.	Vin.	Brennevin i brennev.saker. <sup>1</sup>	Vin i vinsaker. <sup>2</sup>	Antall.	Brennevin.	Vin.
		L.		L.	L.	L.	L.	L.	L.		L.	
1918. . . . .	27	65.8	4	30.2	102.4	-	-	3.1	25.6	6	14.9	0.7
1919. . . . .	128	1 053.2	13	56.3	72.3	4	8.2	7.9	4.7	18	253.2	88.9
1920. . . . .	678	6 407.7	31	980.8	169.2	7	15.3	10.4	4.9	9	175.5	19.9
1921. . . . .	630	13 197.0	38	595.2	362.6	8	74.0	20.6	9.5	10	208.2	13.0
1922, 1. halvår	348	10 577.4	9	308.6	21.1	1	0.7	30.5	2.2	8	79.2	-

48\*

**B. Inndragningssaker.**

1918. . . . .	4	9.6	-	-	-	-	-	2.4	-	-	-	-
1919. . . . .	14	32.6	3	16.5	5.0	-	-	2.9	1.7	-	-	-
1920. . . . .	106	1 212.7	11	48.8	18.2	5	7.8	10.8	1.6	5	40.9	2.3
1921. . . . .	219	2 974.0	3	14.3	5.0	1	0.7	14.0	1.4	-	-	-
1922, 1. halvår	192	9 044.3	4	167.7	4.2	1	0.7	47.0	1.0	1	0.7	-

<sup>1</sup> I saker med bare brennevin (nr. 1): for straffesaker henholdsvis 2.4, 8.2, 9.5, 20.9 og 30.4 liter og for inndragningssaker henholdsvis 2.4, 2.3, 11.4, 13.6 og 47.1 liter. <sup>2</sup> I saker med bare vin (nr. 3): for straffesaker henholdsvis -, 2.2, 2.2, 9.3 og 0.7 liter, for inndragningssaker henholdsvis -, -, 0.7, 0.7 og 0.7 liter.

Best oversikt får man ved en direkte inndeling av sakene etter størrelsen av konfiskert kvantum. Herunder faller det lettest å regne brennevin og vin sammen. Hvor kvantumet er gitt op for flere saker under ett er det fordelt likelig. Er der ikke gitt op kvantum, er saken henført til gruppen med det minste kvantum.

		Saker i alt.	Herav med et inndratt kvantum på:							
			Under 1 l.	1-4.9 l.	5-19.9 l.	20-39.9 l.	40-99.9 l.	100- 199.9 l.	200- 499.9 l.	Minst 500 l.
1918. . . . .		41	15	21	3	-	2	-	-	-
1919. . . . .		180	24	82	58	10	4	2	-	-
Januar 1920 . . . . .		79	12	36	28	-	1	2	-	-
Februar . . . . .		49	12	17	14	4	2	-	-	-
Mars . . . . .		82	7	35	25	8	5	2	-	-
April . . . . .		91	17	45	21	6	1	1	-	-
Mai . . . . .		49	9	25	14	-	1	-	-	-
Juni . . . . .		84	21	32	22	5	3	-	1	-
Juli . . . . .		51	9	20	20	1	1	-	-	-
August . . . . .		47	4	21	16	3	3	-	-	-
September . . . . .		70	11	29	23	4	1	2	-	-
Oktober . . . . .		96	21	28	34	8	3	2	-	-
November . . . . .		87	12	36	28	6	3	1	1	-
Desember . . . . .		67	15	21	20	6	3	1	1	-
1920. . . . .		852	150	345	265	51	27	11	3	-
Januar 1921 . . . . .		81	17	26	25	8	5	-	-	-
Februar . . . . .		106	19	33	31	17	3	3	-	-
Mars . . . . .		69	9	28	16	8	4	3	1	-
April . . . . .		114	11	52	28	11	10	2	-	-
Mai . . . . .		92	16	31	30	7	7	1	-	-
Juni . . . . .		67	15	23	18	5	2	2	1	1
Juli . . . . .		49	18	17	11	2	-	1	-	-
August . . . . .		60	16	20	17	4	2	-	1	-
September . . . . .		62	24	21	8	4	4	-	1	-
Oktober . . . . .		72	16	25	19	4	3	3	1	1
November . . . . .		82	14	18	33	7	4	4	2	-
Desember . . . . .		55	6	11	14	8	9	3	2	12
1921. . . . .		909	181	305	250	85	53	22	9	14
1. halvår 1922 . . . . .		564	129	180	129	45	36	26	10	29

Over halvparten av sakene gjelder kvanta på under 5 liter; dette forhold går igjen fra år til år. Enkeltflaskesmuglingen (kvantum under 1 liter) optar 1918–1920 ca.  $\frac{1}{6}$ , 1921 ca.  $\frac{1}{5}$  av hele antallet.

<sup>1</sup> Herav 1 sak med over 1000 (1084) liter. <sup>2</sup> Likeså 4 saker (største sak 2 532 l.).

## Procentforholdet mellem gruppene var for øvrig:

	Under 1 l	1-4.9 l.	5-19.9 l.	20-39.9 l.	40-99.9 l.	100-199.9 l.	200-499.9 l.	Minst 500 l.	Tils.
.1918 . . . . .	36.6	51.2	7.3	—	4.9	—	—	—	100.0
1919 . . . . .	13.3	45.6	32.2	5.6	2.2	1.1	—	—	100.0
1920:									
1. kvartal. . .	14.8	41.9	31.9	5.7	3.8	1.9	—	—	100.0
2. — . . .	21.0	45.5	25.5	4.9	2.2	0.45	0.45	—	100.0
3. — . . .	14.3	41.7	35.1	4.7	3.0	1.2	—	—	100.0
4. — . . .	19.2	34.0	32.8	8.0	3.6	1.6	0.8	—	100.0
1921:									
1. kvartal. . .	17.6	34.0	28.1	12.9	4.7	2.3	0.4	—	100.0
2. — . . .	15.4	38.8	27.8	8.4	7.0	1.8	0.4	0.4	100.0
3. — . . .	33.9	33.9	21.1	5.8	3.5	0.6	1.2	—	100.0
4. — . . .	17.2	25.8	31.6	9.1	7.7	4.8	2.4	1.4	100.0
Desember . .	10.9	20.0	25.5	14.5	16.4	5.5	3.6	3.6	100.0

Fra fjerde kvartal 1920 begynner gruppen på minst 20 liter å bli forholdsvis talrikere. Et eiendommelig tilbakeslag finner for resten sted i 3. kvartal 1921, da enkeltflaskesmuglingen svulmer svært op, og særlig gruppene 20—100 liter er forholdsvis fåtalligere. I 4. kvartal 1921 går imidlertid utviklingen atter et stort skritt videre. Man ser det leitest ved å regne sammen procenten av saker med minst 40 liter («store saker»). Procenten var:

1918 . . . . .	4.9
1919 . . . . .	3.3
1920: 1. kvartal. . . . .	5.7
2. — . . . . .	3.1
3. — . . . . .	4.2
4. — . . . . .	6.0
1921: 1. kvartal. . . . .	7.4
2. — . . . . .	9.6
3. — . . . . .	5.3
4. — . . . . .	16.3
Desember . . . . .	29.1

Først i siste kvartal 1921 blir der i det hele tatt et forholdsvis større antall av de største saker. Kvartalet har 8.6 pct. saker på minst 100 liter, mens intet av de foregående når såpass høit som 3 pct. Det største beslaglagte parti til utgangen av 1921 (1084 liter) var i desember 1921<sup>1</sup>.

Som før nevnt er der i løpet av dette kvartal truffet slike foranstaltninger fra tollvesenets side at der nettop fra nu av blir større mulighet for sådanne inndragninger fra dets side. Tallene kan altså ikke leses derhen

<sup>1</sup> 1. halvår 1922 får 14.4 pct. saker på minst 40 l., 8.0 pct. saker på minst 100 l.

at den forretningmessige smugling i større skala først skulle ha tatt sin begynnelse i løpet av dette kvartal.

Inndragningssakene er i de 4 år 1918—1921 gjennemgående noget mindre enn straffesakene. Forholdet vil fremgå av følgende:

	1918—1919.				1920.			
	Absolute tall. Straffe- sak.	Inndragn.- sak.	Procenttall. Straffe- sak.	Inndragn.- sak.	Absolute tall. Straffe- sak.	Inndragn.- sak.	Procenttall. Straffe- sak.	Inndragn.- sak.
Under 1 liter . . .	34	5	17.0	23.8	120	30	16.6	23.6
1.0— 4.9 liter . .	90	13	45.0	61.9	284	61	39.2	48.0
5.0— 19.9 — . .	58	3	29.0	14.3	237	28	32.7	22.0
20.0— 39.9 — . .	10	—	5.0	—	48	3	6.6	2.4
40.0— 99.9 — . .	6	—	3.0	—	25	2	3.4	1.6
100.0—199.9 — . .	2	—	1.0	—	9	2	1.2	1.6
200.0—499.9 — . .	—	—	—	—	2	1	0.3	0.8
Minst 500.0 — . .	—	—	—	—	—	—	—	—
Tilsammen . . .	200	21	100.0	100.0	725	127	100.0	100.0
	1921.				1921, 4. kvartal.			
Under 1 liter . . .	130	51	18.9	22.9	23	13	17.8	16.3
1.0— 4.9 liter . .	245	60	35.7	26.9	34	20	26.4	25.0
5.0— 19.9 — . .	174	76	25.4	34.1	31	35	24.0	43.7
20.0— 39.9 — . .	66	19	9.6	8.5	13	6	10.1	7.5
40.0— 99.9 — . .	43	10	6.3	4.5	13	3	10.1	3.8
100.0—199.9 — . .	15	7	2.2	3.1	7	3	5.4	3.7
200.0—499.9 — . .	9	—	1.3	—	5	—	3.9	—
Minst 500.0 — . .	4	—	0.6	—	3	—	2.3	—
Tilsammen . . .	686	223	100.0	100.0	129	80	100.0	100.0

I procent av antallet saker i hver gruppe falt der på saker uten nogen kjent skyldig (straffelt):

Av saker med	1918—1919.	1920.	1921.	1921, 4 kv.
under 1 liter . . . . .	12.8	20.0	28.2	36.1
1.0— 4.9 liter . . . . .	12.6	17.7	19.7	37.0
5.0— 19.9 — . . . . .	4.9	10.6	30.4	53.0
20.0— 39.9 — . . . . .	10.0	5.9	22.4	31.6
40.0— 99.9 — . . . . .	0.0	7.4	18.9	18.8
100.0—199.9 — . . . . .	0.0	18.2	31.8	30.0
200.0—499.9 — . . . . .	2 —	<sup>3</sup> (33.3)	0.0	0.0
Minst 500.0 — . . . . .	—	—	0.0	0.0
Av samtlige . . . . .	9.5	14.9	24.5	38.3

<sup>1</sup>o: ingen av de saker som forekommer i gruppen. <sup>2</sup>o: der finnes overhodet ingen saker i gruppen. <sup>3</sup>o: 1 av 3.

Forholdet er noget varierende i de lavere grupper. Stiller man overfor hverandre saker med under 20 liter og saker med minst 20 liter, blir prosentene for disse samlegrupper henholdsvis 1918–1919: 10.3 og 0.0, 1920: 15.7 og 8.7, 1921: 25.4 og 20.8, 1921, 4. kvartal: 43.6 og 22.6. Når det dreier sig om de riktig store kvanta, 200 liter og derover, finner man omtrent uten undtagelse en skyldig. Dette er da også naturligvis særlig tilfelle hvor hele ladninger under transport pågripes. Den eneste undtagelse var til utgangen av 1921 en inndragningssak i 1920 på 461.4 liter brennevin som var forsøkt innført som gods med norsk rutebåt i to store terpentinoljefustasjer med falske bunner.<sup>1</sup>

Første gang den nye bestemmelse om inndragning av befordringsmiddel i § 2 i lov nr. 6 av 30 september 1921 kom til anvendelse var i desember 1921, da der blev konfiskert en motorbåt av verdi 4 500 kroner. Med denne var brennevinet (1 084 liter) hentet fra et utenlandsk fartøi ved Færder. I 1922 kommer der til flere nye tilfelle (januar 2, mars 2, april 1, mai 1).

Opgaver er innhentet over skibets nasjonalitet. I enkelte tilfelle hvor godset er på vei fra skibet er nasjonaliteten ukjent.

Efter skibets nasjonalitet fordeler da kystollsakene sig således:

Norsk.	Fremmed.	Herav:						
		Tysk.	Dansk.	Svensk.	Britisk.	Holl.	Finsk.	Fransk.
1918 . . . . .	20	21	5	9	-	6	1	-
1919 . . . . .	105	75	60	10	1	1	3	-
1920 . . . . .	356	495	456	17	13	5	-	1
1921 . . . . .	377	529	430	22	16	2	3	2
1922, 1. halvår . . .	199	365	276	4	16	-	-	54
							9	-
								60

Den andel av sakene som faller på norske skib er altså avtagende. Den er i 1921 adskillig mindre enn den andel de fra utlandet ankomne norske skib utgjør av samtlige. Det kan ha sin interesse til sammenligning å hittse prosentforholdet for de viktigste nasjoner. I prosent av det samlede antall fartøier (øverste tallrekke) og den hele bruttotonnasje (nederste tallrekke) som ankom i last eller ballast fra utlandet falt der på følgende nasjonaliteter:

Norsk.	Tysk.	Dansk.	Svensk.	Britisk.	Holl.	Finsk.	Fransk.	Russisk.	Amrk. (U.S.A.)	
1918. . . . .	{ 22 31	7 8	9 9	32 35	17 2	7 -	2 - 0	30 0	6 3	0 0
1919. . . . .	{ 51 62	6 6	8 9	23 10	4 8	1.5 0.5	- -	- -	5 1	- 1
1920. . . . .	{ 45 53	13 12	11 8	23 13	3 6	2 3	- -	- -	1.5 -	- 3
1921. . . . .	{ 46 51	10 11	13 10	23 18	3 6	3 6	- -	- -	1 -	- 2

<sup>1</sup> I 1922 er der som berørt s. 42\* en endring i forholdet, idet der er forholdsvis flere "store" saker enn før blandt inndragningssakene. I hele første halvår 1922 er der 7 inndragningssaker med konfiskert kvantum på minst 200 liter, herav en sak (februar) med 1 860 liter, halvårets næststørste sak. <sup>2</sup>: en ubetydelighet. <sup>3</sup>: absolutt 0.

Sammenligner man med foregående tabell faller det i øinene hvor forholdsvis sterk smuglingen er fra tysk skib. På den annen side må især svenske, russiske og amerikanske fartøier betegnes som forholdsvis rene. Briternes andel i smuglingen var forholdsvis stor i 1918; der falt, som det ses, den gang også en stor andel av den samlede skibsfart på deres hender.

Den tyske kontingent var forholdsvis stor våren 1920 og sommeren 1921. Det ses lettest ved sammenligning med den norske.

	Norsk skib.			Tysk skib.		
	Straffe-saker.	Inndragnings-saker.	Tils.	Straffe-saker.	Inndragnings-saker.	Tils.
1918 . . . . .	19	1	20	5	-	5
1919 . . . . .	93	12	105	58	2	60
1920:						
Januar . . . . .	30	15	45	31	-	31
Februar . . . . .	20	2	22	23	3	26
Mars. . . . .	20	7	27	45	8	53
April. . . . .	24	8	32	47	6	53
Mai . . . . .	13	2	15	28	3	31
Juni . . . . .	26	5	31	41	5	46
Juli . . . . .	23	4	27	19	3	22
August. . . . .	18	3	21	24	-	24
September . . . . .	20	4	24	40	4	44
Oktober . . . . .	40	6	46	39	6	45
November . . . . .	26	9	35	38	12	50
Desember . . . . .	25	6	31	28	3	31
1921:						
Januar. . . . .	41	10	51	19	7	26
Februar . . . . .	58	5	63	32	6	38
Mars. . . . .	33	10	43	16	6	22
April. . . . .	57	5	62	33	12	45
Mai . . . . .	29	5	34	44	10	54
Juni . . . . .	21	5	26	23	11	34
Juli . . . . .	8	-	8	26	11	37
August. . . . .	9	2	11	34	10	44
September . . . . .	14	3	17	21	15	36
Oktober . . . . .	18	4	22	18	13	31
November . . . . .	14	8	22	18	24	42
Desember . . . . .	11	7	18	9	12	21

Man kan prøve en sammenligning med tallene for fartøier ankomne fra utlandet (i last og ballast, antall og bruttotonn). Opgaver foreligger månedsvise for norsk og fremmed tonnasje. Da tyskerne gjennem årene 1920 og 1921 har hatt nogenlunde samme andel i den ankomne tonnasje, tør man sam-

menstille smuglingen fra tysk skib med summen av ankomne fremmede skib. Idet man går ut fra at smuglingskjennelsenes utferdigelse kommer gjennemsnittlig 1 måned etter den straffbare handling, sammenstilles tollsviktallene med skibsfartstallene for måneden før. Alle tall omregnes i pct. av månedsgjennemsnittet for de to år, og svingningene ut fra gjennemsnittet for tollsviktallene reduseres etter forholdet mellom den gjennemsnittlige avvikelse for tollsviksaksrekken og skibsfartsrekken (middeltallet mellom de to skibsfartsrekkers gjennemsnittsavvikelse). Herved fremkommer de «reduerte tall». Se tabellen s. 50\*.

Den sterke nedgang i tollsviksaker fra norsk skib sommeren 1921 faller således nær sammen med den sterke nedgang i den fra utlandet ankomne norske tonnasje. Men nedgangen er varigere for tollsviksakene. Dette tør man da skrive på regning av førnevnte koncentrasjon av smuglingen. Også sommeren 1920 synes saksantallet lavt i forhold til skibsfarten. Den fremmede skibsfart viser (når der tas hensyn både til skibsantall og tonnasje) ikke fullt så sterke svingninger som den norske. Der lar sig vanskelig påvise nogen sammenheng med sakstallene, som også i det store og hele synes å svinge op og ned på en mere tilfeldig måte.

Som før nevnt har antallet av inndragningssaker vært forholdsvis stigende, likesom de gjennem 1921 viser opgang absolutt sett, mens straffesakene går ned i tall. Stigningen i 1921 lar sig nu yderligere begrense, som det ses av følgende:

	Tilsammen.	Norsk skib.	Tysk.	Annet kjent frem.	Ukj. frem.					
	Straffe- sak.	Inndragn.- sak.	Straffe- sak.	Inndr.- sak.	Straffe- sak.	Inndr.- sak.	Straffe- sak.	Inndr.- sak.	Straffe- sak.	Inndr.- sak.
1918. . . . .	37	4	19	1	5	—	13	3	—	—
1919. . . . .	163	17	93	12	58	2	12	3	—	—
1920:										
1. halvår . . . . .	368	65	133	39	215	25	18	1	2	—
2. — . . . . .	356	62	152	32	188	28	16	2	—	—
1921:										
1. halvår . . . . .	431	98	239	40	167	52	20	4	5	2
2. — . . . . .	254	123	74	24	126	85	13	8	41	6

Den tyske kontingent av straffesaker er stadig gått nedover fra 1. halvår 1920 av, men nedgangen i 1921 er vel ikke så stor når man ser hen til at formodentlig næsten alle ukjente skib er tyske. Inndragningssakene er derimot sterkt stigende i tall<sup>1</sup>. Prosenten av tilfelle hvor det ikke lykkes å gripe nogen skyldig er i 1921 langt større når smuglingen foregår fra tysk enn når den foregår fra norsk skib. Hvad smuglingen fra norsk skib angår,

<sup>1</sup> 1. halvår 1922 er straffesakene etter steget; der falt da av 276 saker 174 på straffesaker og 102 på inndragningssaker.

Skibsfarts-rekkene.	Tollsviksaks-rekkene.	Måned.	Norske skib ankommet fra utlandet.		I pct. av måneds- gjennemsnittet for de to år.		Tollsviksaker fra norsk skib. Pct. av toårs- gjennemsnittet.		Fremmede skib ankommet fra utlandet.		I pct. av måneds- gjennemsnittet for de to år.		Tollsviksaker fra tysk skib. Pct. av toårs- gjennemsnittet.	
			Antall.	Brutto-tonn i tusen.	Relativt antall.	Relativ tonnasje.	Reduserte tall. <sup>1</sup>	Enkle tall.	Antall.	Brutto-tonn i tusen.	Relativt antall.	Relativ tonnasje.	Reduserte tall. <sup>2</sup>	Enkle tall.
			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Januar	1920	Januar 1920	215	156	75	82	88	72	232	151	66	87	90	84
Februar	—	Februar —	209	128	73	68	95	89	277	172	79	100	81	70
Mars	—	Mars —	289	203	101	107	102	105	395	204	113	118	127	143
April	—	Mai —	260	145	91	76	77	49	384	165	110	95	127	143
Mai	—	Juni —	309	198	108	105	101	102	422	145	121	84	115	124
Juni	—	Juli —	355	214	124	113	95	89	460	119	132	69	74	59
Juli	—	August —	391	253	136	134	86	69	378	121	108	70	78	65
August	—	September —	356	214	124	113	91	79	358	154	103	89	112	119
September	—	Okttober —	342	219	119	116	123	151	453	224	130	129	114	122
Okttober	—	November —	327	206	114	109	107	115	432	203	124	117	122	135
November	—	Desember —	257	177	87	94	101	102	354	211	101	122	90	84
Desember	—	Januar 1921	296	214	103	113	130	167	384	207	96	120	81	70
Januar	1921	Februar —	273	236	95	125	148	207	278	164	80	95	102	103
Februar	—	Mars —	309	222	108	117	118	141	368	190	105	110	74	59
Mars	—	April —	341	219	119	116	146	203	388	213	111	123	114	122
April	—	Mai —	299	175	104	93	105	111	496	202	142	117	129	146
Mai	—	Juni —	186	94	65	50	93	85	376	171	108	99	95	92
Juni	—	Juli —	185	94	47	50	67	26	261	153	75	88	100	100
Juli	—	August —	225	141	78	75	72	36	322	164	92	95	112	119
August	—	September —	297	208	103	110	80	56	344	174	99	101	98	97
September	—	Okttober —	311	208	108	110	88	72	304	151	87	87	90	84
Okttober	—	November —	318	209	111	111	88	72	279	180	80	105	109	114
November	—	Desember —	293	193	102	102	82	59	256	164	73	95	73	57
Desember	—		299	214	104	113			224	156	64	90		

<sup>1</sup> Tallene i rubrikk 3 avviker i gjennemsnitt fra middeltallet (100) med 15.7 og tallene i rubrikk 4 med 17.8; tallene i rubrikk 6 avviker med 37.3 eller med 2.4 ganger så megt som gjennemsnittsavvikelsen for tallene i rubrikk 3 og 2.1 ganger så megt som gjennemsnittsavvikelsen for tallene i rubrikk 4. De reduserte tall er da fremkommet ved å trekke fra (legge til) tilsvarende tall i rubrikk 6 ( $=a$ ) kvotienten  $\pm \frac{a-100}{2.4+2.1} = \pm \frac{4(a-100)}{9}$

$$\text{fremkommet ved å trekke fra (legge til) tilsvarende tall i rubrikk 6 } (a) \text{ kvotienten } \pm \frac{a-100}{2.4+2.1} = \pm \frac{4(a-100)}{9}$$

<sup>2</sup> Se note 1. De tilsvarende gjennemsnittsavvikelsene er her 17.4 (rubr. 9), 13.3 (rubr. 10) og 24.4 (rubr. 12). Den tilsvarende kvotienten  $\pm \frac{a-100}{1.4+1.8} = \pm \frac{a-100}{1.6}$

så er der en sterk tilbakegang i 1921 for begge slags saker, men især for straffesaker. Den store nedgang i det samlede antall saker fra 1. til 2. halvår 1921 skyldes således i det hele tatt den norske contingent først og fremst av straffesaker.

Det høie tall for skib av ukjent nasjonalitet i 2. halvår 1921 (september 7 saker, oktober 12, november 13, desember 15) henger naturligvis sammen med at det nu lykkes tollvesenet å gjøre større innhugg i mellemtransporten mellom de fremmede skib utenfor Færder og kysten.

Fra skib av ukjent nasjonalitet skriver sig derfor forholdsvis mange av de store saker. Regner man som «store saker» saker hvor der er konfiskert et kvantum rusdrikk på minst 40 liter (s. 45\*), finner man følgende forhold :

	Tilsammen.		Norsk skib.		Tysk.		Annet kj. fremmed.		Ukjent.	
	Saker i alt.	Store saker.	Saker i alt.	Store saker.	Saker i alt.	Store saker.	Saker i alt.	Store saker.	Saker i alt.	Store saker.
1918. . . . .	41	2	20	2	5	—	16	—	—	—
1919. . . . .	180	6	105	2	60	4	15	—	—	—
1920:										
1. kvartal . . . . .	10	12	94	2	110	10	6	—	—	—
2. — . . . . .	223	7	78	3	130	4	13	—	2	—
3. — . . . . .	168	7	72	1	90	4	6	2	—	—
4. — . . . . .	250	15	112	4	126	10	12	1	—	—
1921:										
1. kvartal . . . . .	256	19	157	10	86	8	12	1	1	—
2. — . . . . .	273	26	122	12	133	14	12	—	6	—
3. — . . . . .	171	9	36	3	117	4	11	—	7	2
4. — . . . . .	206	34	62	3	94	4	10	—	40	27

Godt  $\frac{2}{3}$  av de saker i 4. kvartal 1921 som skriver sig fra skib av ukjent nasjonalitet er således store saker. For øvrig forekommer store saker litt hyppigere blandt saker fra tysk enn blandt saker fra norsk skib, og især hvis man til de tyske regner samtlige av ukjent nasjonalitet. Procenten av store saker blir blandt saker fra

norsk skib.    tysk skib.    tysk skib inn-  
befatnet skib av  
ukjent nasjon.

1918—1919 . . . . .	3.2	6.2	6.2
1920 . . . . .	2.8	6.1	6.1
1921 . . . . .	7.4	7.0	12.2
1. halvår . . . . .	7.9	10.0	9.7
2. — . . . . .	6.1	3.8	14.3

For de straffelte personer kjenner man livsstillingen. I en oversikt herover vil det være naturligst å begynne med «sjøfolk», fortsette med stilleringer som står i nærmere forhold til skibsarten, derefter med landtransport-

stillinger, og til slutt ta de stillinger hvilte innehavere vel i almindelighet her bare kommer i betrakning som reisende eller i tilfelle som «forretningssmuglere».

For årene 1918–1921 får man da følgende liste:

	1918.	1919.	1920.	1921.	Tils.
M e n n :					
Skippere . . . . .	12	19	42	34	107
Styrmenn. . . . .	1	16	72	63	152
Maskinister . . . . .	1	15	82	49	147
Telegrafister, postledsager . . . . .	1	—	2	2	5
Restauratører. . . . .	1	—	1	—	2
Stuerter . . . . .	3	13	39	58	118
Kokker . . . . .	—	7	64	44	115
Messegutter, opvarter, koksmatt . . . . .	—	2	19	13	34
Båtsmann, bestemann. . . . .	—	6	23	17	46
Tømmermann. . . . .	1	3	4	10	18
Fyrbøtere, donkeymenn, smører, kullempur. .	1	25	136	144	306
Matroser, jungmenn, dekkgutt, «sjømenn» .	6	51	307	250	614
Kystloser . . . . .	1	—	3	4	8
Motorbåtførere . . . . .	1	1	2	—	4
Redere . . . . .	—	—	1	1	2
Skibshandler, befrakter . . . . .	1	—	—	1	2
Ekspeditører . . . . .	—	3	5	2	10
Skibsinspektører, forsikringsinspektør . . .	—	—	—	2	2
Vognmenn . . . . .	—	1	—	1	2
Kjørere, chauffører . . . . .	—	—	4	2	6
Jernbanearbeidere . . . . .	—	—	—	1	1
Bryggearbeidere (formenn innbef.) . . . . .	1	1	4	18	24
Fabrikkeier, verkseier . . . . .	—	—	—	2	2
Ingeniører . . . . .	—	—	—	2	2
Direktør, disponenter, bestyrer, skolebestyrer, lærer . . . . .	1	2	2	1	6
Kjøpmenn, agenter, megler, kafévert . . . .	1	1	2	10	14
Håndverkere, artister. . . . .	—	6	11	26	43
Reisende . . . . .	—	—	2	—	2
Kontorfolk, handelsbetj.. . . . .	1	2	7	6	16
Gartnere, gårdbruker. . . . .	1	—	1	2	4
Fiskere . . . . .	—	—	—	4	4
Vaktmestre, lagerbetjent . . . . .	—	1	1	1	3
Tjenere, hovmester, kelner . . . . .	1	1	5	3	10
Tømmerfløtere, bruksarb., grubearbeider, stenhugger, former . . . . .	—	—	—	6	6

	1918.	1919.	1920.	1921.	Tils.
Arbeidere uten nærmere angivelse (innb. for-menn)	2	3	18	40	63
Student	—	—	—	1	1
Ukjent	2	3	25	65	95
	Tils.	40	182	884	885
					1991
<b>K v i n n e r :</b>					
Restauratriser	—	—	2	1	3
Opvartningspiker	—	3	30	25	58
Kokker	—	—	1	1	2
Husmor	—	—	1	—	1
Fabrikkarbeiderske	—	—	1	—	1
Ukjent	—	1	5	3	9
	Tils.	—	4	40	30
					74

Av disse godt og vel 2000 straffelte kan der jo være personer som har fått kjennelse gjentatte ganger. Etter muntlig oplysning fra 3. tollkontor skal tilfellene av gjentatt kjennelse mot samme person for ny forseelse være yderst sjeldne. Erindrer man at der i landet er en voksen befolkning på ca. 1 $\frac{3}{4}$  million, vil dette si at allerede mer enn 1 av 1000 er straffelt for denne slags tollsvik. Tar man hensyn til de mange som ikke er greppt, tør forholdstallet bare for den forhindrede smugling komme til å nærme sig 1,5 promille eller omrent 1 av hver 700 voksne. Som det fremgår av listen er det overveiende den mannlige bybefolkning som leverer rusdrikksmuglere. Karakteristisk i så henseende er det f. eks. at listen teller 3 gartnere, men bare 1 gårdbruker. Blandt den mannlige bybefolkning tør derfor denne slags lovovertredere ikke være så ganske sparsomme.

Ser man på alle årene under ett, vil man lett finne at det er sjøfolkene som gir det største bidrag til listen. Det er bare hvad man alt på forhånd må vente. Et omrentlig skjønn over hvor stort bidrag de forskjellige er-hverv gir forholdsmessig sett kan man få ved sammenligning med tallene fra folketellingen i 1910. Der var den gang nokså nær 700 000 menn over 15 år (tilstedeværende befolkning i Riket pr. 1 desember 1910). Går man ut fra at det tallmessige forhold mellom livsstillingene er nu som den gang, skal en befolkningsgruppe på 700 000 : 2000 = 350 gi én av våre mannlige smuglere. Resultatet blir for følgende livsstillinger:

	Antall personer 1910.	Forventet antall straffelte.
Skibsførere . . . . .	2 361	7
Styrmenn . . . . .	1 742	5
Dampskibsmaskinister. . . . .	2 234	6—7
Kokker . . . . .	1 394	4
Opvartere . . . . .	96	0
Fyrbøtere . . . . .	2 265	6—7
Sjømenn, matroser . . . . .	9 978	29
Loser, kjentmenn . . . . .	806	2—3
Skibsredere . . . . .	425	1
Vognmenn . . . . .	1 373	3—4
Arbeidsvognmenn etc. . . . .	589	1—2
Kjørere . . . . .	8 307	23—24
Jernbanefunksjonærer (Statsb.) . .	2 636	7—8
Jernbanearbeidere. . . . .	3 735	10—11
Bryggearbeidere . . . . .	5 419	15—16
Formenn ved handel og pengeom- setning . . . . .	963	3
Fabrikkdrivende m. v. . . . .	1 302	3—4
Kjøpmenn, grosserer . . . . .	6 367	18
Landhandlere . . . . .	3 928	11
Andre selvstendige næringsdrivende ved handel og pengeomsetning . .	4 642	13
Hotellverter, losjiverter m. v. . .	902	2—3
Selvstendige håndverkere . . . . .	26 488	70—80
Håndverksarbeidere. . . . .	51 254	140—150
Kontorchefer m. v. . . . .	1 680	4—5
Kontorister, handelsbetjenter . . .	9 405	27
Andre betjenter ved handel og as- suranse . . . . .	3 705	11
Bankkontorister . . . . .	1 124	3
Gårdbrukere (selvstendige) . . . .	121 648	ca. 350
Gartnere . . . . .	551	1—2
Fiskere (selvstendige) . . . . .	39 111	ca. 110
Arbeidere ved fiskeri . . . . .	10 491	ca. 30
Skogarbeidere . . . . .	14 949	ca. 40
Jord-(etc.)arbeidere . . . . .	84 977	ca. 250
Grube-(etc.)arbeidere . . . . .	5 649	16
Stenhuggere etc. . . . .	4 298	12
Fabrikkarbeidere . . . . .	57 914	160—170
Dagarbeidere . . . . .	9 346	26—27

Det er lett å finne illustrerende sammenligninger som må forbli uberørt av de forskyvningene mellom livsstillingene innbyrdes som kan ha funnet sted siden 1910. Matrosene gir oss for eksempel 615 smuglere mot de forventede ca. 30, fabrikkarbeiderne gir oss kun en eneste («bruksarb.») mot forventet 160 à 170. I det hele tatt synes, bortsett fra sjøfolk, de dårligere stilte lag i byene, særlig arbeiderne, å være forholdsvis minst med.<sup>1</sup> Dette er jo også bare hvad man måtte vente. I gruppen «kjøpmenn, agenter m. v.» finner man for eksempel bare 2 «kjøpmenn», men 4 «grosserer». Likeledes er der, synes det, blandt arbeiderne forholdsvis mange formenn, nemlig 2 av de 24 bryggearbeidere og 6 av de 63 arbeidere uten nærmere betegnelse (i folketellingen 1910 var der av menn alt i alt 5775 formenn og opsynsmenn mot 316 633 arbeidere).

Av kvinner over 15 år var der i tellingen 1910 ca. 826 000. Der skal altså egentlig en gruppe på 11 000 til for å leve en smugler. Da der var ca. 355 000 husmødre, burde disse egentlig gitt oss 32 à 33 smuglere; med ca. 78 000 tjenestepiker (i hus) burde vi ha hatt 7 sådanne som smuglere. De hjemmeværende døtre og lignende talte ca. 106 000, det skulde gi ca. 10 smuglere. Mens der var 3 450 tjenere og 1 762 arbeidere ved «herbergering og bevertning», var der bare 330 arbeidersker ved «landtransport, sjøfart m. m.» Men til denne lille siste gruppe svarer  $\frac{4}{5}$  av smuglerskene.

Som det vil ha fremgått av den tidligere utredning faller tiden 1918—1921 for smuglertrafikkens vedkommende i to deler, såvidt man kan dømme fra statistikken, årene 1918—1920 med en utpreget kvantitativ utvikling, rask stigning i antallet av saker fra år til år, og 1921 med tilbakegang i saksantallet, men med en fremtredende kvalitativ utvikling, særlig en sterk økning i mengden av inndratt smuglergods utover høsten. Samtidig hermed viser det sig at det mer og mer blir folk utenfor sjømennenes krets som pågripes. Av menn med kjent livsstilling blev der straffelt:

	I alt.	Sjøfolk.	Pct.	„Passasjer-smuglere“.	Pct.
1. halvår 1921 . . . .	529	467	88.3	45	8.5
2. — — . . . .	291	221	75.9	59	20.3
Desember — . . . .	43	20	46.5	20	46.5

Med «passasjersmuglere» menes her personer i de livsstillinger (menn) som er oppført i listen s. 52\*—53\* fra og med «fabrikkdrivende» av. Innenfor denne gruppe skulde man også formode å treffe de forholdsvis fleste «forretningsmuglere».

Av «store saker», altså saker med minst 40 l. konfiskert gods (s. 45\*), hvor der er nogen straffelt, faller også forholdsvis flere på passasjersmuglergruppen, ialfall fra den tid da disse i det hele tatt begynner å komme mere med. De straffelte i de store saker fordelte sig nemlig således:

<sup>1</sup> Prosenten av arbeidere har imidlertid vært stigende i det siste. Stigningen har fortsatt med økende styrke utover 1922.

	Sjøfolk.	„Passasjer-smuglere“.	Ukjent livsstilling.
1918. . . . .	2	-	-
1919. . . . .	7	-	-
1920. . . . .	184	1	-
1921, 1. halvår . . . .	50	3	2
- , 2. — . . . .	122	29	6
- , desember . . . .	4	16	4

For de største straffesakene vedkommende, saker med minst 200 l. konfiskert gods, er forholdet ennu mere fremtredende. Karakteristisk er især det forholdsvis store antall straffelte med ukjent livsstilling i disse saker. Av de 23 straffelte menn i disse saker i 1921 var der nemlig 7 sjøfolk, 7 «passasjersmuglere» og 9 med ukjent livsstilling (av samtlige straffelte i året er 688 sjøfolk, 104 «passasjersmuglere» og 65 personer med ukjent livsstilling). For hver enkelt av de 15 største straffesaker var forholdet:

1. Desember 1921 . . . .	1084 l. brennevin	3 menn, ukjent livsstilling
2. — — . . . .	828	—«— 1 —
3. — — . . . .	262	—«— 1 — snekker
4. — — . . . .	210	—«— 1 — student
5. November — . . . .	359	—«— { 2 — matroser 1 kv. opvartningspike
6. — — . . . .	209	—«— 1 mann, fisker
7. Oktober — . . . .	605	—«— { 1 — ingenør 1 — ukjent livsstilling
8. — — . . . .	280	—«— 2 — —«—
9. September — . . . .	263	—«— 1 — agent
10. August — . . . .	291	—«— 2 — matroser
11. Juni — . . . .	565	—«— { 1 — konsularagent 1 — megler 2 — ukjent livsstilling
12. — — . . . .	201	—«— 2 — matroser
13. Mars — . . . .	380	—«— 1 — skipper
14. November 1920 . . . .	207	—«— 2 — fyrbøtere
15. Juni — . . . .	846	—«— 8 l. vin 1 — skipper

Det gjelder også ved lesningen av denne tabell å huske hvad der før er sagt: at de flere straffelte i samme «sak» ikke behøver å ha handlet i forståelse med hverandre. En særskilt statistikk over sådanne «bandesaker» var egentlig påtenkt, men materiale har ikke kunnet skaffes av påtalemyndigheten. En annen ting som også må tas i betraktning er at de straf-

<sup>1</sup> Herav 1 opvartningspike.

	1918.			1919.			1920.			1921.		
	Procent av			Procent av			Procent av			Procent av		
	antall saker.	inndratt brenne- vin.	vin.									
Tollstedene i Østfold (inkl. Drøbak)	—	—	—	8.9	8.5	1.3	1.8	3.0	—	3.5	7.7	6.2
Kristiania . . . . .	26.8	19.9	0.7	21.1	13.3	6.0	18.7	20.4	17.1	20.1	16.5	3.0
Drammen . . . . .	2.4	1.8	—	0.6	0.1	—	0.9	0.5	2.8	0.7	0.6	—
Tønsberg, Sandefjord, Larvik . . .	2.4	1.2	—	2.2	0.9	0.4	0.4	0.3	—	3.0	25.7	—
Tollstedene i Telemark . . . . .	—	—	—	2.2	2.1	—	1.4	0.6	1.2	1.0	2.0	—
—«— Aust-Agder . . . . .	—	—	—	—	—	—	0.4	0.3	—	1.9	0.3	6.3
—«— Vest-Agder. . . . .	—	—	—	5.5	1.5	0.4	3.8	7.5	1.9	2.3	1.4	0.5
Stavanger . . . . .	12.3	14.5	0.7	26.7	28.7	6.0	18.0	17.0	24.3	9.6	7.8	32.1
Haugesund . . . . .	7.3	6.4	78.2	11.7	29.1	54.4	11.4	16.0	25.3	6.8	9.4	6.9
Småbyene i Rogaland . . . . .	—	—	—	0.6	2.1	—	9.0	6.9	1.0	2.4	4.1	—
Bergen . . . . .	34.2	35.5	20.4	10.0	4.3	29.0	15.0	19.4	25.8	11.7	8.7	34.9
Tollstedene i Møre, Florø, Odda . .	7.3	16.1	—	3.3	2.4	—	0.8	0.5	—	1.9	1.3	7.4
Trondhjem . . . . .	2.4	0.4	—	1.1	1.1	2.5	1.2	1.5	—	4.6	2.3	—
Narvik. . . . .	—	—	—	1.7	2.5	—	11.5	3.2	0.6	25.5	11.4	2.5
Kirkenes. . . . .	4.9	4.2	—	—	—	—	3.5	1.8	—	2.1	0.1	—
Øvrige tollsteder i Nord-Norge . .	—	—	—	4.4	3.4	—	2.2	1.1	—	2.9	0.7	0.2
Tilsammen . . .	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

57\*

felte i saken her som i andre saker og vel aller minst i de større saker bøver å være de virkelig skyldige eller i hvert fall ophavsmennene.

I tabell 11 er der meddelt opgaver over hvor mange saker og hvilket konfiskert gods der faller på de enkelte tollsteder i hvert av de 4 år 1918—1921. Ser man bort fra det ubetydelige antall og kvarteret som faller på grensetollstedene (Kristiania jernbane, Fredrikshald og Kongsvinger) falt der prosentvis på følgende tollsteder: (Se tabellen side 57\*.)

Hvad saksantallet angår er det især de mindre byer vestpå som gjør sig bemerket. Også Bergen var høit oppe i 1918, da den hadde flere saker enn Kristiania. Mørebyene og Trondhjem trer mer i bakgrunnen. Nordpå har Kirkenes hatt forholdsvis mange saker, men fra 1920 av er det Narvik som trer i forgrunnen, og som i 1921 endog har det største antall saker av alle tollsteder, nemlig ikke mindre enn en fjerdedel av samtlige saker.

Ser man på det konfiskerte kvarteret, er forholdet de første år nogenlunde samme. Av vestlandsbyene trer da Haugesund noget mere frem. I 1918 får man derimot, som det kunde ventes, se at byene omkring innløpet av Kristianiafjorden viser en usedvanlig sterk stigning. Mens de tre byer Tønsberg, Sandefjord og Larvik i de 3 foregående år har vært forholdsvis sterke i sin saksprosent, uten dog å nå opp til saksprosenten for 1921 (som er forholdet i 1921 fullstendig forandret, idet de tre byer tilsammen innehar over en fjerdedel av det hele konfiskerte kvarteret brennevin). Østfoldsbyene er det særlig Fredrikstad som følger denne tendens (prøsent av saker 1.7, av brennevin 5.0 i 1921), i mindre grad Fredrikshald (1.1 respektive 2.5 prosent).

Om vinsmuglingen gjelder det at den er langt mere geografisk bønnet enn brennevinssmuglingen, nemlig til de større byer vestpå, 1918—1919 Haugesund og Bergen (1918: 98.6 prosent, 1919: 83.4 prosent av det samlede kvarteret), 1920 Haugesund, Stavanger og Bergen (75.4 prosent), 1921 Stavanger og Bergen (67.0 prosent, med tillegg av Haugesund 73.9 prosent).

For de 5 byer som har et særlig stort antall saker hitsettes en oversikt over utviklingen fra måned til måned gjennem de to siste år.

		Kristiania.	Stavanger.	Haugesund.	Bergen.	Narvik.
Januar	1920 . . . .	11	21	18	8	-
Februar	- . . . .	3	14	15	4	-
Mars	- . . . .	13	22	7	10	14
April	- . . . .	13	6	21	9	20
Mai	- . . . .	14	4	6	6	16
Juni	- . . . .	15	6	8	20	14
Juli	- . . . .	7	9	7	13	5
August	- . . . .	8	11	5	8	-
September	- . . . .	19	5	3	7	4
Oktober	- . . . .	28	28	4	13	4

	Kristiania.	Stavanger.	Haugesund.	Bergen.	Narvik.
November	— . . . . 16	11	2	18	11
Desember	— . . . . 12	16	1	12	10
Januar	1921 . . . . 11	13	4	14	9
Februar	— . . . . 18	25	7	22	3
Mars	— . . . . 17	6	8	16	6
April	— . . . . 17	15	20	17	22
Mai	— . . . . 13	11	13	6	35
Juni	— . . . . 20	1	4	3	26
Juli	— . . . . 7	-	-	1	35
August	— . . . . 17	5	-	3	18
September	— . . . . 16	2	1	7	22
Okttober	— . . . . 13	5	4	5	19
November	— . . . . 26	1	-	7	20
Desember	— . . . . 7	3	1	5	16

I Kristiania stiller forholdet sig jevnest; enkelte måneder kan gi lave tall, som juli i begge år, men stort sett har der vært jevn vekst. Narvik gir derimot billede av en hurtig utvikling. Der var tilløp allerede våren 1920, men stigningen blev da avbrutt. Stavanger og Haugesund fikk lavere tall fra våren 1920, i Stavanger kom der et tilbakeslag vinteren 1920—21, i Haugesund våren 1921, men siden begge steder sterkt nedgang. I denne sterke nedgang i 1921 har også Bergen tatt del. Den rammer også andre tollsteder vestpå, for eksempel Egersund, som i året har 10 saker, som alle faller i første halvår.

For å få vite om nedgangen i 1921 kunde bero på særegne foranstalter, truffet av tollvesenet vestpå, blev der skrevet til tollinspektøren i Stavanger. Av hans svar, datert 23 mars 1922, citeres: «Det er visstnok flere og til dels tilfeldige omstendigheter som er medvirkende årsak til nedgangen. Efter en her optatt statistikk viser det sig således at Stavanger havn i 1920 hadde anløp av 626 skib fra utlandet, hvorimot der i 1921 kun ankom 517 . . . . I juni 1920 ankom der 59 . . . mot i 1921 14 . . . . I 2net halvår 1920 ankom der 333 . . . mot i 1921 281 . . . .

«Under forutsetning av at overtredelsene i nogen grad står i forhold til ankomne skibs antall peker ovennevnte tall i retning av at overtredelsessakene må være mindre i 1921 enn i 1920; spesielt er det iinefallende for juni måned 1921.

«De fleste overtredelsessaker er foranlediget ved opdagelse av varer forstukket i fartøyet. Det beror derfor i vesentlig grad på hvor inngående inkviringen av skibene kan foretas. De rutegående skib har ofte ganske kort liggetid her, hvorfor eftersynet da ikke kan foregå så inngående som ønskelig. Dette kan til dels også spille inn i sakenes antall hersted.

«At overtredelsessakenes antall også kan variere betydelig, uten der-

ved egentlig å være noget bevis på virkelig opdagelse og anmeldte overtredelser, er heller ikke utelukket. Det viser sig nemlig at der på samme skib kan opdages forskjellige partier forstukne varer, hvor enkelte ganger en av besetningen opp gir sig som eier av alt, hvor ved der kun blir 1 overtredelsessak, hvorimot der andre ganger kan melde sig flere eiere til partiet, hvor ved sakenes antall blir flere. At det virkelige forhold alltid kommer frem er der visst ikke grunn til å anta.

«Der kan også være andre årsaker som spiller inn, men det her anførte er etter min mening det vesentligste.»

Hvad tollinspektøren skriver om skibenes liggetid vil kun ha betydning som forklaringsgrunn for så vidt det kan tenkes at anløpstiden (for eks-empel på grunn av mindre last pr. skib) gjennemsnittlig er gått vesentlig ned fra og med juli 1921. Om dette er tilfelle fremgår dog ikke av det som er skrevet. Det sist anførte er noget som rammer saksstatistikken i alminnelighet. Det kan derfor ikke brukes som særskilt forklaringsgrunn for et såpass markert statistisk forhold som det det her dreier sig om.

Hvor utpreget denne sterke nedgang i saksantallet i vestlandsbyene er fremgår klarest når man skiller ut gruppen av tollsteder fra Sogndal og nordover kysten til og med Kristiansund og stiller denne gruppe overfor resten av kysttollsteder. For fullstendighets skyld tar man med også antallet av saker som er oversendt den ordinære påtalemyndighet fra kysttollvesenet. Det er året 1921 som legger beslag på interessen.

	Vestlands-tollsteder.	Øvrige tollsteder.	Tilsammen kysttollsteder.	Vestlands-tollsteder.
	Antall saker, saker sendt den ordinære påtale-myndighet	Antall saker, saker sendt den ordinære påtale-myndighet	Antall saker, saker sendt den ordinære påtale-myndighet	Procent saker
	regnet ikke med. regnet med.	regnet ikke med. regnet med.	regnet ikke med. regnet med.	inkl over-sendte. ekskl. over-sendte.
Januar . . . . .	38	35	50	46
Februar . . . . .	65	64	44	42
Mars . . . . .	35	34	40	35
April . . . . .	60	59	57	55
Mai . . . . .	36	31	68	61
Juni . . . . .	13	12	59	55
Juli . . . . .	3	2	53	47
August. . . . .	9	9	57	51
September. . . . .	10	10	63	52
Oktober . . . . .	23	19	79	51
November . . . . .	10	10	85	71
Desember . . . . .	11	9	63	46
1921 . . .	313	294	718	612
			1031	906
				30.4 32.5

Regnes de saker som er oversendt den ordinære påtalemyndighet med, blir altså nedgangen vestpå ennu litt mere iøinefallende. Disse oversendte saker er nemlig samlet østpå, hvorfor eksempel Tønsberg viser en stigning i antallet av sådanne saker fra 2 i første halvår 1921 til 26 i annet halvår (19 i siste kvartal) og Østfoldsbyene fra 2 til 17 (16).

Forholdet mellom straffesaker og inndragningssaker kan være nokså forskjellig for de forskjellige tollsteder. For samtlige kysttollsteder var forholdet:

1918 . . . . .	37 : 4	ca. 10 : 1
1919 . . . . .	163 : 17	ca. 10 : 1
1920 . . . . .	724 : 127	ca. 6 : 1
1921 . . . . .	685 : 221	ca. 3 : 1

For Kristiania og Bergen var forholdet ikke så meget avvikende:

	Kristiania.	Bergen.
1918. . . . .	8 : 3	18 : 1
1919. . . . .	35 : 3	14 : 4
1920. . . . .	137 : 22	95 : 33
1921. . . . .	123 : 59	91 : 15

For Bergen går avvikelsen i hvert fall til begge sider. Derimot finner man utpreget ensidige gjennemgående avvikeler i nogen av de andre byer med et større antall saker. I Stavanger, Haugesund og Egersund er der gjennemgående forholdsvis mange tilfelle hvor man får fatt på den skyldige:

	Stavanger.	Haugesund.	Egersund.
1918 . . . . .	5 : 0	3 : 0	—
1919 . . . . .	45 : 3	20 : 1	1 : 0
1920 . . . . .	135 : 18	98 : 4	33 : 1
1921 . . . . .	77 : 10	56 : 6	10 : 0

På den annen side står Kristiansand og Narvik:

	Kristiansand.	Narvik.
1918. . . . .	—	—
1919. . . . .	5 : 4	3 : 0
1920. . . . .	12 : 13	78 : 20
1921. . . . .	10 : 10	144 : 87

I Narvik har der i løpet av 1921 vært en utvikling i forholdet, idet procenten av inndragningssaker har tiltatt langt sterkere mot årets slutning her enn i sin almindelighet er tilfelle. Skiller man Narvik og Kristiansand

ut fra de andre kysttollsteder, viser denne rest bare en svak utvikling i samme retning:

Kristiania.	Narvik.	Øvrige kysttollsteder.
-------------	---------	---------------------------

1921:

1. kvartal . . . . .	37 : 9	11 : 7	162 : 30
2. — . . . . .	40 : 10	58 : 25	123 : 17
3. — . . . . .	27 : 13	50 : 25	49 : 7
4. — . . . . .	19 : 27	25 : 30	84 : 21
Desember . . . . .	2 : 5	4 : 12	26 : 6

Utviklingen i løpet av 1921 med hensyn til konfiskert kvantum faller for de enkelte tollsteder ikke ganske sammen med forandringene i saksantal-let. Det vil være hensiktsmessig å begrense sammenligningen til brennevin. Efter hvad der foran er påvist med hensyn til forskjelligheter tollstedene imellem tør det være berettiget å fremheve Kristiania, byene i Østfold (inkl. Drøbak), de tre sydligste i Vestfold, vestlandstollstedene fra Sogndal til Kristiansund og endelig Narvik. Derved skulde man få frem de viktigste typer.

	L. inndratt brennevin ved samtlige kyst- tollsteder.	Kristiania.		Østfold (inklusive Drøbak).		Tønsberg, Sandefjord, Larvik.		Vestlandet.		Narvik.		Øvrige kyst- tollsteder.	
		Liter.	Pct.	Liter.	Pct.	Liter.	Pct.	Liter.	Pct.	Liter.	Pct.	Liter.	Pct.
Januar . . . . .	833.7	170.3	20.4	1.5	0.2	—	0.0	437.0	52.4	82 2	9.9	142.7	17.1
Februar . . . . .	1310.2	175.4	13.4	—	0.0	8.6	0.7	1024.4	78.2	20.2	1.5	81.6	6.2
Mars . . . . .	1516.8	192.5	12.7	—	0.0	—	0.0	1136.1	74.9	150.4	9 9	37 8	2.5
April . . . . .	1508.4	166.5	11.0	1.4	0.1	0.8	0.1	947.1	62.8	230.5	15 3	162.1	10.7
Mai . . . . .	1226.1	132.2	10.8	—	0.0	—	0.0	466.5	38.0	490.2	40.0	137.2	11.2
Juni . . . . .	1386.2	323.0	23.3	5.0	0 4	18.0	1.3	763.7	55.1	264.6	19.1	11.9	0.8
Juli . . . . .	313.4	25.2	8.0	141.9	45.3	—	0.0	35.9	11.5	101.5	32.4	8.9	2.8
August . . . . .	724.8	494.3	68.2	53.7	7.4	—	0 0	59.5	8.2	95.8	18.2	21.5	3.0
September . . .	734.6	171.0	23.3	3.5	0.5	338.2	46.0	65.9	9.0	108.9	14.1	52.1	7.1
Oktober . . . . .	1737.9	286.0	16.5	289.4	16.7	850.0	48.9	136.4	7.8	148.0	8.5	28.1	1.6
November . . . .	1914.2	608.6	31.8	320.0	16.7	390.5	20.4	125.3	6.5	105.0	5.5	364.8	19.1
Desember . . . .	3763.5	55.0	1.5	482.7	12.8	2752.2	73.1	108.5	2.9	133.9	3.6	231.2	6.1
1921 . . . . .	16969.8	2800.0	16.5	1299.1	7.7	4358.3	25.7	5306.3	31.3	1926.2	11.3	1279.9	7.5

Ser man på gangen i bevegelsen gjennem hele året, finner man saksstatistikken bekreftet for Østfoldsbyene, de tre smuglerbyer i Vestfold og vestlandsbyene. Narvik har tross den sterke stigning i saksantallet i første halvdel av året og det vedvarende store antall utover høsten gått forholdsvis sterkt tilbake hvad gods angår. På hver sak<sup>1</sup> falt der gjennemsnittlig et kvantum brennevin i liter i de enkelte måneder: 9.1, 6.7, 25.1, 10.5, 14.0, 10.2, 2.9, 5.3, 4.7, 7.8, 5.2, 8.4. Kristiania viser nokså ujevne tall. Her som for de andre steder må det etter erindres at en enkelt stor sak kan sette den enkelte måned i særstilling. For å belyse dette måtte man skille ut de største saker for de måneder da disse saker legger beslag på en forholdsmessig stor andel av det samlede kvantum. Da statistikken over den geografiske fordeling av de store saker (>: saker med samlet konfiskert kvantum rusdrikk på minst 40 liter) har sin selvstendige interesse, hitsettes den her fullstendig.

	Store saker i alt.	Kristi- ania.	Øst- folds- byene.	Tøns- berg.	Sande- fjord, Larvik.	Bergen.	Stav- anger.	Hauge- sund.	Rest av vest- lands- tollst.	Narvik.	Rest av kysttoll- steder.
1918 . . . .	2	-	-	-	-	1	-	1	-	-	-
1919 . . . .	6	-	-	-	-	-	1	5	-	-	-
1920 . . . .	41	11	2	-	-	6	7	10	10 2	-	3
Januar . .	3	-	-	-	-	-	1	2	-	-	-
Februar . .	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Mars . . . .	7	2	-	-	-	-	3	2	-	-	-
April . . . .	2	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-
Mai . . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Juni . . . .	4	-	-	-	-	2	-	1	1	-	-
Juli . . . .	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-
August . .	3	1	<sup>2</sup> 1	-	-	-	-	1	-	-	-
September . .	3	1	<sup>3</sup> 1	-	-	-	1	-	-	-	-
Oktober . .	5	2	-	-	-	2	-	-	1	-	-
November . .	5	1	-	-	-	2	1	-	-	12 1	-
Desember . .	5	2	-	-	-	-	1	-	-	13 2	-
1921 . . . .	88	15	9	13	4	8	11	8	2	10	8
Januar . .	5	1	-	-	-	1	2	1	-	-	-
Februar . .	6	1	-	-	-	1	2	1	-	-	14 1
Mars . . . .	8	1	-	-	-	2	1	2	-	2	-
April . . . .	12	1	-	-	-	3	3	2	-	2	15 1
Mai . . . .	8	1	-	-	-	-	3	1	-	2	16 1
Juni . . . .	6	1	-	-	-	1	-	1	10 1	2	-
Juli . . . .	1	-	<sup>4</sup> 1	-	-	-	-	-	-	-	-
August . .	3	3	-	-	-	-	-	-	-	-	-
September . .	5	2	-	2	-	-	-	-	-	1	-
Oktober . .	8	2	<sup>5</sup> 1	2	<sup>8</sup> 1	-	-	-	11 1	1	-
November . .	10	2	<sup>6</sup> 2	1	<sup>9</sup> 2	-	-	-	-	-	17 3
Desember . .	16	-	75	8	81	-	-	-	-	-	18 2

<sup>1</sup> Saker med bare vin konfiskert skulde egentlig vært trukket fra, men antallet er så lite at denne unøiaktighet kan settes ut av betrakting. <sup>2</sup> Moss. <sup>3</sup> Sarpsborg. <sup>4</sup> Fredrikshald. <sup>5</sup> Fredrikstad. <sup>6</sup>1 Fredrikstad, 1 Fredrikshald. <sup>7</sup>2 Fredrikstad, 3 Fredrikshald. <sup>8</sup> Sandefjord. <sup>9</sup>1 Sandefjord, 1 Larvik. <sup>10</sup> Egersund. <sup>11</sup> Kopervik. <sup>12</sup> Kirkenes. <sup>13</sup>1 Trondhjem, 1 Kristiansand. <sup>14</sup> Ålesund. <sup>15</sup> Trondhjem. <sup>16</sup> Kristiansand. <sup>17</sup> Skien. <sup>18</sup>1 Trondhjem, 1 Drammen.

Som det ses utmerket i begynnelsen Haugesund sig ved forholdsvis mange store saker. De større vestlandsbyer gikk helt ut med juni 1921. Den store økning i slutten av 1921 er vesentlig begrenset til de fem byer Tønsberg, Fredrikstad, Fredrikshald, Sandefjord og Larvik. Av de 34 store saker i 4de kvartal 1921 faller de 23 på disse 5 byer (Tønsberg 11, Fredrikstad 4, Fredrikshald 4, Sandefjord 3, Larvik 1).

I forbindelse med forangående statistikk over det konfiskerte kvantum interesserer det nu f. eks. å vite hvor stort det største kvantum brennevin er som er inndratt i en sak. Som før sagt vet man ikke om det som her kalles «sak» virkelig er nogen sak i materiell forstand. For å sikre sig så vidt mulig må man derfor oppgi antallet av straffelte, likesom inndragnings-saker må utskilles idet der her lett kan tenkes å stå flere innbyrdes uavhengige skyldige bak det konfiskerte kvantum.<sup>1</sup> Tabellen hitsettes i kronologisk samme utstrekning som foregående. Kun saker hvor det inndratt brennevin når op i 40 liter kommer imidlertid med her. Hvor der har vært flere skyldige i en straffesak er antallet føjet ved i parentes; inndragnings-sakene er betegnet ved \*. Kvantum er avrundet til hele liter. For måneder (år) hvor der ikke forekommer store saker har man nøiet sig med å sette «<40» [uten å gi opplysning om antall straffelte i den største sak eller i tilfelle om denne er inndragningssak. (Se tabelloppstillingen side 65\*)]

Denne tabell belyser på en ny måte den utvikling som har funnet sted på de forskjellige kanter av landet. En sammenligning med de foregående tabeller over saksantall og konfiskert kvantum vil godtgjøre dette.

Her skal bare fremheves hvorledes enkelte store saker kan bringe det samlede kvantum uforholdsmessig op. I Kristiania er det i 1921 månedene juni, august og november som har enkelte usedvanlig store saker. De samme måneder er det hvor procenten i tabellen på foregående side gjør de uforholdsmessige sprang opad. For Østfoldsbyene kan på samme måte merkes juli, for Vestlandet månedene mars og juni, for Narvik april og mai.

Adskillig forskjel mellem de enkelte tollsteder er der endelig med hensyn til nasjonaliteten av de skib der smugles på (eller fra). Tabellen s. 66\* vil vise dette. Tabellen er et sammendrag for samtlige år 1918—1921.

---

<sup>1</sup> Man vet nemlig ikke om det kvantum som er oppgitt som konfiskert i en „sak“ er et enkelt „parti“ eller f. eks. flasker forstukket her og der mellom lasten. I siste tilfelle vil enn ikke tollvesenet kunne avgjøre om det dreier seg om et enkelt eller om flere selvstendige smuglerforetagender, hvis det ikke lykkes å få opklaret hvem de skyldige virkelig er og hvilket forhold de står i til hverandre.

	Samtlige kysttoll- steder overhodet.	Kristiania.	Østfolds- byene (med Drøbak).	Tønsberg, Sandefjord, Larvik.	Bergen.	Stavanger.	Haugesund.	Øvrige vestlands- tollsteder.	Narvik.	Rest av kysttoll- steder.
1918 . . . . .	< 40	< 40	-	< 40	7 < 40	< 40	13 < 40	< 40	< -	< 40
1919 . . . . .	108	< 40	< 40	< 40	< 40	< 108	14 104	< 40	40	< 40
1920:										
Januar . . . . .	147	< 40	< 40	-	< 40	10 73	147	< 40	-	< 40
Februar . . . . .	(2) 98	< 40	-	-	< 40	< 40	(2) 98	< 40	-	< 40
Mars . . . . .	(7) 187	104*	< 40	-	< 40	(7) 187	89*	< 40	40	< 40
April . . . . .	(2) 139	< 40	< 40	< 40	< 40	< 40	15 (2) 139	< 40	40	< 40
Mai . . . . .	(2) 51	(2) 51	-	-	< 40	< 40	< 40	< 40	40	< 40
Juni . . . . .	346	< 40	-	< 40	8 346	< 40	82	< 40	40	< 40
Juli . . . . .	(4) 50	(4) 50	-	-	< 40	< 40	< 40	< 40	40	< 40
August . . . . .	56	50	156	-	< 40	< 40	(2) 41	< 40	-	< 40
September . . . . .	110*	110*	2100	-	< 40	71	< 40	< 40	40	< 40
Oktober . . . . .	(5) 111	(2) 62	-	< 40	(2) 110	< 40	< 40	< 40	40	< 40
November . . . . .	(2) 207	(2) 207	-	-	(5) 152	64	< 40	< 40	40	19 71
Desember . . . . .	461*	(3) 110	< 40	-	< 40	(2) 91	< 40	< 40	40	20 461*
1921:										
Januar . . . . .	74	62	< 40	-	41	11 (2) 55	74	< 40	40	< 40
Februar . . . . .	(3) 124	51	-	< 40	(3) 124	12 63	83	< 40	40	21 103*
Mars . . . . .	380	64	-	-	125	(2) 132	380	< 40	40	91*
April . . . . .	(3) 131	61	< 40	< 40	57	69	16 (3) 131	< 40	40	120* 22 (3) 91
Mai . . . . .	156*	93*	-	-	40	84	(6) 85	< 40	40	156* 20 84*
Juni . . . . .	(4) 565	(2) 201	< 40	< 40	9 < 40	< 40	105*	17 (4) 565	(2) 63	< 40
Juli . . . . .	(3) 136	< 40	3 (3) 136	-	< 40	-	-	< 40	40	< 40
August . . . . .	(2) 291	(2) 291	< 40	-	< 40	< 40	-	< 40	40	< 40
September . . . . .	263	60	< 40	5 263	< 40	< 40	< 40	-	47*	< 40
Oktober . . . . .	(2) 605	102*	4 (2) 280	5 (2) 605	< 40	< 40	< 40	18 51	66*	< 40
November . . . . .	(3) 359	(3) 359	4 (2) 209	6 145	< 40	< 40	-	< 40	40	23 151
Desember . . . . .	(3) 1084	< 40	4 (3) 1084	< 40	< 40	< 40	< 40	-	40	22 90

1 Moss. 2 Sarpsborg. 3 Fredrikshald. 4 Fredrikstad. 5 Tønsberg. 6 Sandefjord. 7 I en sak er der 22 l. brennevin og 21 l. vin. 8 + 8 l. vin. 9 I en sak er der 36 l. brennevin og 72 l. vin. 10 + 29 l. vin. 11 + 9 l. vin. 12 I en sak er der 27 l. brennevin og 105 l. vin. Dette var den største vinsak hittil. Foruten den forekommer bare 4 "store" vinsaker, en i Bergen på 72 l. (juni 1921) og tre i Haugesund: en på 80 l. (nov. 1918), en på 50 og en på 41 l. (april 1919). 13 I en sak er der 4 l. brennevin og 80 l. vin. 14 + 50 l. vin og dessuten andre varer. 15 + 20 liter vin. 16 + 14 l. vin. 17 Egersund. 18 Kopervik. 19 Kirkenes. 20 Kristiansand. 21 Ålesund. 22 Trondhjem. 23 Skien.

	Saker i alt.	Herav fra								
		norsk skib.	tysk,	dansk.	svensk.	britisk.	holl.	finsk	fransk.	ukj.
Kristiania . . . . .	390	186	144	50	6	1	2	-	-	1
Østfoldsbyer . . . . .	63	17	32	1	2	-	-	-	-	11
Tønsberg, Sandefjord og Larvik . . . . .	35	7	4	-	-	1	-	-	-	23
Bergen . . . . .	266	228	30	3	2	2	1	-	-	-
Stavanger . . . . .	293	189	97	-	-	6	1	-	-	-
Haugesund . . . . .	183	80	101	1	-	1	-	-	-	-
Øvrige vestlandsbyer	133	28	101	-	1	1	2	-	-	-
Narvik . . . . .	382	24	277	-	16	1	1	3	-	10
Rest av kysttollsteder	283	99	165	3	3	1	-	-	1	11
Tilsammen . .	1978	858	951	58	30	14	7	3	1	56

Smugling på eller fra tysk skib har vært forholdsvis sterk i de mindre byer vestpå og i byene fra Trondhjem og nordover. Eiendommelig er forholdet på Vestlandet, hvor procenten av tyske skib vokser regelmessig ettersom byene avtar i størrelse. Nordpå er de svakest representert i Trondhjem, hvor 36 av 55 saker falt på tysk skib (1 på ukjent skib), mens der for stedene nordenfor, bortsett fra Narvik, falt 94 av 104 saker (5 på ukjent skib). Det siste sted kystlangs, Kirkenes, hadde 51 saker som alle falt på tysk skib. Forholdsvis mange saker på norsk skib har særlig Bergen, Stavanger og Kristiansand (47 av 54). Svenske skib er sterkt representert i Narvik, britiske i Stavanger. Skib av ukjent nasjonalitet må man etter alt som er sagt vente sig mange av i byene omkring inngangen til Kristianiafjorden. I Tønsberg falt der også hele 16 av 21 saker på skib av ukjent nasjonalitet, i Sandefjord 6 av 7, i Fredrikstad 5 av 19, i Fredrikshald 6 av 17.

En sterk forskjelling i forholdet mellom smugling fra norsk og fra tysk skib har funnet sted vestpå, som det kan leses av nedenstående, hvor de frie tall svarer til samtlige tollsteder fra Sogndal til Kristiansund, tallene i parentesene til samme med fradrag av Bergen, hvor smugling fra tysk skib jo i det hele har vært lite fremtredende.

	Fra norsk skib:	Fra tysk skib:
	Antall saker.	Antall saker.
1918. . . . .	17 (5)	3 (8)
1919. . . . .	62 (46)	26 (25)
1920. . . . .	230 (121)	228 (211)
1921. . . . .	216 (125)	72 (60)

1920 var altså toppåret for smugling fra tysk skib. I 1921 går det sterkt nedover med smuglingen fra tysk skib, mens smuglingen fra norsk skib for året sett som helhet blir omtrent som i 1920.

De andre forskjellene som kan ha funnet sted i forholdet mellom

nasjonalitetene synes å være av mindre interesse. Nevnnes kan det kanskje at danske skib synes å ha spillet forholdsvis stor rolle i Kristiania i de første år. På denne nasjonalitet falt der nemlig i 1918 9 av 11 saker, i 1919 9 av 38, 1920 14 av 159, 1921 18 av 182 (1 ukjent).

Den forskjellige geografiske fordeling av nasjonalitetene står naturligvis i forbindelse med skibsfartsforholdene, som f. eks. med Hamburgerrutenes anløp, den tyske malmfart nordpå o. s. v. Dessverre gir skibsfartsstatistikken ikke nøiaktige holdepunkter for en sammenligning. Mens antall og tonnasje for samtlige til riket ankomne skib kan oppgis med full nøiaktighet, blir de tilsvarende oppgaver for det enkelte tollsted ufullstendige, idet ethvert skib som kommer fra utlandet kun oppgis som ankommet for et tollsted, uansett hvor mange det i virkeligheten anløper, og da naturligvis det tollsted hvor det losser (laster) hovedmassen av sin last. Hvor meget dette kan ha å bety fremgår ved sammenligning av skibsfartsstatistikken med forannevnte oppgaver fra tollinspektøren i Stavanger. For 1920 har statistikken 173 skib ankommet til Stavanger (med last og i ballast), mens tollinspektøren har 626 (hvor der formodentlig kan være tatt med skib under 20 bruttotonn).

Smuglingen er vel for tiden den av forbudets mere direkte virkninger som utgjør hovedposten i dets omkostningskonto, i hvert fall når man skal dømme etter de spor den setter sig i statsbudgettet.<sup>1</sup> Det er den viktigste form for ulovlig tilveiebringelse av alkohol. Den står i et visst konkurranseforhold til hjemmebrenningen, i hvert fall i kystbygdene. Kan folk få tilstrekkelig av varen i ferdig form og billig nok, vil de foretrekke det. I mer avsidesliggende strøk vil hjemmebrenningen ha lettere for å trives. Hvor dan det forholder sig med dette i de siste år er man som før sagt ute av stand til å belyse. Da man innhentet bevilningsoppgavene for 1921, blev politiet spurtt om der kunde merkes nye forhold som måtte antas å ha hatt vesentlig innflydelse — gunstig- eller ugunstig — på edruelighetstilstanden, således som denne kommer til uttrykk i antallet av drukkenskapsførseelser. De uttalelser som kom inn, og som skulde gjelde året 1920, gir imidlertid ikke

<sup>1</sup> For terminen 1920—21 blev der bevilget 300 000 kroner særskilt til smuglingskontrollen (til mere personale for å få hyppigere og mer ingående inkirering og vakthold skjerpet, til flere kyst- og strandvakter og telefon ved disse samt 140 000 en gang for alle til anskaffelse av motorbåter). I sine forslag til departementet hadde tollinspektørene anbefalt foranstaltninger som ville gi en samlet utgift på  $2\frac{1}{4}$  à  $2\frac{1}{2}$  million kroner. Samtlige inspektører lot til å være enige om at det sikreste kontrollmiddelet ville være en gjennemført tollvaktbesettelse av alle fartøier som ankommer fra utlandet, men ingen fremsatte noget forslag av hensyn til de store utgifter hermed (av departementet anslått til 500 000 kroner). Av bevilningen blev der i terminen 1920—21 brukt kr. 294 134 57, mens departementet bemerker i sin redegjørelse at dette ikke representerer samtlige utgifter ved smuglingskontrollen, idet en god del også kommer med som tilfeldige utgifter (konto I—VIII). Der blev i alt brukt kr. 163 462 50 til innkjøp av 7 store hurtig- og sjøgående motorkryssere, som blev anbragt i Kristiania, på Hvaler, i Kristiansand, Stavanger, Bergen og Lødingen samt Kristianiafjordens ytre del. I sitt forslag for terminen 1922—23 har departementet oprettet egen konto for smuglingskontrollen. Den beløper sig til kr. 470 336 (Tønsberg tollsted 176 000), mens de øvrige konti opviser kr. 2 208 974 (Tønsberg kr. 22 497), men det gjelder også her at ikke alle utgifter ved smuglingskontrollen har kunnet skilles ut i egen konto.

meget av interesse, de fleste svarer kort og godt nei. Bemerkningene om hjemmebrenning og smugling er forholdsvis få. At ikke flere peker på den tiltagende smugling i et år da smuglingen efter foranstående statistikk var så vidt sterkt fremskridende, synes å vise at der ikke kan være megen lærdom å hente fra disse uttalelser. Uttalelsene er dessuten vanskelige å sammenarbeide til et helhetsbillede da der ofte opgis forskjellige forhold i nabodistrikter som, hvad kommunikasjoner o. s. v. angår, synes å måtte være henvist til å hente sig de forbudte varer ad samme vei.

For Østfold har politimesteren i Sarpsborg bemerket at der er megen brennevinsbrenning i de indre bygder<sup>1</sup>. Denne uttalelse lar sig forlike med en uttalelse av lensmannen i Onsøy: «øket nydelse av øl og vin, muligens i nogen grad av innsmuglet brennevin. Hjemmebrenning er i liten utstrekning». På den annen side nevner lensmannen i Eidsberg og Mysen bare gauking («endel tilfelle av gauking, for øvrig ingen nye forhold»). Lensmennene i Skjeberg samt Rygge og Jeløy nevner hverken smugling eller hjemmebrenning, men kun surrogatdrikking.

Kristiania politikammer uttaler i sin skrivelse av 28 februar 1922, som allerede har vært trykt i avisene, «at man vanskelig vil kunne gi nogen uttømmende og absolutt pålitelig uttalelse», og fortsetter: «Besvarelsen måtte baseres på et skjønn som visstnok i nogen grad kan underbygges ved henvisning til mer eller mindre påtagelige eller iaktbare faktiske forhold, men som for storstedelen vil måtte hvile på antagelser og meninger for hvis objektive riktighet man ingen annen garanti har enn den som ligger i bevisstheten om at viljen til å dømme objektivt og uhildet er tilstede.»

Der er i skrivelsen fra Kristiania politikammer ingen uttalelse om den ulovlige tilvirkning. At der i alle fall ikke er nogen utvikling på dette område innen Kristiania synes å fremgå av nogen nyere private oppgaver som velvilligst er stillet til disposisjon av politifullmektig Andersen i sammenligning med oppgavene over Finansdepartementets forelegg etter tabell 13 i Alkoholstatistikk 1918–19. Antall personer som har vedtatt forelegg for ulovlig tilvirkning av brennevin eller ulovlig besiddelse av apparater for sådan tilvirkning var herefter:

	1. kvartal.	2. kvartal.	3. kvartal.	4. kvartal.
1918. . . . .	-	1	3	1
1919. . . . .	3	19	4	11
1920. . . . .	32	38	?	?
1921. . . . .	45	14	7	13
1922. . . . .	7	7		

<sup>1</sup> Uttalelse for 1919 (Alkoholstatistikk 1918–19, s. 23\*): endel smugbrenning i enkelte deler av distriktet.

Herefter synes det å være 1920 som er verst. For 1919 hadde politikammeret etter Alkoholstatistikk 1918–19 side 24\* det inntrykk at smugbrenning ikke forekom i nogen betydeligere utstrekning.<sup>1</sup>

Politikammerets uttalelser om smuglingen går i samme retning som byråets statistikk. Det ser for resten ut til å være mellemmennene mellom smuglerne og de endelige forbrukere, «gauken», som volder mest besvær her.<sup>2</sup> Man hitsetter vedkommende avsnitt av skrivelsen i sin helhet:

«De økonomiske forhold spiller selvfølgelig en ikke ringe rolle. Det sier sig formentlig selv at en sviktende kjøpeevne vil influere på rusdrikkforbruket og dermed bevirke nedgang i fylleriforseilenes antall. Denne avtagende kjøpeevne har gjort sig særlig merkbart gjeldende i tiden fra storstreiken ifjor vår og viser sig tydelig deri at bøter avsones i langt større utstrekning enn før.

«Når 4de kvartal 1921 til tross herfor viser et betydelig høiere antall drukkenskapsforseelser enn de tilsvarende kvartaler i 1919 og 1920, antar man at det på den ene side kommer derav at der i det nevnte kvartal var langt færre vakanser og sykemeldinger innen politiet enn i 1919 og 1920, og på den annen side av den utvilsomt rikelige tilgang på relativt billig rusdrikk (vesentlig tysk sprit) på gaukemarkedet.

«Man anser det utvilsomt at der særlig siden sommeren 1921 er tilført Kristiania betydelige kvanta innsmuglet rusdrikk. Smughandelen, som stadig antar nye former og anvender nye metoder etterhvert som politiet oppdager de gamle og treffer motforholdsregler, er blitt bedre og bedre organisert.

«Uaktet der fra politikammerets side har vært utført et intenst og resultatrikt arbeide til nøutralisering av «gauketrafikken», er det visstnok grunn til å anta at de knepne «gauker» kun utgjør et lavt procentantall av de virkelig forekommende, og at de beslaglagte rusdrikkvarer kun utgjør en mindre brøkdel av de kvantiteter som virkelig er tilført byen. Dette kan man blandt annet slutte derav at prisen på ulovlige rusdrikkvarer stadig har vært synkende til tross for en relativt sett livlig efterspørsel og til tross for en stadig øket risiko, idet politiets folk er blitt stadig mer orientert og øvet i å efterspore smughandelen. En stadig sterkere merkbar og i Kristiania almindelig opinion mot forbudet i forbindelse med den mot kjøperne rettede straffetrusel, og da særlig truselen om fengselsstraff i gjentagelsestilfelle, vanskeliggjør i høy grad politiets arbeide på dette felt.»

Efter de nevnte opgaver har forelegg for ulovlig kjøp og salg vært sterkt stigende, særlig i slutten av 1921, nemlig for de 4 kvartaler resp. antall personer: 98 95, 108, 188. Efter samme kilde er antallet av personer mulktet

---

<sup>1</sup> Noget lignende er forholdet i Stockholm og Sverige i det hele. Se nr. 3 av Sociala Meddelanden for 1922 side 205–206. <sup>2</sup> Der er naturligvis «hjemmebrentgauker» like så vel som «smuglingsgauker», men de siste må vel utgjøre hovedmassen i Kristiania, så at statistikken over ulovlig rusdrikksutsetning kan sies å gjenspeile smuglingen.

for overtredelse av rusdrikklovgivningen i det hele resp. 164, 127, 144, 213 og dessuten i 1ste kvartal 1922 213, 2net kvartal 256. Særskilt oppgave over ulovlig kjøp og salg av rusdrikk finnes ikke før tidligere år. Efter politikammerets trykte årsberetninger var imidlertid antallet av personer straffelt (forelegg, dom) for overtredelse av brennevins-, øl- og vinlovgivningen i det hele: 1905 313, 1906 197, 1907 262, 1908 268, 1909 589, 1910 464, 1911 408, 1912 302, 1913 140, 1914 126, 1915 171, 1916 181, 1917 65, 1918 185, 1919 263. Disse tall<sup>1</sup> omfatter dog ikke alle tilfelle, idet endel kan komme med under andre overtredelser (losgjengerloven f. eks.). Tallene før og etter forbudet kan for så vidt ikke stilles sammen som «gaukingen» etter forbudet kan ha fått en forholdsvis større plass, mens tidligere ulovlig fortæring av medbragt brennevin på bevertningssted og ulovlig salg fra bevertningssted med skjenkerett kan ha vært mere fremtredende. For den første gruppe har årsberetningen særskilt oppgave til 1911. Efter fradrag av disse skulde man få som rest vesentlig ulovlig kjøp og salg (rusdrikklovens § 52 punkt 1), nemlig (antall personer): 1905 117, 1906 126, 1907 132, 1908 104, 1909 185, 1910 199, 1911 222. I 1921 skal vi altså etter ovenstående oppgave ha 489 mulkterte<sup>2</sup>. Dette taler for at «gaukene» ialfall i 1921 har gitt politiet meget å bestille. Om «gauketrafikken» selv varierer nøyaktig i samme forhold som antallet av fakkede kan man naturligvis ingenting vite, som politikammeret riktig bemerker. En viss forholdsmessighet må man dog her som ellers kunne forutsette, såsant der ikke for et tidsrum er truffet særskilte foranstaltninger fra politiets side. Om noget sådant er der intet nevnt i politiets skrivelse. Derimot påpekes tre ting som kan ha innflydelse: politiets stigende erfaring, den voksende opinion mot forbudet og straffetruselen mot kjøperne (går tilbake til loven av 2 august 1918). Disse forhold, hvorav bare de to første kan ha større betydning for utviklingen innen året 1921 selv, virker, som det ses, i stikk motsatt retning innbyrdes og skulde således sammen virke til å øke tallenes verdi.

Vi fortsetter derefter med uttalelsene fra politiet om hjemmebrenning og smugling for 1920.

Fra Akershus er der kommet tre uttalelser som alle går i den retning at hjemmebrenningen tiltar, nemlig fra politimesteren i Aker («især til husbruk»), lensmannen i Asker («til husbruk») og lensmannen i Nes.

I Hedmark er man derimot merkelig nok gjennemgående mere reservert: lensmannen i Nes: «har forekommet», lensmannen i Furnes: «antas å være forekommet», lensmannen i Kvikne: «vansklig å uttale sig om», lensmannen i Alvdal: «drives visstnok ikke», lensmannen i Engerdal: «har forekommet, lysten til nydelse av «gjærmasse» er tillatt». Mest uforbeholden

<sup>1</sup> Tallene faller ikke ganske sammen med kriminalstatistikkens, hvor en annen gruppering er brukt.

<sup>2</sup> Byens tilstedevarende folkemengde var etter tellingen i 1910 242 850, etter tellingen i 1920 259 364.

er politimesteren i Glommedal<sup>1</sup>: «Hjemmebrenning drives visstnok i stor utstrekning.»

Opland. Lensmannen i Vestre Gausdal: «Der forekommer nogen hjemmebrenning, hvilket først er forekommet i 1920; lensmannen er dog den som sist får rede på dette.» Lensmannen for Lesja og Dovre, som mener at der drikkes meget skadelig vin og surrogater: «muligens endel hjemmebrent.»

Buskerud. Lensmannen i Hurum nevner hjemmebrenning og smugling side om side, begge «antas å foregå i ikke liten utstrekning». Derimot vurderer lensmannen i Haug hjemmebrenningen ringe som kilde både til brennevinsfyll og fyll overhodet: «brennevinsbrenning foregår ikke i større målestokk, men den store fortjeneste arbeiderne hadde i 1920 gjorde at man kjøpte store kvanta vin og innsmuglet brennevin, denaturert sprit, hårvann o. lign.» På samme måte nevner lensmannen i Nore den betydelige biltrafikk sommeren 1920, «som medbragte drikkevarer». Derimot har lensmannen i Fiskum konstatert at der «ved Hakavikaælegget var nokså megen fyll, deriblandt endel „hjemmebrenning“».

Vestfold. Ingen uttalelse om smuglingen. Dette er nokså karakteristisk. Lensmannen i Brunlanes kan derimot mene: «hjemmebrenning antas å ha hatt ugunstig innflydelse». <sup>2</sup>

For Telemark er det særlig vanskelig å danne sig noget billede: Lensmannen i Nissedal: «Nogen få personer er tatt til å brygge «sørpe»; ellers er edrueighetstilstanden særdeles god.» Lensmannen i Sauherad: «... forekommet hjemmebrenning og surrogatdrikking. Hjemmebrenning er dog sterkt på retur.» Lensmannen i Lunde: «Edrueighetstilstanden i det store og hele bra... ungdommen drikker vin, øl og delvis spirituosa gjennem resept. Hjemmebrenning har ikke vært anmeldt — derimot forekommer endel surrogatfyll.» Lensmannen i Fyresdal: «Edrueighetstilstanden meget god. Nogen tilfelle av surrogatfyll. Øl og vin rekvireres yderst sjeldent. Brenning forekommer ikke...»

Aust-Agder. Politimesteren i Risør er den eneste som nevner hjemmebrenning eller smugling. Hans uttalelse går i samme retning som lensmannen i Nissedals. Sammen kunde disse to uttalelser vække formodning om at der i 1920 på grensen mellom Telemark og Aust-Agder hadde dannet sig et særskilt brenningsdistrikt: «Som nytt forhold kan nevnes en tiltagende hjemmetilvirkning av brennevin. Dette har forekommet i Holt, Søndeled og Gjerstad. I den senere tid har man ikke kunnet påvise tilvirknings tilfelle.»<sup>3</sup>

For Vest-Agder faller uttalelsene nokså nær sammen med følgende helhetsbillede: smugling i byene, delvis til forsyning av innlandet, hjemme-

<sup>1</sup> Jfr. uttalelsen for 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 24\*): ikke i større utstrekning ennu, men hvordan det kan bli er ikke godt å vite. Se også fylkesmannens uttalelse for dette år angående Elverum.

<sup>2</sup> Se fylkesmannens uttalelse for 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 25\*). <sup>3</sup> I 1919 var der bare «rykter om brenning» (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 25\*).

brenning i indre bygder.<sup>1</sup> Politimesteren i Kristiansand: «Siden dampskibstrafikken på utlandet er øket er smuglingen av brennevin tiltatt. Hertil kommer at nogen smugbrenning visstnok har funnet sted uten at det har kunnet konstateres at det har foregått i nogen større utstrekning.» Lensmannen i Bygland: «Der brygges av og til hjemmebrygget maltøl som kan være nokså sterkt . . . men det er intet mot den tid her var brennevin og sterke vin å få kjøpt.» Lensmannen i Iveland: «De få forseelser beror vesentlig på drikkevarer medbragt fra byen.» Lensmannen i Nes og Hidra: «Drikkevarer nytes som regel i byen, hvor der jo av og til forekommer beruselse.»

Rogaland. Her får man oplysning om en bevegelse i motsatt retning, men den gjelder også en by som ligger litt avsides i forhold til utenlandstrafikken. Politimesteren i Sandnes: «I omliggende distrikter er forekommet smugbrenning med avsetning av produktene i Sandnes.» Derimot noterer politimesteren i Egersund: «Smugling av brennevin fra tyske skib som anløp havnen hadde nogen innflydelse på drukkenskapsforseelsene i 1920. For øvrig ingen forandrede forhold.»

Bergen. Politimesteren: «Tiltagende smugling har lettet adgangen til berusende drikker.»

Hordaland. Politimesteren i Hardanger: «I 1920 tiltok hjemmebrenningen endel og spesielt innen Odda.» Lensmannen i Røldal: «Det er dog (i forhold til forskrevet øl) satslagning og brenning som virker særlig ugunstig.» Lensmannen i Ulvik nevner et tilfelle av hjemmebrenning i Eidfjord. Derimot kan lensmannen i Jondal bevidne: «Forseelser, smugling m. m. har ikke forekommet. Forbudet virker godt og til hensikten.»

Sogn og Fjordane. Lensmannen i Årdal og Leikanger nevner hjemmebrenningen. Politimesteren i Sogn<sup>2</sup> sier: «Hjemmebrenning forekommer yderst sjeldent og kun på anleggsstedene, men surrogatdrikking (av blandinger av sukker, gjær og vann [udestillert] og av det såkalte «mysøl» [myse tilsett med sukker og gjær]) er derimot i tiltagende.» Hjemmebrygging er også nevnt av lensmennene i Balestrand og Hyllestad.

I en ganske annen retning går uttalelsene for Møre, hvor lensmannen i Surnadal likefrem hevder at hjemmebrenning er «ganske ukjent», og lensmannen i Stangvik at den «synes nu helt ophørt». Tvil vekker dog en uttalelse av politimesteren i Molde: «Edrueligheten står høiest i de ytre bygder.»<sup>3</sup> Disse kan imidlertid neppe være gått helt fri smuglingen: politimesteren i Ålesund: «dog forekommer endel smugling . . . spesielt etter anløp av tyske skib», lensmannen i Ørskog: «et par tilfelle som antagelig skyldes sykebrennevin eller smugling.»

<sup>1</sup> Uttalelsene i det hele ugunstigere enn for 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 26\*). <sup>2</sup> Jfr. uttalelsen for 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 27\*) og uttalelsene fra politimesteren i Hordaland og Kristiansund (s. 27\*) og lensmannen i Etne (s. 26\*). <sup>3</sup> For 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 27\*) sier han dog at brenning forekommer lite.

Trøndelag. Politimesteren i Uttrøndelag<sup>1</sup>: «Der synes å være trang til spirituosa, idet hjemmebrenning synes å foregå i temmelig stor utstrekning, likesom brennevin også forskaffes på annen måte.»

I Nordland ser det bestemt ut til at hjemmebrenning og smugling konkurrerer som brennevinskilder.<sup>2</sup> Politim. i Narvik: «Innsmugling av brennevin har vært drevet i stor og stigende utstrekning. Dette gjelder særlig byen Narvik, men også eksportstedene Ballangen og Bogen i Evenes. Dette i forbindelse med hjemmebrenningen, som i hvert fall i Ofoten drives i ikke liten utstrekning, har hatt en meget ugunstig innvirkning på edrueighetstilstanden i byen og distriktet.» Han bemerker også at «på landet kommer de færreste tilfelle til politiets kunnskap på grunn av det mangelfulle politiopsyn». Lensmannen i Evenes sier at «den som vil drikke får fatt i alkohol av et eller annet slags dels ved smugling, dels ved egen tillagning». Lensmannen i Tysfjord mener at folk «brenner selv i en ikke liten utstrekning», og at «fiskerbefolkningen, som farter om fra det ene sted til det annet, har formentlig lettest<sup>3</sup> for å få fatt i innsmuglet brennevin.» Av andre lensmenn fra dette distrikt som har nogen positiv uttalelse er der lensmannen i Hamarøy: «Hjemmebrenning forekommer så vidt mig bekjent ikke.» Noget bedre med hensyn til hjemmebrenning synes Bodø distrikt å stå. For landdistriktets vedkommende bemerker nemlig politimesteren at han «fra det kjennskap man får til edrueighetstilstanden gjennem innmeldte politiforse-eler må meddele at edrueighetstilstanden gjennemgående er meget god. Henser jeg til de meddelelser man får ved samtaler mann og mann imellem, tror jeg jeg vil si at man kommer til det samme resultat. Meget taler for at der nu og da, men for øvrig meget spredt, forekommer tilvirkning av brennevin, men antydning til noget annet enn enkeltstående tilfelle (økning av tilfellene) har man ikke kunnet spore til dato.» For byen gjelder det derimot: «Her er ikke få kvanta brennevin blandt folk; hvorledes man får fatt i dette er uforklarlig, medmindre det skjer gjennem smugling eller gjennem doktorresepter.» Skjønt der ifølge tabell 11 er forekommet smuglingssaker i Mosjøen og Mo 1919—1920, nevner politimesteren i Helgeland ingen ting om smuglingen; for Mosjøens vedkommende påpeker han at der forefinnes «øllager og nydelsen av «apotekersaker» samt i adskillig grad «heimbrent», som det her kalles.»

Troms. Uttalelsene er her igjen mere forbeholdne. Et par bærer preg av allsidig vurdering, som faller forskjellig ut for forskjellige rusdrikkilder,

<sup>1</sup> Jfr. for 1919 (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 28\*). Fra Nord-Trøndelag er uttalelsene for 1919 lite bestemte, i 1920 er der ingen uttalelse overhodet. <sup>2</sup> For 1919 gikk uttalelsene bare ut på hjemmebrenning (Alkoholstatistikk 1918—1919 s. 29\* jfr. s. 49\*). <sup>3</sup> Det synes heller ikke lett å få tak i denne slags smuglere. Statistikken 1918—1921 teller i alt bare 4 fiskere (s. 52\*). Av disse er der ingen nordfra, men 1 fra Molde i april 1921 (tysk skib), 1 fra Fredrikstad i november (utenlandsk skib) og 2 fra Tønsberg i desember (utenlandsk skib). Dessuten er der en fiskeopkjøper (regnet som kjøpmann) i Fredrikshald i juli (norsk skib). — Lensmennene i Kvernes og Ørsta fremhever at de dårlige økonomiske forhold blandt fiskerne i siste tid har bedret edrueighetstilstanden i disse kretser.

fremtrer altså som forholdsvis objektive. Lensmannen i Ibestad: «Hjemmebrenning foregår omtrent ikke... men jeg antar de berusende drikker blir anskaffet på lægeresepter, og at der drikkes forskjellige surrogater.» Lensmannen i Balsfjord etter en bemerkning om at tilstanden er gunstig: «Det har dog av og til ryktes om beruselse, hvilket har vært antatt som en følge av nydelse av denaturert sprit, dels som en følge av hjemmebrenning, hvilket begge deler må antas å være tilfelle, kanskje mest det sist anførte.» Skjønnet falt altså forskjellig ut for disse to. Men det kan jo godt skyldes at forholdene er forskjellige for de forskjellige lokaliteter. Dette mener lensmannen i Skjervøy: «Der foregår visstnok og spesielt i Nordreisa herred endel hjemmebrenning.» Noget videre almindelig utbredt kan hjemmebrenningen heller ikke ha vært, å dømme etter lensmannen i Karlsøy: «litt «heimbrent» kan der vel forekomme.»

Finnmark. En uttalelse av mer almen natur har lensmannen i Berlevåg og Gamvik: «Efter det ene tilfelle i Mehavn ifor å dømme synes det som man heller ikke (o: ved siden av sterkt øl fra Bodø) må se bort fra at hjemmebrenningen også smitter sydfra til Finnmark.» Dette hjelper også til å forklare hvorfor uttalelsene er så meget bestemtere fra Nordland enn fra Troms.<sup>1</sup> Om tiltagende hjemmebrenning melder også politimestrene i Vest-Finnmark og Sør-Varanger. Om smuglingen i Kirkenes uttaler den siste: «Dernæst kom fra mai ifor en betydelig malmutskibning, vesentlig med tyske og hollandske båter, og disse skaffet befolkningen betydelige kvanta spirituosa.»

Surrogatforbruket er uten tvil gått tilbake i årene 1920—1921. Kristiania politikammer har uttalt sig herom i sin forannevnte skrivelse: «Man er innen politiet tilbøelig til å anta at bokkølet og i det hele tatt de sterke ølsorters tilstedeværelse på markedet i ikke ringe utstrekning har motvirket overdrevet konsum av vin og sist, men ikke minst surrogatdrikking. Man anser det utvilsomt at dette forhold i ikke ringe grad skyldes etableringen av bevillingstvang og til en viss grad kontroll med kosmetika- og essensomsetningen, og særlig det siden 20 februar 1920 iverksatte restriksjonssystem med hensyn til salg og kjøp av denaturert sprit i flytende og fast form og politur; men man antar også at den nevnte gledelige tilstands fortsatte beståen for en stor del må godskrives bokkølet.» Her pekes både på forhold som kan ha særlig meget å si for Kristiania og forhold som kan ha virket over det hele land. At bokkølet har fortrengt surrogatene er også antatt av lensmannen i Hillesøy i uttalelsen for 1920<sup>2</sup>. Efter Kristiania politikammers trykte årsberetning i forbindelse med opgavene i tabell 13 i Alkoholstatistikk 1918—1919<sup>3</sup> og foran

<sup>1</sup> Om forholdet for 1919, se Alkoholstatistikk 1918—19 s. 28\*—30\*. <sup>2</sup> Også en uttalelse av lensm. i Vang kan tydes i denne retning. Se s. 114\*. <sup>3</sup> Man forutsetter at samtlige overtredelser av lov nr. 8 av 15 august 1908 i årene 1908—17 gjelder denne slags forseelser.

nevnte private opgave blir antallet av personer mulktet for ulovlig omgang med denaturert sprit: 1909: 39, 1910: 94, 1911: 74, 1912: 26, 1913: 18, 1914: 46, 1915: 53, 1916: 24, 1917: 48, 1918: 348, 1919: 273, 1921: 43, hvorav 1. kvartal: 22, 2. kvartal: 12, 3. kvartal: 2, 4. kvartal: 7, 1922, 1. kvartal: 3, 2. kvartal: 4.

Surrogatdrikking, misbruk av resepter o. s. v. er ikke meget omtalt i politiuttalelsene for 1920.<sup>1</sup> Surrogatdrikking er nevnt av følgende: lensmannen i Skjeberg, lensmannen i Rygge og Jeløy, lensmannen i Asker (denaturert sprit), lensmannen i Furnes («til dels»), lensmannen i Engerdal («nafta og hoffmannsdråper, surrogatfyll neppe»), lensmannen i Lesja og Dovre, lensmannen i Fåberg («tilskudd til vin»), lensmannen i Haug (denaturert sprit, hårvann o. lign.), lensmannen i Fyresdal («nogen tilfelle»), lensmannen i Sauherad, politimesteren i Sandnes (avtatt), lensmannen i Ulvik (mere), lensmannen i Stangvik (nafta, men ikke nevneverdig), Surnadal (før, ikke nu), politimesteren i Helgeland (apotekersaker), lensmannen i Ibestad, lensmannen i Hillesøy (mindre), lensmannen i Balsfjord (endel denaturert), lensmannen i Fana (denaturert sprit og hoffmannsdråper). — Reseptmisbruk omtaler lensmannen i Trysil, lensmannen i Lunde («til dels»), politimesteren i Lillesand, lensmannen i Ørskog («antagelig»), lensmannen i Surnadal (dyrlægeresepter), politimesteren i Bodø («mulig»), lensmannen i Ibestad.

## V. Drukkenskapsforselsene.

Det spørres nu om de ugunstige virkninger på kriminaliteten som forbudet uundgåelig har måttet føre med sig opveies ved gunstige virkninger i form av forminsket drukkenskap og kriminalitet som pleier å stå i forbindelse med drukkenskap. Da kriminalstatistikken for tiden er adskillig forsiktig (kun bearbeidet til 1918), må man nøie sig med de foreliggende opgaver over den straffbare drukkenskap.

En ting må nu for det første bringes i erindring, nemlig at de følger forbudet måtte ha dratt etter sig hittil ikke gir grunn til nogen endelig dom over forbudet. Et forbud er en så inngrifende foranstaltning, setter så mange motstridende krefter i bevegelse, fremkaller så mange forskjellige virkninger og motvirkninger, at det vil ta rum tid innen en slags ny likevektstilstand er nådd. I denne gjæringstid vil man kunne vente sig forholdsvis sterke forandringer i de statistiske størrelser, som påvirkes av forbudet. Man vil også pointere at det er ikke nok å ha statistikk, man må også kjenne dens begrensning. Særlig vil man advare mot de forhastede dommer som så ofte blir trukket av de opgaver de henter sig ferske fra politiet: Drukkenskapen stiger! Drukkenskapen avtar! Man bør huske på at statistikkens

<sup>1</sup> Uttalelses for 1919 finnes i Alkoholstatistikk 1918—1919.

urtall i almindelighet er råprodukter som trenger bearbeidelse innen de kan brukes.

For å kunne finne holdepunkter for bedømmelse av tallene over drukkenskapsforseelsene har man først og fremst søkt å bestemme størrelsen av de bølger som med så stor styrke pleier å gå igjen i de statistiske tallrekker, de økonomiske konjunkturbølger. Man har i den hensikt også undersøkt om der ikke skulde kunne konstateres en langsommere gjennemgående bevegelse svarende til den vi fant for alkoholforbruket.

Fremgangsmåten ved denne undersøkelsen er den samme som ble brukt ved bestemmelsen av alkoholkonsumet (s. 17\*).

Vi møter imidlertid her en særskilt hindring; det er nemlig nokså vanskelig å finne en ensartet rekke tall som går langt nok tilbake i tiden. Den som brukes så almindelig nu, og som er den beste fordi den omfatter alle drukkenskapsforseelser (og kun disse), går således ikke lenger tilbake enn til 1913. Særlig gjelder dette bygdene, hvor tallene for øvrig er små og derfor i sig selv usikre.

Hvad byene angår, så har man her to rekker av tall som går tilbake til 1887. Det er de to som finnes i N. Ryggs „Undersøkelse angående drikkfældigheten og dens sociale følger i Norge“ som tab. 13—15 (s. 81 ff.).

På forhånd vil man kanskje stille sig tvilende overfor spørsmålet om disse rekker kan brukes her. Tabell 13 gir for hvert år fra 1871 av oppgave over antall personer som ved dom eller forelegg er straffelt for drukkenskap, gateorden og „andre politiforseelser“ (ø: forseelser mot politivedtekten), også pr. 1 000 innbyggere. Om disse tall som målestokk for drukkenskapen, særlig den straffbare drukkenskap, bemerker forf. s. 1\*: „Herunder er altså kommet med andre politiforseelser som ikke hører inn under den gruppe som her er av interesse; men da hovedmassen av tilfelle utgjøres av drukkenskap og gateorden, antas tallene å gjengi svingningene på riktig måte. Det bemerkes at overtredelser av den i brennevinsloven (av 1894) § 25, 2 punkt, inneholdte bestemmelse om beruselse på offentlig sted ikke innbefattes under oppgaven.

„Fra 1905 er redaksjonen (ø: av overskriften for tilsvarende rubrikk i kriminalstatistikken) endret til „forseelser mot den almindelige orden og fred“ (straffelovens kap. 35), hvorunder også er innbefattet drukkenskap.

„I det vesentlige antas disse opgaver å fortsette hverandre; men da der er et brudd, har man avdelt rekken ved en strek mellem årene 1904 og 1905.“

Som det er gjort opmerksom på annensteds i alkoholcommisjonens innstilling (bilag 1 s. 142), er lovgivningen etterhånden blitt skjerpet. Politivedtekten om beruselse ble innført i Kristiania fra 1876; de andre byer fulgte etterhvert fra 80-årene og utover. Også løsgjengerlovens ikrafttreden 1 august

1907 kan tenkes å ha hitført et brudd i rekken. Alkoholkommisjonen henger opmerksomheten på at forandringer i politiets ordning og dets håndhevelse av bestemmelsene kan virke forstyrrende.

I det store og hele tør det dog vel gjelde at forandringerne i den alminnelige mening om drukkenskapen har hatt en nokså fast tendens gjennem dette tidsrum. Og disse forandringer ligger bak størstedelen av de nevnte forhold. Selvom innskrenkninger i alkoholhandelen og innførelse av drukkenskapsvedtekter fremkaller brudd i bevegelsen, vil dette, så sant der fortsettes med nye innskrenkninger, nye vedtekter o. a., ikke ha annet å bety for normalbestemmelsen enn at normalen kommer til å fremstilles som en rett linje hvor den i virkeligheten har et trappelignende utseende. (Jevnfør s. 17\*.) At storbyen Kristiania har hatt vedtekt like fra 1876 av sikrer også tallene en jevn utvikling. De påpektre momenter kan derfor tenkes å kunne opsamles av den normallinja (se s. 17\*) som man kan legge gjennem tallrekken. Denne normallinja vil altså ikke gi noget billede av drukkenskapens utbredelse ned gjennem tiden, men den vil tjene som en relasjonslinje for bestemmelsen av konjunktursvingningene.

De resultater denne tallrekke kommer til å gi vil kunne styrkes ved sammenligning med tallene fra tabell 14 i nevnte verk: antall opgaver over de for beruselse anmeldte og arresterte 1887—1896, og dens fortsettelse tabell 15: de arresterte i forbindelse med de nuværende opgaver over arrestasjoner.

For å få en nogenlunde ensartet rekke av disse forskjelligartede opgaver er man nødt til å foreta en del beregninger. Hvor en by i tabell 14 har opgaver både for anmeldte og arresterte og for arresterte (Trondhjem f. eks.) er de siste naturligvis benyttet. Er der dobbeltopgaver for multertete og arresterte, benyttes likeledes de siste. For en del byer, deriblant Kristiania, gjelder opgaven overhodet bare arresterte, hvilket gjør at forskjellen mellom denne rekke og rekken i tabell 15 ikke blir saa stor. Hvis der mangler opgave for enkelte år eller der for enkelte år undtagelsesvis bare finnes opgave over anmeldte og arresterte (Bergen f. eks.), er hullene utfylt ved at man har gått ut fra at tallene for disse år står i samme forhold til tilsvarende tall for byer med opgave for samtlige år (1887—1896) som for de øvrige år med opgave. For Narvik var dette ikke mulig, idet opgaver manglet for alle år; her måtte man legge til grunn det forhold mellom byen og summen av resten som kunde beregnes etter tabell 15. Hvor opgaven endelig bare gjaldt en del av et år måtte man legge til et forholdsmessig antall for resten (etter forholdet mellom de to dagantall). Rekonstruksjonen fremgår av omstående (s. 78\*—79\*):

		1887.	1888.
I.	Byer med ensartet opgave for alle år. . . . .	12 867	12 297
II.	Sarpsborg, Horten, Porsgrunn, Tvedstrand, Grimstad, Vadsø og Vardø (* = 5 pct. av I) . . . . .	640*	620*
III.	Gjøvik (** = 0.7 pct. av I). . . . .	90**	90**
IV.	Sandefjord (alle år = 0.63 pct. av I) . . . . .	80	80
V.	Risør (alle år = 0.3 pct. av I) . . . . .	35	35
VI.	Sandnes . . . . .	10	10
VII.	Kopervik . . . . .	-	-
VIII.	Bergen (** = 5 pct. av I). . . . .	685	708
IX.	Narvik (alle år = 0.3 pct. av I) . . . . .	40	40
A.	Sum . . . . .	14 447	13 880
B.	Sum × reduksjonsfaktor $\frac{32\ 283}{31\ 293} = 1.032$ . .	14 000	13 500

Tallene i B-rekken fremkommer ved å redusere etter det forhold som fremkommer mellom summen etter tabell 14 og summen etter tabell 15 for 1896. Også tabell 15 måtte suppleres ved beregninger på samme måte. For Haugesund + Florø er der for årene 1896—1901 gjort et tillegg på 0.7 pct. (de beregnede tall er respektive 214, 249, 237, 261, 268 og 245), for Narvik 1896—1900 et tillegg på 0.3 pct. (respektive 92, 107, 102, 112 og 118), for Vardø 1897—1902 0.5 pct. (respektive 178, 170, 187, 192, 175 og 148). Endelig er der for de byer som mangler opgave alle år (Son, Hølen, Drøbak, Gjøvik, Svelvik, Åsgårdstrand og Levanger) beregnet et tillegg på 1.16 pct. svarende til det forhold som finnes mellom summen av disse byer og summen av resten for årene 1887—1896 (tabell 14). Tillegget var for de respektive år: 354, 412, 394, 433, 445, 406, 344, 333, 309, 277, 276, 279, 282, 291 og 337. Med disse tillegg får man følgende hovedsum for de enkelte år: 31 293, 36 459, 34 885, 38 373, 39 361, 35 935, 30 355, 29 444, 27 280, 24 457, 24 328, 24 732, 25 060, 25 768 og 30 007. Disse tall ligger for alle år undtagen 1910 en smule høiere enn de (ufullstendige) opgaver som „Alkoholstatistik III“ gir i tabell 2 s. 19. Det bemerkes at hvis man ved sammenligningen mellom tabell 14 og 15 for 1896 holder utenfor de byer som der mangler opgave for i tabell 15 (Son, Hølen, Drøbak, Gjøvik, Svelvik, Åsgårdstrand, Haugesund, Florø, Levanger, Narvik og Vardø), får man en reduksjonsfaktor på  $\frac{31\ 782}{30\ 522} = 1.04$ , altså bare en ubetydelig forskjell fra den som er brukt.

Divideses de utkomne tall med middelfolkemengden, er denne målestokk for drukkenskapen ferdig. For 1911 og 1912 kan brukes de tall som finnes trykt først i „Alkoholstatistik III“ på nevnte sted, for de følgende år har man de nuværende opgaver. Det bemerkes at opgavene over arresterte hele

1889.	1890.	1891.	1892.	1893.	1894.	1895.	1896.
13 138	15 582	17 796	18 538	20 900	21 347	21 428	29 093
660*	780*	905	1 060	884	974	872	915
90**	110**	120**	130**	154	132	122	128
80	100	110	120	130	130	140	185
40	45	50	55	60	65	65	85
10	10	10	10	10	20	24	31
-	-	-	-	-	-	-	1
728	1 122	1 047	1 112***	1 254***	1 281***	1 285 ***	1 745 ***
40	50	60	60	70	70	70	100
14 786	17 799	20 098	21 085	23 462	24 019	24 006	32 283
14 300	17 300	19 500	20 400	22 700	23 300	23 300	31 300

tiden gjelder alle byer, mens opgavene over straffelte for drukkenskap, gateorden og „andre politiforseelser“ bare angår kjøpstädene.

I hosstående to diagrammer er tallene avsatt, i I for byene, i II særskilt for Kristiania. For 1913 og følgende år er tatt med opgavene over samtlige drukkenskapsforseelser (med og uten arrestasjon).

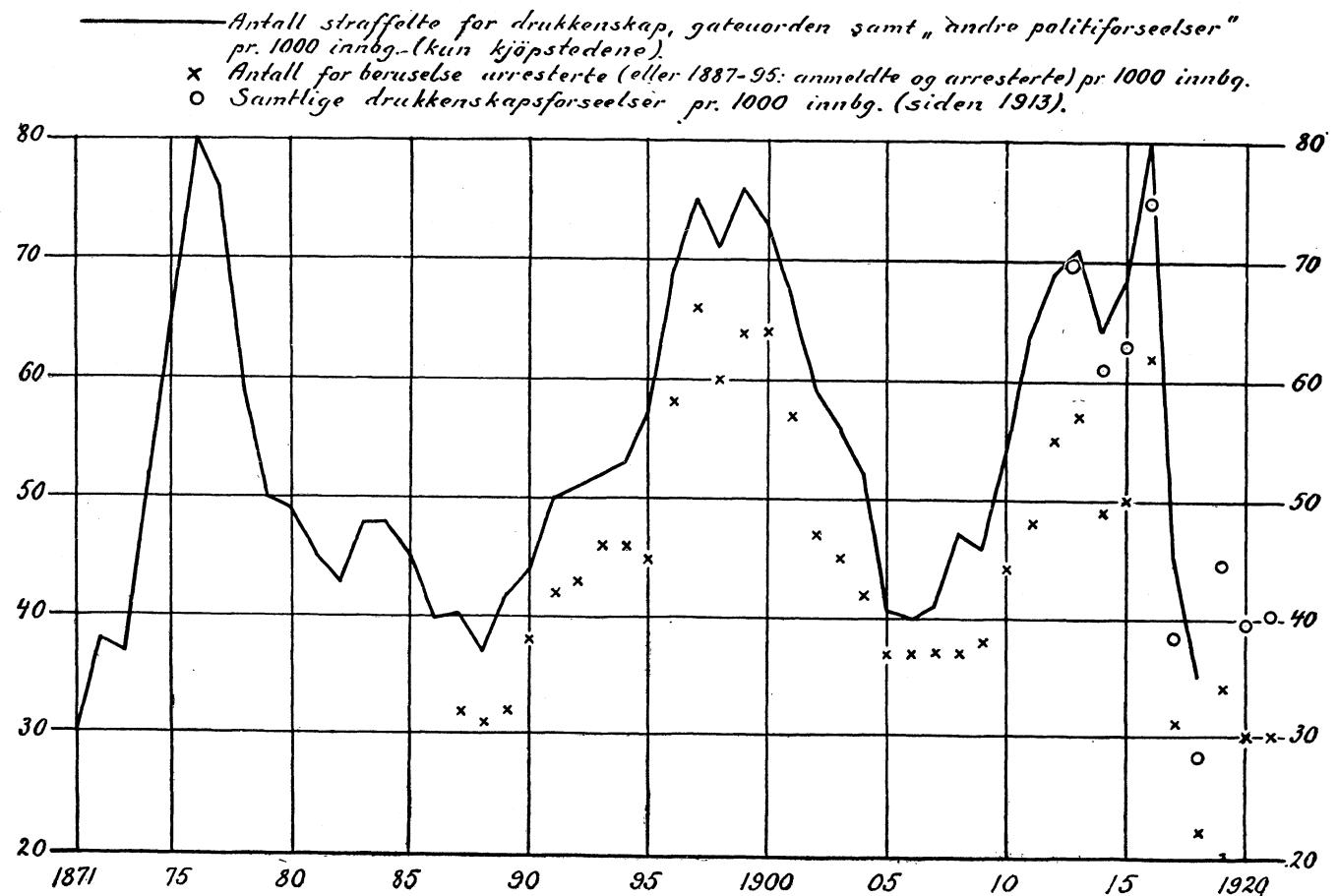
Først og fremst vil man se at de forskjellige rekken går ganske parallelt.<sup>1</sup> Man synes altså å ha full rett til å anse hver enkelt som representativ. Herved får man oversikt over bevegelsen helt tilbake til 70-årene.

Man vil ved et eneste blikk overbevise sig om at normallinjen for kurvene på diagram I kommer til å ligge nogenlunde vannrett. Der er derfor ingen grunn til å spille tid på å beregne den. For Kristiania kan man derimot se at tallene gjennemgående er fallende. Her har man da beregnet en normallinje etter Charliers formel (s. 17\*). Det er tallene for arrestasjoner som er brukt. Av gjennomsnittstallene for 1886—1889 og 1906—1909 er der derimot beregnet en minimumslinje for „dårlige år“.<sup>2</sup>

Løsningen av hovedproblemet, hvorhen forbudet har bragt oss, kommer nu til å avhenge av hvorledes årene 1917—1921 skal plaseres i konjunkturrekken. Herom kan henvises til s. 17\* ff. Det skal her bare pekes på hvor langsom nedgangen er etter de gode tiders topp. Dette fremgår nemlig ganske klart av våre to diagrammer. Mens de nedgående kurver etter 1876 og 1899 gjerne pleier å stanse i 1879 og 1903—1904, vil man finne at det ennu varer

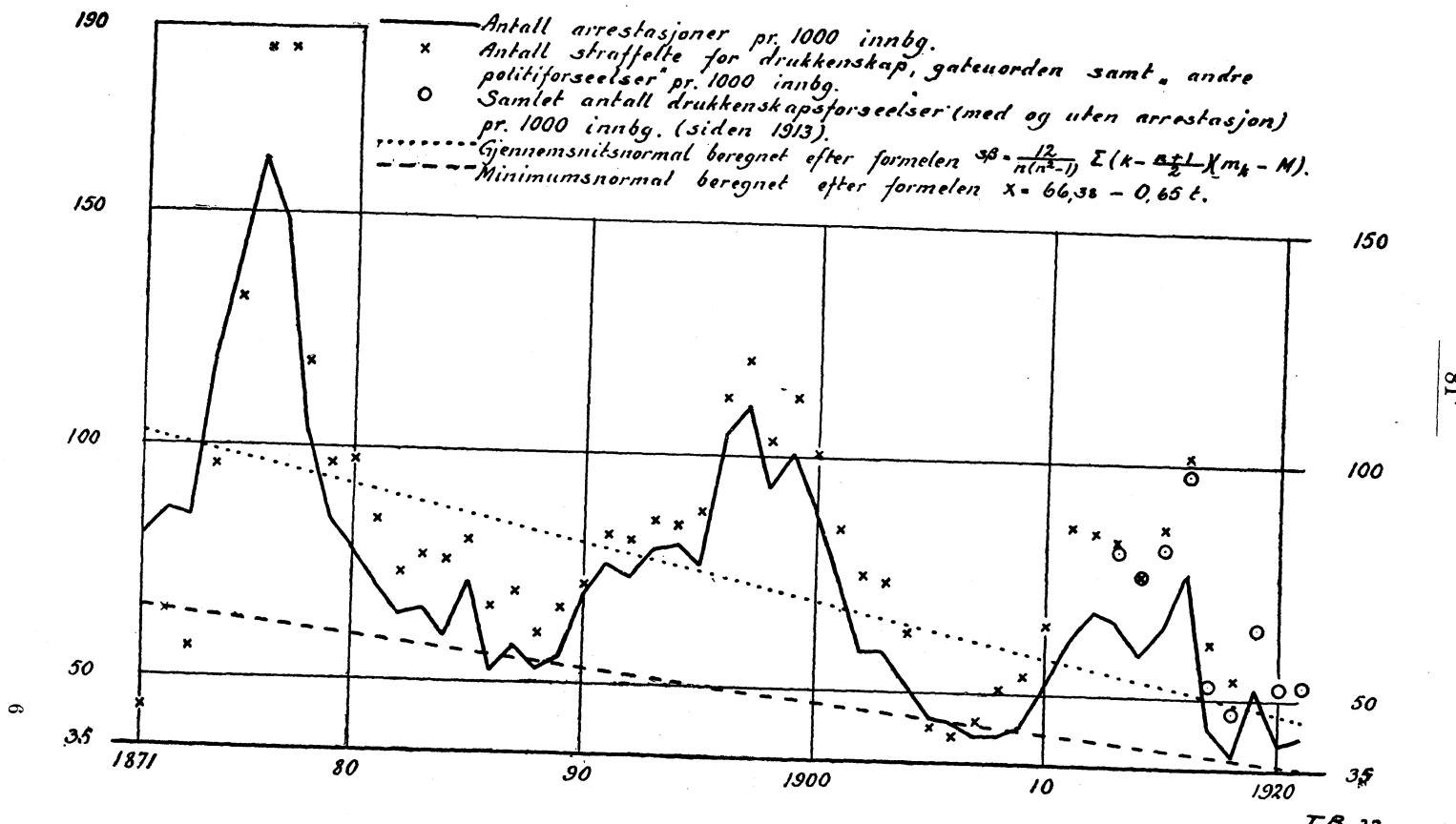
<sup>1</sup> For Kristiania (diagram II) ialfall fra 1876, det år da drukkenskapsvedkten ble innført. Årene 1905—1907, altså umiddelbart etter den nye straffelov, gjør også en liten undtagelse. <sup>2</sup> Den gjennomsnittsverdi som er beregnet for de 4 år 1886—1889 er satt som minimumsverdi for utgangen av 1887 (tidsrummets midtpunkt). Regnes t (tiden i år) for 1 midt i 1871, 2 i 1872 o s v., har man hermed funnet minimumsverdien for t = 17.5. Den tilsvarende verdi for t = 38.5 (utgangen av 1907) beregnes på samme måte av uryttallene for 1906—1909. På grunnlag av disse to verdier beregnes så førstegradsligningen på den kjente måte.

# I Drukkenskapsførseelser i byene siden 1871.



II

Drukkenhedsforselser i Kristiania siden 1871.



nogen år (4—8) før drukkenskapen når ned til sitt laveste punkt. For nedgangen efter „jobbetiden“ kunde der reises tvil med hensyn til de tall som er hentet fra kriminalstatistikken (straffelte for drukkenskap, gateorden m. v.) fordi der som før sagt er et brudd mellem 1904 og 1905, da den nye straffelov trådte i kraft. Men da arrestasjonskurven har samme bevegelse, er der ingen grunn til å tro at forholdet skulde være et annet i det første tiår av 1900 enn i 80-årene. Virkningene av nyinntrådte dårlige tider fordeler sig altså over et lengere tidsrum hvad drukkenskapen angår. Spesielt pleier det første år etter „krisen“ ikke på langt nær å bringe drukkenskapen ned til normalnivået engang. De oparbeidede vaner holder igjen.

De gyldne tider som blev utløst av krigen i 1914 synes å ha kulminert allerede i 1917 hvad det større forretningsliv, først og fremst skibsfarten, angår (gjennemsnittsfraktene stod på toppen i 1917—1918, se f. eks. Stat. Årbok for 1921 s. 121, antall solgte faste eiendommer i Riket var 1913 19 460, 1914 16 799, 1915 18 667, 1916 26 154, 1917 31 600, 1918 31 520, 1919 29 047, 1920 27 636, antall nye norske aktieselskap anmeldt til handelsregistrene var 1913 698, 1914 677, 1915 1 167, 1916 1 597, 1917 1 764, 1918 1 608, 1919 1 360, 1920 1 014, antallet av konkurser var 1913 209, 1914 202, 1915 254, 1916 82, 1917 62, 1918 53, 1919 83, 1920 147, 1921 483). Men de brede lag har vel ikke fulgt så hurtig med. Det er nevnt s. 18\* at arbeidslønnen først vant op til toppen i 1920.

Mens de kretser som høstet rikeligst i 1917—1918 nok kan tenkes å ville ha bidratt forholdsvis adskillig til alkoholforbruket (som det vilde ha artet sig uten forbud), vil de ha meget mindre å bety for den straffbare drukkenskap. Når vi s. 18\* våget å sette toppen for det sannsynlige alkoholforbruk så sent som 1920, er det med langt større sikkerhet man kan gjøre dette for så vidt den sannsynlige straffede drukkenskap angår. Og kan vi dømme ut fra et almindelig inntrykk, er der ingen grunn til å tro at toppen denne gang vilde ligge lavere i forhold til normalen enn forrige gang, altså i jobbetiden.

Sett i relief av dette forventede billede kommer forbudsårene, ikke bare de to første, 1917—1918, da den almindelige vareknapphet kom forbudet til hjelp, men også de følgende, 1919—1921, til å stå i et ganske eiendommelig lys. Ser man på samtlige byer (diagram I), fremhever de sig over ett ganske mot forventning som et utpreget lavpunkt nivå. Så sant det er berettiget å vente uavbrutt stigning fra 1916 til 1920, vil man snarest være tilbøelig til å si at forbudet har bragt drukkenskapen ned i det halve av hvad man kunde vente. Ser man særskilt på Kristiania, er forholdet kanskje litt ugunstigere; men også her faller det nærmest å bruke „halvparten“ som det mest betegnende uttrykk.<sup>1</sup>

De resultater som kommer frem her står i ganske god samklang med hvad der blev funnet for alkoholforbruket (s. 19\* ff.).

For de enkelte byer utenfor Kristiania vil der i almindelighet være anledning til å trekke sammenligning med „jobbetiden“ ved hjelp av tabell 6,

<sup>1</sup> I betraktnsing av at konjunkturene går høiest op i storbyene.

som gir arrestasjonspromillen tilbake til 1898. Til lettelse sammenstilles her et utdrag til belysning av forholdet.

	Høieste arrestasjons- promille i årene 1898–1900.	Gjennemsnittlig arrestasjons- promille i årene 1898–1900.	Senere maksimal (året i parentes) forsåvidt den er høyere enn høieste 1898–1900.	Arrestasjonspromille:		
				1918	1920.	1921.
Fredrikshald . . .	55.4	43.9	60.8 (1902)	5.3	18.3	20.1
Sarpsborg . . .	87.3	68.0	88.5 (1912)	5.1	16.6	15.0
Fredrikstad . . .	121.4	117.8	154.0 (1904)	27.1	55.5	49.9
Moss . . . . .	55.1	44.5	-	6.5	20.2	23.0
Drøbak . . . . .	23.2	17.2	34.8 (1916)	3.0	8.0	11.5
Kristiania . . . .	100.8	94.3	-	38.1	40.2	42.1
Hamar . . . . .	45.4	43.5	68.0 (1914)	27.4	37.8	33.5
Kongsvinger . . .	125.1	98.5	139.6 (1913)	13.5	42.3	66.6
Lillehammer . . .	73.5	62.3	-	2.3	7.7	18.7
Gjøvik . . . . .	124.2	84.2	-	9.7	13.4	16.2
Hønefoss . . . .	100.3	90.9	-	6.8	16.6	25.7
Drammen . . . .	139.7	110.4	-	18.0	54.6	47.9
Kongsberg . . .	45.0	33.7	71.4 (1908)	2.4	30.8	48.2
Holmestrand . . .	122.6	98.1	-	24.1	32.4	46.0
Horten . . . . .	53.7	44.8	-	5.9	10.5	17.2
Tønsberg . . . .	75.0	68.9	89.2 (1913)	13.3	18.1	35.0
Sandefjord . . . .	86.8	66.7	140.3 (1913)	40.7	38.3	56.1
Larvik . . . . .	27.7	19.7	80.3 (1913)	6.3	14.9	21.7
Kragerø . . . . .	45.1	35.0	47.3 (1912)	5.7	7.7	19.1
Langesund . . . .	26.0	16.5	39.9 (1916)	12.0	6.5	13.8
Stathelle . . . . .	11.5	8.8	-	-	-	9.0
Brevik . . . . .	29.1	26.4	48.1 (1914)	9.5	24.9	33.1
Porsgrunn . . . .	35.9	32.0	36.2 (1916)	11.2	14.8	11.5
Skien . . . . .	112.5	91.5	135.4 (1901)	7.5	41.5	39.1
Risør . . . . .	10.9	10.7	-	1.0	1.3	1.6
Tvedstrand . . . .	38.8	31.1	52.3 (1901)	-	4.8	6.4
Arendal . . . . .	93.2	81.3	114.8 (1901)	20.5	17.1	15.4
Grimstad . . . . .	41.6	37.4	82.0 (1912)	7.3	17.1	21.6
Lillesand . . . . .	24.0	18.5	81.5 (1901)	0.9	3.4	3.4
Kristiansand . . .	56.8	49.8	66.9 (1913)	18.6	27.9	24.0
Mandal . . . . .	10.9	10.3	17.8 (1913)	0.6	2.7	4.2
Farsund . . . . .	15.8	13.9	75.2 (1902)	-	1.4	3.5
Flekkefjord . . . .	38.5	21.8	-	3.4	3.9	5.6
Sogndal . . . . .	15.2	5.9	-	-	-	-
Egersund . . . . .	101.9	75.1	-	2.1	3.2	1.7
Sandnes . . . . .	22.5	11.6	33.6 (1908)	3.0	7.6	4.3
Stavanger . . . . .	40.3	32.4	69.8 (1916)	24.1	26.6	25.9
Skudeneshavn . . .	0.9	0.3	3.3 (1917)	-	-	-
Kopervik . . . . .	5.3	1.8	9.0 (1915)	0.6	4.7	2.9
Haugesund . . . .	19.7	14.7	77.9 (1916)	21.3	18.0	19.3
Bergen . . . . .	27.9	26.0	62.9 (1916)	22.5	34.0	30.0
Ålesund . . . . .	11.8	9.2	49.1 (1916)	10.0	10.3	8.2
Molde . . . . .	33.4	24.6	43.2 (1916)	4.3	4.7	2.5
Kristiansund . . .	25.2	20.4	61.3 (1916)	14.1	18.2	18.1
Trondhjem . . . .	38.1	35.4	42.6 (1913)	8.6	19.3	21.8
Levanger . . . . .	65.3	47.0	-	2.8	6.6	4.4
Stenkjær . . . . .	10.9	10.2	32.9 (1905)	3.4	26.6	21.7
Namsos . . . . .	10.3	5.8	16.4 (1912)	1.1	4.1	0.7
Mosjøen . . . . .	12.9	11.7	18.7 (1902)	0.5	0.5	2.4
Bodø . . . . .	23.6	23.6	40.5 (1910)	3.6	7.4	8.9
Tromsø . . . . .	35.5	30.1	61.6 (1912)	7.9	16.7	11.2
Hammerfest . . . .	48.3	40.4	80.2 (1908)	10.0	10.8	5.3
Vadsø . . . . .	49.4	35.2	98.9 (1911)	0.5	-	-

Der er bare tatt med de byer som har opgave for vedkommende år. Man gjør etter opmerksom på at det bare er 1920 som lar sig sammenligne med toppromillen 1898—1900. Et gjennemsnitt 1920—1921 vil kanskje la sig sammenstille med gjennemsnittet 1898—1900. Hensyn bør der naturligvis også tas til bevegelsen i den mellemliggende tid. Det vilde føre for langt å oppstille utførlige beregninger for så vidt for den enkelte by.

Sammenligninger mellom antall drukkenskapsforselser før og etter forbudet må naturligvis forutsette at omfanget av den kriminelle drukkenskap er et like godt symptom på edruelighetstilstanden etter som før forbudet.

Det lar sig imidlertid tenke et selve forbudet kan virke til forandringer i så henseende.

Kristiania politikammer har vært uttrykkelig spurt om det hadde inntrykk av at drukkenskapen under forbudet hyppigere har antatt kriminelle former enn før dette. I sin foran oftere citerte skrivelse uttaler politikammeret: „Man er tvertom tilbøelig til å anta at der utvises større forsiktighet, mere legges an på gjemsel og undgåelse av politiets opmerksamhet enn før. Man antar at der drikkes mindre offentlig, men mere privat i den senere tid enn før forbudet.“ Jo sterkere tilførselen av smuglerbrennevin blir, desto lettere vil det bli for konsumentene å få de forbudte varer bragt direkte i husene. Foranledningene til offentlig drukkenskap vil bli forholdsvis færre. I samme retning kan det tenkes å virke at der etter politikammerets formening er en stadig voksende opinion mot forbudet.

Å danne sig nogen bestemt mening om virkningen av disse faktorer er selvfølgelig umulig. Forholdet kan dessuten tenkes å være forskjellig i de forskjellige landsdeler, forskjellig for østland og vestland f. eks. I sin uttalelse for 1920 sier således lensmannen i Grindheim tvert imot Kristiania politikammer at „folks rettssans skjerpes ... man tåler mindre av berusede personer enn før“.

Av stor betydning for opinionsdannelsen vil folks opfatning av forbudets virkninger være. I så henseende kan en uttalelse av lensmannen i Sør- og Nord-Frøya være av interesse: „De skjerpede bestemmelser har gjort at man legger mere merke til når nogen viser sig beruset.“

Mens der kan være sterk formodning om at Kristiania politikammer har rett i sin uttalelse om at folk er forsiktigere overfor politiet, kan der også være noget i hvad der meldes fra forskjellige steder østenfjells, at stigende drikk av sundhetsskadeligere varer kan virke til at drukkenskapen hyppigere antar en voldsom karakter. Dette moment vil virke i motsatt retning, men vesentlig kun gjøre sig gjeldende innen den gruppe av tilfelle hvor der er drukket på eller nær offentlig sted. Virkningene av dette forhold må også ha vært forholdsvis sterkest i surrogatdrikkingens verste tid,

1917—1919. I nevnte retning har man vesentlig tre uttalelser for 1920: Lensmannen i Skjeberg: „Forbudet forårsaker nydelse av surrogater som hensetter folk i en nær sagt avsindig tilstand.“ Lensmannen i Råde sier: „Beruselse viser sig helt anderledes enn før på de forskjellige individer, idet disse er mere sanseløse og urolige og virker mere generende og støiende når de er drukne.“ Lensmannen i Lesja og Dovre: „Det er færre som beruser sig, men disse optrer til gjengjeld mere voldsomt.“ Politimesteren i Glommedal nevner også at den beruselse som for tiden finner sted skriver sig fra langt sundhetsskadeligere nydelsesmidler enn tidligere.

Spørsmålet kunde vært belyst ved hjelp av kriminalstatistikkens oppgaver over forbrydelser mot den offentlige myndighet (særlig mot straffelovens § 127) og legemsfornærmelser, men statistikken er ikke ferdig lengre frem enn til året 1918. Heller ikke medisinalstatistikken er rukket lengre enn til dette år. I Kristiania kommunenes årbok har man imidlertid en tabell med oppgave over antallet av patienter som er behandlet ved den kommunale lægevaktstasjon. Antallet av alkoholforgiftede var etter denne: 1915 46, 1916 44, 1917 68, 1918 54, 1919 74 og 1920 57. Tallene bør ses på bakgrunn av hvad der i det hele har vært nydt av rusdrikk i disse år. I beretningene for Kristiania kommunale sykehus<sup>1</sup> finnes oppgave over antallet av patienter som er behandlet for alkoholisme.

	Antall syke.	Gjennomsnittlig antall sykedager.
1903 . . . .	197	?
1904 . . . .	208	21.9
1906 . . . .	168	17.1
1907 . . . .	192	19.0
1908 . . . .	113	16.2
1909 . . . .	100	15.3
1910 . . . .	106	13.5
1911 . . . .	117	10.6
1912 . . . .	132	12.5
1913 . . . .	117	9.7
1914 . . . .	111	9.9
1915 . . . .	164	14.9
1916 . . . .	221	14.8
1917 . . . .	79	21.5
1918 . . . .	59	20.8
1919 . . . .	117	17.6

Tilfellene er i 1917 og 1918 forholdsvis få, men forholdsvis hårde. 1919 ses å ha et likeså høit tall som 1911 og 1913, skjønt det har adskillig lavere antall arrestasjoner (13 375 mot respektive 15 166 og 16 455).

<sup>1</sup> Beretningene utlånt hos direktøren, beretningene for 1905 mangler.

Alt i alt er det vanskelig å komme til full klarhet også i det siste spørsmål.

Av betydning for bedømmelsen av forbudsdrukkenskapen i sammenligning med tidligere tiders er dernæst spørsmålet om tallene for den kriminelle drukkenskap svinger så sterkt med konjekturene nu som før. Det ligger jo nær å forestille sig at svingningene blir krappere når der legges så store hindringer i veien for drikke, idet det da blir vanedrikkerne som kommer til å utgjøre mesteparten av lovbrysterne. At denne krets må øve sterkest motstand mot innskrenkning skulde synes klart.<sup>\*</sup> Karakteristisk er den uttalelse av Londons politimester som er citert i Den svenska Socialstyrelsес färnevn "Undersökningar" s. 27\*, at man i England etter rasjoneeringen av 1917 hvad drukkenskapen angår hadde nådd „lavvannstand“, som ikke kunde reduseres i nevneverdig grad ved nogen foranstaltning, ikke engang ved fullstendig forbud. I samme retning taler resultatene av byråets undersøkelse av drukkenskapsforselserne i 1920 (se Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå 1921 side 71 ff.). Kommer denne motstand fra vane-drikernes krets, som man jo må gå ut fra, er det tenkelig at tallene kan bli noget mer uberoort av konjekturene under et ialfall delvis effektivt forbud. Det er den samme betraktnng som foran (s. 20\*) har vært gjort gjeldende angående alkoholforbruket.

Å få opklart om dette forholder sig så ad statistisk vei vil være ganske umulig. Man spurte i sin tid Kristiania politikammer om det hadde hatt inntrykk av at kretsen av de personer som arrestasjonene falt på blev mindre etter forbudet. Svaret lød: „Med hensyn til spørsmålet om hvorvidt forbudet har medført at kretsen av de for fylleriforseelser mulkterte er blitt mindre og mindre foranderlig skal man bemerke at dette visstnok ikke er tilfelle. Man er for tiden ikke i stand til ved talloppgaver å belyse dette forhold, idet iterasjonsoppgaver for de 3 siste år (1919, 1920 og 1921) enn ikke foreligger og utarbeidelse av sådanne oppgaver krever lang tid. Man kan derfor for tiden kun uttale sig skjønnsmessig herom.“

„Efter politikammerets årsberetning for 1917 var iterantantallet 1801 med 4776 iterasjoner, d. v. s. 2.6519 gjennemsnittlig på hver. Det samlede antall personer mulktert for drukkenskap samme år var 8074, og mulkteringenes antall var 11049, altså 6273 ikke iteranter.

„I 1918 var iterantantallet 1873 med 4088 iterasjoner — altså gjennemsnittlig på hver 2.1773. Det samlede antall for drukkenskap mulkterte var 6521 og mulkteringenes antall var 9 736, altså 4648 ikke iteranter.

„Det fremgår herav at iterantene har øket i 1918 i forhold til i 1917, mens det gjennemsnittlige iterasjonsantall er sunket, kretsen har med andre ord fått tilgang.

„Man mener at dette forhold senere har fortsatt. Funksjonærerne på politikammerets mulktkontor erklærer samstemmig at kretsen etter deres

skjønn stadig tiltar. De mener å ha iaktatt stadige nye fremmede ansikter og i stigende grad personer i de forskjelligste livsstillinger og fra alle samfunksklasser. De funksjonærer som har ført botregisteret i de senere år synes å ha merket en uforholdsmessig stor tilgang av nye kort, hvilket også skalde tyde på at kretsen er blitt utvidet.“

Som man ser støtter politikammeret sig på iterasjonsstatistikken. Imidlertid knytter det sine betrakninger til bare to år, noget som vanskelig kan gi full oversikt. Dessuten er denne statistikk ikke helt avgjørende i og for sig. En iterant er ikke nødvendigvis en vanedrikker, likesom en vane-drikker naturligvis ikke behøver å bli iterant i det enkelte år, om det enn må forutsettes at dette vil skje i det alt overveiende antall tilfelle. Flyttinger fra by til by o. lign. kan spille inn, men vil jo ikke forstyrre hovedresultatet noget videre.

Siden politikammeret avgav sin uttalelse er beretningen for 1919 utkommet. Den iterasjonsstatistikk som foreligger i beretningene oppgjort etter nuværende plan ser således ut (litt forkortet og med et par beregninger til):

Antall personer arrestert:	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.
Minst 10 ganger . . . . .	15	10	11	12	-	2	6
9 — . . . . .	28	20	9	18	2	1	6
8 — . . . . .	45	23	31	31	4	10	18
7 — . . . . .	72	46	33	45	21	15	37
6 — . . . . .	121	63	77	136	29	37	54
5 — . . . . .	185	163	154	222	82	79	135
4 — . . . . .	326	310	311	362	155	184	246
3 — . . . . .	618	578	635	779	359	430	544
2 — . . . . .	1 683	1 465	1 717	2 010	1 149	1 115	1 468
Tilsammen iteranter . . . . .	3 093	2 678	2 978	3 615	1 801	1 873	2 514
Arrestert 1 gang. . . . .	7 074	7 205	8 042	9 285	6 273	4 648	6 301
Tilsammen arresterte personer	10 167	9 883	11 020	12 900	8 074	6 521	8 815
Sum arrestasjoner . . . . .	16 533	15 124	16 537	19 869	11 049	9 736	13 375
Arrestasjoner pr. person. . .	1.63	1.53	1.50	1.54	1.37	1.49	1.52
Iteranter i pct. av samtlige arresterte personer . . . . .	30.4	27.1	27.0	28.0	22.3	28.9	28.5

Det år som politikammeret har tatt til utgangspunkt, 1917, er et helt abnormt år med forholdsvis få iteranter; ellers ligger årene så omtrent i samme linje; forbudsårene 1918 og 1919 kan ikke sies å skille seg synderlig fra årene før forbudet. Av vel så stor interesse for vårt spørsmål er det imidlertid at der i det hele tatt er så få iteranter. Der er jo i hvert av disse år over dobbelt så mange engangssarresterte. Selv om bare, la oss si halv-

parten av disse etterhvert reagerer mot den økonomiske påkjenning i trykkede tider, vil det samlede antall arrestasjoner kunne svinge med alt i alt op til 35 procent. Der er altså liten grunn til å tro at tallene for Kristiania ialfall ikke skulde gi etter for konjunkturene.

En statistikk som synes å skulle kunne gi oss et vink er den i Bergens kommunes statistiske kontors månedsskrift. Der er her likefrem brukt ordet „vanedrikker“ motsatt „tilfeldig beruset“. Da man var i tvil om hva for et skjelnemerke der var lagt til grunn, om politiet støttet sig til sitt personkjennskap eller til iterasjonsforholdet, spurte man politikammeret om hva der mentes med „vanedrikker“. I svaret heter det: „Med „vanedrikkere“ mener politikammeret personer der er politiet kjent som henfalne til drikk, og som derfor i årets løp gjentagne ganger blir mulktet eller arrestert for beruselse.“ Svaret er ikke lett å forstå, idet der som foran nevnt jo ikke er nogen nødvendig forbindelse mellom vanedrankeri og iterasjon. Man må vel gå ut fra at det også her er iterasjonsforholdet som praktisk talt blir avgjørende.

Den kommunale statistikk som hittil er offentliggjort ser således ut (opgavene over bopelforholdet er her utelatt): (Se tabellen næste side.)

Det første inntrykk vil uvilkårlig være det eiendommelige at kretsen av vanedrikkere skrumper inn, mens de tilfeldig berusede blir flere og flere. De slette tider skulde altså merkelig nok virke sterkest på vanedrikkerne. Men her må der tas hensyn til at statistikken slett ikke som annonser i overskriften gjelder personer, men antall arrestasjoner (bøter). Nedgangen i det samlede antall arrestasjoner som faller på vanedrikkernes part behøver jo ikke å falle sammen med nogen nedgang i antallet av vanedrikkere. Her kan der for den saks skyld gjerne være oppgang, som der vel må være for antallet av tilfeldig berusede personer. Tar man i betraktnsing at det gjennomsnittlige antall arrestasjoner som faller på en iterant kan være stort og sterkt veksle fra år til annet (i Kristiania<sup>1</sup> er det etter foranstående oppgave fra politikammeret 1917 2.65, 1918 2.18, 1919 2.81), synes det imidlertid i hvert fall også av denne statistikk å skulle fremgå at vanedrikkerne for tiden faktisk er i sådan minoritet at man ikke behøver å regne med at drukkenskapsforseelsene ikke skal kunne følge konjunkturene i nogenlunde samme forhold som i tidligere tid.

Endelig er der en omstendighet til som bør nevnes i denne forbindelse, skjønt den ikke står i noget forhold til forbudet. De forangående

<sup>1</sup> Kristiania har formodentlig et forholdsvis høit iterasjonstall. I Socialdepartementets „Alkoholstatistik III“ har man (s. 23\*) en oppgave for 1909 for 25 byer (derunder Stavanger og Trondhjem, men ikke Bergen). Det gjennomsnittlige antall arrestasjoner pr. person er 1.26, og det svinger for de enkelte byer fra 1.03 (Lillehammer) til 1.43 (Kristiansand). I Ryggs „Undersøkelse“ har man (s. 15\*) tilsvarende tall for 1911, men her er regnet med forseeler overhodet. Prosenten er 1.5 for menn i byene, 1.9 for kvinner i byene, 1.2 for menn i bygdene og 1.1 for kvinner i bygdene. Det er bemerket at disse prosent-tall antagelig er litt for lave da det ikke har vært mulig å identifisere personer som har forsett sig i forskjellige kommuner i løpet av året.

*Antall personer arresterte og mulktede for beruselse i Bergen  
med Laksevåg.*

Etter Bergens komm. stat. kontors månedsskrift.)

	Vanedrikere.		Tilfeldig berusede		Mulktede for beruselse uten å være arrestert.		Sum.
	Menn.	Kvin- ner.	Menn.	Kvin- ner.	Menn.	Kvin- ner.	
Januar . . . . .	1920	120	4	104	3	92	323
	1921	63	4	115	15	55   2	254
	1922	62	4	122	1	74   -	263
Februar . . . . .	1920	135	15	115	6	113	384
	1921	101	10	151	14	134   1	411
	1922	83	8	132	3	76   1	303
Mars . . . . .	1920	205	12	170	5	101	1 493
	1921	74	4	106	8	90   6	2 288
	1922	113	7	147	-	84   3	354
April . . . . .	1920	198	14	141	5	102	460
	1921	95	7	166	8	118   4	398
	1922	101	5	153	-	87   -	346
Mai . . . . .	1920	183	8	110	3	137	441
	1921	60	3	122	2	59   1	247
	1922	97	9	124	2	75   3	310
Juni . . . . .	1920	98	3	66	1	64	232
	1921	61	7	120	2	54   -	244
Juli . . . . .	1920	142	4	98	1	62	307
	1921	72	7	145	2	44   -	270
August . . . . .	1920	91	9	79	2	46	227
	1921	83	5	158	-	92   3	341
September . . . . .	1920	125	19	76	4	56	280
	1921	71	5	155	-	94   2	327
Oktober . . . . .	1920	182	12	112	2	67	375
	1921	63	4	167	1	78   2	315
November . . . . .	1920	142	16	102	2	75	337
	1921	91	4	159	-	94   1	349
Desember . . . . .	1920	132	8	53	1	47	241
	1921	87	3	165	2	76   -	3 333
Tilsammen . . . . .	1920	1 753	124	1 226	35	962	4 100
	1921	921	63	1 729	54	988   22	3 777

<sup>1</sup> Byrået har fått oppgitt 483. <sup>2</sup> Likeså 289. <sup>3</sup> Likeså 343.

sammenligninger knytter sig til forseelses- eller arrestasjonspromillen, og denne er beregnet i forhold til den hele tilstedeværende befolkning. Dette er jo ikke rasjonelt, forsåvidt der er store grupper som lite eller intet bidrar til massen av forseelser eller arrestasjoner. Og de forskjellige grupper som i det hele tatt bidrar, bidrar i vidt forskjellig forhold. Den enkelte gruppe har sin særskilte forseelsespromille. Hvis styrkeforholdet mellom de forskjellige grupper forandrer sig, kan som følge derav den forseelsespromille som beregnes for den hele befolkning bli en annen enn før, selv om promillen er ganske uforandret for hver enkelt befolkningsgruppe. Men det er klart at i dette tilfelle vil den forandring man tror å ha funnet i promillen nærmest være et blott og bart skinn. Hadde man f. eks. beregnet at promillen var steget, så kan man visstnok i dette tilfelle ha rett til å beklage at de sterkere drikkende lag er blitt forholdsvis tallrikere, men man kan ikke med rette si at edrueligheten er gått tilbake.

Utpregede forskjelligheter med hensyn til drukkenskapsintensiteten består der som bekjent f. eks. mellom by og bygd, mellom de to kjønn og mellom de forskjellige aldrer. Da både drukkenskaps- og befolkningsstatistikk føres særskilt for bygder og byer, for menn og kvinner, er det av de nevnte grupperinger bare den etter alderen som her får særskilt interesse. Og nu har den siste folketelling vist oss at der i det forløpne tiår 1910—1920 har foregått ganske sterke forskyvninger i forholdet mellom aldersgruppene i den retning at de grupper som etter tidligere erfaringer bidrar forholdsvis mest til den kriminelle drukkenskap trer mere frem nu enn før.

Det gjelder særlig gruppen 20—29 år. Procentvis fall der på denne gruppe:

		Riket:	Tellingen 1910.	Tellingen 1920.
I procent av den hele befolkning:	Menn . . . . .	13.3	16.9	
	Kvinner . . . . .	15.0	16.7	
	Tilsammen	14.2	16.8	
	Byer:			
	Menn . . . . .	15.6	19.6	
	Kvinner . . . . .	17.8	19.9	
	Tilsammen	16.8	19.8	
I procent av befolkningen over 15 år:	Riket:			
	Menn . . . . .	21.3	25.5	
	Kvinner . . . . .	22.4	24.1	
	Tilsammen	21.9	24.8	
	Byer:			
	Menn . . . . .	24.3	28.1	
	Kvinner . . . . .	25.2	26.7	
	Tilsammen	24.8	27.3	

Fordelingen i 1910 knytter sig til den tilstedeværende folkemengde, fordelingen i 1920 til den hjemmehørende.

Dette vil jo si det samme som at den promille som beregnes for den hele tilstedeværende folkemengde blir for høy, og desto mere for høy jo lengre man rykker fremover i tiden fra 1910 av. Ved sammenligning mellom årene nærmest før forbudet og årene etter vil man altså få et litt for ugunstig bilde av forbudsårene. Overfor det bilde vi foran har skaffet oss ved å tegne op utviklingen gjennem et langt tidsrum i dens groveste trekk får forholdet derimot forsvinnende lite å si.

En antydning av den betydning aldersforskyvningen har kan man få ved å anvende drukkenskapspromillene 1911 på den tilstedeværende befolkning 1920. En sådan beregning viser at mens den faktiske promille i 1911 for mennene (antall personer) var 37.9, blir den ved anvendelse av de enkelte aldersklassers promille for 1911 på folkemengden i 1920 39.6. Aldersforskyvningen gir altså i dette tilfelle en 1.7 høyere promille.

Det vilde være ønskelig om man kunde få dette totalbilledet av drukkenskapen under forbudsårene sett under ett, sammenlignet med drukkenskapen i Sverige, hvor man som bekjent har valgt en annen vei til å motarbeide alkoholmisbruken. Virkningene av det svenske system skulde jevnføres med virkningene av det norske.

Her er imidlertid den vanskelighet at mens det norske forbud virker fra bestemt dato, ialfall som brennevins- og hetvinsforbud, er det svenske motboksystem først gjennemført etterhånden. Begynnelsen kan sies å være gjort med Göteborg fra 1 oktober 1912. Februar 1914 fulgte Stockholm. Flere andre byer innførte individualkontrollen i løpet av årene 1913 og 1914. Først med året 1919 etablerte i prinsippet et fullstendig landssystem etter rusdrikksalgsforordningen av 1917.<sup>1</sup> Heller ikke fra 1919 av synes det som man kan regne med de fulle virkningene av systemet. Først i løpet av 1921 er det blitt virkelig gjennemført i praksis i størstedelen av Sverige. „Først da har nemlig flertallet av systembolagene („samlagene“) vært i stand til å begynne gjennemførelsen av de forskrifter som ble utfordiget av det kongelige kontrollstyre på basis av den gjeldende lov. Den eventuelle effekt i edruehetsfremmende retning som det individuelle kontrollsystemet kan medføre har således først ifjor hatt anledning til å gjøre sig gjeldende for den største del av Sverige, for nogen bolags vedkommende allerede fra årets begynnelse, for andre først i årets siste halvpart.“ (Dr. Bratt i „Tidens Tegn“ nr. 60 for 1922.)

En nogenlunde fyldestgjørende sammenligning kan man etter dette bare anstille mellom f. eks. Stockholm og Göteborg på den ene side og Kristiania på den annen side. Men virkningene av et forbuds- såvelsom av et rasjo-

<sup>1</sup> Undersökningar angående alkoholens sociala skadeverkningar, utgitt av K. Socialstyrelsen 1921.

neringssystem kan jo tenkes å falle forskjellig for forskjellige landsdeler; særlig kan man tenke sig en forskjell mellom store byer, små byer og landsbygden. Man bør altså foreløpig være forsiktig i sine sluttninger.

Så meget mere forsiktig må man være som det er vanskelig å gjøre sig op en mening om hvordan „tiden“ og de økonomiske forandringer virker på de svenske tall. Såvidt vites foreligger der ikke nogen spesiell inngående undersøkelse over dette.

De svenske tall for alkoholforbruk og drukkenskap beveger seg i årene forut for krigen på en helt annen måte enn de norske, således som det fremgår av følgende.<sup>1</sup>

	Alkoholforbruk. (L. ren alkohol pr. innbygger.)	Straffelleller ser for druk- kenskap, gateorden og andre politifor- seelser pr. 1000 innb.		Fyllerfor- seelser pr. 1000 innb.	Arresta- sjoner pr. 1000 innb.	Straffelleller for fylleri pr. 1000 innb.	Arresta- sjoner (an- hålna) pr. 1000 innb.
		Norge.	Sverige.	Norge.	Sverige. <sup>2</sup>	Kristiania.	Stockholm.
1899 . .	3.01	5.7	21.4	8.5 (5.1)	100.8	42.7	56.8
1900 . .	3.09	5.7	21.3	8.3 (5.5)	88.5	34.8	52.8
1901 . .	2.97	5.7	19.7	8.1 (5.1)	73.9	39.7	43.5
1902 . .	2.91	5.2	18.2	7.9 (4.8)	59.4	39.6	47.2
1903 . .	2.55	5.1	16.8	8.0 (4.6)	59.2	42.6	48.3
1904 . .	2.36	4.7	15.8	8.1 (4.8)	52.2	43.4	46.7
1905 . .	2.14	4.8	12.0	9.0 (5.9)	44.5	44.9	53.2
1906 . .	2.13	4.8	11.9	9.0 (6.2)	43.6	38.8	55.7
1907 . .	2.19	4.9	12.8	9.2 (6.2)	40.4	43.4	50.5
1908 . .	2.23	4.4	15.0	9.3 (6.1)	41.3	47.3	44.7
1909 . .	2.34	4.0	14.8	9.2 (6.1)	43.4	45.2	46.8
1910 . .	2.52	4.1	17.2	10.0 (6.6)	51.6	49.2	51.1
1911 . .	2.59	4.1	19.8	9.2 (6.3)	62.0	41.4	52.6
1912 . .	2.77	4.2	21.3	10.1 (6.8)	67.5	48.2	58.9
1913 . .	2.84	4.3	22.4	10.5 (7.1)	65.7	48.3	50.4
1914 . .	2.65	4.2	20.0	9.0 (6.7)	59.4	30.9	46.9
1915 . .	2.65	4.2	21.4	8.4	65.2	29.1	43.2
1916 . .	3.03	3.6	25.1	7.7	77.2	24.7	42.7
1917 <sup>3</sup> . .	-	1.1	-	2.8 (3.2)	43.6	8.9	17.2
1918 . .	-	0.8	-	2.8 (3.2)	38.1	15.4	20.0
1919 . .	-	1.7	-	(5.7)	52.0	27.4	34.6
1920 . .	-	?	-	(7.5)	40.2	24.4	46.3
1921 . .	-	?	-	(4.8)	42.1	16.5	ca. 28.0

<sup>1</sup> Tallene for Sverige er hentet fra årbøkene. Som grunnlag for relativberegningen er brukt den „mantalsskrivna“ befolkning. <sup>2</sup> Tallene i parentes 1899–1914 er fremkommet ved å trekke fra Stockholm og Göteborg; tallene i parentes 1917–1921 er tatt fra den nyere fylleristatistikk. Om forholdet mellom Socialstyrelsens og kriminalstatistikkens „fylleribegrep“ se det i note 1 nevnte verk s. 44\*. <sup>3</sup> Nøiaktige beregninger for forbudsårene kan ikke skaffes. Også de svenske tall er formodentlig høyst usikre. (Se Socialstyrelsens undersøkningar ang. alkoholens sociala skadeverkningar s. 39\*.)

Hvad alkoholforbruket angår, så beveger de norske tall sig i en stor bue med et minimum i 1906. De offentlige foranstaltninger som blev truffet etter krigens utbrudd bragte forbruket litt ned i 1914 og 1915, men i 1916 er toppen fra 1900 næsten nådd. Som før nevnt faller dommen om 1916 muligens noget strengere ut, hvis man også tar hensyn til bevegelsen gjennem lengre tidsrum. Her vil vi imidlertid nærmest holde oss til tidsrummet mellom konjunkturtoppene 1899—1900 og 1913.<sup>1</sup>

Derimot viser de svenske tall en forholdsvis jevnt fallende linje, hvor høikonjunkturen 1906—07 (1905 er for Sverige, særlig den svenska trevare- og maskinindustri, et tvilsommere år<sup>2</sup>) ikke formår å gjøre stort fra eller til. Om hovedårsaken til den bestemte nedgang ligger i beskatningspolitikken<sup>3</sup> eller agitasjonen og dens resultater for øvrig skal her være usagt. Hovedsaken er at de svenske tall i motsetning til de norske ligger således på rett linje at en fortsettelse i nogenlunde samme retning vilde vært sannsynlig om ikke først krigen med dens rasjoneringsforanstaltninger og siden kontrollsystemet var kommet. For å uttrykke sig kort: de svenske tall er mere normalbundne, de norske mere normalfrie. At de norske tall svinger så sterkt henger vel sammen med at den hele økonomiske utvikling i dette land har vært så slingrende, med „overspente“ høikonjunkturer i 1870-årene, omkring 1900 og formodentlig på nytt omkring 1913. Dette gir bl. a. forklaring på hvorfor konjunkturen omkring 1907 gikk landet så lett forbi. „Jobbetiden“ slukte denne konjunktur til de siste nødvendige „reparasjoner“. I Sverige står derimot de to konjunktursvingninger, den omkring 1900 og den omkring 1907, mere på like linje med hverandre, og ingen av dem har vel formådd å sette så dype merker i utviklingen der som „jobbetiden“ her. Dette vil jo nettop si at mens en normalbevegelse som måtte være tilstede vil kunne avspeile sig klart i tallene for Sverige i dette korte tidsrum (1900—1913), vil den i tallene for Norge være ganske skjult av den veldige konjunktursvingning.<sup>4</sup>

For å forebygge feilaktige direkte sammenligninger mellom de norske og svenske urtall anser man det nødvendig å gå litt næiere inn på forholdet.

<sup>1</sup> Året 1913 vilde vel under enhver omstendighet ha ligget toppen temmelig nær om ikke verdenskrigen var brutt ut i 1914. <sup>2</sup> Trevareprisenes oppgang begynner med 1906 (se diagram s. 205 i Kommerskollegiets statistiske oversikt av 1919). Stenkullsinnførselen hadde heller ikke noget opsving i 1905 (l. c. s. 263). <sup>3</sup> Summen av rusdrifkskatten er oppjort til ca. 39 mill. kr. i gjennomsnitt 1901—05, ca. 46½ mill. kr. 1906—10 og ca. 52½ mill. kr. 1911—15 (se Kommerskollegiets statistiske oversikt av 1919 s. 142). Det må imidlertid bemerkes at den samlede verdi av forbruket ikke kan være falt i samme grad som mengden.

<sup>4</sup> Man finner det saken verdt å gi endel tall som kan stille forholdet i et klart lys. På næste side er beregnet indekstall for hvert av de to land for endel konjunkturrekker. Øverste rad av tall i hver dobbeltrekke gjelder konjunkturen fra 1899 eller 1900 og 4 år utover, nederste rekke konjunkturen fra 1907 eller 1908 og 4 år utover. Da konjunkturtoppen kan falle litt før for en rekke, litt etter for en annen, har man som utgangstall (indeks = 100) tatt maksimaltallet, enten nu dette faller i 1899 eller i 1900 (resp. 1907 eller 1908). Det må erindres at hver rekke har sin særskilte normal, som egentlig skulle vært borteliminert. Imidlertid kan man nok gå ut fra at vincelen mellom normalkurvens tangent og abscissen ikke forandrer seg så meget i løpet av dette korte tidsrum at dette moment kan virke synderlig forstyrrende. Overfor

Det gjelder jo her å vise at den promille man skulde hatt i de to land, om tingene begge steder hadde fått gått sin gang, ikke ligger i samme plan.

Man beregner da for hver av rekrene i tabellen s. 92\* først de rettlinjede normaler etter Charliers formel for årene 1899—1913 (Göteborg 1900—1912). For sammenlignings skyld tar man med tallene for innførselsverdien for hvert land.

de mange tegn i samme retning faller i hvert fall dette forhold ut av betrakting. Tallene for Sverige er beregnet dels etter Statistisk Årsbok og dels etter den førnevnte Kommerskollegiets statistiske oversikt av 1919 (tab. s. 359 ff.).

Norge.						Sverige.					
Innførselsverdien.											
100	92	93	92	91		100	87	96	101	109	
100	98	101	111	130		100	89	91	99	102	
Utførselsverdien.											
100	95	105	108	105		100	90	100	113	106	
100	96	106	123	130		100	92	90	113	126	
Seddelen løpet.											
100	99	97	98	96		100	100	102	101	108	
100	100	102	110	120		100	98	99	101	106	
Stenkullsforbruket (mengde).											
100	93	103	101	99		100	93	97	107	112	
100	101	104	106	119		100	92	95	92	103	
Beregnet dampskibstonnasje											
100	101	104	107	111		100	107	112	114	118	
100	97	101	111	119		100	104	106	107	108	
Jernbanetrafikk: Gods pr. km. pr. dag.											
100	95	96	127	135		100	98	99	110	117	
100	97	100	106	125		100	97	91	109	114	
Jernbanetrafikk: Reisende pr. km. pr. dag.											
100	99	94	89	84		100	101	103	104	107	
100	109	110	112	117		100	101	105	118	123	
Nye ekteskap pr. 1000 innbyggere.											
100	97	92	89	84		100	99	97	96	93	
100	99	101	102	101		100	99	96	97	95	
Alkoholforbruk (liter ren alkohol pr. innbygger).											
100	96	94	82	76		100	100	91	90	83	
100	102	107	115	119		100	90	82	84	84	
Straffelæser for drukkenskap og politiforseelser (fylleri) pr. 1000 innbyggere.											
100	100	92	85	79		100	98	95	93	94	
100	99	115	132	142		100	99	108	99	109	

Naturligvis behøver ikke hver enkelt rekke å være helt „pålitelig“ fra først til sist. Der er f. eks. ophevelsen av mellomrikstraktaten i 1897, som virket sterkt på landenes utførsel til hverandre og dermed gav særlig utførselen fra begge land forholdsvis lave tall i 1899 og 1900. Og der er Ofotbanens åpning for trafikken i juli 1903. Man må derfor se å arbeide rekrene sammen til et helhetsbillede, og dette lar sig, som enhver må se, uten vanskelighet gjøre. For Sveriges vedkommende kan der dessuten henvises til de mange diagrammer i Kommerskollegiets statistiske oversikt av 1919 (se som en muligens betydningsfull undtagelse cementkurven s. 282). Det ses at dr. Åmark har vært opmerksom på at krisen i 1907 fallt forholdsvis tungt på Sverige, idet han sier (s. 352): „Till följd av de här . . . inträffade stora arbetsinställelserna födröjdes företagsamhetens återuppväckande efter denna kris längre än eljest utomlands i allmänhet var fallet.“ At krisen for Sveriges vedkommende ikke kan ha vært meget lettere alt i alt enn den foregående synes i hvert fall å fremgå av ovenstående tallrekker. Var den kanskje litt kortvarigere (særlig for de brede lags vedkommende?), så var den så meget heftigere til å begynne med. At krisen omkring 1900 må ha virket hårdere i Norge enn nogen av de to kriser i Sverige synes der heller ikke godt å kunne være tvil om.

## Norge.

## Sverige.

## Innførselsverdiens (mill. kr.).

	Urtall.	Normaltall.	Konnorme tall. <sup>1</sup>		Urtall.	Normaltall.	Konnorme tall.
1899 . . .	310.5	242.8	+ 24.5		503.1	457.9	+ 9.4
1900 . . .	310.7	259.8	+ 17.8		525.6	479.9	+ 9.1
1901 . . .	287.2	276.8	+ 3.7		459.7	501.9	- 8.8
1902 . . .	290.2	293.8	- 1.2		502.3	523.9	- 4.2
1903 . . .	286.1	310.8	- 8.3		529.8	545.9	- 3.0
1904 . . .	282.1	327.8	- 15.0		572.0	567.9	+ 0.7
1905 . . .	299.5	344.8	- 14.1		573.8	568.9	- 2.8
1906 . . .	328.7	361.8	- 9.6		638.3	611.9	+ 4.2
1907 . . .	361.6	378.8	- 4.6		673.8	633.9	+ 6.1
1908 . . .	354.9	395.8	- 10.9		597.5	655.9	- 9.3
1909 . . .	365.7	412.8	- 12.1		613.6	677.9	- 10.0
1910 . . .	402.1	429.8	- 6.7		669.2	699.9	- 4.5
1911 . . .	468.7	446.8	+ 4.8		690.4	721.9	- 4.5
1912 . . .	525.7	463.8	+ 12.5		782.9	743.9	+ 5.1
1913 . . .	552.3	480.8	+ 13.8		846.5	765.9	+ 10.0

## Alkoholforbruket (liter ren alkohol pr. innbygger).

1899 . . .	3.01	2.76	+ 8.7		5.7	5.66	+ 0.7
1900 . . .	3.09	2.73	+ 12.4		5.7	5.53	+ 3.1
1901 . . .	2.97	2.71	+ 9.2		5.7	5.41	+ 5.2
1902 . . .	2.91	2.68	+ 8.2		5.2	5.28	- 1.5
1903 . . .	2.55	2.66	- 4.2		5.1	5.16	- 1.2
1904 . . .	2.36	2.63	- 10.8		4.7	5.03	- 6.8
1905 . . .	2.14	2.61	- 19.8		4.8	4.91	- 2.3
1906 . . .	2.13	2.58	- 19.1		4.8	4.78	+ 0.2
1907 . . .	2.19	2.55	- 15.2		4.9	4.66	+ 5.2
1908 . . .	2.28	2.53	- 12.6		4.4	4.53	- 2.9
1909 . . .	2.34	2.50	- 6.6		4.0	4.40	- 9.5
1910 . . .	2.52	2.48	+ 1.6		4.1	4.28	- 4.3
1911 . . .	2.59	2.45	+ 5.6		4.1	4.15	- 1.2
1912 . . .	2.77	2.42	+ 13.5		4.2	4.03	+ 4.1
1913 . . .	2.84	2.40	+ 16.8		4.3	3.90	+ 9.8

<sup>1</sup> Her avvikelsen (urtall høiere enn normalt +, urtal lavere -) i prosent av middeltallet mellom urtall og normaltall.

	Norge.			Sverige.		
	Straffellelser for drukkenskap m. m. pr. 1000 innbyggere.			Fylleriforseelser (sakfällda) pr. 1000 innbyggere.		
1899 . . .	21.4	17.5	+ 20.1	8.5	7.9	+ 7.3
1900 . . .	21.3	17.5	+ 19.6	8.3	8.0	+ 3.7
1901 . . .	19.7	17.5	+ 11.8	8.1	8.2	- 1.2
1902 . . .	18.2	17.4	+ 4.5	7.9	8.4	- 6.1
1903 . . .	16.8	17.4	- 3.5	8.0	8.5	- 6.1
1904 . . .	15.8	17.4	- 9.6	8.1	8.7	- 7.1
1905 . . .	12.0	17.4	- 36.7	9.0	8.8	+ 2.2
1906 . . .	11.9	17.4	- 37.5	9.0	9.0	± 0.0
1907 . . .	12.8	17.4	- 30.5	9.2	9.2	± 0.0
1908 . . .	15.0	17.4	- 14.8	9.3	9.3	± 0.0
1909 . . .	14.8	17.4	- 16.1	9.2	9.5	- 3.2
1910 . . .	17.2	17.4	- 1.2	10.0	9.6	+ 4.1
1911 . . .	19.8	17.3	+ 13.5	9.2	9.8	- 6.3
1912 . . .	21.3	17.3	+ 20.7	10.1	10.0	+ 1.0
1913 . . .	22.4	17.3	+ 25.7	10.5	10.1	+ 3.9

	Kristiania.			Stockholm.			Göteborg.		
	Arrestasjoner pr. 1000 innbyggere.			Sakfellelser pr. 1000 Innbyggere.			Arrestasjoner pr. 1000 innbyggere.		
	Urtall.	Normal- tall.	Konnorme tall.	Urtall.	Normal- tall.	Konnorme tall.	Urtall.	Normal- tall.	Konnorme tall.
1899 . . .	100.8	72.9	+ 32.1	42.7	38.8	+ 9.6	56.8	48.1	+ 16.6
1900 . . .	88.5	71.0	+ 22.0	34.8	39.4	- 12.4	52.8	48.4	+ 8.7
1901 . . .	78.9	69.1	+ 6.7	39.7	41.1	- 3.5	43.5	48.7	- 11.3
1902 . . .	59.4	67.2	- 12.3	39.6	40.7	- 2.7	47.2	49.0	- 3.7
1903 . . .	59.2	65.3	- 9.8	42.6	41.4	+ 2.9	48.3	49.3	- 2.0
1904 . . .	52.2	63.4	- 19.4	43.4	42.0	+ 3.3	46.7	49.6	- 6.0
1905 . . .	44.5	61.5	- 32.1	44.9	42.7	+ 5.0	53.2	49.9	+ 6.4
1906 . . .	43.6	59.6	- 31.1	38.8	43.3	- 11.0	55.7	50.2	+ 10.4
1907 . . .	40.4	57.7	- 35.3	43.4	43.9	- 1.1	50.5	50.5	± 0.0
1908 . . .	41.3	55.8	- 29.9	47.3	44.6	+ 5.9	44.7	50.8	- 12.8
1909 . . .	43.4	53.9	- 21.6	45.2	45.2	± 0.0	46.8	51.1	- 8.8
1910 . . .	51.6	52.0	- 0.8	49.2	45.9	+ 6.9	51.1	51.4	- 0.6
1911 . . .	62.0	50.1	+ 21.2	41.4	46.5	- 11.6	52.6	51.7	+ 1.7
1912 . . .	67.5	48.2	+ 33.4	48.2	47.2	+ 2.1	58.9	52.0	+ 12.4
1913 . . .	65.7	46.3	+ 34.6	48.3	47.8	+ 1.0	50.4	52.3	- 3.7

Derefter skal man ha et kort uttrykk for hvorledes urtallene er gruppet om denne 15(13)-års normal. Her kan man først beregne hvor stor avstand urtallene har fra normalen i gjennemsnitt for alle år. Da det er den

relative avstand det kommer an på, tar man ganske enkelt gjennemsnittet av de „konnorme tall“ (deres absolute sum dividert med 15). Man finner:

	Norske tall.	Svenske tall.
	Pct.	Pct.
Innførselsverdien . . . . .	10.6	6.1
Alkoholforbruket . . . . .	11.0	3.9
Drukkenskapsrekken . . . . .	17.7 (Riket). 22.8 (Kristiania).	3.5 (Riket). 5.3 (Stockholm). 7.0 (Göteborg).

Forskjellen mellom de to land er utpreget og gjennemgående. Den er større for de „sociale“ rekken enn for den økonomiske. For Göteborgsrekken vedkommende er der det å merke at året 1912 må virke litt forstyrrende ved normalberegningen, idet de 3 siste måneder, da kontrollsystemet var innført, ikke kan ha „fulle“ tall.

Imidlertid er det ikke egentlig svingningenes „elastisitet“ det først og fremst kommer an på. Der spørres i første rekke om hvordan svingningene ordner sig om normalen, om normalen „skaffer sig balanse“ bare ved å skille rekken endelet til begge kanter fra mellemleddene uten å skjære gjennem de mellemliggende svingninger („endekutter“), eller om den har flere enn to (vesentlige) skjæringspunkter med rekken.

Vi har her å gjøre med økonomiske perioder på omkring 7 års lengde (den omkring 1900 litt lengere, den omkring 1908 litt kortere). Vi må altså for hvert løpende 7-år beregne urtallenes plasering om normalen. Dette kan gjøres grovt ved å telle positive og negative konnorme tall i 7-året; jo bedre normalen passer, desto nærmere skal man komme til like mange urtall over og under normalen i perioden. Nøiaktigere uttrykk for forholdet får man ved å addere sammen den algebraiske sum av de konnorme tall for hver løpende periode; jo nærmere man kommer null, desto bedre passer normalen. Resultatene av første fremgangsmåte (antall positive og negative år) er nedenfor samlet under A, resultatene av den annen (pct.) under B. Under A står antall år med positivt konnormt tall først. Som det forstås er der 9 perioder: 1899—1906, 1900—1907 o. s. v. til 1907—1913.

#### I n n f o r s e l s v e r d i e n .

##### A. B.

Norge.		Sverige.		Norge.		Sverige.	
3	4	3	4	+	7.4	+	0.4
2	5	3	4	—	26.7	—	4.8
1	6	3	4	—	49.1	—	7.8
0	7	3	4	—	63.7	—	8.3
0	7	3	4	—	74.6	—	14.1
0	7	3	4	—	73.0	—	15.6
1	6	2	5	—	53.2	—	20.8
2	5	3	4	—	26.6	—	12.9
3	4	3	4	—	3.2	—	7.1

## Alkoholforbruket.

A. B.

Norge.	Sverige	Norge.	Sverige.
4 3	8 4	+ 3.7	- 2.8
3 4	3 4	- 24.1	- 3.3
2 5	3 4	- 51.7	- 1.2
1 6	2 5	- 73.5	- 9.3
0 7	2 5	- 88.3	- 17.3
1 6	2 5	- 82.5	- 20.4
2 5	2 5	- 66.1	- 14.8
3 4	3 4	- 32.8	- 8.4
4 3	3 4	- 3.1	+ 1.2

## Drunkenskapen.

A. B.

Norge,	Sverige <sup>1</sup> .	Norge.	Sverige.
4 3	3 4	+ 6.2	- 7.3
3 4	2 4	- 51.4	- 14.6
2 5	1 4	- 101.5	- 18.3
1 6	1 3	- 128.1	- 17.1
0 7	1 3	- 148.7	- 14.2
0 7	2 2	- 146.4	- 4.0
1 6	2 2	- 122.1	- 10.3
2 5	2 2	- 65.9	- 11.5
3 4	3 2	- 2.7	- 7.6

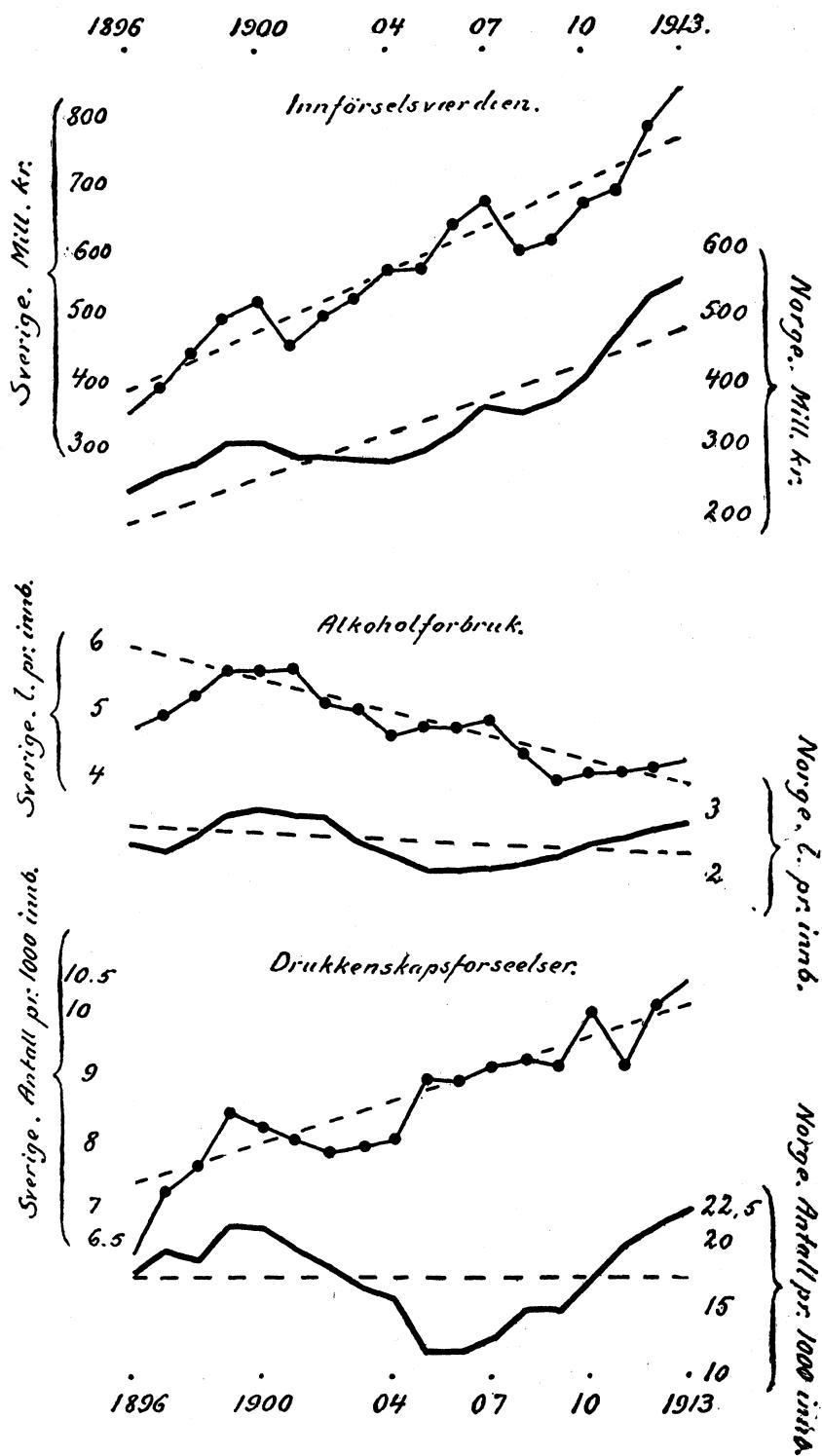
A.

B.

Kristiania.	Stockholm <sup>1</sup>	Göteborg <sup>1</sup> .	Kristiania.	Stockholm.	Göteborg.
3 4	4 3	3 4	- 12.8	+ 2.2	+ 8.7
2 5	3 4	3 4	- 76.0	- 18.4	+ 2.5
1 6	3 4	2 4	- 133.3	- 7.1	- 6.2
0 7	4 3	2 4	- 169.9	- 2.3	- 7.7
0 7	4 2	2 4	- 179.2	+ 5.0	- 12.8
0 7	4 2	2 4	- 170.2	+ 9.0	- 11.4
1 6	3 3	3 3	- 129.6	- 5.9	- 3.7
2 5	3 3	3 3	- 64.1	- 8.8	+ 2.3
3 4	4 2	2 4	+ 1.6	- 3.2	- 11.8

<sup>1</sup> Der er trukket fra alle år med beregnet konnormt tall = + 0.

## III



Hvor forskjellig forholdet stiller sig ser man med et blikk av hosstående diagram. Her er tatt med tallene også for 1896—98 for å få hele bølgen omkring 1900 med. At disse ikke er med i normalperioden (1899—1913) kan ha hatt betydning forsåvidt det svenske alkoholforbruk angår. En normal beregnet f. eks. for 1896—1910 vilde her fått en mindre skrå stilling, hvorved det konnorme forhold mellom de tre bølger vilde bli mere tilsvarende det som normalen for fylleriforseelser gir. Hvad drukkenskapsforseelsene (i her omhandlet forstand) i Norge angår er der som før sagt mulighet for et brudd etter 1905. Dette kan f. eks. tenkes å bevirke at årene 1896—98 ligger over normalen hvad forseelser angår, men under den hvad alkoholforbruk angår.

For de norske rekner blir de rettlinjete „normaler“ typiske „endekuttere“, altså i virkeligheten bare av navn normaler. For Sveriges vedkommende kan man derimot regne med dem ø: alkoholforbruket kan i Sverige anses for normalt synkende, akkurat som tilfellet har vært i Norge, hvorimot den straffbare drukkenskap i Sverige må anses for normalt stigende, mens den i Norge (Riket under ett og byene under ett) er normalt nærmest uforanderlig. Fortsetter man de svenska drukkenskapsnormaler (konstant årlig tilvekst for Sverige 0.16 promille, for Stockholm 0.645 promille, for Göteborg 0.3 promille), kommer man for de tre siste år op i følgende tall:

	Sverige. Promille.	Stockholm. Promille.	Göteborg. Promille.
1919 . . . . .	11.1	51.7	54.1
1920 . . . . .	11.2	52.3	54.4
1921 . . . . .	11.4	53.0	54.7

Så er der konjunkturkorrekjonen. Hvorledes konjunkturen omkring 1920 ligger i forhold til konjunkturen om 1900 eller om 1907 for Sveriges vedkommende, vil man ikke være berettiget til å uttale sig om her. Men regner man ialfall for 1919 og 1920 med disse normaltall, vil man formodentlig ikke ta for sterkt i. I hvert fall ligger disse tall langt nærmere året 1913 for Sverige enn de tall vi foran har funnet å måtte bruke for Norge ligger de norske tall for 1913.

Sammenligner man med de foran oppgitte tall for fylleriforseelser i Sverige og Stockholm og anholdte i Göteborg, synes man ikke å kunne komme til nogen annen slutning enn at man har vært minst likeså heldig med sitt system i Sverige som vi med vårt. Merkelig nok synes gevinsten å ha vært minst i foregangsbyen Göteborg. Tilsynelatende ligger riket i sin helhet svært godt i forhold til hovedstaden, når man tar i betraktning at systemet mange steder ikke fikk sin fulle virkekraft før i 1921, mens det i Stockholm har virket like fra 1914 av. Men her maa man huske at konjunkturene virker så meget sterkere i byene og særlig i de store byer enn på landsbygden. Så sant årets konjunktur ikke nettopp ligger i normalen, vil denne være langt mindre brukbar som sammenligningsledd for en storby

enn for et helt land. Det ser altså ut som om systemet særlig for Stockholms vedkommende har virket med adskillig kraft. At tallene for Stockholm likesom også for Gøteborg og riket i det hele ligger så meget lavere i 1917 og 1918 viser hvor sterkt krigsrasjoneringen virket til edruelighetens fremme. Lignende erfaringer har man jo også annenstedsfra, f. eks. fra Kjøbenhavn, hvor antallet av dem som blev anholdt for drukkenskap gikk ned fra 10 216 i 1916 til 4 642 i 1917 og 2 133 i 1918. Man gjør derfor rettest i å holde disse to år, kanskje også 1919, utenfor når man undersøker virkningene av det norske forbud. Hvad der i denne forbindelse vekker forundring er at nedgangen i Kristiania i disse knappe år ikke er større enn den er. Man vil neppe gjøre rett i å forutsette at drikkevarene fløt rikeligst nettop her hvor tvangsforsanstaltningene skulde vært de hårdeste. Riktigere vil det nok være å gå den omvendte vei, slutte fra tallenes høide til den „konjunkturoppdrift“ som ligger i dette år. Der kan nemlig ikke være megen tvil om at de norske tall har vært følsommere for konjunkturene enn de svenske. Man kan nøie sig med å sammenligne tallene for Kristiania 1909—1913 med de tilsvarende for Stockholm; denne konjunktur var neppe svakere i Sverige enn i Norge. Det er nettop dette som gir oss rett til å regne med så ganske anderledes høie „forventede tall“ for Norge enn for Sverige også for de etterfølgende år, 1919—1921. Ingenting viser oss bedre hvor falske billede en vilkårlig bruk av statistikken kan gi. I svensk statistikk har man ofte nøiet sig med urtall for 1913 som direkte sammenligningsledd. Men hvis man nu vil anstille følgende sammenligning:

Drukknapsforseelser pr. 1 000 innb.:

	Kristiania.	Stockholm.
1913. . . . .	65.7	48.3
1920. . . . .	40.2	24.4

og herfra dra likefremme slutninger med hensyn til virkningene av de to systemer, vil man gripe saken ganske forkjert an.

Hermed skal der dog ikke være sagt noget om hvorledes utviklings-tendensen ligger an nettop i siste tid. Det vil der først være anledning til når vi har gjennemgått årene 1920—21 i det enkelte for Norges vedkommende.<sup>1</sup>

*Antallet av samtlige drukknapsforseelser var:*

	Riket.	Bygder.	Byer.	Kristiania.
1913 . . . . .	55 677	5 181	50 496	20 293
1914 . . . . .	49 132	4 368	44 764	19 071
1915 . . . . .	52 057	4 821	47 236	20 684
1916 . . . . .	62 281	4 821	57 460	24 818
1917 . . . . .	31 109	1 696	29 413	13 672
1918 . . . . .	22 914	878	22 036	12 217
1919 . . . . .	37 410	2 640	34 770	16 938
1920 . . . . .	34 550	3 246	31 304	13 624
1921 . . . . .	35 502	3 425	32 077	13 750

<sup>1</sup> Se s. 151\*—152\*.

*Drukkenskapsforselser i det hele pr. 1000 innb.:*

	Riket.	Bygder.	Byer.	Kristiania	Bergen.	Trondhjem.	Stavanger.
1913 . . . .	23	3.1	70	81	49	61	63
1914 . . . .	20	2.6	61	76	45	40	57
1915 . . . .	21	2.8	63	82	34	42	86
1916 . . . .	25	2.8	75	96	66	45	82
1917 . . . .	12	0.9	38	54	34	22	47
1918 . . . .	9	0.5	28	48	29	14	29
1919 . . . .	14	1.5	44	66	56	28	35
1920 . . . .	13	1.8	40	53	44	32	34
1921 . . . .	13	1.9	40	53	41	40	34

*Arrestasjoner pr. 1000 innb.:*

	Samtlige byer. <sup>1</sup>	Kristiania.	Bergen.	Trondhjem.	Stavanger.
1896 . . . .	59 (58)	105	31	31	23
1897 . . . .	66	111	29	45	33
1898 . . . .	61 (60)	93	28	38	31
1899 . . . .	64	101	25	30	26
1900 . . . .	64	88	25	38	40
1901 . . . .	57	74	29	33	42
1902 . . . .	47	59	27	30	37
1903 . . . .	46 (45)	59	24	28	32
1904 . . . .	42	52	23	27	22
1905 . . . .	37	44	24	22	19
1906 . . . .	37	44	25	28	18
1907 . . . .	37	40	34	24	19
1908 . . . .	37	41	29	31	27
1909 . . . .	38	43	32	26	44
1910 . . . .	44	52	40	28	46
1911 . . . .	48	62	45	24	46
1912 . . . .	55	67	39	34	62
1913 . . . .	57	66	44	43	55
1914 . . . .	49	59	40	29	49
1915 . . . .	50	65	31	31	60
1916 . . . .	62	77	63	36	70
1917 . . . .	31	44	29	17	42
1918 . . . .	22	38	23	9	24
1919 . . . .	34	52	44	16	28
1920 . . . .	30	40	34	19	27
1921 . . . .	30	42	30	22	26

<sup>1</sup> Tallene i parentes er de som er funnet ved den s. 77\*—79\* nevnte beregning. (Se diagr. s. 80\*.)

*Drukkenskapsforseelser i det hele fordelt etter kjønn:*

Byene:	Menn.	Kvinner.	Procent kvinner
1913 . . . . .	47 984	2 512	4.97
1914 . . . . .	42 892	1 872	4.18
1915 . . . . .	45 320	1 916	4.06
1916 . . . . .	55 201	2 259	3.98
1917 . . . . .	28 211	1 202	4.09
1918 . . . . .	20 989	1 047	4.75
1919 . . . . .	33 519	1 251	3.60
1920 . . . . .	30 349	<sup>1</sup> 955	3.05
1921 . . . . .	30 931	<sup>2</sup> 1 146	3.57
<i>Bygdene:</i>			
1913 . . . . .	5 142	39	0.75
1914 . . . . .	4 328	40	0.92
1915 . . . . .	4 789	32	0.66
1916 . . . . .	4 775	46	0.95
1917 . . . . .	1 678	18	1.06
1918 . . . . .	870	8	0.91
1919 . . . . .	2 626	14	0.53
1920 . . . . .	3 230	<sup>3</sup> 16	0.49
1921 . . . . .	3 396	<sup>4</sup> 29	0.85

I Kristiania er procenten høyere. Av alle forseelser falt i 1920 645 på kvinner, i 1921 853; dette gir 4.73 pct. for 1920 og 6.20 pct. for 1921. Procenten er avgjort lavere enn i årene før krigen. I det oftere nevnte verk av N. Rygg finnes s. 17\* en oppgave over procenten for arrestasjoner i Kristiania i årene 1898—1911. Procenten svinger mellom 9.7 i 1906 og 6.5 i 1908. I gjennomsnitt for de 7 år 1898—1904 er den 8.2, for 7-året 1905—1911 8.3. For 1920 blir den (470 arresterte kvinner) 4.5, for 1921 (634) 5.8.

*Drukkenskapsforseelser i det hele fordelt på personer bosatt i  
og personer bosatt utenfor kommunen:*

Antall forseelser.	Herav falt på personer bosatt i kommunen :		Pct. på personer bosatt utenfor kommunen :	
	bosatt utenfor kommunen :	bosatt utenfor kommunen :	bosatt utenfor kommunen :	bosatt utenfor kommunen :
<i>Byene utenfor Kristiania:</i>				
1920 . . . . .	17 680	9 472	8 208	46
1921 . . . . .	18 327	10 327	8 000	44
<i>Bygdene:</i>				
1920 . . . . .	3 235	2 563	672	21
1921 . . . . .	3 425	2 817	608	18

<sup>1</sup> Arrestasjoner 748, andre 207. <sup>2</sup> Arrestasjoner 874, andre 272. <sup>3</sup> Herav 12 arrestasjoner <sup>4</sup> Likeså 15.

For Kristiania har man ingen oppgave. Forholdet er nokså vekslende; således er der vid forskjell mellom de enkelte byer, som det ses av tab. 10. Yttergrensene er Kongsvinger med 89 pct. i 1920 og 82 i 1921 og Ålesund med 10, resp. 5 pct.<sup>1</sup>

For 41 byer finnes der i Socialdepartementets „Alkoholstatistik III“ s. 19\*-20\* oppgave over forholdet forsåvidt arrestasjoner angår (for Kristiania og Stavanger er benyttet tall (for 1911) hentet fra Ryggs „Undersøkelser“).

Av 100 forseelser (1909 arrestasjoner) falt der på utenbysboende:

	1909.	1920	1921.		1909.	1920.	1921.
	Pct.	Pct.	Pct.		Pct.	Pct.	Pct.
Fredrikshald .	39.0	28	31	Kristiansand .	48.6	50	39
Sarpsborg . .	58.9	52	43	Mandal . . . .	50.0	37	19
Fredrikstad . .	68.7	65	57	Farsund . . . .	90.9	14	23
Moss . . . . .	48.8	51	55	Egersund . . . .	95.8	33	26
Kristiania . . . .	2 19.1	?	?	Sandnes . . . .	77.4	59	64
Kongsvinger .	92.4	89	82	Stavanger. . . .	2 27.9	28	25
Lillehammer .	84.8	61	81	Kopervik . . . .	100.0	30	63
Drammen . . . .	56.2	63	64	Bergen . . . . .	23.1	49	40
Kongsberg . . .	84.6	71	80	Ålesund. . . . .	32.1	10	5
Holmestrand .	85.2	66	74	Molde. . . . .	80.4	51	44
Tønsberg . . . .	63.8	44	50	Kristiansund .	27.2	42	25
Sandefjord . . .	84.1	69	67	Trondhjem . . .	49.5	26	32
Larvik . . . . .	62.1	48	42	Stenkjær . . . .	56.5	85	70
Kragerø . . . . .	50.7	24	48	Namsos . . . . .	58.3	44	50
Brevik . . . . .	89.2	59	60	Bodø . . . . .	87.2	25	54
Porsgrunn . . .	69.5	44	36	Narvik . . . . .	57.1	50	48
Skien . . . . .	66.9	58	60	Tromsø . . . . .	78.2	55	41
Risør . . . . .	70.0	32	24	Hammerfest .	69.2	31	26
Tvedstrand . . .	75.0	75	90	Vadsø. . . . .	74.6	25	30
Arendal . . . . .	68.8	57	47	Vardø. . . . .	70.5	25	47
Grimstad . . . .	95.8	85	79				

Tallene for 1909 ligger således gjennemgående adskillig høiere, men der er undtagelser, først og fremst Bergen, hvor man nu har næsten den dobbelte procent, dessuten f. eks. Moss, Drammen og Stenkjær. Forskjellen kan for en del henge sammen med at de utenbysboende oftere blir arrestert. I Ryggs „Undersøkelser“ finner man s. 23\* tall for 1911 som for så vidt bedre kan sammenstilles med tallene for 1920 og 1921 som det her også gjelder for-

<sup>1</sup> I skrivelse til byrået har politimesteren i Ålesund anført følgende som forklaring til de lave tall: „Når antallet av rusdrikkforseelser begått av utenbysboende særlig i 1921 er forholdsvis lavt, så antas årsaken hertil for en stor del å være den at sildefisket og torskefisket . . . nevnte år slog feil, likesom den til byen og nærmeste landdistrikt hørende fisker- og fangstflåte for en stor del lå oplagt . . . Dessuten kan det ha sin betydning at den i Søndmør landdistrikt boende befolkning i det store og hele er edruelig.“

<sup>2</sup> 1911; oppgaven omfatter tillike anmeldelser uten arrestasjon.

seelser i det hele. For byene utenfor Kristiania blir procenten av utenbygsboende 48,5, for bygdene 38,1. Sammenstiller man disse tall med tallene for 1920 og 1921, ser man at der ikke er nogen stor forskjell for byenes vedkommende (1920 46 pct., 1921 44 pct.), men derimot en ganske anselig for bygdene (resp. 21 og 18 pct.). Da forseelsesantallet er så meget mindre i bygdene, vil tallet her i og for sig ha lettere for å svinge, men nogen forskjell i virkeligheten må der uten tvil være. Hvis resultatene er riktige, vil den nedgang i forseelsesantallet i bygdene som måtte ha funnet sted fra 1911 til 1920—1921 (tallene for 1911 er i det hele tatt for lave) falle helt og holdent på utenbygdsboende. De optalte forseelser fordelte sig nemlig således:

	Begått av personer bosatt i kommunen.	Begått av personer bosatt utenfor kommunen.
1911 . . . . .	2 318	1 427
1920 . . . . .	2 563	672
1921 . . . . .	2 817	608

Selv om man fører de forseelser i 1911 som er begått av personer uten bosted eller med uopgitt bosted (i alt 381) over fra utenbygds- til innenbygdsboende, får man fremdeles over 1 000 på de utenbygdsboendes part, og nedgangen i sumtallet vil fremdeles skyldes dem.

I „Alkoholstatistikk 1918—19“ blev der (s. 16\*) gjort en undersøkelse for å få greie på om der var nogen sammenheng mellom drukkenskapen i de forskjellige byer og byenes størrelse samt alkoholhandelens ordning.

Man hadde den gang bare det ene år 1919, og da der kunde være få byer i den enkelte gruppe, blev tallene til dels usikre.

Resultatet var at de større byer gjennemgående viser høiere tall enn mindre med samme ordning av alkoholhandelen. For byer av samme størrelse mente man å kunne påvise at der, om enn ikke undtagelsesfritt, var et forhold mellom drukkenskapen og ordningen av alkoholhandelen, idet forseelsespromillen var høiest i gruppe I, de byer hvor der både var salg og skjenkning både av vin og øl, lavere i gruppe II, byer med salg av øl (til dels med skjenkning av vin og øl eller bare øl), lavere igjen i gruppe III, byer hvor der ikke var noget slags salg, men skjenkning av øl og vin eller bare øl, og endelig lavest i gruppe IV, byer hvor der hverken fantes salg eller skjenkning.

Som nevnt foran s. 7\* har man senere funnet å burde foreta en noget endret inndeling etter ordningen av alkoholhandelen. I realiteten har dette ikke noget å bety hvad resultatene angår da man gjenfinner praktisk talt uforandret de samme byer som før i hver av de fire grupper.

Størrelsesgrupperingen blir den samme som før. Regner man de fem byer med over 20 000 innb. som en gruppe (se bem. nederst næste side), får man altså

24 grupper når man tar hensyn både til størrelse og alkoholhandel. De 4 alkoholhandelsgrupper er: I. Småsalg av vin. II Småsalg av øl (men ikke vin). III. Annen rusdrikksomsetning (f. eks. skjenkning eller utkjøring av øl til private). IV. Ingen rusdrikksomsetning (altså i det høieste salg av alkoholsvakt øl). For 1919 har det vært litt vanskelig å få inndelt byene. Man har visstnok oppgave over byer som det år hadde småsalg av øl og vin forsåvidt salget var grunnet på bevilling eller skjenkning av øl og vin (Alkoholstatistikk 1918—19 tab. 9—10), men ikke over byer med bryggeributikk eller utkjøring eller med partisalg grunnet på bevilling. For så vidt måtte man gå ut fra at forholdet var det samme i 1919 som i 1920.— De 6 størrelsesgrupper blir: A. Byer med minst 20 000 innbyggere. B. Byer med 10 000—19 999 innb. C. Byer med 5 000—9 999 innb. D. Byer med 2 000—4 999 innb. E. Byer med 1 000—1 999 innb. F. Byer med under 1 000 innb.

Man kan være i tvil om det er riktig å regne alle tre år sammen, særlig i betrakting av bokkølets frigivelse i 1920. De mulige forskjelligheter årene imellem kan man jo imidlertid fastslå særskilt for sig. For de tre år under ett blir promillen som nedenfor. Da det har adskillig å si for tallenes sikkerhet hvor mange byer og hvor mange ganger hver by forekommer i hver av gruppene, har man satt summen av tilfelle eller „by — år“ (= byer × år) i parentes.

Forseelser pr. 1 000 innb. i byene gjennomsnittlig 1919—1921:

	I.	II.	III.	IV.
	Småsalg av vin.	Småsalg av øl.	Annен rusdrikks- handel.	Ingen rusdrikks- handel.
A. Minst 20 000 innb. . .	52.2 (12)	34.2 (3)	— (—)	— (—)
B. 10—20 000 — . .	36.4 (10)	29.9 (22)	25.5 (1)	30.4 (6)
C. 5—10 000 — . .	33.1 (10)	27.8 (7)	46.4 (1)	23.8 (9)
D. 2—5 000 — . .	34.5 (10)	20.9 (4)	17.1 (8)	17.7 (38)
E. 1—2 000 — . .	51.6 (4)	7.2 (2)	8.8 (2)	11.5 (25)
F. Under 1 000. . . . .	3.1 (2)	15.0 (2)	0.0 (5)	3.0 (12)

Totalinntrykket er at både byenes størrelse og alkoholhandelens ordning har noget å si. Enkelte grupper må nødvendigvis få svært usikre tall, som f. eks. II E og III E, som bare teller 2 „by-år“ eller bare 1 by hver. Dernæst er jo heller ikke inndelingen etter alkoholhandelen fullkommen så lenge man ikke kan legge til grunn ialfall det forholdsviske antall bevillinger. En vin-salgssrett i en småby er jo ikke det samme som en rett i en storby. Dette kan ha virket til at promillen i gruppe I ikke viser så bestemt nedgang med størrelsen. I gruppe I A er der kommet sammen 4 byer av meget forskjellig størrelse. Trekker man Kristiania fra, får gruppen en promille på 44.7. Men det er å merke at gruppens minste by, Drammen, ialfall de to år har en promille som ligger høiere enn Kristiania.

Særskilt for de enkelte størrelsesgrupper og de enkelte alkoholhandelsgrupper er promillen for de tre år under ett:

	Byene ordnet etter størrelsen:	Byene ordnet etter alkoholhandelen:
A . . . . .	50.5 (42.6) <sup>1</sup>	I 49.7 (41.9) <sup>1</sup>
B . . . . .	31.6	II 30.5
C . . . . .	28.8	III 21.4
D . . . . .	20.3	IV 21.9
E . . . . .	16.6	
F . . . . .	3.1	

Herav synes det å frengå at både størrelsen og ordningen av alkoholhandelen spiller en viss rolle, mest størrelsen. Men er dette tilfelle, vil ovenstående tall ikke være avgjørende. I de forskjellige størrelsesgrupper kan nemlig „by-årene“ være vidt forskjellig fordelt på alkoholhandelsgrupper, og omvendt kan de fire alkoholhandelsgrupper være yderst forskjellig sammensett med hensyn til byenes størrelse. At dette virkelig også i adskillig grad er tilfelle ser man av den utførlige gruppstabell som inneholder opgave over „by-årene“. Der er synlige tilløp til samling av de større byer på gruppene med „sterk“ alkoholhandel og omvendt av de mindre byer på gruppene med „svak“ handel.

For å få eliminert denne forstyrrende faktor må man innen hver størrelsesgruppe (alkoholhandelsgruppe) multiplisere hver alkoholhandelsgruppe (størrelsesgruppe) med en sådan relativkoefficient at styrkeforholdet mellom disse undergrupper blir konstant.

Det spørres da hvorledes relativkoefficientene skal beregnes. Skal man la forholdet mellom „by-år“ eller forholdet mellom folkemengde i undergruppene bli konstant? Et „by-år“ skal jo i og for sig være kvantitativt representativt for sin gruppe, svingninger i folkemengde innenfor en og samme gruppe er forutsatt ikke å ha nogen betydning. Sikrest blir det dog å la det komme an på forholdet i folkemengde mellom undergruppene. Det ligger da nærmest å ta som „standard“ selve sumtallene for disse undergruppene. Da A-gruppen bare finnes i to av alkoholhandelsgruppene, I og II, er man nødt til å sette den helt ut av betraktnsing. Det resterende folketall fordeler sig slik:

	I.	II.	III.	IV.	Sum.
B . . . . .	136 181	271 268	15 528	99 404	522 381
C . . . . .	60 290	49 990	5 349	60 082	175 711
D . . . . .	26 649	11 573	26 603	114 437	179 262
E . . . . .	6 922	2 486	3 413	38 133	50 954
F . . . . .	681	535	1 882	4 378	7 476
Sum . . . . .	230 723	335 852	52 775	316 434	935 784

<sup>1</sup> Når Kristiania trekkes fra.

Den fordeling man skal leggge til grunn ved beregningen av størrelsesgruppene promille er et forhold mellom de 4 alkoholhandelsgrupper som 230 723 : 335 852 : 52 775 : 316 434. For størrelsesgruppen B. f. eks. får man følgende fire relativkoefficienter:  $\frac{230\ 723}{136\ 181}$ ,  $\frac{335\ 852}{271\ 268}$ ,  $\frac{52\ 775}{15\ 528}$ ,  $\frac{316\ 434}{99\ 404}$ . Multipliserer man så forseelsestallet for hver gruppe med gruppens koefficient og legger produktene sammen til en veiet forselessum, vil denne ved divisjon med det tilsvarende veide folketall = 935 784 gi den „riktige“<sup>1</sup> promille. På lignende måte går man frem når promillen for alkoholhandelsgruppene skal beregnes. Resultatene var:

Beregnet drukkenskapsforseelser promille.

	Byene etter størrelsen :	Byene etter alkoholhandelen :
B . . . . .	31.4 (31.6)	I 36.0 (35.7)
C . . . . .	28.8 (28.8)	II 26.4 (29.1)
D . . . . .	22.9 (20.3)	III 26.7 (21.4)
E . . . . .	19.7 (16.6)	IV 25.5 (21.9)
F . . . . .	7.1 (3.1)	

I parentesene er satt til promillen beregnet på almindelig måte. Det ses at forskjellen mellom de 5 størrelsesgrupper fremdeles er ganske markert, om enn som ventet litt mindre enn før over det hele. Hvad den annen gruppering angår, så ser det nu ut til at man ikke med rette kan tale om nogen forskjell utenfor det at gruppe I, byene med vinsalg (og sterke utviklet handel i det hele), fremhever sig fremfor de andre. Om gruppe III gjelder det visstnok at den, som for øvrig også F, er noget fåtallig i forhold til de andre, men promillens svingerum skulde jo være nogenlunde bestemt ved de to nabogrupper.

Det vil nu være nødvendig å se litt på de enkelte år i forhold til hverandre. Dertil trenger vi en fullstendig oversikt. Denne vil også oplyse oss om hvor meget de enkelte byer i gruppene avviker fra gjennemsnittet for gruppen, og dermed hvorvidt dette kan anses for typisk. Man fører op forseelsespromillen og setter til „s“ hvor der har vært samlagsmonopol på den slags rusdrikkskomsetning som bringer byen inn i vedkommende gruppe.

I. Småsalg av vin.		Forseelser pr. 1 000 innb.		
A. Minst 20 000 innbyggere.		1919.	1920.	1921.
Kristiania . . . . .		65.9	52.7	53.0
Bergen . . . . .		56.2	44.4	40.9
Trondhjem . . . . .		27.7	31.8	40.2
Drammen . . . . .		69.0	61.2	51.5
Gjennemsnitt for I A		59.1	48.7	48.7

<sup>1</sup> Man har jo satt ut av betraktning at virkningene av størrelsen resp. ordningen av alkoholhandelen kan variere med virkningene av alkoholhandelen resp. størrelsen.

	Forseelser pr. 1 000 innb.		
	1919.	1920.	1921.
B. 10—20 000 innbyggere.			
Kristiansand . . . . .	32.8	33.5	-
Fredrikstad . . . . .	71.0	66.3	-
Kristiansund . . . . .	-	s. 27.3	s. 20.1
Arendal . . . . .	33.3	23.2	18.7
Horten . . . . .	-	-	21.8
Gjennemsnitt for I B	46.8	38.8	20.2
C. 5—10 000 innbyggere.			
Moss . . . . .	-	-	34.9
Hamar . . . . .	66.0	s. 46.1	s. 45.0
Sandefjord . . . . .	-	-	s. 59.4
Lillehammer . . . . .	6.5	s. 12.6	s. 20.7
Bodø . . . . .	-	11.7	11.4
Gjennemsnitt for I C	39.5	25.3	35.0
D. 2—5 000 innbyggere.			
Gjøvik . . . . .	s. 39.1	s. 38.2	-
Hønefoss . . . . .	35.7	-	-
Grimstad . . . . .	25.0	-	s. 21.6
Holmestrand . . . . .	56.5	s. 46.9	s. 55.1
Drøbak . . . . .	16.0	11.0	-
Gjennemsnitt for I D	35.3	31.5	37.6
E. 1—2 000 innbyggere.			
Kongsvinger . . . . .	s. 67.5	47.1	s. 70.8
Tvedstrand . . . . .	5.6	-	-
Gjennemsnitt for I E	42.6	47.1	70.8
F. Under 1 000 innbyggere.			
Åsgårdstrand . . . . .	3.1	-	3.1
Gjennemsnitt for I . . . . .	{ 56.2 56.8 <sup>1</sup>	46.6 45.2 <sup>1</sup>	45.8 45.5 <sup>1</sup>

<sup>1</sup> Korrigert promille. Metode: se s. 107\*.

	Forseelser pr. 1 000 innb.		
	1919.	1920.	1921.
<b>II. Småsalg av øl.</b>			
<b>A. Minst 20 000 innbyggere.</b>			
Stavanger . . . . .	34.8	34.3	33.6
<b>B. 10—20 000 innbyggere.</b>			
Kristiansand . . . . .	-	-	27.8
Skien . . . . .	18.8	52.3	46.5
Fredrikstad . . . . .	-	-	62.1
Tønsberg . . . . .	20.7	s. 21.8	s. 37.2
Fredrikshald . . . . .	21.6	21.0	25.1
Larvik . . . . .	28.5	18.5	28.4
Sarpsborg . . . . .	22.9	28.5	36.0
Tromsø . . . . .	25.5	31.3	27.9
Horten . . . . .	13.0	16.0	-
Gjennemsnitt for II B		21.4	28.7
			37.5
<b>C. 5—10 000 innbyggere.</b>			
Moss . . . . .	19.6	28.0	-
Kongsberg . . . . .	14.4	31.9	49.4
Sandefjord . . . . .	-	s. 39.9	-
Bodø . . . . .	10.4	-	-
Gjennemsnitt for II C		15.6	32.3
			49.4
<b>D. 2—5 000 innbyggere.</b>			
Risør . . . . .	-	-	15.7
Hønefoss . . . . .	-	26.3	32.3
Svolvær . . . . .	6.2	-	-
Gjennemsnitt for II D		6.2	26.3
			23.9
<b>E. 1—2 000 innbyggere.</b>			
Tvedstrand . . . . .	-	6.4	8.1
<b>F. Under 1 000 innbyggere.</b>			
Åsgårdstrand . . . . .	-	6.3	-
Hølen . . . . .	-	-	27.9
Gjennemsnitt for II . . . . .	24.3	30.7	36.2

Forseelser pr. 1 000 innb.  
1919. 1920. 1921.

**III. Annen rusdrikkskomsetning.**

B. 10—20 000 innbyggere.	Kristiansund . . . . .	25.5	-	-
C. 5—10 000 innbyggere.	Sandefjord . . . . .	46.4	-	-
D. 2—5 000 innbyggere.	Kragerø . . . . .	-	-	23.5
	Gjøvik . . . . .	-	-	34.7
	Molde . . . . .	16.0	11.6	13.5
	Risør . . . . .	-	11.9	-
	Svolvær . . . . .	-	8.2	5.7
	Gjennemsnitt for III D	16.0	10.7	21.4
E. 1—2 000 innbyggere.	Kopervik . . . . .	5.9	11.6	-
F. Under 1 000 innbyggere.	Son . . . . .	0.0	0.0	0.0
	Hvitsten . . . . .	0.0	0.0	-
	Gjennemsnitt for III . . . . .	26.7	10.2	20.5

**IV. Ingen rusdrikkskomsetning.**

B. 10—20 000 innbyggere.	Ålesund . . . . .	29.6	28.8	28.3
	Haugesund . . . . .	35.8	28.4	31.6
	Gjennemsnitt for IV B	32.7	28.6	30.0
C. 5—10 000 innbyggere.	Porsgrund . . . . .	16.1	19.9	17.0
	Notodden . . . . .	24.5	29.9	30.8
	Narvik . . . . .	9.8	28.7	38.7
	Gjennemsnitt for IV C	16.9	26.0	27.8
D. 2—5 000 innbyggere.	Kragerø . . . . .	12.5	15.8	-
	Harstad . . . . .	18.3	27.3	33.5
	Hammerfest . . . . .	15.7	18.5	12.9
	Egersund . . . . .	6.2	13.9	12.1
	Vardø . . . . .	15.6	14.3	14.0
	Mandal . . . . .	2.1	8.1	15.5

Forseelser pr. 1 000 innb.  
1919. 1920. 1921.

	Risør . . . . .	9.0	-	-
D. 2—5 000 innbyggere. (Forts.)	Sandnes. . . . .	13.2	20.2	21.2
	Stenkjær . . . . .	18.4	26.6	31.7
	Namsos . . . . .	6.0	6.7	5.9
	Brevik . . . . .	41.7	66.3	73.9
	Grimstad . . . . .	-	17.1	-
	Flekkefjord . . . . .	11.0	11.2	6.9
	Mosjøen. . . . .	1.5	9.8	10.7
	Drøbak . . . . .	-	-	12.0
	Gjennemsnitt for IV D	13.1	19.4	21.1
E. 1—2 000 innbyggere.	Langesund . . . . .	18.4	17.9	22.3
	Vadsø. . . . .	15.3	28.1	29.8
	Levanger . . . . .	4.4	17.0	12.0
	Kopervik . . . . .	-	-	4.6
	Florø . . . . .	11.3	9.2	2.6
	Farsund. . . . .	6.2	4.9	9.1
	Skudeneshavn. . . . .	3.3	2.4	0.8
	Svelvik . . . . .	0.8	2.5	3.3
	Lillesand . . . . .	7.8	10.3	19.7
	Gjennemsnitt for IV E	9.2	12.8	12.4
F. Under 1 000 innbyggere.	Stathelle. . . . .	1.8	0.0	18.0
	Holmsbu . . . . .	0.0	2.6	0.0
	Sogndal . . . . .	0.0	0.0	0.0
	Hølen . . . . .	0.0	4.7	-
	Hvitsten. . . . .	-	-	0.0
	Gjennemsnitt for IV F	0.7	1.3	7.2
Gjennemsnitt for IV	. . . . .	19.3	22.5	23.9

Det vil herav ses hvor usikre resultatene må bli når man skal regne ut promillen for hver undergruppe for det enkelte år. Det som her virker forstyrrende er især de enkelte byer som på grunn av særlige forhold skiller sig bestemt ut fra sin gruppe; hvis da gruppen enkelte år bare eller vesentlig bare inneholder slike byer, blir det gjennemsnitt gruppen får i disse år alt annet enn typisk. Eksempelvis kan nevnes Fredrikstad i I B,

Hamar og Sandefjord i I C, Holmestrand i I D, Kongsvinger i I E, Kongsberg og Sandefjord i II C. Sådanne særpregede byer virker naturligvis også forstyrrende selv om de er i minoritet, som Fredrikstad i II B og Brevik i IV D.

Hvad bevegelsen fra år til år angår, så synes det som om de største byer gir det gunstigste inntrykk. For hvert av de tre år får de forskjellige størrelsesgrupper nedenstående promille. I de rekker som er betegnet „s“ er alle byer i gruppen tatt med; i de som er betegnet „k“ har man utelatt byer som i løpet av de tre år er gått over fra gruppe A til en av de andre alkoholhandelsgrupper eller omvendt; derimot er tatt med byer som måtte ha byttet klasse for øvrig, da de øvrige klasser etter det resultat vi kom til foran, står temmelig like. For B vil man finne en tredje rekke II, det er promillen for de byer som i alle tre år har holdt undergruppe B II. Dette er, som det ses av tabellen foran s. 106\*, den største av alle undergrupper under gruppe II og har derfor en særlig interesse.

*Drukkenskapsførseelser pr. 1000 innbyggere.*

		1919.	1920.	1921.
A.	Byer med minst 20 000 innbyggere . . . . .	56.9	47.4	47.3
B.	Byer med 10—20 000 innbyggere . . . . .	{ s. 30.2 k. 26.4 II 22.6	{ 32.0 29.3 30.5	{ 32.5 31.9 34.6
C.	Byer med 5—10 000 innbyggere . . . . .	{ s. 23.9 k. 23.5	{ 28.1 28.6	{ 34.2 33.5
D.	Byer med 2—5 000 innbyggere . . . . .	{ s. 18.1 k. 15.0	{ 20.2 19.2	{ 22.7 21.5
E.	Byer med 1—2 000 innbyggere . . . . .	{ s. 15.0 k. 15.8	{ 16.0 16.8	{ 18.6 19.4
F.	Byer under 1 000 innbyggere . . . . .	{ s. 0.8 k. 0.5	{ 1.6 0.9	{ 6.8 7.4

Antallet av „by-år“ er i A 15, B 39, C 27, D 60, E 33, F 21; tallene skulde for så vidt være sikrest for mellemgruppene.

Hvad gruppe A angår, så vil tabellen foran vise at alle dens byer med undtagelse av Trondhjem følger gruppepromillens bevegelse med synkende hovedtendens, sterkest fra 1919—1920. I Trondhjem er bevegelsen så bestemt opgående at man med sikkerhet tør si at der her må ha vært særlige forhold av en eller annen art som har gjort sig gjeldende.

Gruppe B viser svak stigning. Det må merkes at man her har samlet endel av de verste smuglerbyer. Stigningen i B II er forholdsvis sterkest, men man må være forsiktig med å skrive for meget på bokkølets regning. Stigningen i 1919—1920 hviler for en stor del på en enkelt by, Skien,<sup>1</sup> som det ses av foranstående tabell. Av samme ses at de to byer som ophevet

<sup>1</sup> Se „Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå“ for 1921. s 74.

småsalg av vin i 1921, Kristiansand og Fredrikstad, står i en forholdsvis gunstig stilling, Fredrikstad når hensyn tas til smuglingen i 1921. I Kristiansund har det vel kanskje ikke vært uten betydning at der kom vinsalgssamlag i 1920. I Tønsberg er samlaget jo stillet under hårdere vilkår.

I gruppe C har stigningen vært forholdsvis større. Byene Lillehammer, Kongsberg, Sandefjord og Narvik bærer mesteparten av denne stigningen. I Sandefjord og Narvik har man smuglingen, i Kongsberg gjennemgangstrafikken til Nore. Eiendommelig er forholdet i Lillehammer, hvor man fikk samlag i 1920.<sup>1</sup> Det fikk man i Hamar også, men der synes man å ha vært heldigere med det. Den gunstige virkning av samlaget er omtalt i den uttalelse politimesteren i Hamar avgav for 1920 (se foran s. 67\*). Også på landsbygden har man sporet virkningene, å dømme etter en lignende uttalelse av lensmannen i Vang: „Efterat vinrettighetene 1 februar 1920 blev samlet hos Hamar Vinsamlag, har man merket bedring i edruehetsforholdene.“ Lensmannen peker for øvrig også på de gunstige virkninger av bokkølet, opsigelsen av mange fremmede arbeidere og pengeknappheten.

Gruppe D har tilsynelatende noget mindre stigning. Her har man jo svært mange byer med, så at sterkt avvikende tendenser ikke kommer til å få så meget å si. Stigningen var sterkest fra 1919 til 1920. Den sterkeste undergruppe D IV rykket nemlig op fra 18.1 promille 1919 til 19.4 i 1920 og til 21.1 i 1921, eller fraregnet byer som ikke har vært i gruppen alle tre år respektive 13.6, 20.1 og 21.6. Flere av byene synes å vise nokså karakteristisk bevegelse for de år de har fått eller oppgitt samlag eller er gått over til annen undergruppe. Enhver vil kunne finne eksempler. Altfor sikker i sine sluttninger må man dog ikke være da lokale forhold av annen art jo lett vil kunne spille med inn.

Også gruppe E viser en stigning fra år til år. Ser man bort fra Kongsvinger og Tvedstrand, blir der for resten (IV) ingen stigning fra 1920 til 1921. Forholdet er gjennemgående forskjellig for de enkelte byer, men tallene begynner nu å bli så små at tilfeldige svingninger lett kan komme til å bli sett i forstørret målestokk.

Ennu mere gjelder dette gruppen F med de minste byer. Alt i alt gir den jo inntrykk av en sterk fremmarsj, men for den enkelte by kan svingningene bli rent uforholdsmessige.

Hvad alkoholhandelsgruppene angår, så har vi først gruppe I, vinsalgsbyene, som viser sterk nedgang fra 1919 til 1920, men senere nærmest stillstand. Efter hvad vi vet om forholdet for storrelsesgruppene må vi vente at det er de store byer som finnes i vinsalgsgruppen som bestemmer totalbilledet. Der finnes som før sagt en undtagelse, Trondhjem. Av de byer som alle tre år står i I er det bare Arendal og Hamar som følger de større, mens de tre minste, Lillehammer, Holmestrand og Kongsvinger, viser sterk stigning fra 1920 til 1921.

<sup>1</sup> For så vidt den lovlige alkoholomsetning angår fremhever byen sig kun ved et forholdsvis stort antall skjenkerettigheter (innskrenket skjenkning av øl og vin). Se s. 11\*.

På grunn av den sterke motsetning som er funnet mellom vinsalgsbyene og de andre grupper vil det la sig gjøre å slå disse sammen til en fellesgruppe og fastslå forholdet mellom de tre år for denne. Man plukker altså ut alle de byer i gruppene II—IV som ikke i noget år forekommer i gruppe I. Da størrelsесforholdet mellom disse byer er det samme fra år til år, skulde de beregnede promiller virkelig karakterisere bevegelsen. Disse promiller er: 22.7 for 1919, 26.8 for 1920 og 29.3 for 1921. Der er altså fortsatt stigning, størst fra 1919 til 1920. Trekker man fra denne fellesgruppen de byer som alle tre år finnes i gruppe II (ølsalgsbyer), gir de resterende promillene 18.6, 21.4 og 23.3, altså ikke meget langt fra samme forhold.

Av byer som står utenfor denne bevegelse kan nevnes byene i undergruppene II A og IV B, de tre vestlandsbyer Stavanger, Haugesund og Ålesund, som allesammen har lavere promille i 1921 enn i 1919. Også Kristiansund (III B) må sies å stå godt, i betrakning av at den i 1920 slapp vinsalg fri. Fredrikstad og Kristiansand (II B), som har gått den annen vei, står tross smuglingen godt. Larvik har merkelig nok lavere promille i 1921 enn i 1919, men sterk stigning fra 1920 til 1921. Skien og Tromsø er på retur siden 1920.

I tabell 8 er drukkenskapsforseelsene i byene (bortsett fra forseelser uten arrestasjon i Kristiania) i 1920 og 1921 fordelt på de enkelte dager. Forholdet til foregående år vil fremgå av nedenstående.

*Gjennemsnittlig antall drukkenskapsforseelser i byene:*

	Absolutt:						Procentvis:					
	1916	1917	1918	1919	1920	1921	1916	1917	1918	1919	1920	1921
Søndager												
og helligdager .	72.1	34.8	25.9	47.6	48.1	51.6	7.1	6.7	6.9	7.9	9.2	10.6
Mandager . . .	122.9	84.5	56.6	83.0	83.5	77.2	12.1	16.3	15.0	13.8	14.9	12.9
Tirsdager . . .	162.8	77.2	51.7	84.9	74.5	72.8	16.1	14.9	13.7	14.1	13.8	12.9
Onsdager . . .	154.3	69.2	49.3	75.3	68.3	67.3	15.2	13.4	13.0	12.6	12.2	11.5
Torsdager . . .	146.2	69.7	48.0	72.1	64.4	72.0	14.5	13.4	12.7	12.0	11.2	11.8
Fredager. . .	174.2	78.9	57.6	94.2	84.9	91.0	17.2	15.2	15.2	15.7	14.8	15.6
Lørdager												
og dager før												
helligdager. . .	180.0	103.9	88.6	143.5	119.8	129.0	17.8	20.1	23.5	23.9	23.9	24.7
Tilsammen	142.8	73.4	53.6	85.5	<sup>1</sup> 76.7	<sup>2</sup> 80.1	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0	100.0

Nedgangen i 1920 faller på alle dager undtagen mandag. Forholdsvis sterkest fall den på dagene midt i uken, tirsdag—fredag. Opgangen i 1921 er begrenset til helligdagene og dagene sist i uken, torsdag—lørdag. For-

<sup>1</sup> Tillegget for forseelser uten arrestasjon i Kristiania er 8.8. <sup>2</sup> Likeså 7.7.

holdsvis sterkest er den for helligdagene. Om disse gjelder det overhodet at de fra 1917 av tar en stadig stigende andel av samtlige forseelser.<sup>1</sup>

Et nærmere studium av tabell 8 vil vise at ikke alle helligdager står i samme gunstige stilling og ikke alle helligdagsaftener i samme ugunstige. På den annen side er der en rekke dager som har så forholdsvis høie tall at de hvert år får „lørdagspreg“ over sig. For å få undersøkt hvordan det forholder sig med dette må man vite hvor mange forseelser dagen skulde ha etter sin plass i kalenderuken, og hvor mange den nærmeste søndag eller lørdag skal ha. Dette vil (se s. 122\*) være et vekslende antall forseelser til vekslende tider av året. Da saken ikke har den betydning at den krever de nøiaktigste kompliserte beregningsmåter som står til rådighet, vil man nøie seg med som målestokk for hvad dagen etter sin stilling i kalenderuken skal ha, å ta det simple aritmetiske gjennemsnitt av samtlige „sikre“ tilsvarende ukedager i vedkommende måned. Man kaller dette gjennemsnitt for den „naturlige dag“, tilsvarende gjennemsnitt for den dag der sammenlignes med, søndag eller lørdag, den „systematiske dag“. For de tre år 1919–1921 og som gjennemsnitt av disse er der beregnet følgende procentforhold:

Dag.	1919.		1920.		1921.		Gjennemsnitt.	
	Pct. av syst. dag.	nat. dag.						
Nyttårsdag . . . . .	96	45 (o)	60	58 (to)	45	14 (l)	67	39
Skjærtorsdag . . . . .	155	79	165	114	139	101	153	98
Langfredag . . . . .	73	32	112	52	94	52	93	45
2. påskedag . . . . .	40	19	43	17	59	39	47	25
Kristi himmelfartsdag .	60	37	57	43	90	79	69	53
2. pinsedag . . . . .	59	38	74	30	129	83	87	50
Bededag . . . . .	59	33	78	46	115	63	84	47
1. juledag . . . . .	41	30 (to)	69	34 (l)	59	(59) (s)	56	41
2. juledag . . . . .	73	35 (f)	103	(103) (s)	88	69 (m)	88	69
Onsdag før skjærtorsdag	116	201	83	194	95	187	98	194
Onsdag før Kr. h.f.dag .	46	97	43	78	60	95	50	90
Torsdag før Bededag .	37	82	53	143	51	110	47	112
Julaften . . . . .	48	99 (s)	88	126 (f)	71	(71) (l)	69	99
Nyttårsaften . . . . .	55	113 (s)	87	125 (f)	56	(56) (l)	66	98
1 mai . . . . .	82	151 (to)	118	(118) (l)	106	257 (s)	102	175
2 mai . . . . .	96	155 (f)	[40	123 (s)]	102	160 (m)	(79) 99	146
17 mai . . . . .	196	(196) (l)	103	139 (m)	118	212 (ti)	139	182
18 mai . . . . .	[33	120 (s)]	99	170 (ti)	95	202 (o)	(76) 97	164
23 juni . . . . .	67	138 (m)	92	200 (o)	85	133 (to)	81	157
24 juni . . . . .	89	154 (ti)	80	145 (to)	120	173 (f)	96	157
4. dag før julaften . .	131	(131) (l)	103	173 (m)	69	109 (ti)	101	138
3. " " — . . . .	49	141 (s)	112	190 (ti)	85	143 (o)	82	158
2. " " — . . . .	88	158 (m)	182	274 (o)	100	167 (to)	107	200
1. " " — . . . .	107	189 (ti)	190	378 (to)	107	142 (f)	135	286

<sup>1</sup> Se mere s. 139\*.

Efter dette skulde følgende dager bli å overføre til søndagene: nyttårsdag, langfredag, 2. påskedag, Kristi himmelfartsdag, 2. pinsedag, bededag, 1. og 2. juledag. Derimot ikke skjærtorsdag. Til lørdagene skulde overføres: onsdag før skjærtorsdag, 1 mai, 2 mai hvis den ikke faller på søndag, 17 mai, 18 mai hvis den ikke faller på søndag, St. Hansdagene 23 og 24 juni, 2nen dag og 1ste dag før julafoten. Derimot ikke dagen før Kristi himmelfartsdag, dagen før bededag, julafoten og nyttårsaften.

Der vil senere bli anledning til å gjøre bruk av dette.

Særlige forhold kan gi også andre dager ganske uventede tall. Av størst betydning for så vidt det hele land angår er her streiken i slutten av mai og begynnelsen av juni 1921 med dens vinforbud og faktiske ølmangel.<sup>1</sup> Virkningene på drukkenskapen ses leitest ved å sammenligne hver dag i de uker streiken faller i med gjennemsnittet av tilsvarende ukedager i de to forutgående og de to etterfølgende uker. Da disse uker inneholder nogen avvikende dager, 17 og 18 mai og 23 og 24 juni, som ikke kan tas med, må man for så vidt rykke en uke bakover eller fremover.

#### *Streikedagene 1921.*

	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	L.
Forutg. normal-gjennemsnitt . . .	51	67	66	62	50	64	115
22–28 mai . . . . .	24	51	39	33	45	83	65
29 mai–4 juni . . . . .	17	32	26	46	41	39	28
5–11 juni . . . . .	7	19	37	29	58	61	123
Efterflg. normal-gjennemsnitt . . .	47	86	60	64	68	79	97

Eiendommelig nok kommer allerede lørdag 11 juni høit op, så høit som ellers nogen søndag i juni og juli i det år.

Muligens tør man i denne sterke nedgang i drukkenskapen under streiken se et vidnesbyrd om hvor sterkt avhengig drukkenskapen ennu på dette tidspunkt er av vin- og ølalkoholen. Smuglerbrennevinet alene formår ikke å holde tallene oppe.

Av lokale „merkedager“ for drukkenskapen kan det være ønskelig å se etter de markedsdager som finnes opført i almanakken og undersøke forholdet for disse. Da det bare er for byene man har forseelsene fordelt på dager, må man noe sig med bymarkedene.

Vi går frem på den måte at vi slår markedsdagen, som kan ha en litt vekslende datum de forskjellige år, sammen med de to etterfølgende til en tredagsperiode og teller sammen antallet av forseelser på disse dager. Til sammenligning teller vi så op forseelsene i 4 forutgående og 5 etterfølgende tredagsperioder.

Samtlige markedsdager er undersøkt. Bare endel viste tydelig ophopning av forseelsene omkring vedkommende dag. De tydeligste tilfelle var følgende, hvor markedsdagens datum er understreket. Man tar med årene 1918–1921.

<sup>1</sup> Se herom også s. 134\*–135\*.

*Antall forseelser som falt på nedennevnte dager.*

(Den understrekede datum er markedsdag.)

*Hamar.*

1918:	1919:	1920:	1921:
21/9— 23/9 3	20/9— 22/9 4	25/9— 27/9 3	25/9— 27/9 1
24/9— 26/9 -	23/9— 25/9 1	28/9— 30/9 1	28/9— 30/9 1
27/9— 29/9 8	26/9— 28/9 3	1/10— 3/10 4	1/10— 3/10 6
30/9— 2/10 3	29/9— 1/10 6	4/10— 6/10 2	4/10— 6/10 13
<u>3/10— 5/10 16</u>	<u>2/10— 4/10 37</u>	<u>7/10— 9/10 26</u>	<u>7/10— 9/10 29</u>
6/10— 8/10 15	5/10— 7/10 2	10/10—12/10 4	10/10—12/10 4
9/10—11/10 2	8/10—10/10 1	13/10—15/10 1	13/10—15/10 3
12/10—14/10 -	11/10—13/10 -	16/10—18/10 2	16/10—18/10 3
15/10—17/10 -	14/10—16/10 5	19/10—21/10 6	19/10—21/10 2
18/10—20/10 4	17/10—19/10 2	22/10—24/10 2	22/10—24/10 9

*Kongsvinger.*

1918:	1919:	1920:	1921:
26/9— 28/9 -	2/10— 4/10 -	30/9— 2/10 -	30/9— 2/10 1
29/9— 1/10 -	5/10— 7/10 -	3/10— 5/10 1	3/10— 5/10 2
2/10— 4/10 -	8/10—10/10 -	6/10— 8/10 -	6/10— 8/10 1
5/10— 7/10 -	11/10—13/10 2	9/10—11/10 -	9/10—11/10 1
<u>8/10—10/10 8</u>	<u>14/10—16/10 3</u>	<u>12/10—14/10 2</u>	<u>12/10—14/10 6</u>
11/10—13/10 -	17/10—19/10 9	15/10—17/10 6	15/10—17/10 6
14/10—16/10 1	20/10—22/10 1	18/10—20/10 2	18/10—20/10 -
17/10—19/10 -	23/10—25/10 2	21/10—23/10 -	21/10—23/10 -
20/10—22/10 -	26/10—28/10 -	24/10—26/10 2	24/10—26/10 1
23/10—25/10 -	29/10—31/10 3	27/10—29/10 -	27/10—29/10 2

*Gjøvik.*

1918:	1919:	1920:	1921:
3/10— 5/10 1	9/10—11/10 -	7/10— 9/10 -	6/10— 8/10 1
6/10— 8/10 2	12/10—14/10 -	10/10—12/10 -	9/10—11/10 1
9/10—11/10 -	15/10—17/10 -	13/10—15/10 -	12/10—14/10 -
12/10—14/10 -	18/10—20/10 1	16/10—18/10 -	15/10—17/10 -
<u>15/10—17/10 -</u>	<u>21/10—23/10 9</u>	<u>19/10—21/10 11</u>	<u>18/10—20/10 14</u>
18/10—20/10 -	24/10—26/10 1	22/10—24/10 6	21/10—23/10 -
21/10—23/10 2	27/10—29/10 -	25/10—27/10 -	24/10—26/10 1
24/10—26/10 3	30/10— 1/11 -	28/10—30/10 -	27/10—29/10 1
27/10—29/10 -	2/11— 4/11 1	31/10— 2/11 -	30/10— 1/11 -
30/10— 1/11 -	5/11— 7/11 1	3/11— 5/11 -	2/11— 4/11 3

*Hønefoss.*

1918:	1919:	1920:	1921:
27/9— 29/9 -	26/9— 28/9 -	1/10— 3/10 2	30/9— 2/10 -
30/9— 2/10 -	29/9— 1/10 -	4/10— 6/10 -	3/10— 5/10 -
3/10— 5/10 -	2/10— 4/10 -	7/10— 9/10 -	6/10— 8/10 -
6/10— 8/10 -	5/10— 7/10 -	10/10—12/10 -	9/10—11/10 -
<u>9/10—11/10</u> 2	<u>8/10—10/10</u> 4	<u>13/10—15/10</u> 1	<u>12/10—14/10</u> 2
12/10—14/10 -	11/10—13/10 -	16/10—18/10 -	15/10—17/10 -
15/10—17/10 -	14/10—16/10 -	19/10—21/10 -	18/10—20/10 1
18/10—20/10 -	17/10—19/10 -	22/10—24/10 1	21/10—23/10 -
21/10—23/10 -	20/10—22/10 -	25/10—27/10 1	24/10—26/10 -
24/10—26/10 -	23/10—25/10 -	28/10—30/10 -	27/10—29/10 -

*Drammen.*

1918:	1919:	1920:	1921:
1/2— 3/2 2	31/1— 2/2 8	30/1— 1/2 11	28/1—30/1 7
4/2— 6/2 7	3/2— 5/2 8	2/2— 4/2 7	31/1— 2/2 7
7/2— 9/2 2	6/2— 8/2 5	5/2— 7/2 12	3/2— 5/2 13
10/2—12/2 8	9/2—11/2 16	8/2—10/2 6	6/2— 8/2 9
<u>13/2—15/2</u> 5	<u>12/2—14/2</u> 23	<u>11/2—13/2</u> 21	<u>9/2—11/2</u> 22
16/2—18/2 -	15/2—17/2 10	14/2—16/2 14	12/2—14/2 19
19/2—21/2 1	18/2—20/2 5	17/2—19/2 15	15/2—17/2 8
22/2—24/2 2	21/2—23/2 11	20/2—22/2 8	18/2—20/2 7
25/2—27/2 2	24/2—26/2 6	23/2—25/2 5	21/2—23/2 4
28/2— 2/3 5	27/2— 1/3 6	26/2—28/2 19	24/2—26/2 6

*Kongsberg.*

1918:	1919:	1920:	1921:
7/2— 9/2 2	6/2— 8/2 -	5/2— 7/2 1	3/2— 5/2 4
10/2—12/2 -	9/2—11/2 2	8/2—10/2 -	6/2— 8/2 -
13/2—15/2 -	12/2—14/2 -	11/2—13/2 -	9/2—11/2 -
16/2—18/2 -	15/2—17/2 -	14/2—16/2 -	12/2—14/2 -
<u>19/2—21/2</u> -	<u>18/2—20/2</u> -	<u>17/2—19/2</u> 16 <sup>1</sup>	<u>15/2—17/2</u> 8
22/2—24/2 -	21/2—23/2 1	20/2—22/2 5	18/2—20/2 8
25/2—27/2 -	24/2—26/2 -	23/2—25/2 3	21/2—23/2 1
28/2— 2/3 -	27/2— 1/3 2	26/2—28/2 1	24/2—26/2 -
3/3— 5/3 -	2/3— 4/3 -	29/2— 2/3 4	27/2— 1/3 2
6/3— 8/3 -	5/3— 7/3 -	3/3— 5/3 -	2/3— 4/3 -

<sup>1</sup> Politimesteren nevner uttrykkelig i notetilførelse på skjemaet skinn- og hestemarkedet.

*Skien.*

1918:	1919:	1920:	1921:
16/2—18/2	-	15/2—17/2	3
19/2—21/2	-	18/2—20/2	2
22/2—24/2	-	21/2—23/2	2
25/2—27/2	1	24/2—26/2	1
<u>28/2</u> — 2/3	4	<u>27/2</u> — 1/3	4
3/3— 5/3	1	2/3— 4/3	-
6/3— 8/3	-	5/3— 7/3	4
9/3—11/3	-	8/3—10/3	1
12/3—14/3	-	11/3—13/3	-
15/3—17/3	-	14/3—16/3	-
		12/3—14/3	2
		11/3—13/3	11

Enkelte steder som Gjøvik og Kongsberg er det først de senere år man kan merke nogen innflydelse av markedet. Dette er også tilfelle med sommermarkedet i Trondhjem og høstmarkedet i Skien.

*Trondhjem.**Skien.*

1920:	1921:	1920:	1921:
16/6—18/6	7	16/6—18/6	17
19/6—21/6	5	19/6—21/6	10
22/6—24/6	13	22/6—24/6	11
25/6—27/6	13	25/6—27/6	18
<u>28/6</u> —30/6	25	<u>28/6</u> —30/6	64
1/7— 3/7	18	1/7— 3/7	29
4/7— 6/7	7	4/7— 6/7	10
7/7— 9/7	9	7/7— 9/7	24
10/7—12/7	11	10/7—12/7	14
13/7—15/7	8	13/7—15/7	14
		11/10—13/10	9
		14/10—16/10	42
		14/10—16/10	9

Det ser ut til å være fornemmelig småbyene som domineres av sin markedsdag på denne måte. I de større byer trer markedet mer i bakgrunnen. I sin uttalelse om særlige forhold i 1920 sier politimesteren i Stavanger at det er de tre markedsdagene som forårsaker mest fyll. Efter forselesopgavene å dømme kan det imidlertid ikke forholde sig så. Det synes i det høieste å være høstmarkedet som gir anledning til nogen større opphopning. Tallene er for øvrig for de to siste år:

*Stavanger.*

Vårmarkedet.	Sommermarkedet.	Høstmarkedet.
<i>1920.</i>		
13/3—15/3 10	12/6—14/6 12	14/10—16/10 20
16/3—18/3 7	15/6—17/6 6	17/10—19/10 12
19/3—21/3 11	18/6—20/6 8	20/10—22/10 6
22/3—24/3 9	21/6—23/6 20	23/10—25/10 18
<u>25/3—27/3</u> 5	<u>24/6—26/6</u> 12	<u>26/10—28/10</u> <sup>1</sup> 31
28/3—30/3 7	27/6—29/6 8	29/10—31/10 6
31/3— 2/4 19	30/6— 2/7 6	1/11— 3/11 7
3/4— 5/4 12	3/7— 5/7 11	4/11— 6/11 8
6/4— 8/4 5	6/7— 8/7 8	7/11— 9/11 15
9 4—11/4 8	9/7—11/7 9	10/11—12/11 4
<i>1921.</i>		
19/3—21/3 10	12/6—14/6 12	13 10—15/10 18
22/3—24/3 18	15/6—17/6 11	16/10—18/10 8
25/3—27/3 10	18/6—20/6 10	19/10—21/10 12
28/3—30/3 7	21/6—23/6 4	22/10—24/10 27
<u>31/3— 2/4</u> 25	<u>24/6—26/6</u> 11	<u>25/10—27/10</u> 34
3/4— 5/4 5	27/6—29/6 15	28/10—30/10 18
6/4— 8/4 4	30/6— 2/7 17	31/10— 2/11 8
9/4—11/4 15	3/7— 5/7 12	3/11— 5/11 10
12/4—14/4 11	6/7— 8/7 15	6/11— 8/11 13
15/4—17/4 8	9/7—11/7 17	9/11—11/11 14

Legger man de 4 år 1918—1921 sammen, får de 10 uker følgende tall for hvert av de tre markeder i byen:

	<i>M.</i>									
Vår . . . . .	44	37	51	36	55	29	42	48	33	28
Sommer . . . . .	35	26	41	44	52	50	41	42	45	35
Høst . . . . .	58	39	23	61	82	29	25	23	41	24

Alle tre markeder gir her høiest tall, og for så vidt kan det kanskje forstås at lengere tids erfaring kan festne et inntrykk i den retning politimesterens uttalelse går.

Vi har foran s. 76\* ff. undersøkt forbudsårenes stilling sett som et hele i forhold til de foregående år. Det står igjen å se på utviklingen fra måned til måned i de siste 2—3 år for om mulig også å komme på spor efter hvor

<sup>1</sup> Herav 20 på 26de.

det bærer hen. I store deler kommer dette til å bli en sammenfatning av hvad der er sagt i de foreløbige kvartals-, halvårs- og årsoversikter i „Meddelelser“.<sup>1</sup>

Fra det øieblikk tallene for drukkenskapsforseelser nådde konjunkturtoppen utover våren 1919 er det ikke svært store forandringer som er gått for sig. Det kan man lese sig til av omstående månedstabeller og forsåvidt byene angår av det vedføiede diagram, hvorav man f. eks. kan se at vi våren 1922 står omtrent noiaktig hvor vi stod våren 1919, eller en smule bedre når vi vil ta hensyn til forandringene i befolkningen.

Der har imidlertid vært stadige, skarpt markerte svingninger op og ned.

Imidlertid viser et nærmere studium at svingningene følger en bestemt lov. Det er årstidens virkninger som setter sig preg i dem. Disse sesongsvingninger har derfor tilbøyelighet til å opheve hverandre, så at man ved slutningen av hvert år står omtrent der hvor man begynte. Dette fremgår ganske klart av diagrammet for byene forsåvidt angår de tre år 1919, 1920 og 1921.

Da det er den bevegelse tallene måtte ha uansett årstiden som interesserer, må sesongbevegelsen helst elimineres. Dette er det umulig å få gjort med full nøiaktighet. Man mangler nemlig månedstall for tilstrekkelig mange år. De to år før krigen man har oppgave for tilhører en sterkt oppgangsperiode. Krigsårene medførte først forskjellige varierende innskrenkninger i alkoholhandelen, og siden kom forbudet.

Som det først er påvist i oversikten for 1920 („Meddelelser“ 1921 s. 69—71) stiger tallene fra nyttår utover til et høidepunkt som pleier å falle i løpet av mars—april, alt etter den tendens tallene måtte ha uavhengig av årstiden, ligger så adskillig lavere i juni—juli, stiger igjen utover høsten og har da et nytt høidepunkt august—oktober, for så å falle igjen. Julemåneden står for resten i en særstilling; det er vanskelig å si hvor den normalt befinner sig.

Når spørsmålet er om hvordan året står i forhold til de nærmest foregående, kan sesongbevegelsen med tilstrekkelig nøiaktighet settes ut av betrakting bare ved å sammenligne de tilsvarende måneder. Vanskligere er det når der spørres om bevegelsen innenfor det enkelte år. Man kan jo ikke uten videre gå ut fra at den normale sesongbevegelse er så enkel at vår maksimum akkurat ligger på nivå med høstmaksimum og sommerminimum akkurat på linje med vinterminimum.

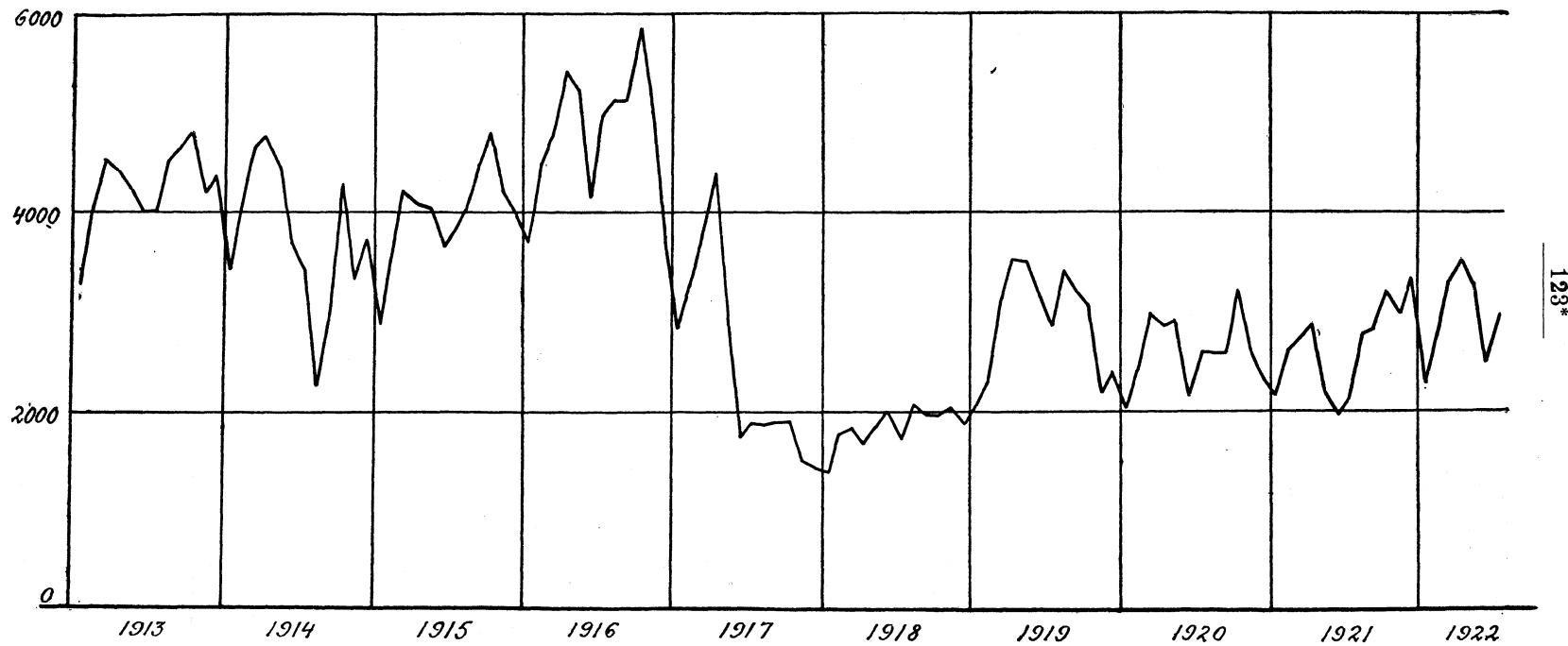
Man kan, som det blev gjort i nevnte oversikt for 1920, stille sammen

<sup>1</sup> For årene 1920—1922 se Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå, 1920 (nr. 5) s. 92 (januar—april 1920), (nr. 6) s. 106 (1ste halvår 1920), 1921 (nr. 2) s. 17 (3dje kvartal 1920), (nr. 4) s. 69 (1920), (nr. 5) s. 115 (1ste kvartal 1921), (nr. 8) s. 210 (1ste halvår 1921), (nr. 11) s. 317 (3dje kvartal 1921), Statistiske Meddelelser, 1922 (nr. 2) s. 79 (1921), (nr. 4) s. 277 (1ste kvartal 1922), (nr. 7) s. 460 (1ste halvår 1922).

IV.

Drukkenhedsforseelser månedsvis.

Byens



T.B. 22

123\*

de tre vårmånedene, som pleier å ha høiest tall, mars—mai, med de tre tilsvarende høstmånedene, august—oktober, og dermed søke å få en oversikt.

*Høstmaksimum (summen av august, september og oktober) i pct. av vårmaksimum (summen av mars, april og mai).*

	1911.	1913.	1915.	1916.	1918.	1919.	1920.	1921. Gj.snitt.
Byer . . . . .	117	105	108	105	113	96	97	113 107
Bygder . . . . .	102	108	93	93	92	132	103	95 102

Her er utelatt de to år 1914 og 1917, som blev særlig unormale på grunn av de meget sterkere innskrenkninger i alkoholhandelen som hersket om høsten enn om våren (procentallene var i 1914 70, resp. 43, 1917 51, resp. 49). Gjennemsnittene 107 og 102 skulde tyde på at høstmaksimum tenderer mot å ligge litt høiere. Men da de fleste av disse år står i den økonomiske oppgangs tegn, vil det være likeså sannsynlig at de to maksima i virkeligheten står ganske like.<sup>1</sup>

For Kristiania har man i politikammerets årsberetninger oppgave over arrestasjonene fordelt månedsvise for årene 1898—1901. Beregner man våro og høstmaksimum på samme måte som ovenfor, får man en procent for høstmaksimum på 78 for 1898, 97 for 1899, 99 for 1900 og 119 for 1901. De tre siste år gir i gjennemsnitt 104. For samtlige forseelser blir procenten i 1919 87, 1920 95 og 1921 118, i gjennemsnitt for 1920 og 1921 96. Det synes å være vanskelig å forutsette at høstmaksimum skulde ligge høiere enn vårmaksimum.

Å bestemme beliggenheten av de to lavpunkter, sommer og vinter, er vanskeligere. Tallene samler sig ikke så bestemt om et nivå da. For vinteren vilde kanskje månedene desember og januar ha gitt et nivå hvis ikke julen kom imellem. Februar ligger på den annen side alltid adskillig høiere enn januar. Også om sommeren er bevegelsen nokså „tilspisset“.

Det er derfor likeså praktisk med én gang å bestemme de enkelte måneders stilling til hverandre. Man kan regne ut hvor meget tallet for den enkelte måned utgjør i procent av gjennemsnittet for alle årets måneder. Dette kan jo bare gjøres for avsluttede år. Det lærer oss ikke noget om forholdet mellom det ene år og det følgende. Man vet derfor heller ikke, hvis man finner et uregelmessig forhold mellom de enkelte måneder, hvorhenne på året det abnorme ligger, om det f. eks. er en usedvanlig, men kortvarig nedgangsperiode i begynnelsen av året eller en begynnende usedvanlig stigning mot slutten av året.

Det kan derfor være nyttig også å beregne hvor høit den enkelte måned ligger i forhold til de umiddelbart forutgående. Det vil her være

<sup>1</sup> Altstå helt bortsett fra den stadig virkende normaltendens; om denne se nærmere s. 129\*.

sikrest å ta gjennemsnitt av f. eks. de tre foregående måneder. Men heller ikke dette vil kunne gi nogen ufeilbarlig karakteristikk. En normal stigning kan være beklagelig hvis tallene allerede før er høie, en unormalt sterkt stigning mindre beklagelig hvis tallene på forhånd er usedvanlig lave. Imidlertid kan man jo sikre sig en pålitelig dom om forholdet hvis man tar med i sammenligningen tidligere års tilsvarende måneder og f. eks. nærmest forutgående sesongmaksimum.

De år som kan sies å vise utpreget tilnærmede til den foran beskrevne sesongbevegelse er for byenes vedkommende årene 1911, 1913, 1919—1921. For bygdene med de små tall er det vanskeligere å finne typiske år. 1911, 1920 og 1921 viser imidlertid avgjort samme preg som de nevnte år for byene. Det vil derfor formodentlig føre til et brukbart resultat hvis man beregner månedens procentforhold til månedsgjennemsnittet for de to år 1911 og 1913 og de tre år 1919—21 for byene, og for de to år 1920—21 for bygdene. De normerer man får vil selvsagt være langt sikrere for byene enn for bygdene.

*Drukkskapsførseelser i den enkelte måned i pct. av vedkommende års månedsgjennemsnitt.*

	Byene.		Bygdene.	
	Gj.snitt 1911+1913.	Gj.snitt 1919—1921.	Gj.snitt 1911, 1913, 1919, 1920—1921. 1920, 1921.	Gj.snitt
Januar . . . . .	76	76	76	87
Februar . . . . .	92	90	91	94
Mars . . . . .	104	107	106	116
April . . . . .	103	113	108	104
Mai . . . . .	98	106	102	101
Juni . . . . .	94	90	92	90
Juli . . . . .	88	93	90	96
August . . . . .	103	108	106	97
September . . . . .	114	106	110	105
Oktober . . . . .	118	116	117	115
November . . . . .	101	96	98	93
Desember . . . . .	110	100	105	102

Hvad byene angår synes det særlig som om høstmaksimum kommer til å ligge noget høit i forhold til vårmaksimum ved denne beregning. Da er de to bølger bedre i balanse hvad bygdene angår.

*Drukkenkapsforselser i byene i den enkelte måned, i pct. av gjennemsnitt  
av de tre foregående måneder.*

	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
1911. . . . .	-	-	-	116	98	96	81	110	138	124	91	103
1913. . . . .	-	-	-	113	99	90	95	111	110	110	90	96
1914. . . . .	77	103	117	117	98	81	79	64	89	147	104	107
1915. . . . .	75	106	115	116	102	89	98	105	117	117	95	88
1916. . . . .	86	114	118	125	107	80	101	108	108	115	93	71
1917. . . . .	58	84	114	135	77	47	62	87	102	101	84	85
1918. . . . .	86	117	115	99	107	112	92	113	104	102	101	94
1919. . . . .	106	116	150	141	118	93	84	108	103	97	68	86
1920. . . . .	78	109	126	118	108	75	98	101	106	124	93	83
1921. . . . .	80	111	117	114	80	76	91	132	123	125	102	111
1922. . . . .	71	97	119	127	102	74	-	-	-	-	-	-
Norm. minimum	75	103	115	113	98	74	81	101	103	110	90	83
Norm. maksimum	80	114	119	118	108	93	98	111	117	125	102	103
Antall måneder innenfor nor- malspatiet . .	5	5	6	6	8	8	7	6	6	6	7	7
Antall måneder utenfor normal- spatiet . . . .	4	4	3	5	3	3	3	4	4	4	3	3

Det normale minimum og maksimum er valgt således at der alltid kommer til å ligge et flertall av år imellem dem, dog minst 5 pct.s normalspatium. Et par måneder kunde fått mindre normalspatium, men man har gjort det så vidt for ikke å skille år som ligger nær sammen.

Allerede 1911 har et par usedvanlige måneder, begge unormalt høie. Det er sporene av den begynnende høikonjunktur. I 1913 er bevegelsen blitt mere jevn. I 1914 må jo august og september fremheve sig ved usedvanlig lave tall. I 1915 er bevegelsen ganske normal. 1916 er etter tilbøelig til å gå i toppen, den gode konjunktur har etter fritt spill. I desember kommer juleforbudet og dermed en unormal måned. 1917 fikk et kraftig tilløp i april, men i mai kom forbudet og dermed en usedvanlig „slapp“ tendens så å si hele året. 1918 har et par tilløp, et tidligårs og et frem på sommeren, men den store opgang kommer som bekjent først med våren 1919. Høsten samme år er etter svært slapp og bringer det vesentlige av nedgangen fra toppen våren 1919. Mai 1921 har også usedvanlig sterk nedgang. Derefter kommer med august 1921 høststigningen 1921, som blev drøftet i oversikten for 3dje kvartal 1921 i „Meddelelser“ nr. 11 for samme år. Januar og februar 1922, de samme to måneder som gjorde sig bemerket ved særlig lavt antall smuglings-

saker (se s. 37\*), er igjen godt nede, men mars—april veier op med en unormalt sterk opgang. Oktober 1920, da bokkølet slapp i handelen, skulde man ventet høiere. Forholdet er omtrent som i 1921. Da var der riktig nok en usedvanlig stigning, men allerede august—september bragte da tallet så høit op at der skulde meget til for at også oktober 1921 skulde kunne prestere nogen usedvanlig stigning. Naturligvis kan normalspatiet være for vidt; kan hende ligger det i virkeligheten for oktober måned mellem f. eks. 110 og 120. Med de nuværende erfaringer er det umulig å fastslå dette med full visshet. For sikkerhets skyld bør man altså ikke bare sammenligne med normalspatiet, men med samtlige år.

For bygdene vil det være ganske umulig å bestemme noget normalspatium for den enkelte måneds bevegelsesforhold. For de siste år var tallene som følger:

*Drukkenskapsforseelser i bygdene i den enkelte måned i pct. av gjennemsnittet av de tre foregående.*

	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
1920. . . .	86	113	140	97	105	89	102	99	102	125	83	78
1921. . . .	96	105	134	112	90	80	93	104	120	105	94	117
1922. . . .	86	88	116	102	109	118	-	-	-	-	-	-

Både i 1920 og 1921 synes der å være sterk stigning om våren. Høsten 1921 fremhever sig her som i byene. Som i byene står desember 1921 ganske anderledes høit enn desember 1920. Som følge derav kommer mars etterpå denne gang ikke så høit op, men til gjengjeld viser mai og særlig juni et kraftig fremstøt. Månedene januar—februar står muligens også her forholdsvis lavt.

Metoden lærer os bare de hurtige og sterke forandringer å kjenne. Men tallene kan jo også ha langsomme bevegelser, som næsten umerkelig, men sikkert bringer dem inn i et annet nivå. Det er klart at resultatet til slutt blir et ganske annet når man har en hel rekke måneder som allesammen ligger op mot overgrensen av normalspatiet, enn når man har en rekke som alle ligger nær undergrensen. Man må derfor velge sig visse „milepeler“ hvor man kan stanse og se om man er kommet ut av nivået. Best i så henseende er vår- og høstmaksimum. Gjelder det ikke mer enn nogen få år, behøver man ikke å ta hensyn til forskyvningene i befolkningen, ialfall ikke hvor man står overfor markerte forandringer på minst 5—10 pct.

*Drukknapsforselser (med og uten arrestasjon) månedsvis:*I b y e n e<sup>1</sup>:

	1911.	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.
Januar . . . .	2 363	3 189	3 392	2 812	3 673	2 822	1 430	2 057	2 005	2 177	2 283
Februar . . . .	2 739	4 008	4 079	3 461	4 486	3 232	1 757	2 292	2 418	2 631	2 800
Mars . . . . .	3 126	4 482	4 613	4 200	4 753	3 723	1 803	3 106	2 888	2 777	3 353
April . . . . .	3 180	4 387	4 713	4 044	5 380	4 405	1 648	3 508	2 877	2 873	3 580
Mai . . . . .	2 946	4 231	4 365	3 991	5 225	2 929	1 860	3 503	2 945	2 206	3 299
Juni . . . . .	2 973	3 936	3 693	3 635	4 112	1 718	1 975	3 148	2 177	1 998	2 531
Juli . . . . .	2 451	3 974	3 380	3 799	4 978	1 864	1 676	2 842	2 609	2 144	3 063
August . . . . .	3 076	4 490	2 436	4 002	5 145	1 880	2 083	3 409	2 607	2 795	—
September . . .	3 830	4 565	2 847	4 449	5 118	1 860	1 982	3 222	2 605	2 850	—
Oktober . . . .	3 875	4 758	4 237	4 762	5 853	1 891	1 951	3 050	3 227	3 241	—
November . . .	3 276	4 160	3 308	4 165	4 977	1 574	2 016	2 204	2 608	3 007	—
Desember . . .	3 762	4 316	3 701	3 916	3 760	1 515	1 855	2 429	2 338	3 378	—
1ste kvartal . .	8 228	11 679	12 084	10 473	12 912	9 777	4 990	7 455	7 311	7 585	8 436
2net — . . .	9 099	12 554	12 771	11 670	14 717	9 052	5 483	10 159	7 999	7 077	9 410
3dje — . . .	9 357	13 029	8 663	12 250	15 241	5 604	5 741	9 473	7 821	7 789	—
4de — . . .	10 913	13 234	11 246	12 843	14 590	4 980	5 822	7 683	8 173	9 626	—

I b y g d e n e<sup>1</sup>:

	1911. <sup>2</sup>	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1922.
Januar . . . .	193	289	353	305	314	210	78	77	224	260	260
Februar . . . .	322	349	435	267	416	191	82	75	263	256	257
Mars . . . . .	318	390	521	356	412	227	81	176	313	331	332
April . . . . .	374	358	516	422	449	222	66	174	259	317	329
Mai . . . . .	264	520	485	539	471	173	76	314	292	270	363
Juni . . . . .	329	498	369	487	283	108	72	227	255	246	429
Juli . . . . .	283	471	344	469	448	114	78	249	275	259	360
August . . . . .	279	416	208	401	398	126	89	265	271	269	—
September . . .	356	501	162	446	391	101	48	298	273	309	—
Oktober . . . .	341	449	288	373	443	78	69	311	342	294	—
November . . . .	265	448	332	345	393	72	64	290	245	273	—
Desember . . . .	408	497	355	411	403	74	75	184	223	341	—
1ste kvartal . .	833	1 028	1 309	928	1 142	628	241	328	800	847	849
2net — . . . .	967	1 371	1 370	1 448	1 203	503	214	715	806	833	1 121
3dje — . . . .	918	1 388	714	1 316	1 237	341	215	812	819	837	—
4de — . . . .	1 014	1 394	975	1 129	1 239	224	208	785	810	908	—

<sup>1</sup> Tallene for 1911 kan absolutt sett ikke sammenlignes med følgende års; de er nemlig resultatet av en særskilt undersøkelse, hvor det ikke lyktes å få alle tilfelle med (se N. Rygg „Undersøkelser angående drifkfældigheten m. v.“ s. 14\*). Men der er ingen grunn til å tro at de ikke skulle giengi de enkelte måneders innbyrdes stilling riktig. <sup>2</sup> + 13 på uopgitt måned.

Det er allerede sagt at årene 1919—1922 i det hele holder sig på samme nivå. Især kommer dette frem når man sammenligner med tidligere år, som når man ser på diagrammene s. 80\*, 81\* og 123\*. Men der har vært bevegelser også utenfor sesongbølgen gjennem disse år. De nevnte maksima gir:

	Byer.	Bygder.
Vårmaksimum 1919 . . . . .	10 117	<sup>1</sup> (664)
Høstmaksimum - . . . . .	9 681	874
Vårmaksimum 1920 . . . . .	8 710	864
Høstmaksimum - . . . . .	8 439	886
Vårmaksimum 1921 . . . . .	7 856	918
Høstmaksimum - . . . . .	9 098	872
Vårmaksimum 1922 . . . . .	10 232	1 024

I byene har man synkende tendens til sommeren 1921, siden stigende. Denne kontrast forsterkes når man husker at konjunkturbevegelsen krever det omvendte: stigende til 1921, siden fallende. Det billede tallene gir vil bli bekreftet ved undersøkelser som vi kommer til senere.

I bygdene har vi ikke nogen skarpt markert tilsvarende bevegelse; der er svingninger, alt i alt med svakt stigende tendens.

Som før nevnt har tallene også en normalbevegelse fra år til år. Skjønt virkningene ikke kan være store på to-tre år, er det verd å merke at denne etter all sannsynlighet går i stikk motsatt retning i land og by. En gjennegåelse av tallrekken i tabell 13 i N. Ryggs „Undersøkelser“ synes å vise dette. Antall straffelte for drukkenskap m. v. pr. 1000 innbyggere var:

	Bygdene.	Byene.	Kristiania.	Bergen.	Trondhjem.	Øvrige kjøpst.
Toppåret i 70-årene . . .	1.4	80	186	88	49	37
Toppåret i „jobbetiden“ .	3.1	76	113—121	52—63	80	55
Siste i pct. av første . . .	213	95	60—65	69—72	163	149

Det vil være nødvendig å bringe på det rene hvor langt sesongbevegelsen strekker seg, geografisk og innen de forskjellige befolkningslag. Viktigst tør det være så vidt mulig å fastslå om personer bosatt i kommunen og personer bosatt utenfor kommunen følger med på samme måte. Materialet er imidlertid foreløpig lite fyldig da man bare har to års erfaringer.

<sup>1</sup> „Efterkrigsnivået“ ikke nådd.

*Forseelser i alt, blandt innenbys(bygds) og utenbys(bygds)boende hver måned i årene 1920 og 1921.*

Byene utenfor Kristiania.<sup>1</sup>

	1920.			1921.		
	Forseelser i alt.	Herav begått av innenbys- boende.	utenbys- boende.	Forseelser i alt.	Herav begått av innenbys- boende.	utenbys- boende.
Januar . . . . .	1105	566	539	1147	708	439
Februar . . . . .	1348	655	693	1480	916	564
Mars . . . . .	1611	848	763	1508	876	632
April . . . . .	1605	842	763	1658	1028	630
Mai . . . . .	1648	799	849	1367	764	603
Juni . . . . .	1218	628	590	1241	691	550
Juli . . . . .	1436	789	647	1299	766	533
August. . . . .	1404	774	630	1613	848	765
September . . . . .	1449	799	650	1687	836	851
Oktober . . . . .	1931	1116	815	1904	970	934
November . . . . .	1580	925	655	1613	897	716
Desember . . . . .	1345	731	614	1810	1027	783

Bygdene.

	1920.			1921.			1920 + 1921.	
	Forseelser i alt.	Herav begått av inn.bygds- boende.	utenbygds- boende.	Forseelser i alt.	Herav begått av inn.bygds- boende.	utenbygds- boende.	Forseelser begått av inn/bygds- utenbygds- boende. boende.	
Januar . . . . .	224	210	14	260	238	27	448	41
Februar . . . . .	263	203	60	256	227	29	430	89
Mars . . . . .	313	249	64	331	285	46	534	110
April . . . . .	260	219	41	317	259	58	478	99
Mai . . . . .	291	236	55	270	217	53	453	108
Juni . . . . .	255	191	64	246	200	46	391	110
Juli . . . . .	275	203	72	259	192	67	395	139
August . . . . .	271	204	67	269	205	64	409	131
September	273	225	48	309	246	63	471	111
Oktober. . . . .	342	248	94	294	226	68	474	162
November	245	201	44	273	239	34	440	78
Desember . . . . .	223	174	49	341	288	53	462	102

I byene ser det ut til at begge disse lag følger med i svingningene. Både innenbys- og utenbysfolk kommer sterkere frem vår og høst, trer tilbake sommer og vinter. Det ses også at begge kretser har vært med i „juleturingen“ 1921, om enn utenbysboende ikke så sterkt som innenbysboende.

<sup>1</sup> For Kristiania har man ingen oppgave.

I bygdene synes det derimot å være de innenbygdsboende som bærer sesongbølgene. Er det tillatt å slutte fra de små tall, må de utenbygdsboende ha et maksimum nettop midtsommers. Dette er jo i og for sig ikke noget rart. Det vil muligens gi et vink om hvorfor forseelsene blir så få i byene om sommeren.<sup>1</sup> At oktober ligger så høit vil også være lett å forstå, det er jo flyttesjauens måned. Julemåned var her som i byene svak i 1920, sterkere i 1921. Også her er begge kretser med, men som det ser ut til, utenbygds forholdsvise sterkest; for så vidt er forholdet et lignende i 1920.

Sesongbevegelsen synes ikke å være syndelig meget påvirket av geografiske forhold. For å fremstille dette kan man ikke godt holde sig til de almindelige inndelinger. Der er byer<sup>2</sup> som med hensyn på drukkenskapsforselene danner naturlige helheter. Disse bør stilles sammen. Således de sydligste byer i Vestfold. Følgende inndeling vil forhåpentlig tilfredsstille denne fordring:

*Drukkenksapsforselser i byene i hver måned i årene 1920 og 1921  
og summen for begge år månedsvise.*

	Januar.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
<i>Kristiania.</i>												
1920. .	900	1070	1277	1272	1297	959	1173	1203	1156	1296	1028	993
1921. .	1030	1151	1269	1215	839	757	845	1182	1163	1337	1394	1568
Sum	1930	2221	2546	2487	2136	1716	2018	2385	2319	2633	2422	2561

*Byene i Østfold og Akershus.*

1920. .	96	133	166	166	178	162	152	134	144	196	154	177
1921. .	103	129	176	191	164	145	131	176	149	231	177	223
Sum	199	262	342	357	342	307	283	310	293	427	331	400

*Byene i Hedmark og Opland.*

1920. .	32	34	42	52	41	40	58	49	60	94	48	48
1921. .	35	30	50	43	51	48	43	67	74	148	57	44
Sum	67	64	92	95	92	88	101	116	134	242	105	92

<sup>1</sup> I samme retning bærer det at lørdager og søndager i sommermånedene har en lavere pct. av ukens forseelsestall enn året i sin helhet.

	1920.			1921.		
	Hele året.	Ukene 20/5—28/8.	Ukene 20/5—31/7.	Hele året.	Ukene 29/5—27/8.	Ukene 29/5—30/7.
	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.	Pct.
Søndag . . . . .	9.2	7.5	7.2	10.6	7.7	7.0
Mandag . . . . .	14.9	15.1	15.9	12.9	14.4	14.3
Tirsdag . . . . .	13.8	14.9	14.7	12.9	13.2	13.3
Onsdag . . . . .	12.2	12.9	12.7	11.5	12.0	13.1
Torsdag . . . . .	11.2	12.9	13.0	11.8	12.6	13.8
Fredag . . . . .	14.8	15.7	15.7	15.6	16.3	16.3
Lørdag . . . . .	23.9	21.0	20.8	24.7	23.8	22.2

Tils. . . . . 100.0 1.00.0 100.0 100.0 100.0 100.0 100.0

<sup>2</sup> For de forskjellige bygder blir tallene så små at det er umulig å fastslå noget (se s. 150\*—151\*).

(Forts.)	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
<i>Drammen.</i>												
1920. .	99	125	123	101	123	139	111	183	138	186	155	115
1921. .	67	96	105	125	103	79	80	140	122	176	184	125
Sum	166	221	228	226	226	218	191	323	260	362	289	240
<i>Tønsberg, Sandefjord og Larvik.</i>												
1920. .	39	38	53	43	59	47	66	66	91	73	67	49
1921. .	47	47	63	69	73	78	99	140	170	140	84	96
Sum	86	85	116	112	132	125	165	206	261	213	151	145
<i>Andre byer i Buskerud og Vestfold.</i>												
1920. .	28	62	44	69	56	55	52	37	47	50	47	34
1921. .	32	46	54	77	73	61	49	74	104	118	56	62
Sum	60	108	98	146	129	116	101	111	151	168	103	96
<i>Byene i Telemark.</i>												
1920. .	66	82	102	86	102	76	144	119	155	203	199	135
1921. .	82	100	141	118	120	77	99	149	139	174	139	127
Sum	148	182	243	204	222	153	243	268	294	377	338	262
<i>Byene i Aust- og Vest-Agder.</i>												
1920. .	51	62	77	79	85	62	91	98	90	81	90	96
1921. .	42	74	97	78	74	46	51	86	89	69	70	102
Sum	93	136	174	157	159	108	142	184	179	150	160	198
<i>Stavanger.</i>												
1920. .	79	112	115	150	115	112	124	156	100	196	127	113
1921. .	108	141	114	116	94	82	121	97	135	171	137	162
Sum	187	253	229	266	209	194	245	253	235	367	264	275
<i>Bergen.</i>												
1920. .	323	384	483	460	441	232	307	227	280	375	337	241
1921. .	254	411	289	398	247	244	270	341	327	315	349	343
Sum	577	795	772	858	688	476	577	568	607	690	686	584
<i>Øvrige Vestlandsbyer (i Rogaland, Sogn og Fjordane, Møre).</i>												
1920. .	130	146	160	122	144	99	145	98	122	164	108	110
1921. .	103	155	127	172	119	68	105	107	112	100	137	160
Sum	233	301	287	294	263	167	250	205	234	264	245	270
<i>Trondhjem.</i>												
1920. .	113	108	162	189	196	127	105	125	123	221	161	146
1921. .	187	194	198	155	133	196	178	182	160	197	197	275
Sum	300	302	360	344	329	323	283	307	283	418	358	421

*Byer i Nord-Trøndelag, Nordland, Troms og Finnmark.*

1920. .	49	62	84	88	108	67	81	112	99	92	87	81
1921. .	87	57	94	116	116	117	73	54	106	65	76	91
Sum	136	119	178	204	224	184	154	166	205	157	163	172

De eneste steder hvor man muligens skulde kunne tale om en egenartet sesongbevegelse er i Oplands- og Telemarksdistrikturene, hvor der riktig nok er de vanlige to svingninger, men hvor høstbølgen synes å være så meget kraftigere enn vårbølgen. I Telemarksbyene var den særlig sterk i 1920.

Først med sesongbevegelsen in mente kan man riktig bedømme tallenes bevegelse i løpet av et år. For de tre Vestfoldsbyer Tønsberg, Sandefjord og Larvik har man ut fra dette synspunkt måskje rett i å si at den sterke stigning i 1921 er inntrådt allerede i og med mai måned. Sommermånedene juni–juli hadde denne bevegelse sesongen mot sig, men ut på høsten fikk den sesongen med sig.

Som man ser ligger desember 1921 oftest høiere enn november, mens det omvendte like så ofte var tilfelle i 1920.

En nærmere undersøkelse av hvordan det forholder sig med sesongbevegelsen innenfor byer av forskjellig størrelse vilde føre for vidt. Så meget vet vi jo allerede at vi finner den i begge ytterpunkter av folketetthets-skalaen, i de største byer så vel som på landsbygden.

Det er ikke alle steder man finner sesongsvingninger som i Norge. I Storbritannia og Irland er således sommermånedene de verste.<sup>1</sup> Dette skulde man jo på forhånd ha ventet også hos oss.

I Sverige har man vært opmerksom på visse kortvarige periodiske foreteelser som står i forbindelse med motboksystemet.<sup>2</sup> Men det er sannsynlig at drukkenskapen har en lignende sesongbevegelse der som her. Ialfall kan man finne noget tilsvarende i tallene for Stockholm for de mere normale år før krigen.

*Fylleriforseelser i Stockholm månedlig.<sup>3</sup>*

Januar.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.	
1902—1911												
årlig gj.sn.	873	949	1129	1266	1262	1135	1170	1238	1431	1515	1188	1151
1912 . . .	837	1027	1330	1404	1662	1344	1188	1618	1709	1634	1454	1592
1913 . . .	1108	1116	1327	1699	1522	1304	1333	1689	1906	1946	1437	1309

Kristiania politikammer har i sin flere ganger nevnte skrivelse til byrået særlig fremhevet den betydning de store høitider har for drukkenskapen: „Eksempelvis (ɔ: som eksempel på forstyrrende forhold) kan nevnes

<sup>1</sup> Se „Undersökningar angående alkoholens sociala skadeverkningar“ s. 26\*. <sup>2</sup> Se f. eks. det i note 1 nevnte verk s. 56\*. <sup>3</sup> Tallene hentet fra Aktiebolaget Stockholmsystemets Förvaltningsberättelse for 1921 (tab. XV s. 59).

at drukkenskapsforseelsenes antall erfaringmessig har tilbøielighet til å stige umiddelbart før og etter de store høitider — særlig påske og pinse — på grunn av stort innrykk av anleggsarbeidere og andre tilreisende som tilbringer høitidsferien i byen og herunder „fester“ mest mulig.“ Man kunde komme på den tanke at ialfall den ene av de to store sesongbølger, vårbølgen, simpelt hen bare skyldtes de nevnte høitider.

Også et annet forhold kan tenkes å virke til at hele sesongbevegelsen nærmest blir et blott og bart skinn, og det er politiets ferier om sommeren. Politikammeret nevner ikke dette, men derimot „vakanser og sykdomsfall innen det patruljerende politis rekker samt innleggelse av større eller mindre styrker på stasjonene som forsterkede piketer under streiker eller uroligheter“.

Virkningene av ferier og lignende kan beregnes ved hjelp av oppgaver fra Kristiania politikammer over politistyrken for årene 1919—1921.<sup>1</sup> Efter disse får man :

	1919.		1920.		1921.	
	Ant. effektive dagsverk.	Ant. for- seelser pr. 30 eff. dagsverk.	Ant. effektive dagsverk.	Ant. for- seelser pr. 30 eff. dagsverk.	Ant. effektive dagsverk.	Ant. for- seelser pr. 30 eff. dagsverk.
Januar . . . . .	13 674	2.4	13 315	2.0	14 906	2.1
Februar . . . . .	12 464	2.9	12 116	2.6	14 072	2.4
Mars . . . . .	12 885	3.6	13 476	2.8	14 692	2.6
April . . . . .	12 510	4.0	13 364	2.9	15 506	2.3
Mai . . . . .	12 740	4.5	12 872	3.0	13 869	1.8
Juni . . . . .	10 799	4.4	11 865	2.4	12 895	1.8
Juli . . . . .	11 843	3.2	13 095	2.7	13 065	1.9
August . . . . .	11 481	4.1	12 603	2.8	13 403	2.6
September . . . . .	12 368	3.6	13 535	2.6	12 866	2.7
Oktober . . . . .	13 545	3.2	14 900	2.6	15 673	2.6
November . . . . .	12 925	2.5	14 155	2.2	15 308	2.8
Desember . . . . .	12 418	2.6	14 368	2.1	15 441	3.1

Her har man ikke kunnet ta hensyn til streikenes innflydelse. Jernbanestreiken i desember 1920 kan tenkes å ha bragt tallet for denne måned

<sup>1</sup> Den bevilgede styrke var 514 i 1. halvår 1919, siden 569. Vakanser var:

	Jan.	Febr.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	Aug.	Sept.	Okt.	Nov.	Des.
1919 . . . . .	11	12	15	5	9	15	59	61	69	76	81	85
1920 . . . . .	71	70	72	41	40	42	13	15	20	23	28	32
1921 . . . . .	11	13	14	-	5	5	-	-	-	1	-	-

Sykedager var:

1919 . . . . .	661	588	1337	979	495	514	578	701	508	506	495	650
1920 . . . . .	878	1108	937	628	506	518	410	666	607	661	723	668
1921 . . . . .	718	662	571	426	380	318	539	417	493	515	339	491

Efter muntlig meddelelse fra politikammeret skulle det passe å trekke fra 1/6 som feriedager i månedene juni—august, 1/12 i mai og september, dessuten halve styrken for hver sørn- og helligdag.

lavere ned enn ellers. „Storstreiken“ 26 mai til 10 juni 1921 har øiensynlig hatt lave tall til følge, men her spiller sikkert også rusdrikkmangelen med inn. Hovedinntrykket er at sommermånedene står noget høiere etter denne beregning enn likefrem etter urtallene.

I forbigående bemerkes at da den effektive politistyrke stort sett har vært stigende fra 1919 til 1921, kommer forholdet mellom disse år til å forskyves, når man også vil ta hensyn til dette moment. Meget blir det dog ikke; i det store og hele blir der fremdeles den sterke nedgang fra 1919 til 1920, men ingen eller bare en ubetydelig fra 1920 til 1921; de siste måneder i 1921 står forholdsvis høit i forhold til begge foregående år.

Den annen ting som det blev nevnt foran kunde gi den enkelte måned et større antall forseelser enn hvad der virkelig måtte sies å stå i forhold til den stedfunne drukkenskap, eller kanskje rettere den for måneden karakteristiske drukkenskap, var høitidene.

Nu har vi allerede s. 116\*—117\* vist at høitidene kommer til å rumme dager med flere og dager med færre forseelser enn det for dem naturlige. Men man kan innvende at høitidsbegrepet der er tatt for snevert. Man må regne med flere hverdager forut for og etter selve helligdagene. Det er tvilsomt om dette vil forandre saken. Kristiania politikammer har lagt stor vekt på påsken. I 1920 kom 1. påskedag på 4 april, skjærtorsdag altså på 1 april, i 1921 var datoene henholdsvis 27 mars og 24 mars. Efter tab. 8 har de nærmest omkringliggende uker følgende antall forseelser (samtlige byer):

1920.	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	L.
14—20 mars . . . .	42	96	55	68	56	97	146
21—27 — . . . .	49	102	62	57	68	88	153
28 mars—3 april. .	42	85	97	123	68	46	149
4—10 april . . . .	24	17	122	115	79	111	121
11—17 — . . . .	43	84	64	115	71	100	147
18—24 — . . . .	48	108	79	63	74	100	155
<i>1921.</i>							
6—12 mars . . . .	49	47	59	58	56	96	155
13—19 — . . . .	59	92	107	72	80	100	143
20—26 — . . . .	47	87	92	126	71	48	131
27 mars— 2 april .	47	30	91	79	92	97	113
3 — — 9 — .	33	94	85	68	87	107	150
10 — — 16 — .	40	86	63	69	92	128	145

I 1920, de høie lønningers tid, synes høitiden virkelig å ha tøjet sig en smule utover til begge sider. Man kan dog ikke godt si at det foruten onsdag før skjærtorsdag er mer enn to dager som får dette „feriepreg“, nemlig tirsdag før denne onsdag og 3dje påskedag. I 1921 er der neppe noget å merke utenfor onsdag før skjærtorsdag.

Vi begår derfor ingen stor feil når vi nøier oss med de omplaseringer av dagene som er foretatt foran s. 117\*. Det gjelder da å regne ut det virkelig karakteristiske tall for hver ukedag i hver måned, når dagene med abnormt høie eller lave tall henføres til sin systematiske plass.<sup>1</sup> Faller f. eks. bededag i oktober og denne måned samme år har 5 søndager, regner man altså med 6 systematiske søndager og regner gjennemsnittet for disse 6 dager som det karakteristiske for oktobersøndagen. Det næste skritt vil så være ved hjelp av disse gjennemsnitt å bygge opp en standardmåned på f. eks. 4 uker (standardmåneden = 4 ganger det beregnede uketall). Beregningene er foretatt for de tre år som ligger innen konjunkturtoppnivået 1919—1921. For å lette regningen har man tatt natten mellom lørdag og søndag nærmest det faktiske månedsskifte som grense mellom månedene, som det for øvrig ses av datumangivelsene ved månedsnavnet.

*Drukkenskapsforseelser i byene i hver måned 1919—1921 fordelt på de systematiske ukedager<sup>2</sup>. (Drukkenskapsforseelser uten arrestasjon i Kristiania er ikke med i disse tall.)*

1919.

	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	L.	I alt.
Januar ( 1/1 — 1/2 ) . .	<sup>3</sup> 124	236	208	213	272	332	554	1 939
Febr. ( 2/2 — 1/3 ) . .	168	321	262	244	259	302	502	2 058
Mars ( 2/3 — 29/3 ) . .	237	358	305	324	319	360	590	2 493
April ( 30/3 — 3/5 ) . .	<sup>4</sup> 320	450	596	390	355	313	<sup>5</sup> 1 342	3 766
Mai ( 4/5 — 31/5 ) . .	<sup>6</sup> 230	422	334	327	241	427	693	2 674
Juni ( 1/6 — 28/6 ) . .	<sup>7</sup> 263	158	281	345	321	430	<sup>8</sup> 899	2 697
Juli ( 29/6 — 2/8 ) . .	233	371	473	396	364	459	633	2 929
August ( 3/8 — 30/8 ) . .	202	355	361	355	320	450	691	2 734
Septbr. ( 31/8 — 27/9 ) . .	277	395	378	316	296	392	709	2 763
Oktbr. ( 28/9 — 1/11 ) . .	<sup>9</sup> 321	380	438	420	334	416	775	3 084
Novbr. ( 2/11 — 29/11 ) . .	181	233	246	193	218	300	468	1 839
Desbr. ( 30/11 — 31/12 ) . .	<sup>10</sup> 269	261	265	289	178	273	<sup>11</sup> 696	2 231
Tilsammen	2 825	3 940	4 147	3 812	3 477	4 454	8 552	31 207
Antall dager	60	48	50	51	49	48	59	365

<sup>1</sup> Å eliminere høitidenes innflydelse kan også ha sin betydning ved sammenligning mellom forskjellige år, idet der jo er høitider som faller snart på en måned, snart på en annen. <sup>2</sup> Se s. 116\*. <sup>3</sup> Inkl. nyttårsdag (onsdag). <sup>4</sup> Inkl. langfredag og 2. påskedag. <sup>5</sup> Inkl. onsdag før skjærtorsdag, 1 og 2 mai (torsdag resp. fredag). <sup>6</sup> Inkl. Kristi himmelfartsdag. <sup>7</sup> Inkl. 2. pinsedag. <sup>8</sup> Inkl. St. Hansaften (23de) og St. Hansdag (24de) (mandag og tirsdag). <sup>9</sup> Inkl. bededag. <sup>10</sup> Inkl. 1. og 2. juledag (torsdag og fredag). <sup>11</sup> Inkl. 2. og 1. dag før julaten (mandag resp. tirsdag).

## 1920.

	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	L.	I alt.
Januar ( 1/1 — 31/1 ) . .	<sup>1</sup> 185	233	215	243	165	321	451	1 813
Febr. ( 1/2 — 28/2 ) . .	180	323	267	291	251	324	491	2 127
Mars (29/2 — 3/4) . .	<sup>2</sup> 252	488	357	253	307	356	<sup>3</sup> 864	2 877
April ( 4/4 — 1/5 ) . .	<sup>4</sup> 174	296	346	359	284	433	590	2 482
Mai ( 2/5 — 29/5 ) . .	<sup>5</sup> 251	206	242	285	190	362	<sup>6</sup> 835	2 371
Juni (30/5 — 3/7) . .	161	353	350	184	220	355	<sup>7</sup> 672	2 295
Juli ( 4/7 — 31/7 ) . .	151	335	286	276	262	324	400	2 034
August ( 1/8 — 28/8 ) . .	170	290	326	279	272	334	456	2 127
Septbr. (29/8 — 2/10) . .	233	424	336	338	299	407	661	2 698
Oktbr. ( 3/10—30/10) . .	250	375	366	290	353	484	575	2 693
Novbr. (31/10—27/11) . .	<sup>8</sup> 240	380	310	270	236	256	569	2 261
Desbr. (28/11—31/12) . .	<sup>9</sup> 272	331	338	187	196	375	<sup>10</sup> 605	2 304
Tilsammen	2 519	4 034	3 739	3 255	3 035	4 331	7 169	28 082
Antall dager	59	49	51	49	49	51	58	366

## 1921.

	S.	M.	Ti.	O.	To.	F.	L.	I alt.
Januar ( 1/1 — 29/1 ) . .	<sup>11</sup> 157	260	249	228	207	273	448	1 822
Febr. (30/1 — 26/2) . .	215	363	288	287	324	362	546	2 385
Mars (27/2 — 2/4) . .	<sup>12</sup> 334	311	431	270	353	372	<sup>3</sup> 786	2 857
April ( 3/4 — 30/4 ) . .	181	346	303	269	293	403	578	2 373
Mai ( 1/5 — 28/5 ) . .	<sup>5</sup> 218	130	170	157	145	298	<sup>13</sup> 836	1 954
Juni (29/5 — 2/7) . .	150	286	268	272	235	257	<sup>14</sup> 650	2 118
Juli ( 3/7 — 30/7 ) . .	122	269	249	238	222	262	400	1 762
August (31/7 — 27/8 ) . .	204	331	297	227	243	373	607	2 282
Septbr. (28/8 — 1/10) . .	291	430	327	373	413	476	772	3 082
Oktbr. ( 2/10—29/10) . .	301	283	332	294	305	456	713	2 684
Novbr. (30/10—26/11) . .	<sup>8</sup> 318	308	298	260	317	336	662	2 499
Desbr. (27/11—31/12) . .	<sup>15</sup> 423	364	453	452	335	421	<sup>16</sup> 988	3 436
Tilsammen	2 914	3 681	3 665	3 327	3 392	4 289	7 986	29 254
Antall dager	58	48	51	50	49	48	61	365

Herefter kan der beregnes gjennemsnitt for den systematiske ukedag. Disse gjennemsnitt er ca. 10 pct. for lave fordi drukkenskapsforseelser uten arrestasjon i Kristiania ikke er med.

<sup>1</sup> Inkl. nyttårsdag (torsdag). <sup>2</sup> Inkl. langfredag. <sup>3</sup> Inkl. onsdag før skjærtorsdag. <sup>4</sup> Inkl. 2. påskedag. <sup>5</sup> Inkl. Kristi himmelfartsdag og 2. pinsedag. <sup>6</sup> Inkl. 17. og 18. mai (mandag resp. tirsdag). <sup>7</sup> Inkl. St. Hansdagene (23—24 juni) (onsdag og torsdag). <sup>8</sup> Inkl. bededag. <sup>9</sup> Inkl. 1. juledag (lørdag). <sup>10</sup> Inkl. 2. og 1. dag før julafoten (onsdag og torsdag). <sup>11</sup> Inkl. nyttårsdag (lørdag). <sup>12</sup> Inkl. langfredag og 2. påskedag. <sup>13</sup> Inkl. 1. og 2. mai (søndag resp. mandag), 17. og 18. mai (tirsdag resp. onsdag). <sup>14</sup> Inkl. St. Hansdagene (23—24 juni) (torsdag resp. fredag). <sup>15</sup> Inkl. 2. juledag (mandag). <sup>16</sup> Inkl. 2. og 1. dag før julafoten (torsdag resp. fredag).

*Gjennomsnittlig antall drukkenskapsforseelser i byene pr. systematisk ukedag<sup>1</sup> månedsvis i årene 1919–1921.*  
 (Drukkenskapsforseelser uten arrestasjon i Kristiania er ikke med i tallene.)

	Søndager.			Mandager.			Tirsdager.			Onsdager.			Torsdager.			Fredager.			Lørdager.			Gjennomsnitt av dagene.		
	1919   1920.   1921			1919.   1920   1921.			1919.   1920   1921.			1919.   1920.   1921.			1919   1920.   1921.			1919.   1920   1921.			1919   1920   1921.			1919   1920   1921.		
Januar . . . .	25	37	31	59	58	65	52	54	62	53	61	57	54	41	52	66	64	68	111	90	112	60	58	64
Februar . . . .	42	45	53	80	81	91	66	67	72	61	73	72	65	63	81	76	81	91	126	123	137	74	76	85
Mars . . . . .	59	42	48	90	98	78	76	71	86	81	63	68	80	61	71	90	89	93	148	144	131	89	81	82
April . . . . .	46	35	45	113	99	87	119	87	76	98	90	67	89	71	73	104	108	101	164	148	145	105	91	85
Mai . . . . .	46	42	44	106	103	65	84	81	57	82	71	52	80	63	48	107	91	75	173	139	105	97	84	64
Juni . . . . .	53	32	30	79	71	57	94	70	54	86	46	54	80	55	59	108	71	64	150	96	93	93	63	59
Juli . . . . .	47	38	31	74	84	67	95	72	62	79	69	60	73	66	56	92	81	66	127	100	100	84	73	63
August . . . . .	51	43	51	89	73	83	90	82	74	89	70	57	80	68	61	113	84	93	173	114	152	98	76	82
September . . .	69	47	58	99	85	86	95	67	65	79	68	75	74	60	83	98	81	95	177	132	154	99	77	88
Oktober. . . . .	54	63	75	76	94	71	88	92	83	84	73	74	67	88	76	104	121	114	155	144	178	90	96	96
November . . . .	45	48	64	58	95	77	62	78	75	48	68	65	55	59	79	75	85	112	117	142	166	66	82	91
Desember . . . .	38	45	71	65	66	91	66	68	91	56	47	90	58	49	84	91	75	105	116	121	141	70	67	96
Året . . . . .	47	43	50	82	82	77	83	73	72	71	66	67	71	62	69	93	85	89	145	124	131	85	76	79

<sup>1</sup> Se side 116\*.

198\*

Forholdet mellom månedene etter disse beregnede gjennemsnittsdager er noget, men ikke meget forskjellig fra forholdet mellom de likefremme månedstall. Side 129\* er angitt hvor mange forseelser der faller på de tre vårmaksima (ø: månedene mars—mai) og de tre høstmaksima (august—oktober) i årene 1919—1921. Forholdet mellom dem innbyrdes kan beregnes ved å sette vårmaksimum 1919 = 1000. Tar man nu de tilsvarende 6 gjennomsnittssummer ut av foranstående tabell og beregner forholdet mellom dem på samme måte, får man (byene):

	Vår. 1919.	Høst. 1919.	Vår. 1920.	Høst. 1920.	Vår. 1921.	Høst. 1921.
Urtall . . . . .	1000	957	861	834	777	899
Beregnet dagsgjennomsnitt .	1000	986	880	856	794	914

Efter begge beregningsmåter finner man nedgang fra vår 1919 til vår 1921 (fra høst 1919 til høst 1920), oppgang fra vår 1921 til høst 1921 (fra høst 1920 til høst 1921). Men man bør merke sig at forholdet mellom høst 1920 og vår 1921 forrykkes adskillig ved at høstmaksimum 1920 inneholder „bokk-ølmåned“ oktober og vårmaksimum 1921 streikemånedens mai. Man kan si at bokkølet jo ikke forsvant etter oktober, men faktum synes å være at denne måned fikk en særstilling gjennem det. Det ses ved sammenligning med tilsvarende måned i de to andre år i tabellen foran. Det stemmer også med en før citert uttalelse av Kristiania politikammer. At mai 1921 er kommet uforholdsmessig lavt ned fremgår også klart nok av tabellen.

Både av den siste tabell og av foregående fremgår det hvorledes stigningen fra 1920 til 1921 for en stor del faller på søndagene.<sup>1</sup> Som det blev funnet s. 115\*—116\* har søndagene siden 1918 fått en relativt stadig stigende andel av drukkenskapsforseelsene. Absolutt sett er søndagen den eneste dag som har høyere tall i 1921 enn i 1919 (se tab. s. 115\*). Dette henger vel nærmest sammen med at den ulovlige rusdrikkhandel i motsetning til den lovlige har letest for å trives på søndager og andre fridager. Karakteristisk er det også at mandag og tirsdag likefrem har lavere tall i 1921 enn i 1920. Det ser næsten ut som om lysten til å „tøie“ søndagene er avtatt på samme måte som vi fant tilfellet var med påskeferiene.

Til beregning av den noiaktige sesongbevegelse står nu bare igjen å multiplisere månedens teoretiske dagsgjennomsnitt med dagantallet. Hvor det alene er det innbyrdes forhold mellom månedene det kommer an på er det jo ikke nødvendig å operere med nogen standardmåned (30-dags måned f. eks.).

<sup>1</sup> Da dagsstatistikken ikke føres særskilt for innen- og utenbys(bygds)boende, er det ikke mulig å undersøke om og i hvilken grad dette henger sammen med den s. 148\* jfr. s. 144\* nevnte tilstrømning av utenbysboende til smuglerbyene m. v.

*Drukkenskapsforseelser i byene (undtatt forseelser uten arrestasjon i Kristiania) etter ukedagene. Gjennemsnitt pr. systematisk dag<sup>1</sup> for årene 1919–1921.*

	Sønd.	Mand.	Tirsd.	Onsd.	Torsd.	Fred.	Lør.
Januar . . . . .	81	61	56	57	49	66	104
Februar . . . . .	47	84	68	69	70	83	129
Mars . . . . .	50	89	78	71	71	91	141
April . . . . .	42	100	94	85	78	104	152
Mai . . . . .	44	91	74	68	64	91	139
Juni . . . . .	38	69	73	62	65	81	113
Juli . . . . .	39	75	76	69	65	80	109
August . . . . .	48	82	82	72	70	97	146
September . . . . .	58	90	76	74	72	91	154
Oktober . . . . .	64	80	88	77	77	113	159
November . . . . .	52	77	72	60	64	91	142
Desember . . . . .	51	74	75	64	64	90	126
Året . . . . .	47	80	76	68	67	89	133

I denne tabell kan man aylese en sesongbevegelse særskilt for hver ukedag. Den synes å være forholdsvis sterkest for helgedagene<sup>2</sup> og dagene omkring.

Herefter får man:

	Antall forseelser i månedene etter det beregnede dags- gjennemsnitt 1919–1921.	Med 10.9 pct. tillegg for for- seelser uten arrestasjon i Kristiania.	Det faktiske månedsgjennem- snitt 1919–1921.
Januar . . . . .	1 878	2 084	2 080
Februar . . . . .	<sup>3</sup> 2 240	2 486	2 447
Mars . . . . .	2 617	2 905	2 924
April . . . . .	2 807	3 116	3 086
Mai . . . . .	2 529	2 807	2 885
Juni . . . . .	2 147	2 382	2 441
Juli . . . . .	2 272	2 521	2 532
August . . . . .	2 644	2 933	2 937
September . . . . .	2 636	2 926	2 892
Oktober . . . . .	2 914	3 233	3 172
November . . . . .	2 391	2 652	2 606
Desember . . . . .	2 409	2 672	2 715
Tilsammen . . . . .	29 484	32 717	32 717

<sup>1</sup> Se side 116\*.

<sup>2</sup> Jfr. note 1 s. 131\*.

<sup>3</sup> Efter  $\frac{2 \times 28 + 29}{3}$  dag. Med 28 dager får man 2 220, med 29 2 279 forseelser i måneden.

Som det ses øver de „abnorme“ dager, høitids- og festdagene, bare en forsvinnende liten innflydelse på sesongbevegelsen. For den saks skyld kan man altså godt regne med de faktiske tall.

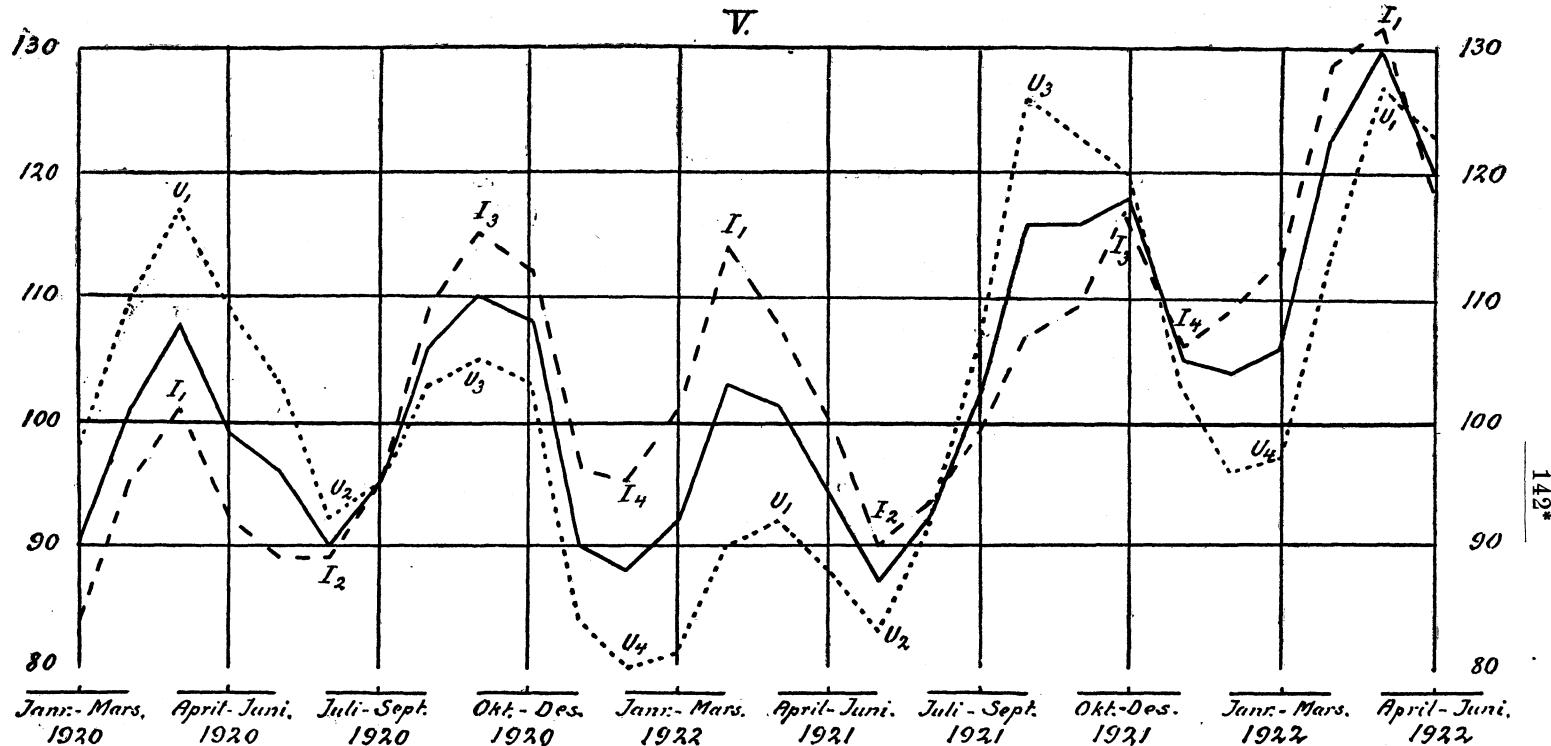
I det foregående har der allerede vært anledning til å karakterisere bevegelsen fra våren 1919 til våren 1922 derhen at der først er en nedgående tendens til utover i 1921 og derefter en opgående, altså en gjennemgående bevegelse stikk motsatt konjunkturene.

En bestemmelse av bevegelsesretningen ved hjelp av spredte punkter vil jo i sig selv ikke være helt ut nøiaktig. Er punktene riktig valgt, kan man imidlertid komme det virkelige forhold temmelig nær.

Da våre erfaringer om den normale beliggenhet av vårmaksimum i forhold til høstmaksimum ennu er knappe (se s. 122\*), vil det være sikrest å få de nevnte resultater bekreftet ad annen vei, såfremt det lar sig gjøre.

Et middel til dette har vi i den Charlierske formel, som vi allerede før har stiftet bekjentskap med (se side 17\*). Vi kan stille op tallene for de løpende kvartaler: 1920 januar—mars, februar—april, mars—mai, april—juni o. s. v., 1921 januar—mars o. s. v. Allerede deri ligger der en utjevning av tilfeldigheter. Så velger vi oss beregningsperioder så lange som mulig, som kan gi oss opplysning om retningsforandringen. De nedgående perioder faller, efter hvad vi mener å ha funnet, innenfor tidsrummet mars—mai 1919 til mai—juli 1921. Men det vilde være galt å velge disse kvartaler som endepunkter for en beregningsperiode; det første er jo et maksimalkvartal, det annet nærmere et minimalkvartal. Endepunktene for en Charliersk beregningsperiode må være mest mulig ensbeliggende med hensyn til korttids-periodene. For å få et kvartal som står nogenlunde like med kvartalet mai—juli 1921 med hensyn til sesongperioden ligger det da nær å velge kvartalet januar—mars 1920. For de 10 år 1911, 1913—16, 1918—22 har kvartalet januar—mars i byene en sum forseelser = 91 153, kvartalet mai—juli 95 630. Det siste kvartal ligger altså ca. 5 procent høiere. Det er også å merke at det ligger høiere i alle år undtagen i 1914 og 1921. For å sikre resultatet kan man jo dessuten ta en periode med absolutt likeverdige endepunkter, nemlig januar—mars 1920 til januar—mars 1921, men den blir jo kortere (13 tall) og for så vidt usikrere som grunnlag. Overfor resultatene av disse to beregninger kan man så stille beregningsresultatet for perioden januar—mars 1920 til januar—mars 1922. Vi utfører beregningene både for byer og bygder, og dessuten særskilt for personer bosatt innenfor og personer bosatt utenfor kommunen. Det resultat som kommer frem ved beregningen er, som det vil forstås, den konstante opgang eller nedgang i antall forseelser fra kvartal til kvartal<sup>1</sup> (eller fra den ene utjevnede måned til den neste). Denne

<sup>1</sup> Løpende, altså ikke vanlig kalenderkvartal.



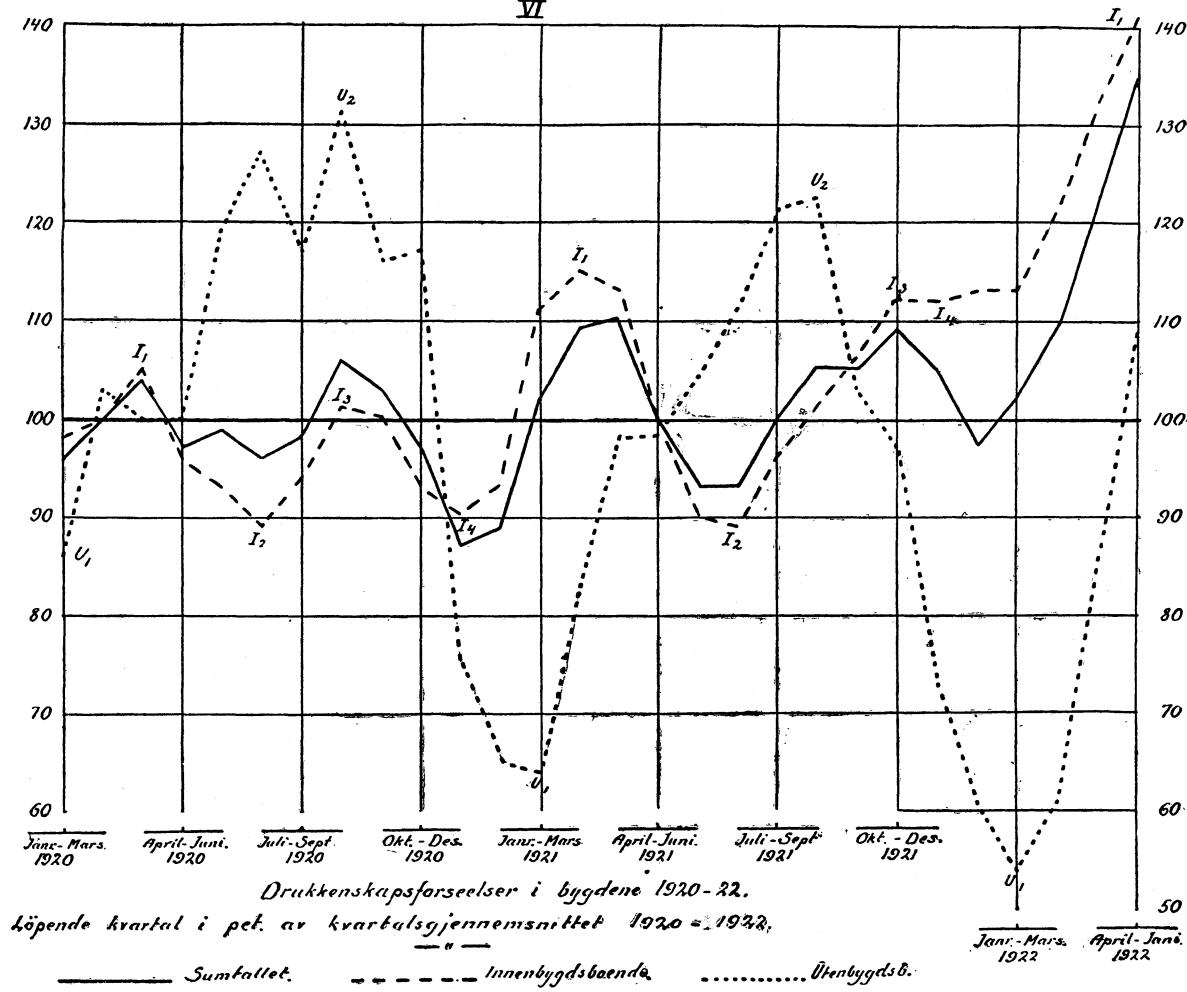
Drukkenhedsforseelser i byene 1920-22.  
Løpende kvartal i pct. av kvartalgjennomsnittet 1920-22.

Sumtallet.

Innenbysboende.

Utenbysboende.

VII



konstante forandring i månedstallet kan man så sette i forhold til det gjennemsnittlige antall forseelser i det løpende kvartal i beregningsperioden.

*Den månedlige opgang (+) eller nedgang (-) i antall forseelser beregnet etter Charliers formel i nedennavnte perioder.*

Byene:	Januar—mars 1920 til januar—mars 1921.		Januar—mars 1920 til mai—juli 1921.		Januar—mars 1920 til januar—mars 1922.	
	Antall for- seelser.	Pct. av gjennemsn.	Antall for- seelser.	Pct. av gjennemsn.	Antall for- seelser.	Pct. av gjennemsn.
Samtlige . . . . .	÷ 13.8	÷ 0.31	÷ 14.1	÷ 0.32	+ 19.7	+ 0.43
Innenbygsboende . .	+ 29.6	+ 1.22	+ 18.9	+ 0.77	+ 17.9	+ 0.71
Utenbygsboende . .	÷ 43.4	÷ 2.18	÷ 33.0	÷ 1.70	+ 1.8	+ 0.09
Bygdene:						
Samtlige . . . . .	÷ 3.15	÷ 0.89	+ 0.60	+ 0.07	+ 2.0	+ 0.24
Innenbygdsboende . +	0.15	+ 0.02	+ 2.55	+ 0.38	+ 3.8	+ 0.56
Utenbygdsboende . .	÷ 3.30	÷ 2.03	÷ 1.95	÷ 1.22	÷ 1.8	÷ 1.15

Den totale frontforandring som er inntrådt utover høsten 1921 trer her frem i skarpt lys. For byenes vedkommende er nedgangen snarest sterkere når man regner med sommeren 1921, men her må sikkertlig meget skrives på regning av „storstreiken“. Merkeligere er det at forholdet er så vidt forskjellig for innenbys- og utenbysboende. For innenbysboende behøves ingen frontforandring, de er i stigning hele tiden, men denne stigning blir snarest mindre og mindre. Det er de sterke svingninger i utenbysdrankernes tall som setter preg på tallene. Det er de som har bragt forseelsene ned i 1920, men uttynningen i deres rekker er hørt op i annen halvdel av 1921.

Av fremtredende interesse er det å se hvorledes høststigningen i 1921 overveiende beror på den sterke tilstrømning av utenbysboende. Som det senere skal vises går forholdet tydelig igjen for de enkelte byer som bidrog mest til denne stigning (smuglerbyene om Kristianiafjorden m. v.). Ingenting viser vel tydeligere hvor sterkt denne bevegelse i drukkenskapstallet henger sammen med den utvikling smuglingen har fått i det siste, og hvordan forholdene etterhvert tilpasser sig.

Hvad bygdene angår er forandringene meget mindre også relativt sett. Vendepunktet i bevegelsen synes her å være kommet noget før, muligens allerede ved årsskiftet 1920—1921. Også her er der hele tiden stigning for personer bosatt innenfor kommunen, men den har her vært i stadig tiltagende. De utenbygdsboende er hele tiden blitt færre, men nedgangen skjer i avtagende tempo. Bevegelsene kan også avleses på de to diagrammer V og VI. De gir inntrykk av at vendepunktet for bygdene ligger omkring årsskif tet, mens byene først kommer med etter „storstreiken“. Til gjengjeld er „bruddet med fortiden“ så meget krassere i byene. Også forholdet mellom folk bosatt i og folk bosatt utenfor kommunen trer klart frem i overensstemmelse med resultatene av beregningen.

Av de to perioder i bevegelsen 1919—1922 er den første til ut i 1921 avgjort gunstig for forbudet. Der er synkende tall mens arbeidslønningene ennå stod på toppen. Den siste er derimot avgjort ugunstig for forbudet. Der er stigende tall til tross for stor arbeidsløshet og begynnende nedgang i lønningene.<sup>1</sup>

Der ligger da adskillig vekt på å få denne siste bevegelse i tallene belyst så allsidig som mulig. Bidrag til forståelsen av fenomenet er allerede gitt i smuglingskapitlet, hvor det fremgikk at høsten 1921 og våren 1922 både kvantitativt og kvalitativt skilte seg sterkt ut fra foregående. Nu har vi også funnet at opgangen for en betraktelig del beror på tilstrømning av personer bosatt utenfor kommunen, særlig i byene.

Som et siste skritt gjelder det om mulig å lokalisere bevegelsen. Dette blev allerede gjort i oversikten for 1921 i „Statistiske Meddelelser“ for 1922, nr. 2, s. 82 ff. En utførligere oversikt finnes i vedføiede tabell. Her skal stillingen blyses for de byer som var tatt med i nevnte oversikt. Man velger de samme kvartaler, vår = mars + april + mai, sommer = juni + juli + august, høst =  $\frac{1}{2}$  september + oktober + november +  $\frac{1}{2}$  desember. Dernæst tar man med tallene for 1. halvår 1921 og 1. halvår 1922.

#### *Drukkenskapsførseelser i de større byer.*

Høst 1920.	Vår 1920.	Sommer 1921.	Høst 1921.	1. halvår 1921.	1. halvår 1922.
------------	-----------	-----------------	------------	--------------------	--------------------

#### I. Kystbyer om Kristianiafjorden :

Fredrikshald . . . . .	93	131	34	64	176	210
Sarpsborg . . . . .	96	131	104	92	206	309
Fredrikstad . . . . .	243	201	200	342	393	788
Moss . . . . .	72	61	102	91	122	81
Kristiania . . . . .	3 399	3 323	2 784	4 097	6 261	7 616
Drammen . . . . .	468	333	299	434	575	660
Holmestrand . . . . .	32	36	19	38	56	71
Horten . . . . .	29	39	50	96	74	198
Tønsberg . . . . .	70	115	126	139	192	227
Sandefjord . . . . .	76	46	85	116	100	177
Larvik . . . . .	65	44	106	150	85	148

<sup>1</sup> Allerede i de tidligere citerte uttalelsene fra politiet om forholdene i 1920 finner man ytringer som går i denne retning, alle fra et sørlandsfylke, hvor man ikke skulde vente at omslaget gjorde sig gjeldende så tidlig og så sterkt. (Det kan delvis også være en feittagelse som ligger til grunn for ytringene, det at der ikke er tatt hensyn til den almindelige økonomiske opgang i de brede lag som fortsatte like til 1920.)

Politimesteren i Vest-Agder: „Der synes å være inntrådt en tendens til mere drukkenskap, som har sin årsak i den større øvelse i å skaffe sig drikkevarer ad skjulte eller mindre legitime veier.“ Lensmannen i Farsund: „Efterhvert som forbudet er blitt eldre synes dets effektivitet å bli mindre og mindre.“ Lensmannen i Lista: „Den første tid etter forbudet merket man mer edrueighet, men i den senere tid har det heller tiltatt med mere full. Forbudet har virket mindre gunstig.“

(Forts.)	Høst 1920.	Vår 1920.	Sommer 1921.	Høst 1921.	1. halvår 1921.	1. halvår 1922.
<b>II. Innlandsbyene</b>						
østenfjells:						
Kongsvinger . . . . .	34	42	25	45	61	30
Hamar . . . . .	106	51	89	127	97	160
Lillehammer . . . . .	12	7	21	52	21	84
Gjøvik . . . . .	45	44	23	42	78	53
Hønefoss . . . . .	30	29	20	23	53	39
Kongsberg . . . . .	45	99	94	100	158	214
Notodden . . . . .	61	47	29	76	83	165
<b>III. Sørlandsbyene:</b>						
Kragerø . . . . .	25	38	18	31	49	55
Brevik . . . . .	62	39	47	54	84	84
Porsgrunn . . . . .	55	31	28	51	57	102
Skien . . . . .	341	212	187	218	346	297
Arendal . . . . .	62	63	31	54	90	132
Kristiansand . . . . .	148	129	98	125	224	271
<b>IV. Vestlandsbyene:</b>						
Stavanger . . . . .	430	324	300	457	655	851
Haugesund . . . . .	118	163	107	110	298	303
Bergen . . . . .	973	934	855	999	1 843	1 872
Ålesund . . . . .	184	144	69	125	238	317
Kristiansund . . . . .	97	76	60	99	138	214
<b>V. Byene nordenfjells.</b>						
Trondhjem . . . . .	517	486	556	612	1 063	1 152
Bodø . . . . .	22	15	12	13	34	22
Narvik . . . . .	52	94	46	60	147	229
Harstad . . . . .	27	39	41	24	73	60
Tromsø . . . . .	88	104	86	49	182	109
Hammerfest . . . . .	13	19	8	8	23	26
Vadsø . . . . .	23	10	15	16	31	17
Vardø . . . . .	4	15	15	14	28	50

Til denne sammenligning er der naturligvis den innvending å gjøre at utgangspunktet, høsten 1920, jo ikke behøver å være like representativt for fortiden i alle byer. Maksimumet inneholder f. eks. bokkølmånedens oktober. Det er imidlertid ikke mange steder man merker så stor stigning i denne måned at den skulde ganske forrykke tallene. Byer som har vesentlig høiere tall i denne måned enn i de måneder som danner vårmaksimum er: Hamar, som har 50, mens ingen måned om våren når høiere

enn 27<sup>1</sup>, Skien 150 mot 54<sup>1</sup>, Stavanger 196 mot 150, Ålesund<sup>2</sup> 64 mot 44, Trondhjem 221 mot 196.

I gruppe I er der for det første endel byer som viser stadig opgang gjennem 1921, det er Horten, Tønsberg, Sandefjord og Larvik. I Horten var imidlertid tallene kommet svært langt ned høsten 1920, høstmaksimum hadde bare 29 forseelser mot 79 i vårmaksimum.<sup>3</sup> Våren 1921 ligger ikke meget høiere i forhold. De tre byer har hatt en jevnt sterk opgang fremover. Tilsammen hadde de i 1. halvår 1920 279 forseelser eller 1.8 pct. av alle i byene, 1. halvår 1921 377 eller 2.6 pct., 1. halvår 1922 552 eller 3.1 pct. Av de andre byer hadde særlig Fredrikstad nokså „spente“ tall i 1921 med forholdsvis høi sommer. Fredrikshald, Sarpsborg og Holmestrand hadde høie tall våren 1921 i forhold til våren 1920 (resp. 61, 87 og 18). Høststigningen 1921 var særlig skarp i Fredrikshald, Fredrikstad, Kristiania, Drammen, Holmestrand, Horten og Larvik. Sammenlignes 1. halvår 1922 med 1. halvår 1921, så er det Horten og Fredrikstad som har gått forholdsvis sterkest op. En eneste by, nemlig Moss, har skilt lag, idet den viser lavere tall i 1. halvår 1922. Den kulminerte merkelig nok sommeren 1921.<sup>4</sup>

Av innlandsbyene er det Lillehammer og Hamar<sup>5</sup> som går sterkest frem gjennem 1921. Høststigningen er merkbar overalt, kanskje med undtagelse av Hønefoss, som etterat vinsalget kom bort har holdt et lavt nivå, samt Kongsberg, hvor antagelig Noretrafikken allerede tidlig bragte tallene høit op. Ser man på 1. halvår 1922 i forhold til 1. halvår 1921, så er opgangen ganske usedvanlig stor for så vidt angår Lillehammer. Også Hamar og fremfor alt Notodden kan måle sig med de verste byer av gruppe I. Derefter kommer Kongsberg. Kongsvinger, Gjøvik og Hønefoss går derimot den motsatte vei, tallene blir lavere. Kongsvinger har imidlertid allerede et usedvanlig stort antall forseelser i forhold til folketallet (s. 109\*); en minskning i reisetrafikken vil ha lett for å virke på tallene. Det er også eiendommelig for byen at nettop de innenbysboende er sterkt med i høststigningen 1921, som det ses av tabell 10. Om Hønefoss og Gjøvik gjelder det at der begge steder er foretatt innskrenkninger i den lovlige alkoholomsetning (se s. 8\*-9\*). Det samme er jo også tilfelle med Fredrikstad og Kristiansand, men forholdene for øvrig er jo ikke like.

Av byene i gruppe III var det bare Brevik som var i uavbrutt stigning i 1921, men den stod jo heller ikke særlig høit våren 1921 (våren 1920 49). Til gjengjeld kommer høststigningen ikke så skarpt frem her som i de

<sup>1</sup> Men byen har som påpekt s. 133\* muligens normalt høi høst. <sup>2</sup> Den tilhører jo ikke ølsalg-byene, men øl kan jo også forskrives. <sup>3</sup> For de andre tre er forholdet:

	Vår 1920.	Høst 1920.
Tønsberg . . . . .	66	70
Sandefjord . . . . .	31	76
Larvik . . . . .	58	65

<sup>4</sup> Byen fikk i 1921 småsalg av vin, men har beholdt det i 1922. <sup>5</sup> Om sesongbevegelsen i Hamar se s. 133\*.

andre byene. Ingen av byene kom høsten 1921 vesentlig op over høsten 1920, således som Tønsberg, Sandefjord, Larvik, Lillehammer og Kongsberg. Særlig Porsgrund, Arendal og Kristiansand har imidlertid adskillig høiere tall i 1. halvår 1922 enn i 1. halvår 1921. Dette kan tyde på at den opgående bevegelse sprer sig til flere av kystbyene.

For vestlandsbyene er totalbilledet for 1921 roligere. Der er nok adskillig stigning om høsten, men de når ikke noget videre ut over foregående høst. I 1. halvår 1922 ser det ut som om også Stavanger, Ålesund og Kristiansund er kommet med i den opgående bevegelse.

Nordenfjells har Trondhjem vært det svake punkt. 1. halvår 1922 står dog ikke så svært meget ugunstigere enn 1. halvår 1921, ikke så gunstig som Bergen, men adskillig gunstigere enn Kristiania. Nordpå var tendensen i 1921 nærmest synkende. Selv ikke smuglerbyen Narvik nådde høsten 1921 særlig langt ut over høsten 1920 (Vardø har små tall). At også Narvik er kommet med i kystbybevegelsen viser imidlertid tallene for 2. halvår 1922. Også Vardø har sterkt stigning fra 1. halvår 1921 til 1. halvår 1922.

Som før sagt deltar de utenbysboende forholdsvis sterkt i høststigningen 1921. I tabell 10 finner man materiale til å danne sig en oversikt over forholdet for de enkelte byer. Tabellen gir opplysning om hvor mange pct. høstkvarтаlet (august—oktober) og senkvartalet (oktober—desember) utgjør av kvartalsgjennemsnittet for årene 1920 og 1921.

De byer som har særlig høie tall for utenbysboende høsten 1921 er følgende: (I = forseelser begått av innenbysboende, U = forseelser begått av utenbysboende.)<sup>1</sup>

		1920.	1921.
		Høst.	Sent.
Byene utenfor Kristiania tils.	{I U	109 103	112 103
Moss . . . . .	{I U	118 97	106 108
Hamar. . . . .	{I U	132 188	76 178
Lillehammer . . . . .	{[I U	50 56	83 50
Kongsberg . . . . .	{I U	171 51	82 40
Horten. . . . .	{I U	52 73	45 87
Tønsberg . . . . .	{I U	85 82	63 73
Sandefjord. . . . .	{I U	77 141	114 96
Larvik . . . . .	{I U	106 114	81 100
Kragerø . . . . .	{I U	136 25	129 100
Notodden . . . . .	{I U	95 150	140 17
			107 126
			117 120
			130 161
			112 137
			156 188
			132 202
			183 350
			83] 219
			147 212
			104 167
			176 313
			207 150
			127 200
			159 155
			141 230
			176 250
			131 207
			103 100
			50 175
			313] 153
			119 200

<sup>1</sup> Hvor der er satt klammer til betyr det at forseelsetallet er mindre enn 10 gjennemsnittlig i kv.

Bortsett fra Moss er dette altsammen byer som var sterkt med i høststigningen 1921. For Hamar synes bevegelsen, etter hvad der før er funnet, å gå igjen fra år til år. Det samme viser da også tallene for utenbysboende. I Larvik ser man at også de innenbysboende er sterkt med i bevegelsen. Ennu sterkere faller som før nevnt opgangen på de innenbysboende i Kongsvinger, hvor de får procenttallene 325 og 250 (de er for resten bare 4 gjennemsnittlig i kvartalet), mens de utenbysboende bare når op til 138, 142 (1920: 100, 150).

Drukkenskapsforseelsernes bevegelse i bygdene er vanskeligere å bringe på det rene da tallene her er så små for det enkelte distrikt. Det beste inntrykk av forholdene får man kanskje ved å legge sammen tre og tre måneder til løpende kvartaler. Da det er umulig å fastslå tendensen for det enkelte politidistrikt, må man nøie sig med å følge fylkesinndelingen, uansett om den passer for dette tilfelle eller ikke.

*Antall drukkenskapsforseelser i bygdene i hvert løpende kvartal  
i årene 1920—1922.*

Bygdene.	Jan.—mars.	Febr.—april.	Mars—mai.	April—juni.	Mai—juli.	Juni—aug.	Juli—sept.	Aug.—okt.	Sept.—nov.	Okt.—des.	Året.
Østfold . . .	1920 49	57	60	57	44	49	50	65	66	52	208
	1921 72	74	67	58	36	35	40	43	52	68	238
	1922 83	105	109	135							
Akershus . . .	1920 95	114	114	127	128	142	126	127	112	130	478
	1921 113	127	136	115	126	122	137	133	122	132	497
	1922 141	173	196	208							
Hedmark . . .	1920 98	115	124	116	109	93	90	107	109	102	406
	1921 110	132	133	98	70	70	94	125	133	127	429
	1922 101	104	108	111							
Opland . . .	1920 80	63	62	65	83	65	77	71	68	66	288
	1921 113	118	107	85	67	80	83	85	66	53	334
	1922 96	100	98	89							
Buskerud . . .	1920 79	69	66	50	56	51	61	52	62	56	246
	1921 54	63	68	77	71	69	77	79	77	68	276
	1922 79	73	87	79							
Vestfold . . .	1920 5	6	11	13	15	13	12	10	10	9	39
	1921 15	14	14	9	17	19	20	12	6	7	51
	1922 16	19	17	22							
Telemark . . .	1920 140	146	154	148	161	173	195	193	167	165	648
	1921 151	173	190	191	161	141	139	139	143	158	639
	1922 125	133	154	169							

(Forts.)

	Bygdene.	Jan.—mars.	Febr.—april.	Mars—mai.	April—juni.	Mai—juli.	Juni—aug.	Juli—sept.	Aug.—okt.	Sept.—nov.	Okt.—des.	Året.
Aust-Agder	1920	3	2	4	5	5	4	4	8	8	8	20
	1921	13	13	12	13	11	11	12	13	7	11	49
	1922	5	4	7	3							
Vest-Agder.	1920	35	32	21	13	22	29	30	45	41	35	113
	1921	39	45	35	30	28	26	17	25	25	28	114
	1922	37	34	15	26							
Rogaland	1920	22	22	18	19	16	20	19	36	39	32	92
	1921	8	8	8	4	24	37	45	38	29	29	86
	1922	16	20	19	25							
Hordaland	1920	67	71	69	50	45	45	48	58	49	38	203
	1921	34	48	46	45	30	33	35	51	47	46	160
	1922	35	35	47	58							
Sogn og Fjordane.	1920	18	26	25	22	11	13	8	16	17	21	69
	1921	37	28	26	15	9	12	12	13	37	49	113
	1922	30	23	20	15							
Møre	1920	25	28	22	10	16	14	14	3	18	19	68
	1921	11	11	12	19	18	19	16	12	15	12	58
	1922	2	8	16	18							
Sør-Trøndelag	1920	60	60	66	62	51	44	34	52	50	32	188
	1921	43	30	33	36	50	41	48	33	35	23	150
	1922	12	11	18	25							
Nord-Trøndelag	1920	6	3	5	5	12	11	10	7	17	20	41
	1921	11	8	10	9	10	8	6	9	10	14	40
	1922	8	5	19	30							
Nordland	1920	11	15	18	16	18	23	31	26	20	20	78
	1921	16	7	9	12	27	33	40	44	54	63	131
	1922	43	49	58	49							
Troms	1920	3	1	6	5	6	1	1	-	-	-	9
	1921	-	1	3	3	8	7	8	5	5	9	20
	1922	10	8	11	10							
Finnmark	1920	4	6	19	23	23	11	9	10	7	5	41
	1921	7	4	9	14	12	11	8	13	13	11	40
	1922	10	14	25	30							
Bygdene	1920	800	836	864	806	821	801	819	886	860	810	3235
	1921	847	904	918	833	775	774	837	872	876	908	3425
	1922	849	918	1024	1102							

At tallene her blir for små til at der kan sluttet noget for det enkelte kvartal fremgår tydeligst derav at skjønt tallene for bygdene alt i alt tydelig gjenspeiler en sesongbevegelse som ganske faller sammen med byenes, er

det omrent umulig å spore den i tallene for de enkelte fylker, selv ikke hvor forseelsesantallet er størst.

Sikrere tør man naturligvis slutte hvor det viser sig at en hel rekke lignende kvartaler etter hverandre et år skiller sig bestemt ut fra de andre år. For så vidt lar det sig muligens si at der i slutten av 1921 og begynnelsen av 1922 er stigende tendens også i bygdene omkring Kristianiafjorden, særlig i Østfold. (Man sammenligne Østfold, Akershus, Buskerud og Vestfold med Hedmark, Opland og Telemark.) Det samme kan muligens sies om Nordland, likesom bygdene nordenfjells for øvrig synes å komme med ut på våren 1922.

Hvad forholdet mellem 1920 og 1921 angår ses det at 1921 ligger noget høiere tidlig på året. Dette skyldes særlig bygdene østenfjells. Desember ligger også høiere enn i byene. Det er også særlig i bygder som kan sies å være med i høststigningen at dette forhold går igjen. Dog synes bygdene østenfjells i almindelighet å være høit oppe i desember 1921. Telemark, hvor en rent motsatt bevegelse inntraff utover høsten 1921, har derimot litt lavere tall. Av tabell 5 ser man også at forseelsespromillen i Telemark, hvor den på grunn av Rjukan er så meget høiere enn i bygdene for øvrig, går ned fra 1920 til 1921. Kanskje kan dette settes i forbindelse med politiets uttalelser for 1920 om at hjemmehrenningen i disse distrikter var på retur. Der er også endel andre fylker som har litt lavere promille i 1921 enn i 1920, nemlig Rogaland, Hordaland, Møre, Sør-Trøndelag og Finnmark.

Den eiendommelige bevegelse de norske tall for drukkenskapsforseelser har hatt i årene 1919—1922 motsatt konjunkturene får et skarpere lys over sig når man sammenligner med de svenska tall for fylleriförseelser.

#### *Fylleriförseelser kvartalsvis i Sverige.*

	Riket.	Stockholm.	Göteborg.	Øvrige byer.	Bygder.
1919, 1. kvartal . . .	5 986	2 233	1 312	2 163	278
— 2. — . . .	9 615	2 856	2 140	3 795	824
— 3. — . . .	9 753	3 137	1 510	4 215	891
— 4. — . . .	9 837	2 889	1 788	4 373	787
1920, 1. — . . .	11 973	2 919	2 738	5 414	902
— 2. — . . .	12 036	2 768	2 175	6 179	914
— 3. — . . .	11 473	2 241	2 164	6 174	894
— 4. — . . .	10 308	2 192	2 088	5 319	709
1921, 1. — . . .	7 231	1 431	1 473	3 724	603
— 2. — . . .	7 601	1 684	1 367	3 910	640
— 3. — . . .	7 952	1 814	1 388	4 154	596
— 4. — . . .	7 315	1 919	1 334	3 553	509
1922, 1. — . . .	5 455	1 262	1 263	2 627	210
— 2. — . . .	6 880	1 740	1 581	3 318	241

Tallene er hentet fra Statistisk Årsbok for 1922, for 2net kvartal 1922 fra „Sociala Meddelanden“ nr. 9 for 1922. For 1922, 1ste kvartal, „øvrige

byer“ og „bygder“ er benyttet foreløbige tall (tilsammen 93 for lave) da de endelige tall såvidt vites ikke er offentliggjort. For 1922, 2net kvartal er tallene foreløbige over hele linjen og altså nogen procent for lave.

Her har tallene altså fulgt konjunkturene hele tiden, til det siste. Oppgang til 1920, senere nedgang. Billedet vilde bli ennu tydeligere hvis man kunde ta i betraktnsing at tallene i Sverige normalt skulde ha sterkt tendens til stigning, således som vist foran side 100\*, og at konjunktursvingningene i Sverige ikke pleier å være på langt nær så sterke som i Norge.

Det kunde se ut som om nedgangen er stoppet op med 1ste kvartal 1922. Den sterke nedgang i 1ste kvartal ses i „Sociala Meddelanden“ nr. 9 for 1922 side 704 å være karakterisert som blott og bart „tilfeldig“. Der kunde imidlertid spørres om den ikke, ialfall delvis, skulde henge sammen med en sesongbevegelse som i Norge (se side 133\*). Antallet av forseelser i hele riket var nemlig:

	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	Sept.	Oktbr.	Novbr.	Des.
1921. .	2107	2482	2642	2706	2419	2476	2403	2596	2953	2945	2258	2112
1922. .	1617	1540	2298	2282	2368	2230						

I procent av tilsvarende måned 1921 har januar 1922 77, februar 62, mars 87, april 84, mai 98, juni 90. Tar man hensyn til at tallene for 2net kvartal er litt for lave, kan der ikke bli nogen nevneverdig nedgang for dette kvartal. Litt anderledes vilde saken kanskje stille sig om man kunde ta hensyn også til den sterkt opgående normalbevegelse i Sverige, men tillegget fra kvartal til kvartal blir jo ikke videre merkbart. 1ste kvartal 1922 synes derfor virkelig å ligge lavest. Som bemerket i „Statistiske Meddelelser“ nr. 4 for 1922 side 278 er der også i Norge en usedvanlig sterkt nedgang fra desember 1921 til januar 1922, og først fra mars fortsetter etter den sterke stigning. Antallet av smuglingssaker er som før nevnt lavt i januar—februar (jfr. bem. s. 126\*—127\*, sammenlign også bem. i nevnte nr. av „Sociala Meddelanden“ side 707).

Hermed skal der ikke være sagt noget om virkningene av det svenske system i det hele. Herom har man uttalt sig foran (side 100\*). Som nevnt s. 91\* er systemet i store deler av landet, bygdene og adskillige byer, først blitt effektivt fra 1922 av; men det ses at nedgangen fra konjunkturtoppen i 1920 gjør sig gjeldende overalt. Nedgangen er kanskje noget svakere i småbyene og på landsbygden, men så virker jo heller ikke konjunkturene så kraftig der som i de store byer.

Men hvad det norske forbud angår kan dets virkninger på drukkenskapen (rettere: den straffbare) med færrest mulig ord sies å være at der hittil har vist sig en betraktelig nedgang. Men gevinsten er blitt forholdsvis mindre og mindre. Ialfall gjelder dette det siste år man har opgaver for, juli 1921 til juni 1922.

Tabeller.

Tabell 1. Drukkenskaps-

Nr.	Byer.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
1	Fredrikshald . . . . .	8	8	18	12	31	11	15	22	18	37	33	27
2	Sarpsborg . . . . .	12	21	26	21	40	36	25	14	20	36	33	34
3	Fredrikstad . . . . .	71	92	97	116	83	79	90	73	82	91	70	82
4	Moss . . . . .	4	12	25	17	22	29	21	25	20	31	17	28
5	Søn . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
5	Hølen . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-
7	Hvitsten . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Drøbak . . . . .	1	-	-	-	2	7	1	-	4	-	1	6
9	Kristiania . . . . .	900	1 070	1 277	1 272	1 297	959	1 173	1 203	1 156	1 296	1 028	993
10	Hamar . . . . .	19	10	10	27	16	17	33	33	39	50	23	26
11	Kongsvinger . . . . .	2	4	9	7	8	3	8	6	5	13	13	11
12	Lillehammer . . . . .	6	10	3	5	6	5	10	5	4	3	4	6
13	Gjøvik . . . . .	5	10	20	13	11	15	7	5	12	28	8	5
14	Hønefoss . . . . .	2	5	4	6	4	5	8	6	9	9	11	10
15	Drammen . . . . .	99	125	123	101	123	139	111	183	138	186	155	115
16	Holmsbu . . . . .	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Kongsberg . . . . .	7	30	14	23	21	28	31	18	22	18	13	6
18	Svelvik . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	-	2
19	Holmestrand . . . . .	8	15	10	4	4	7	11	5	6	12	13	8
20	Horten . . . . .	9	11	16	36	27	15	2	8	10	10	10	8
21	Åsgårdstrand . . . . .	2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Tønsberg . . . . .	17	24	14	23	29	14	28	25	33	19	25	18
23	Sandefjord . . . . .	8	7	11	5	15	20	26	25	30	27	26	16
24	Larvik . . . . .	14	7	28	15	15	13	12	16	28	27	16	15
25	Kragerø . . . . .	1	4	7	7	8	4	2	4	7	10	7	9
26	Langesund . . . . .	-	1	3	4	13	-	6	1	-	-	3	2
27	Stathelle . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
28	Brevik . . . . .	1	4	25	6	18	13	9	7	22	20	18	25
29	Porsgrund . . . . .	15	9	5	11	3	2	11	13	19	15	23	15
30	Skien . . . . .	40	60	54	40	44	47	89	82	77	150	125	54
31	Notodden . . . . .	9	4	8	18	16	10	27	12	30	8	23	30
32	Risør . . . . .	6	-	1	7	-	6	2	-	8	-	7	-
33	Tvedstrand . . . . .	-	-	-	1	1	-	3	1	1	1	-	-
34	Arendal . . . . .	18	14	17	17	24	13	22	34	15	26	19	18
35	Grimstad . . . . .	5	-	3	-	3	3	3	5	2	4	1	12
36	Lillesand . . . . .	-	-	1	-	1	-	-	1	-	3	6	-

<sup>1</sup> Beregnet efter den tilstedevarende middelfolkemengde.

## forseelser i byene 1920.

Tilsammen.	Derav:						Pr. 1 000 innbyggere <sup>1</sup> :		Nr.	
	arrestasjoner.			andre drukkenskapsforseelser.			samtlige forseelser.	derav arrestasjoner.		
	M.	K.	Tilsammen.	M.	K.	Tilsammen.				
240	206	-	206	34	-	34	21.0	18.3	1	
318	185	-	185	132	1	133	28.5	16.6	2	
1 026	856	2	858	168	-	168	66.3	55.5	3	
251	179	2	181	70	-	70	28.0	20.2	4	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
1	1	-	1	-	-	-	4.7	4.7	6	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
22	16	-	16	6	-	6	11.0	8.0	8	
13 624	9 932	470	10 402	3 047	175	3 222	52.7	40.2	9	
303	248	-	248	55	-	55	46.1	37.8	10	
89	80	-	80	9	-	9	47.1	42.3	11	
67	40	1	41	26	-	26	12.6	7.7	12	
139	54	2	56	83	-	83	38.2	13.4	13	
79	49	1	50	29	-	29	26.3	16.6	14	
1 598	1 398	29	1 427	169	2	171	61.2	54.6	15	
1	-	-	-	1	-	1	2.6	-	16	
231	221	2	223	8	-	8	31.9	30.8	17	
3	3	-	3	-	-	-	2.5	2.5	18	
103	70	1	71	32	-	32	46.9	32.4	19	
162	105	1	106	56	-	56	16.0	10.5	20	
2	2	-	2	-	-	-	6.3	6.3	21	
269	223	-	223	46	-	46	21.8	18.1	22	
216	207	-	207	9	-	9	39.9	38.3	23	
206	164	2	166	38	2	40	18.5	14.9	24	
70	33	1	34	36	-	36	15.8	7.7	25	
33	12	-	12	21	-	21	17.9	6.5	26	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	27	
168	59	4	63	105	-	105	66.3	24.9	28	
141	105	-	105	36	-	36	19.9	14.8	29	
862	676	8	684	175	3	178	52.3	41.5	30	
195	138	1	139	56	-	56	29.9	21.3	31	
37	4	-	4	33	-	33	11.9	1.3	32	
8	6	-	6	2	-	2	6.4	4.8	33	
287	169	6	175	61	1	62	23.2	17.1	34	
41	41	-	41	-	-	-	17.1	17.1	35	
12	4	-	4	8	-	8	10.3	3.4	36	

Tabell 1 (forts.). Drukkenskaps-

Nr.	Byer.	Januar.	Februar.	Mars.	April	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November	Desember.
37	Kristiansand . . . . .	21	43	49	51	53	36	54	55	51	40	51	63
38	Mandal . . . . .	1	4	-	2	1	2	2	1	3	6	5	-
39	Farsund . . . . .	-	-	1	-	1	-	4	-	1	-	-	-
40	Flekkefjord . . . . .	-	1	5	1	1	2	1	1	9	1	1	3
41	Sogndal . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Egersund . . . . .	4	10	18	2	5	1	2	1	-	4	-	1
43	Sandnes . . . . .	5	5	13	2	4	2	6	3	5	5	2	4
44	Stavanger . . . . .	79	112	115	150	115	112	124	156	100	196	127	113
45	Skudeneshavn . . . . .	-	1	1	-	-	-	-	-	-	-	-	1
46	Kopervik . . . . .	4	-	-	-	2	-	4	1	1	7	1	-
47	Haugesund . . . . .	44	43	52	30	50	25	39	38	32	50	38	27
48	Bergen . . . . .	323	384	483	460	441	232	307	227	280	375	337	241
49	Florø . . . . .	1	-	-	4	-	1	-	1	-	-	-	7
50	Ålesund . . . . .	16	39	34	44	44	42	53	36	40	64	31	38
51	Molde . . . . .	4	5	1	3	4	1	2	4	1	4	6	2
52	Kristiansund . . . . .	52	43	41	37	35	27	39	14	43	30	30	30
53	Trondhjem . . . . .	113	108	162	189	196	127	105	125	123	221	161	146
54	Levanger . . . . .	1	8	1	5	1	1	2	3	2	2	0	5
55	Stenkjær . . . . .	3	6	4	6	4	11	8	5	4	5	13	3
56	Namsos . . . . .	-	-	2	1	-	1	3	4	3	1	3	-
57	Mosjøen . . . . .	-	-	1	-	-	-	1	6	4	4	4	-
58	Bodø . . . . .	7	1	3	3	3	-	3	11	9	9	5	6
59	Narvik . . . . .	19	20	20	14	26	4	6	3	23	13	17	20
60	Svolvær . . . . .	1	1	4	1	-	5	6	3	-	-	-	-
61	Harstad . . . . .	1	7	5	14	19	2	13	11	13	9	6	10
62	Tromsø . . . . .	8	13	36	22	42	25	16	46	33	38	18	30
63	Hammerfest . . . . .	6	2	1	7	8	10	5	12	2	5	7	-
64	Vadsø . . . . .	3	4	3	5	1	1	6	3	4	5	14	4
65	Vardø . . . . .	-	-	4	10	4	7	12	5	2	1	-	3
Byer i alt		2 005	2 418	2 888	2 877	2 945	2 177	2 609	2 607	2 605	3 227	2 608	2 338

**forseelser i byene 1920.**

Tilsammen.	Derav:						Pr. 1000 innbyggere:		Nr.	
	arrestasjoner.			andre drukkenskapsforseelser.			samtlige forseelser.	derav arrestasjoner.		
	M.	K.	Tilsammen.	M.	K.	Tilsammen				
567	462	9	471	96	-	96	33.5	27.9	37	
27	9	-	9	18	-	18	8.1	2.7	38	
7	2	-	2	5	-	5	4.9	1.4	39	
26	9	-	9	17	-	17	11.2	3.9	40	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	
48	10	1	11	36	1	37	13.9	3.2	42	
56	21	-	21	35	-	35	20.2	7.6	43	
1 499	1 136	29	1 165	330	4	334	34.3	26.6	44	
3	-	-	3	-	-	3	2.4	-	45	
20	8	-	8	12	-	12	11.6	4.7	46	
468	294	2	296	170	2	172	28.4	18.0	47	
4 090	2 969	159	3 128	950	12	962	44.4	34.0	48	
14	-	-	-	14	-	14	9.2	-	49	
481	170	2	172	307	2	309	28.8	10.3	50	
37	15	-	15	22	-	22	11.6	4.7	51	
421	279	1	280	141	-	141	27.3	18.2	52	
1 776	1 065	10	1 075	700	1	701	31.8	19.3	53	
31	12	-	12	19	-	19	17.0	6.6	54	
72	72	-	72	-	-	-	26.6	26.6	55	
18	11	-	11	7	-	7	6.7	4.1	56	
20	1	-	1	19	-	19	9.8	0.5	57	
60	37	1	38	22	-	22	11.7	7.4	58	
185	76	1	77	107	1	108	28.7	11.9	59	
21	20	-	20	1	-	1	8.2	7.8	60	
110	48	-	48	62	-	62	27.3	11.9	61	
327	174	-	174	153	-	153	31.3	16.7	62	
65	38	-	38	27	-	27	20.5	10.8	63	
53	-	-	-	53	-	53	28.1	-	64	
48	11	-	11	37	-	37	14.3	3.3	65	
31 304	22 435	748	23 183	7 914	207	8 121	39.7	29.4		

Tabell 2. Drukkenskaps-

Nr.	Byer.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktob.-r.	November.	Desember.
1	Fredrikshald . . .	19	17	41	50	40	9	7	18	14	22	20	29
2	Sarpsborg . . . .	16	27	48	50	33	32	40	32	27	36	24	37
3	Fredrikstad . . . .	55	65	60	68	73	72	49	79	74	138	104	125
4	Moss . . . . .	12	18	24	20	17	31	33	38	33	33	26	30
5	Søn . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Hølen . . . . .	1	-	1	3	-	-	-	-	1	-	-	-
7	Hvitsten . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Drøbak . . . . .	-	2	2	-	1	1	2	9	-	2	3	2
9	Kristiania . . . . .	1 030	1 151	1 269	1 215	839	757	845	1 182	1 163	1 337	1 394	1 568
10	Hamar . . . . .	4	10	14	16	21	32	24	33	16	81	28	19
11	Kongsvinger . . . .	7	7	15	10	17	5	4	16	10	20	15	9
12	Lillehammer . . . .	8	2	-	7	-	4	7	10	33	24	6	10
13	Gjøvik . . . . .	16	11	21	10	13	7	8	8	15	23	8	6
14	Hønefoss . . . . .	7	9	15	11	3	8	3	9	7	4	8	14
15	Drammen . . . . .	67	96	105	125	103	79	80	140	122	176	134	125
16	Holmsbu . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
17	Kongsberg . . . . .	5	23	16	32	51	31	26	37	55	45	16	23
18	Svelvik . . . . .	-	1	1	-	-	-	-	-	1	-	-	1
19	Holmestrand . . . .	10	6	10	17	9	4	10	5	14	16	10	10
20	Horten . . . . .	10	7	12	17	10	18	10	22	27	53	22	14
21	Åsgårdstrand . . . .	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-
22	Tønsberg . . . . .	14	22	28	45	42	41	40	45	55	60	32	39
23	Sandefjord . . . . .	22	13	19	13	14	19	22	44	45	51	24	37
24	Larvik . . . . .	11	12	16	11	17	18	37	51	70	29	28	20
25	Kragerø . . . . .	3	6	16	13	9	2	4	12	8	8	14	10
26	Langesund . . . . .	2	2	3	3	3	1	3	6	4	8	6	1
27	Stathelle . . . . .	1	-	-	-	3	1	-	5	-	-	-	-
28	Brevik . . . . .	18	10	10	5	24	17	9	21	16	23	9	28
29	Porsgrund . . . . .	12	7	8	13	10	7	10	11	6	22	14	24
30	Skien . . . . .	27	67	81	73	58	40	68	79	69	86	70	54
31	Notodden . . . . .	19	8	23	11	13	9	5	15	36	27	26	10
32	Risør . . . . .	-	5	4	5	2	6	4	6	6	5	3	3
33	Tvedestrond . . . .	1	2	-	1	2	-	-	1	-	-	1	2
34	Arendal . . . . .	10	13	24	23	16	4	6	21	23	19	15	17
35	Grimstad . . . . .	3	2	9	1	4	1	1	10	4	3	2	12
36	Lillesand . . . . .	4	5	-	-	4	-	2	1	2	1	4	4

<sup>1</sup> Beregnet etter den tilstedevarende folkemengde ved utgangen av 1920

**forseelser i byene 1921.**

Tilsammen	Derav:						Pr. 1 000 innbyggere <sup>1</sup> :		Nr.	
	arrestasjoner.			andre drukkenskapsforseelser.			samtlige forseelser.	derav arrestasjoner.		
	M.	K.	Tilsammen.	M.	K.	Tilsammen.				
286	227	2	229	57	-	57	25.1	20.1	1	
402	165	2	167	235	-	235	36.0	15.0	2	
962	767	5	772	190	-	190	62.1	49.9	3	
315	207	1	208	107	-	107	34.9	23.0	4	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	5	
6	5	1	6	-	-	-	27.9	27.9	6	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	
24	21	2	23	1	-	1	12.0	11.5	8	
13 750	10 293	684	10 927	2 604	219	2 823	53.0	42.1	9	
298	222	-	222	76	-	76	45.0	33.5	10	
135	124	3	127	8	-	8	70.8	66.6	11	
111	100	-	100	11	-	11	20.7	18.7	12	
146	68	-	68	78	-	78	34.7	16.2	13	
98	76	2	78	20	-	20	32.3	25.7	14	
1 352	1 235	23	1 258	94	-	94	51.5	47.9	15	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	16	
360	341	10	351	9	-	9	49.4	48.2	17	
4	4	-	4	-	-	-	3.3	3.3	18	
121	98	3	101	20	-	20	55.1	46.0	19	
222	173	2	175	44	3	47	21.8	17.2	20	
1	1	-	1	-	-	-	3.1	3.1	21	
463	433	2	435	28	-	28	37.2	35.0	22	
323	305	-	305	18	-	18	59.4	56.1	23	
320	244	1	245	75	-	75	28.4	21.7	24	
105	84	1	85	20	-	20	23.5	19.1	25	
42	26	-	26	16	-	16	22.3	13.8	26	
10	5	-	5	5	-	5	18.0	9.0	27	
190	85	-	85	100	5	105	73.9	33.1	28	
144	97	-	97	46	1	47	17.0	11.5	29	
772	645	3	648	123	1	124	46.5	39.1	30	
202	128	1	129	73	-	73	30.8	19.7	31	
49	5	-	5	44	-	44	15.7	1.6	32	
10	8	-	8	2	-	2	8.1	6.4	33	
191	153	4	157	33	1	34	18.7	15.4	34	
52	50	2	52	-	-	-	21.6	21.6	35	
23	4	-	4	19	-	19	19.7	3.4	36	

Tabell 2 (forts.). Drukkenskaps-

Nr.	Byer.	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
37	Kristiansand . . . . .	21	44	55	34	40	30	37	31	54	34	35	57
38	Mandal . . . . .	3	2	-	5	3	5	1	13	-	6	5	9
39	Farsund . . . . .	-	-	3	6	-	-	-	2	-	-	2	-
40	Flekkefjord . . . . .	-	1	2	3	8	-	-	1	-	1	3	2
41	Sogndal . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
42	Egersund . . . . .	1	-	1	5	9	-	3	9	1	6	1	6
43	Sandnes . . . . .	4	13	2	-	4	6	1	6	5	1	7	10
44	Stavanger . . . . .	108	141	114	116	94	82	121	97	135	171	137	162
45	Skudeneshavn . . . . .	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
46	Kopervik . . . . .	-	-	-	1	-	1	2	-	-	2	2	-
47	Haugesund . . . . .	38	73	48	71	44	24	49	34	38	42	34	30
48	Bergen . . . . .	254	411	289	398	247	244	270	341	327	315	349	343
49	Florø . . . . .	1	-	-	-	-	-	-	2	-	1	-	-
50	Ålesund . . . . .	34	46	44	59	41	14	28	27	42	24	43	73
51	Molde . . . . .	-	4	2	3	8	4	2	8	-	-	6	6
52	Kristiansund . . . . .	24	19	30	33	13	19	20	21	26	24	44	35
53	Trondhjem . . . . .	187	194	198	155	133	196	178	182	160	197	197	275
54	Levanger . . . . .	-	-	2	1	2	2	4	1	2	1	2	5
55	Stenkjær . . . . .	17	5	5	7	5	5	3	2	12	7	10	8
56	Namsos . . . . .	1	-	1	-	-	1	-	2	4	2	2	3
57	Mosjøen . . . . .	4	3	-	4	-	-	-	-	1	-	2	8
58	Bodø . . . . .	6	6	4	7	4	7	4	1	10	3	2	5
59	Narvik . . . . .	21	11	31	21	42	21	13	12	17	7	32	24
60	Svolvær . . . . .	-	-	-	-	3	1	-	-	1	2	7	1
61	Harstad . . . . .	12	6	22	12	5	16	10	15	19	5	5	9
62	Tromsø . . . . .	18	20	24	47	33	40	28	18	16	21	10	20
63	Hammerfest . . . . .	1	2	2	6	11	1	5	2	14	-	-	2
64	Vadsø . . . . .	6	4	3	3	4	11	4	-	8	9	1	3
65	Vardø . . . . .	1	-	-	8	7	12	2	1	2	8	3	3
Byer i alt		2 177	2 631	2 777	2 873	2 206	1 998	2 144	2 795	2 850	3 241	3 007	3 378

## forseelser i byene 1921.

Tilsammen.	Derav:						Pr. 1000 innbyggere:		Nr	
	arrestasjoner.			andre drukkenskapsforseelser.			samtlige forseelser.	derav arrestasjoner.		
	M.	K.	Tilsammen	M.	K.	Tilsammen				
472	399	8	407	65	-	65	27.8	24.0	37	
52	14	-	14	38	-	38	15.5	4.2	38	
13	5	-	5	8	-	8	9.1	3.5	39	
16	13	-	13	3	-	3	6.9	5.6	40	
-	-	-	-	-	-	-	-	-	41	
42	6	-	6	36	-	36	12.1	1.7	42	
59	12	-	12	47	-	47	21.1	4.3	43	
1 478	1 117	22	1 139	335	4	339	33.6	25.9	44	
1	-	-	-	1	-	1	0.8	-	45	
8	5	-	5	3	-	3	4.6	2.9	46	
525	318	3	321	198	6	204	31.6	19.3	47	
3 788	2 660	117	2 777	989	22	1 011	40.9	30.0	48	
4	1	-	1	3	-	3	2.6	0.7	49	
475	137	1	138	335	2	337	28.3	8.2	50	
43	8	-	8	35	-	35	13.5	2.5	51	
308	199	2	201	105	2	107	20.1	13.1	52	
2 252	1 214	11	1 225	1 022	5	1 027	40.2	21.8	53	
22	8	-	8	14	-	14	12.0	4.4	54	
86	59	-	59	27	-	27	31.7	21.7	55	
16	2	-	2	14	-	14	5.9	0.7	56	
22	5	-	5	17	-	17	10.7	2.4	57	
59	44	2	46	13	-	13	11.4	8.9	58	
252	151	3	154	97	1	98	38.7	23.7	59	
15	8	-	8	7	-	7	5.7	3.0	60	
136	51	-	51	85	-	85	33.5	12.6	61	
295	118	1	119	176	-	176	27.9	11.2	62	
46	19	-	19	27	-	27	12.9	5.3	63	
56	-	-	-	56	-	56	29.8	-	64	
47	10	-	10	37	-	37	14.0	3.0	65	
32 077	22 982	874	23 856	7 949	272	8 221	40.4	30.1		

Tabell 3. Drukkenskapsførseelser (samtlige)

Nr.	Bygder. (Fylker.)	1920.											
		Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.
1	Østfold . . . . .	17	12	20	25	15	17	12	20	18	27	21	4
2	Akershus . . . . .	23	36	36	42	36	49	43	50	33	44	35	51
3	Hedmark . . . . .	11	41	46	28	50	38	21	34	35	38	36	28
4	Opland . . . . .	23	38	19	6	37	22	24	19	34	18	16	32
5	Buskerud . . . . .	31	20	28	21	17	12	27	12	22	18	22	16
6	Vestfold . . . . .	3	2	-	4	7	2	6	5	1	4	5	-
7	Telemark . . . . .	51	45	44	57	53	38	70	65	60	68	39	58
8	Aust-Agder . . . . .	3	-	-	2	2	1	2	1	1	6	1	1
9	Vest-Agder . . . . .	7	15	13	4	4	5	13	11	6	28	7	-
10	Rogaland . . . . .	3	7	12	3	3	13	-	7	12	17	10	5
11	Hordaland . . . . .	15	19	33	19	17	14	14	17	17	24	8	6
12	Sogn og Fjordane .	7	3	8	15	2	5	4	4	-	12	5	4
13	Møre . . . . .	2	9	14	5	3	2	11	1	2	-	16	3
14	Sør-Trøndelag . . . . .	17	10	33	17	16	29	6	9	19	24	7	1
15	Nord-Trøndelag . . . . .	5	-	1	2	2	1	9	1	-	6	11	3
16	Nordland . . . . .	3	3	5	7	6	3	9	11	11	4	5	11
17	Troms . . . . .	2	-	1	-	5	-	1	-	-	-	-	-
18	Finnmark . . . . .	1	3	-	3	16	4	3	4	2	4	1	-
	Tilsammen	224	263	313	260	291	255	275	271	273	342	245	223

Tabell 4 Drukkenskapsførseelser i bygdene 1920 og 1921, fordelt på arrestasjoner og andre drukkenskapsførseelser, menn og kvinner.

Nr.	Bygder. (Fylker.)	1920.						1921.					
		M.	K.	Tilsammen.	Arrest. sjoner.	Andre dr. skaps fors	M.	K.	Tilsammen.	Arrest. sjoner.	Andre dr. skaps fors		
1	Østfold . . . . .	208	-	208	39	169	237	1	238	76	162		
2	Akershus . . . . .	468	10	478	189	289	485	12	497	232	263		
3	Hedmark . . . . .	404	2	406	46	360	428	1	429	61	368		
4	Opland . . . . .	288	-	288	12	276	334	-	334	7	327		
5	Buskerud . . . . .	246	-	246	11	235	272	4	276	37	239		
6	Vestfold . . . . .	39	-	39	18	21	51	-	51	11	40		
7	Telemark . . . . .	647	1	648	178	470	633	6	639	201	438		
8	Aust-Agder . . . . .	20	-	20	6	14	47	2	49	16	33		
9	Vest-Agder . . . . .	112	1	113	16	97	114	-	114	11	103		
10	Rogaland . . . . .	92	-	92	14	78	86	-	86	15	71		
11	Hordaland . . . . .	201	2	203	46	157	160	-	160	47	113		
12	Sogn og Fjordane .	69	-	69	8	61	113	-	113	12	101		
13	Møre . . . . .	68	-	68	-	68	58	-	58	4	54		
14	Sør-Trøndelag . . . . .	188	-	188	10	178	147	3	150	11	139		
15	Nord-Trøndelag . . . . .	41	-	41	-	41	40	-	40	2	38		
16	Nordland . . . . .	78	-	78	4	74	131	-	131	26	105		
17	Troms . . . . .	9	-	9	-	9	20	-	20	-	20		
18	Finnmark . . . . .	41	-	41	13	28	40	-	40	8	32		
	Tilsammen	3 219	16	3 235	610	2 625	3 396	29	3 425	777	2 648		

## i bygdene månedsvise 1920 og 1921.

Tilsammen.	1921.												Tilsammen.	Nr.
	Januar.	Februar.	Mars.	April.	Mai.	Juni.	Juli.	August.	September	Oktober.	November.	Desember.		
208	31	23	18	33	16	9	11	15	14	14	24	30	238	1
478	20	38	55	34	47	34	45	43	49	41	32	59	497	2
406	24	27	59	46	28	24	18	28	48	49	36	42	429	3
288	28	33	52	33	22	30	15	35	33	17	16	20	334	4
246	19	22	13	28	27	22	22	25	30	24	23	21	276	5
39	3	5	7	2	5	2	10	7	3	2	1	4	51	6
648	49	48	54	71	65	55	41	45	53	41	49	68	639	7
20	5	8	-	5	7	1	3	7	2	4	1	6	49	8
113	9	13	17	15	3	12	13	1	3	21	1	6	114	9
92	-	3	5	-	3	1	20	16	9	13	7	9	86	10
203	8	15	11	22	13	10	7	16	12	23	12	11	160	11
69	16	5	16	7	3	5	1	6	5	2	30	17	113	12
68	6	2	3	6	3	10	5	4	7	1	7	4	58	13
188	22	9	12	9	12	15	28	3	22	8	5	10	150	14
41	4	2	5	1	4	4	2	2	2	5	3	6	40	15
78	11	2	3	2	4	6	17	10	13	21	20	22	131	16
9	-	-	-	1	2	-	6	1	1	3	1	5	20	17
41	5	1	1	2	6	6	-	5	3	5	5	1	40	18
3 235	260	256	331	317	270	246	259	269	309	294	273	341	3 425	

Tabell 5. Drukkenskapspromillen<sup>1</sup> for samtlige forseelser i bygdene 1913—1921 og for innenbygdsboendes 1920 og 1921.

Bygder. (Fylker.)	Samtlige.										Innenbygds- boendes.		Nr.
	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1920.	1921.		
Østfold . . . . .	3.5	3.2	2.8	3.3	0.6	0.4	1.6	1.9	2.1	1.7	2.0	1	
Akershus . . . . .	7.3	4.8	4.7	3.2	1.1	0.6	1.8	2.7	2.8	1.6	1.2	2	
Hedmark . . . . .	5.1	5.2	3.5	6.4	1.8	0.9	3.3	2.9	3.0	1.4	2.7	3	
Opland . . . . .	3.4	2.7	2.0	1.9	1.3	0.6	1.5	2.4	2.8	2.2	2.4	4	
Buskerud . . . . .	3.4	2.1	2.5	2.1	1.6	0.8	1.9	2.5	2.7	2.2	2.4	5	
Vestfold . . . . .	1.4	1.2	1.9	2.5	0.5	0.2	0.7	0.5	0.7	0.4	0.4	6	
Telemark . . . . .	14.4	13.3	20.3	14.1	3.4	1.7	6.9	7.8	7.6	7.1	7.3	7	
Aust-Agder . . . . .	3.2	1.9	1.2	2.6	0.6	0.5	0.3	0.4	0.9	0.3	0.6	8	
Vest-Agder . . . . .	3.1	1.7	2.1	2.2	0.9	0.6	2.0	2.0	2.0	1.1	1.7	9	
Rogaland . . . . .	0.9	0.5	0.4	1.0	0.3	0.2	0.9	1.0	0.9	0.9	0.9	10	
Hordaland . . . . .	0.9	1.0	1.3	1.9	1.2	0.5	1.0	1.3	1.0	1.2	0.9	11	
Sogn og Fjordane .	0.5	0.3	0.3	0.5	0.3	0.1	0.7	0.8	1.3	0.7	1.2	12	
Møre . . . . .	0.4	0.6	0.8	0.6	0.1	0.1	0.3	0.6	0.5	0.5	0.4	13	
Sør-Trøndelag . . .	2.8	2.3	2.6	2.6	0.9	0.4	1.4	1.7	1.4	1.6	1.2	14	
Nord-Trøndelag . .	1.6	1.2	1.4	0.7	0.4	-	0.2	0.5	0.5	0.4	0.5	15	
Nordland . . . . .	0.5	0.5	0.5	0.8	0.3	0.3	0.4	0.5	0.9	0.4	0.8	16	
Troms. . . . .	0.2	0.3	0.2	0.1	0.1	-	-	0.1	0.3	0.1	0.3	17	
Finnmark . . . . .	3.8	3.6	4.7	7.2	1.5	0.5	0.8	1.2	1.1	1.0	0.7	18	
	3.1	2.6	2.8	2.8	0.9	0.5	1.5	1.8	1.9	1.4	1.5		

<sup>1</sup> Beregnet etter den tilstedevarende middelfolkemengde for årene 1913—1920, for 1921 etter den tilstedevarende folkemengde ved utgangen av 1920.

Tabel 6. Arrestasjoner

Nr.		1898.	1899.	1900	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.
1	Fredrikshald	39.3	55.4	36.9	35.2	60.3	51.7	49.9	28.6	37.1	34.4	38.7
2	Sarpsborg .	43.7	73.0	87.3	50.4	33.7	30.6	29.4	31.6	61.5	71.6	74.0
3	Fredrikstad .	121.4	116.5	115.1	105.3	113.2	109.3	154.0	126.2	109.9	106.2	85.8
4	Moss . . . .	37.7	40.6	55.1	44.6	30.7	30.4	31.9	21.7	26.4	25.6	22.2
5	Søn . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Hølen . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Hvitsten . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Drøbak . . . .	15.4	23.2	13.1	15.2	15.9	20.3	12.9	12.7	14.4	17.2	21.9
9	Kristiania . . .	93.5	100.8	88.5	73.9	59.4	59.2	52.2	44.5	43.6	40.4	41.3
10	Hamar . . . . .	44.1	45.4	41.0	45.9	50.0	54.7	44.9	52.1	33.4	37.8	40.4
11	Kongsvinger . .	54.7	115.6	125.1	101.8	81.1	104.7	80.7	67.2	60.4	51.8	60.2
12	Lillehammer . .	67.0	73.5	46.3	41.7	46.3	34.9	20.8	20.8	15.0	23.2	17.2
13	Gjøvik . . . . .	124.2	77.5	50.9	92.6	69.3	68.8	49.8	44.6	37.0	40.8	58.7
14	Hønefoss . . . .	100.3	83.5	88.9	85.1	84.1	62.4	71.7	79.3	79.2	57.8	66.5
15	Drammen . . . . .	103.4	88.1	139.7	134.4	102.8	85.5	83.4	64.8	60.6	70.1	62.6
16	Holmsbu . . . . .	-	-	-	5.2	-	2.6	-	-	-	-	-
17	Kongsberg . . . .	24.2	31.9	45.0	42.9	33.8	32.5	49.2	58.6	49.8	64.7	71.4
18	Svelvik . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
19	Holmestrand . . .	78.9	122.6	92.8	74.2	54.3	63.2	67.1	32.8	44.1	61.5	43.4
20	Horten . . . . .	27.6	53.1	53.7	37.1	37.5	37.0	34.0	37.5	22.3	17.1	13.5
21	Åsgårdstrand . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
22	Tønsberg . . . . .	64.0	75.0	67.8	77.0	48.4	57.5	56.1	46.9	36.0	34.6	40.9
23	Sandefjord . . . .	63.8	49.5	86.8	58.5	50.7	39.9	27.3	23.8	28.6	25.7	25.4
24	Larvik . . . . .	17.0	14.5	27.7	26.8	31.2	46.5	18.0	18.5	21.0	25.7	29.4
25	Kragerø . . . . .	45.1	26.5	33.3	26.0	39.0	31.8	24.5	24.3	23.4	32.1	33.6
26	Langesund . . . . .	13.8	26.0	9.8	23.8	22.5	22.3	24.3	6.4	7.0	6.3	4.8
27	Stathelle . . . . .	11.5	8.5	6.3	8.4	2.1	2.1	2.1	4.3	6.4	4.3	-
28	Brevik . . . . .	29.1	23.1	26.9	25.5	20.9	25.7	26.4	10.0	32.0	32.8	34.0
29	Porsgrunn . . . . .	22.3	37.9	35.9	27.6	33.0	28.4	22.5	15.2	14.0	14.5	17.8
30	Skien . . . . .	65.2	96.9	112.5	135.4	73.0	68.4	61.4	53.5	70.3	68.3	86.2
31	Notodden . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
32	Risør . . . . .	10.9	10.5	10.7	5.4	4.4	9.8	7.8	3.0	2.8	3.9	5.1
33	Tvedstrand . . . . .	18.8	38.8	35.8	52.3	39.3	31.1	24.0	21.2	16.3	15.9	26.2
34	Arendal . . . . .	59.4	93.2	91.2	114.8	63.5	41.6	38.0	32.8	28.4	40.7	-
35	Grimstad <sup>3</sup> . . .	31.7	39.0	41.6	75.8	61.0	76.3	64.3	64.9	76.0	73.9	53.2
36	Lillesand . . . . .	8.6	22.9	24.0	31.5	17.8	21.3	13.2	14.2	11.0	6.8	12.9

<sup>1</sup> Gjengitt for de første år etter Socialdepartementets publikasjon „Drukkenskapsforseelser i Norge 1896—1912“, Harstad 1904—1910, Vardø 1898—1902. Notodden blev by 1913, Narvik 1902, Harstad 1904, Svolvær 1918. <sup>2</sup> Beregnet

i byene pr. 1 000 innbyggere, 1898—1921.<sup>1</sup>

1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921. <sup>2</sup>	Nr.
38.4	52.8	39.3	45.0	48.7	32.6	21.2	27.3	15.7	5.3	14.1	18.3	20.1	1
55.1	60.2	44.5	88.5	70.6	51.4	44.4	41.2	10.5	5.1	12.7	16.6	15.0	2
45.6	68.0	58.7	65.4	72.3	75.3	69.7	67.3	37.6	27.1	61.3	55.5	49.9	3
28.3	28.4	22.7	32.7	29.1	28.3	44.2	45.0	18.9	6.5	12.5	20.2	23.0	4
-	-	-	-	-	2.0	-	-	-	-	-	-	-	5
-	-	-	-	60.2	30.1	6.1	6.1	-	-	-	4.7	27.9	6
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7
17.9	14.8	16.1	25.7	25.4	29.7	27.5	34.8	3.5	3.0	13.0	8.0	11.5	8
43.4	51.6	62.0	67.5	65.7	59.4	65.2	77.2	43.6	38.1	52.0	40.2	42.1	9
31.2	57.8	63.3	66.5	57.5	68.0	51.7	56.1	30.1	27.4	55.8	37.8	33.5	10
73.3	87.0	60.7	73.0	139.6	138.8	82.3	129.8	58.2	13.5	67.5	42.3	66.6	11
27.2	27.6	31.5	27.0	9.3	29.2	21.7	17.5	10.7	2.3	5.4	7.7	18.7	12
36.6	54.0	54.0	48.0	38.4	31.8	44.5	43.2	14.7	9.7	16.7	13.4	16.2	13
76.5	46.6	57.0	63.3	64.1	35.9	51.8	57.2	33.1	6.8	24.3	16.6	25.7	14
71.3	77.3	70.3	91.9	91.9	68.0	55.8	70.5	36.4	18.0	62.4	54.6	47.9	15
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	16
51.4	56.4	49.0	36.5	38.4	35.8	32.0	33.3	12.7	2.4	14.1	30.8	48.2	17
-	-	-	-	17.9	2.9	2.8	3.7	0.9	-	0.8	2.5	3.3	18
55.2	75.5	81.2	92.4	81.8	71.2	90.1	110.7	31.8	24.1	45.2	32.4	46.0	19
15.0	15.6	17.6	25.3	27.5	24.5	24.9	32.1	20.7	5.9	7.6	10.5	17.2	20
-	-	-	-	6.5	9.2	23.6	6.1	-	-	3.1	6.3	3.1	21
49.4	60.8	63.9	83.6	89.2	54.2	65.3	64.1	13.1	13.3	19.5	18.1	35.0	22
27.2	40.3	65.6	92.7	140.3	91.5	58.1	59.1	25.4	40.7	45.8	38.3	56.1	23
27.2	26.6	31.2	66.1	80.3	43.0	54.9	49.5	17.9	6.3	21.1	14.9	21.7	24
30.0	38.8	25.1	47.3	41.1	36.5	35.2	37.8	19.0	5.7	10.0	7.7	19.1	25
0.7	15.6	16.7	2.6	8.4	14.1	21.6	39.9	39.2	12.0	7.8	6.5	13.8	26
-	-	-	2.1	-	-	6.2	6.0	7.6	-	1.8	-	9.0	27
31.7	23.6	30.6	44.1	45.1	48.1	36.8	41.4	56.6	9.5	14.2	24.9	33.1	28
17.6	15.9	27.4	25.0	35.4	32.3	35.8	36.2	17.2	11.2	11.6	14.8	11.5	29
85.2	64.4	72.3	84.5	102.2	134.8	111.5	71.9	30.6	7.5	13.6	41.5	39.1	30
-	-	-	-	73.4	90.6	109.0	53.2	9.4	12.6	18.1	21.3	19.7	31
5.7	4.4	5.6	6.6	4.5	6.6	5.5	8.3	3.2	1.0	1.6	1.3	1.6	32
21.8	11.0	6.3	8.7	8.9	5.2	6.0	8.2	5.5	-	2.4	4.8	6.4	33
43.2	53.9	66.2	87.1	101.0	65.6	52.3	75.3	36.9	20.5	27.1	17.1	15.4	34
43.3	40.0	69.3	82.0	72.4	42.8	25.7	49.6	12.1	7.3	23.7	17.1	21.6	35
7.8	11.4	6.2	17.0	31.4	9.8	8.0	6.2	2.6	0.9	1.7	3.4	3.4	36

Opgaver mangler for Son, Hølen, Hvitsten, Svelvik og Åsgårdstrand, 1898—1912, Holmsbu 1911 og 1912, Florø 1898—1901, efter folkemengden 1 desember 1920. <sup>3</sup> Gjentagelsestilfelle fraregnet 1896—1910. <sup>4</sup> Barbu innlemmet.

Tabell 6 (forts.). Arrestasjoner

Nr.		1898.	1899.	1900.	1901.	1902.	1903.	1904.	1905.	1906.	1907.	1908.
37	Kristiansand	43.5	49.1	56.8	50.9	38.9	39.3	41.9	47.8	46.7	54.3	38.5
38	Mandal . . .	10.6	10.9	9.3	8.5	5.8	3.9	5.9	4.9	4.3	9.7	9.5
39	Farsund . . .	12.9	13.1	15.8	26.0	75.2	14.4	15.3	11.3	12.8	9.2	13.4
40	Flekkefjord .	38.5	13.0	13.8	5.7	1.9	11.7	18.7	15.4	20.0	11.6	12.4
41	Sogndal . . .	-	15.2	2.5	2.5	2.5	-	-	-	2.6	-	2.7
42	Egersund . . .	49.4	73.9	101.9	76.9	54.5	44.7	47.4	58.0	35.3	31.7	28.3
43	Sandnes . . .	5.1	7.3	22.5	15.2	15.9	14.0	14.4	16.4	19.8	25.2	33.6
44	Stavanger . . .	30.7	26.3	40.3	41.6	37.0	32.4	22.3	18.7	18.0	18.7	26.8
45	Skudenesh. . .	-	-	0.9	-	0.9	-	-	-	-	-	-
46	Kopervik . . .	-	-	5.3	1.0	-	2.7	-	-	-	-	-
47	Haugesund .	11.2	19.7	13.1	11.3	10.7	10.5	14.5	12.7	17.6	32.8	30.8
48	Bergen . . .	27.9	24.7	25.3	28.8	27.1	24.3	22.9	24.3	25.2	33.9	28.7
49	Florø . . . .	-	-	-	-	1.0	3.8	1.8	1.8	1.7	1.6	-
50	Ålesund . . .	7.2	8.5	11.8	13.8	17.2	19.9	21.3	38.7	25.0	11.7	10.4
51	Molde . . . .	33.4	19.1	21.4	47.2	41.1	22.4	50.3	44.2	32.5	25.6	24.5
52	Kristiansund	25.2	19.0	16.9	18.0	16.6	11.0	11.5	17.9	22.0	21.5	20.6
53	Trondhjem .	38.1	30.0	38.0	32.8	30.0	27.7	27.3	22.5	28.2	23.9	30.6
54	Levanger . . .	39.0	65.3	36.6	43.4	24.7	22.2	26.5	7.4	6.2	6.8	8.3
55	Stenkjær . . .	9.1	10.7	10.9	9.9	15.0	16.6	27.1	32.9	9.2	7.1	9.1
56	Namsos . . . .	10.3	5.0	2.2	2.5	2.1	0.4	11.6	11.1	10.6	6.1	2.0
57	Mosjøen . . .	12.9	11.7	10.4	12.3	18.7	12.5	13.6	12.1	13.2	13.0	10.3
58	Bodø . . . .	23.5	23.6	23.6	21.8	16.0	27.3	15.7	17.9	20.2	23.0	23.0
59	Narvik . . . .	-	-	-	-	32.7	59.1	32.2	17.8	6.7	10.4	5.3
60	Svolvær . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
61	Harstad . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
62	Tromsø . . . .	28.6	26.3	35.5	38.1	32.8	28.0	30.3	32.3	34.2	39.9	40.2
63	Hammerfest .	38.6	34.4	48.3	51.6	35.6	14.5	46.7	69.7	63.3	64.6	80.2
64	Vadsø . . . .	30.9	25.2	49.4	32.8	22.2	48.2	43.7	30.2	16.6	26.7	32.2
65	Vardø . . . .	-	-	-	-	-	29.7	24.4	43.6	31.9	33.8	42.7

## i byene pr. 1000 innbyggere, 1898—1921.

1909.	1910.	1911.	1912.	1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	Nr.
36.1	39.4	48.7	54.2	66.9	46.2	57.3	64.9	40.5	18.6	28.1	27.9	24.0	37
13.2	7.3	13.8	14.7	17.8	14.2	7.8	12.4	4.5	0.6	-	2.7	4.2	38
7.5	8.4	6.4	5.0	2.9	3.6	2.2	1.4	0.7	-	2.8	1.4	3.5	39
16.5	17.8	11.7	11.0	14.2	15.1	20.7	24.2	4.6	3.4	4.2	3.9	5.6	40
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	41
37.6	27.5	21.3	44.1	47.1	23.1	5.4	14.0	9.0	2.1	2.1	3.2	1.7	42
20.3	29.5	21.5	28.1	31.6	30.9	22.3	20.6	2.2	3.0	2.2	7.6	4.3	43
44.4	46.5	45.6	61.8	54.8	49.0	60.5	69.8	41.8	24.1	27.6	26.6	25.9	44
-	-	-	-	-	-	-	0.9	3.3	-	-	-	-	45
1.5	2.1	3.4	3.3	1.9	3.0	9.0	4.6	4.2	0.6	2.9	4.7	2.9	46
18.9	38.9	35.6	37.5	38.7	22.7	29.6	77.9	42.2	21.3	23.6	18.0	19.3	47
31.7	39.9	45.1	39.3	44.1	39.6	31.4	62.9	28.7	22.5	44.1	34.0	30.0	48
-	1.5	0.7	-	1.3	-	1.3	3.7	2.6	-	0.7	-	0.7	49
9.5	11.1	13.7	12.9	18.4	23.8	26.8	49.1	23.1	10.0	12.4	10.3	8.2	50
20.7	21.6	34.9	23.4	18.8	18.3	14.0	43.2	4.0	4.3	5.5	4.7	2.5	51
24.3	26.6	24.8	20.7	30.0	40.4	46.0	61.3	42.5	14.1	18.3	18.2	13.1	52
25.7	27.6	24.1	33.8	42.6	29.4	31.5	36.4	16.5	8.6	16.2	19.3	21.8	53
9.8	13.4	9.6	15.9	13.2	8.0	8.5	5.5	3.4	2.8	2.8	6.6	4.4	54
9.5	7.8	16.6	9.1	13.3	25.2	26.5	26.1	12.3	3.4	14.2	26.6	21.7	55
4.8	7.9	11.7	16.4	4.5	1.5	7.3	8.0	1.5	1.1	-	4.1	0.7	56
8.3	10.5	8.0	5.6	11.5	10.7	5.8	6.2	1.5	0.5	-	0.5	2.4	57
22.1	40.5	20.6	23.0	22.4	19.1	19.5	33.2	10.8	3.6	6.3	7.4	8.9	58
4.5	9.3	8.8	14.1	16.0	13.1	7.9	18.6	4.7	1.9	4.3	11.9	23.7	59
-	-	-	-	-	-	-	-	-	1.7	6.2	7.8	3.0	60
-	-	4.6	5.2	8.6	7.5	14.4	16.4	3.6	2.3	10.8	11.9	12.6	61
36.5	30.2	49.9	61.6	45.6	45.2	87.7	43.5	17.0	7.9	19.4	16.7	11.2	62
37.9	35.4	38.0	36.6	42.7	24.8	23.1	60.3	18.2	10.0	6.4	10.8	5.3	63
31.6	81.3	98.9	48.9	64.9	19.3	14.4	10.9	6.8	0.5	0.5	-	-	64
60.8	74.3	80.0	106.3	103.1	66.7	52.2	95.6	17.1	0.9	3.0	3.3	3.0	65

Tabell 7. Drukkenskapsforseelser (samtlige) i byene pr. 1 000 innbyggere

Nr.	Byer.	Samtlige drukkenskapsforseelser pr. 1 000 innbyggere.									Drukkenkaps- forseelser blandt innenbysboende pr. 1 000 inn- byggere.	
		1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921. <sup>1</sup>	1920.	1921. <sup>1</sup>
1	Fredrikshald .	67.9	45.4	30.9	36.7	18.8	7.1	21.6	21.0	25.1	15.1	17.2
2	Sarpsborg .	134.4	88.6	83.4	89.4	19.2	13.2	22.9	28.5	36.0	13.8	20.5
3	Fredrikstad .	105.1	106.2	93.1	85.6	47.5	33.2	71.0	66.3	62.1	23.0	26.8
4	Moss . . . . .	49.5	48.7	62.7	62.1	27.3	9.4	19.6	28.0	34.9	13.7	15.6
5	Son. . . . .	-	4.0	-	1.8	-	-	-	-	-	-	-
6	Hølen. . . . .	78.3	30.1	6.1	12.2	-	-	-	4.7	27.9	-	9.3
7	Hvitsten . . . .	18.2	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Drobak . . . . .	30.9	31.3	32.5	38.6	4.0	9.5	16.0	11.0	12.0	1.0	1.5
9	Kristiania . . .	81.0	75.6	81.5	96.4	53.9	47.8	65.9	52.7	53.0	2 -	2 -
10	Hamar . . . . .	59.9	73.3	63.2	61.0	33.1	29.9	66.0	46.1	45.0	19.9	21.3
11	Kongsvinger .	187.7	167.7	95.6	143.0	66.5	15.7	67.5	47.1	70.8	5.3	12.6
12	Lillehammer .	23.3	37.8	26.5	21.3	15.1	2.9	6.5	12.6	20.7	4.9	3.9
13	Gjøvik . . . . .	59.9	42.5	58.2	62.3	24.2	19.6	39.1	33.2	34.7	21.0	20.5
14	Hønefoss . . . .	70.4	60.7	87.6	59.1	38.6	10.2	35.7	26.3	32.3	8.3	4.0
15	Drammen . . . . .	93.3	69.4	57.7	73.3	38.4	21.5	69.0	61.2	51.5	22.5	18.8
16	Holmsbu . . . . .	-	11.3	-	-	-	-	-	2.6	-	2.6	-
17	Kongsberg . . . .	39.0	38.1	32.3	36.0	13.4	2.4	14.4	31.9	49.4	9.1	9.9
18	Svelvik . . . . .	24.2	2.9	4.6	4.6	0.9	-	0.8	2.5	3.3	2.5	3.3
19	Holmestrand . . .	85.7	76.6	101.9	112.5	35.0	24.6	56.6	46.9	55.1	16.0	14.6
20	Horten . . . . .	34.7	33.0	29.9	38.8	22.6	6.6	13.0	16.0	21.8	11.7	14.3
21	Asgårdstrand . . .	6.5	9.2	23.6	6.1	-	-	3.1	6.3	3.1	-	-
22	Tønsberg . . . . .	98.5	60.6	68.8	67.6	13.4	13.5	20.7	21.8	37.2	12.2	18.5
23	Sandefjord . . . .	144.9	94.4	59.6	60.4	25.6	40.9	46.4	39.9	59.4	12.4	19.5
24	Larvik . . . . .	99.5	51.7	65.8	62.1	19.4	7.6	28.5	18.5	28.4	9.5	16.4
25	Kragerø. . . . .	44.8	40.4	39.6	41.5	23.4	7.8	12.5	15.8	23.5	12.0	12.3
26	Langesund . . . . .	16.8	25.5	33.4	57.2	59.1	17.7	18.4	17.9	22.3	7.6	3.2
27	Stathelle . . . . .	-	6.2	6.2	18.9	13.3	-	1.8	-	18.0	-	-
28	Brevik . . . . .	66.7	86.5	71.6	87.5	92.9	20.6	41.7	66.3	73.9	27.2	29.6
29	Porsgrunn . . . . .	46.9	44.6	46.9	49.3	28.5	14.4	16.1	19.9	17.0	11.1	10.9
30	Skien . . . . .	107.7	140.0	118.2	77.7	35.3	11.1	18.8	52.3	46.5	21.9	18.8
31	Notodden . . . . .	75.6	96.3	109.2	55.4	10.4	14.8	24.5	29.9	30.8	26.8	26.2
32	Risør . . . . .	11.6	23.4	9.7	20.6	8.7	6.8	9.0	11.9	15.7	8.0	11.8
33	Tvedstrand . . . . .	10.4	5.9	7.5	8.2	5.5	-	5.6	6.4	8.1	1.6	0.8
34	Arendal . . . . .	104.0	70.4	54.2	77.9	42.9	26.3	33.3	23.2	18.7	9.9	9.9
35	Grimstad . . . . .	74.4	43.8	26.2	49.6	13.8	7.3	25.0	17.1	21.6	2.5	4.6
36	Lillesand . . . . .	44.9	16.0	10.7	15.9	13.9	1.8	7.8	10.3	19.7	1.7	1.7

<sup>1</sup> Beregnet etter folkemengden 1/12 1920. <sup>2</sup> For Kristiania finnes ingen opgave.

## 913—1921, særskilt for innenbysboendes 1920 og 1921.

Nr.	Byer.	Samtlige drukkenskapsforseilser pr. 1 000 innbyggere.									Drukkenkaps- forseilser blandt innenbysboende pr. 1 000 inn- byggere.	
		1913.	1914.	1915.	1916.	1917.	1918.	1919.	1920.	1921.	1920.	1921.
37	Kristiansand . . .	87.6	55.4	69.9	78.0	45.7	20.9	32.8	33.5	27.8	16.7	16.9
38	Mandal . . .	23.3	18.4	11.9	18.1	8.3	2.5	2.1	8.1	15.5	5.1	12.5
39	Farsund . . .	5.1	5.8	2.9	2.9	0.7	-	6.2	4.9	9.1	4.2	7.0
40	Flekkefjord . . .	21.1	23.1	28.0	33.3	10.1	6.3	11.0	11.2	6.9	6.4	1.3
41	Sogndal . . .	-	-	5.4	-	2.8	-	-	-	-	-	-
42	Egersund . . .	54.7	35.1	11.4	19.6	13.5	6.2	6.2	13.9	12.1	9.3	8.9
43	Sandnes . . .	44.6	35.3	32.9	33.5	3.4	5.5	13.2	20.2	21.1	8.3	7.5
44	Stavanger . . .	62.9	57.0	86.3	82.4	46.7	29.0	34.8	34.3	33.6	24.8	25.3
45	Skudeneshavn . . .	0.9	2.7	-	14.5	3.3	-	3.3	2.4	0.8	2.4	0.8
46	Kopervik . . .	5.0	5.4	10.2	8.1	4.8	1.8	5.9	11.6	4.6	8.2	1.7
47	Haugesund . . .	42.6	27.1	36.0	84.1	48.4	30.7	35.8	28.4	31.6	18.7	22.3
48	Bergen . . . .	49.0	45.5	34.4	66.5	34.1	28.6	56.2	44.4	40.9	22.6	24.6
49	Florø . . . .	3.3	0.7	1.9	7.4	4.0	-	11.3	9.2	2.6	7.9	2.0
50	Ålesund . . .	62.2	58.0	82.5	105.1	42.5	27.4	29.6	28.8	28.3	26.0	27.0
51	Molde . . . .	28.4	31.9	21.9	48.2	24.1	9.0	16.0	11.6	13.5	5.6	7.5
52	Kristiansund . . .	35.5	44.6	63.2	79.9	53.5	19.2	25.5	27.3	20.1	16.0	15.1
53	Trondhjem . . .	60.5	39.7	41.6	45.1	21.6	13.9	27.7	31.8	40.2	23.5	27.3
54	Levanger . . .	20.6	34.7	19.2	13.9	12.9	6.6	4.4	17.0	12.0	7.7	1.1
55	Stenkjær . . .	15.7	28.7	27.7	28.8	13.8	4.2	18.4	26.6	31.7	4.1	9.6
56	Namsos . . . .	11.2	4.9	12.7	23.7	8.1	4.6	6.0	6.7	5.9	3.7	3.0
57	Mosjøen . . . .	11.5	10.7	6.3	7.2	5.1	1.0	1.5	9.8	10.7	2.5	4.4
58	Bodø . . . .	24.8	21.1	21.5	35.6	12.8	7.5	10.4	11.7	11.4	8.8	5.2
59	Narvik . . . .	21.5	25.1	19.2	23.7	6.4	4.0	9.8	28.7	38.7	14.4	20.0
60	Svolvær <sup>1</sup> . . .	-	-	-	-	-	12.1	6.2	8.2	5.7	2.7	4.2
61	Harstad . . . .	16.0	16.1	34.2	23.1	4.6	8.5	18.3	27.3	33.5	3.5	9.1
62	Tromsø . . . .	72.6	70.1	53.1	57.0	30.4	20.4	25.5	31.3	27.9	14.2	16.4
63	Hammerfest . . .	42.7	25.4	28.2	75.0	20.8	17.4	15.7	18.5	12.9	12.8	9.6
64	Vadsø . . . .	103.6	54.0	35.3	58.3	30.9	2.6	15.3	28.1	29.8	21.2	20.7
65	Vardø . . . .	132.3	93.1	96.1	162.0	38.5	9.3	15.6	14.3	14.0	10.7	7.4

<sup>1</sup> Svolvær blev by 1918.

Tabell 8. Drukkenskapsførseelser på de enkelte dager i 1920 og 1921.<sup>1</sup>  
Samtlige byer.<sup>1</sup>

	1920.						1921.									
	Søndag.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Lørdag.	Søndag.	Mandag.	Tirsdag.	Onsdag.	Torsdag.	Fredag.	Lørdag.		
1—3 jan.				24	68	61		1 jan.						16		
4—10	-	29	41	44	73	49	53	2—8 jan.	21	49	59	58	51	73	116	
11—17	-	28	63	50	49	37	66	9—15	54	78	65	51	52	63	79	
18—24	-	43	80	74	60	50	73	16—22	40	66	71	71	60	68	140	
25—31	-	61	49	47	61	29	61	23—29	26	67	54	48	44	69	113	
1—7 febr.	59	77	78	71	76	83	117	30 jan.—5 febr.	52	89	81	58	97	98	126	
8—14	-	42	60	49	57	38	78	6—12	62	97	69	81	78	88	127	
15—21	-	41	81	73	88	74	80	13—19	55	75	77	75	85	81	131	
22—28	-	38	105	67	75	63	83	20—26	46	102	61	73	64	95	162	
29 febr.—6 mars	39	106	75	53	63	85	163	27 febr.—5 mars	54	85	82	61	54	79	118	
7—13	-	34	99	68	75	52	86	6—12	49	47	59	58	56	96	155	
14—20	-	42	96	55	68	56	97	13—19	59	92	107	72	80	100	143	
21—27	-	49	102	62	57	68	88	20—26	47	87	92	126	71	48	131	
28 mars—3 april	42	85	97	123	68	46	149	27 mars—2 april	47	30	91	79	92	97	113	
4—10	-	24	17	122	115	79	111	3—9	33	94	85	68	87	107	150	
11—17	-	43	84	64	115	71	100	10—16	40	86	63	69	92	128	145	
18—24	-	48	108	79	63	74	100	17—23	51	90	98	84	67	103	146	
25 april—1 mai	42	104	81	66	60	122	167	24—30	57	76	57	48	47	65	137	
2—8	-	55	108	90	60	67	85	1—7 mai	108	104	65	61	38	87	113	
9—15	-	36	98	70	59	27	94	8—14	32	79	66	63	51	71	153	
16—22	-	47	143	137	103	76	95	15—21	70	54	120	97	49	57	76	
23—29	-	51	35	82	63	47	88	22—28	24	51	39	33	45	83	65	
30 mai—5 juni	38	80	68	51	56	62	111	29 mai—4 juni	17	32	26	46	41	39	28	
6—12	-	29	70	76	61	63	61	5—11	7	19	37	29	58	61	123	
13—19	-	47	59	68	33	37	80	12—18	50	102	67	65	71	75	117	
20—26	-	26	73	60	92	80	71	19—25	44	69	53	63	78	111	95	
27 juni—3 juli	21	71	78	39	64	81	107	26 juni—2 juli	32	64	85	69	65	82	98	
4—10	-	44	58	57	56	52	79	3—9	32	60	66	58	54	63	100	
11—17	-	24	96	67	68	58	79	10—16	29	55	72	62	46	58	77	
18—24	-	28	72	79	63	78	86	17—23	32	69	49	77	63	68	115	
25—31	-	55	109	83	89	74	80	24—30	29	85	62	41	59	73	108	
1—7 aug.	41	86	88	64	61	81	120	31 juli—6 aug.	33	76	73	53	53	92	156	
8—14	-	36	57	74	70	60	79	7—13	46	90	68	63	69	105	172	
15—21	-	48	73	78	84	72	92	14—20	63	93	79	75	70	90	145	
22—28	-	45	74	86	61	79	82	21—27	62	72	77	36	51	86	134	
29 aug.—4 sept.	33	72	50	75	54	88	139	28 aug.—3 sept.	41	112	75	63	89	101	172	
5—11	-	52	93	58	69	54	70	4—10	50	77	62	75	83	104	118	
12—18	-	59	98	69	74	69	88	11—17	79	87	73	77	75	87	141	
19—25	-	36	79	77	58	69	84	18—24	53	81	52	82	82	86	161	
26 sept.—2 okt.	53	82	82	62	53	77	126	25 sept.—1 okt.	68	73	65	76	84	98	180	
3—9	-	59	67	90	74	65	95	115	2—8	64	79	80	79	87	133	200
10—16	-	47	106	68	63	130	181	196	9—15	75	78	102	80	59	135	155
17—23	-	67	99	86	73	68	111	132	16—22	86	77	82	54	77	75	188
24—30	-	77	103	122	80	90	97	132	23—29	76	49	68	81	82	113	170
31 okt.—6 nov.	54	98	75	62	76	39	145	30 okt.—5 nov.	54	61	69	60	85	71	127	
7—13	-	38	118	81	88	49	102	150	6—12	61	63	66	58	65	127	171
14—20	-	57	90	83	74	62	91	151	13—19	57	94	91	67	100	104	182
21—27	-	52	74	71	46	49	63	123	20—26	75	90	72	75	67	105	182
28 nov.—4 des.	63	58	58	38	32	59	74	27 nov.—3. des.	79	94	90	70	98	122	160	
5—11	-	29	43	46	43	48	64	106	4—10	73	96	72	81	73	123	163
12—18	-	40	37	45	32	51	81	112	11—17	75	97	76	84	83	101	168
19—25	-	58	100	109	128	185	86	33	18—24	87	77	97	119	140	149	117
26—31	-	49	93	80	74	65	85	-	25—31	46	63	118	98	81	75	91

<sup>1</sup> For Kristiania er bare tatt med drukkenskapsarrestasjoner da der kun for disse foreligger opgave over fordeling på dager.

**Tabell 9. Drukkenskapsførseelser 1920 og 1921 i de større byer,  
byene samlet og bygdene samlet:**

Forholdstall for samtlige førseelser (ø: kvartalet i pct. av det simple  
kvartalsgjennomsnitt 1920—21).

	1920.					1920— 21. Vinter. (Des.— februar.)	1921.				
	Tidlig. (Jan.— mars.)	Vår. (Mars— mai.)	Som- mer. (Juni— aug.)	Høst. (Aug.— oktbr.)	Sent. (Okt.— desbr.)		Tidlig. (Jan.— mars.)	Vår. (Mars— mai.)	Som- mer. (Juni— aug.)	Høst. (Aug.— oktbr.)	Sent. (Okt.— desbr.)
Fredrikshald . . .	52	92	73	117	147	95	117	199	52	82	108
Sarpsborg . . .	66	97	83	78	114	86	101	146	116	106	108
Fredrikstad . . .	104	119	97	99	98	81	72	81	80	117	147
Moss . . . .	58	90	106	107	107	82	76	86	144	146	125
Hamar . . . .	52	71	111	163	132	53	37	68	119	173	171
Kongsvinger . . .	54	86	61	86	132	89	104	150	89	164	157
Lillehammer . . .	86	64	91	55	59	73	45	32	95	305	182
Gjøvik . . . .	97	122	75	125	114	89	133	122	64	128	103
Hønefoss . . . .	50	64	86	109	136	118	141	132	91	91	118
Drammen . . . .	94	94	117	137	124	75	73	90	81	119	118
Kongsberg . . .	69	78	104	78	50	46	59	134	127	185	114
Holmestrand . . .	118	64	82	82	118	86	93	129	68	125	129
Horten . . . .	75	165	52	58	58	52	60	81	104	213	185
Tønsberg . . . .	60	72	73	84	67	59	70	125	137	174	142
Sandefjord . . .	39	46	106	122	103	76	81	69	127	209	167
Larvik . . . .	74	88	62	108	88	58	59	67	161	227	117
Kragerø . . . .	55	100	45	95	118	82	114	173	82	127	145
Brevik . . . .	67	109	64	109	140	118	84	87	104	133	133
Porsgrund . . . .	81	53	72	131	147	94	75	86	78	108	167
Skien . . . .	75	68	107	151	161	73	86	104	92	115	103
Notodden . . . .	42	84	98	100	122	114	100	94	58	156	126
Arendal . . . .	91	107	128	139	117	76	87	117	57	117	94
Kristiansand . . .	87	118	112	112	118	98	92	99	75	92	97
Sandnes . . . .	164	136	79	93	79	150	136	43	93	86	129
Stavanger . . . .	82	102	105	122	117	97	98	87	81	108	126
Haugesund . . .	112	107	82	97	93	111	128	131	86	92	85
Bergen . . . .	121	141	78	90	97	92	97	95	87	100	102
Ålesund . . . .	74	102	109	117	111	98	103	120	57	78	117
Kristiansund . . .	149	124	88	96	99	80	80	84	66	78	113
Trondhjem . . .	76	109	71	93	105	105	115	96	110	107	133
Stenkjær . . . .	65	70	120	70	105	125	135	85	50	105	125
Bodø . . . .	73	60	93	193	133	120	107	100	80	93	67
Narvik . . . .	107	109	24	71	91	95	115	171	84	65	115
Harstad . . . .	42	123	84	106	81	90	129	126	132	126	61
Tromsø . . . .	73	128	112	150	110	87	79	133	110	71	65
Hammerfest . . .	64	114	193	136	86	21	36	136	57	114	14
Vadsø . . . .	71	64	71	86	164	100	93	71	107	121	93
Byene utenfor Kri- stiania tils.. . .	90	108	90	106	108	88	92	101	92	116	118
Kristiania . . . .	95	112	97	107	97	93	101	97	81	108	126
Bygdene . . . .	96	104	96	106	97	89	102	110	93	105	109

Tabell 10. Drukkenskapsforseelser 1920 og 1921 i de større byer, byens boende. Forholdstall (se tabell 9) særskilt for forseelse

Nr.		Prosent forseelser som falt på personer bosatt utenfor kommunen.		Forseelser begått av innenbyers(bygds)					1920—21. Vinter. (Des.—febr.)	
		1920. Gjennomsnitt (høiest—lavest)	1921. Gjennomsnitt (høiest—lavest).	1920.						
				Tidlig. (Jan.—mars.)	Vår. (Mars—mai.)	Sommer. (Juni—august.)	Høst. (Aug.—oktbr.)	Sent. (Okt.—desbr.)		
1	Fredrikshald . . . . .	28 (36—19)	31 (50—22)	59	98	85	115	135	98	
2	Sarpsborg . . . . .	52 (61—45)	43 (47—39)	48	81	81	69	119	83	
3	Fredrikstad . . . . .	65 (71—61)	57 (60—55)	79	99	86	95	91	78	
4	Moss . . . . .	51 (54—44)	55 (65—45)	67	100	115	118	106	88	
5	Hamar . . . . .	57 (75—38)	53 (66—35)	65	97	124	132	76	44	
6	Kongsvinger . . . . .	89 (100—73)	82 (93—68)	100	125	75	-	25	50	
7	Lillehammer . . . . .	61 (84—32)	81 (100—30)	217	50	100	50	83	16	
8	Gjøvik . . . . .	37 (51—22)	41 (48—35)	100	132	95	109	91	10	
9	Hønefoss . . . . .	68 (83—60)	88 (100—71)	60	80	140	100	240	120	
10	Drammen . . . . .	63 (70—54)	64 (68—62)	108	117	96	131	122	70	
11	Kongsberg . . . . .	71 (85—50)	80 (92—64)	76	65	106	171	82	65	
12	Holmestrand . . . . .	66 (87—27)	74 (92—59)	200	75	113	38	63	22	
13	Horten . . . . .	27 (46—11)	34 (54—15)	97	191	48	52	45	48	
14	Tønsberg . . . . .	44 (60—24)	50 (61—44)	79	104	56	85	63	46	
15	Sandefjord . . . . .	69 (80—53)	67 (76—39)	32	59	82	77	114	82	
16	Larvik . . . . .	49 (70—42)	42 (56—35)	72	78	44	106	81	64	
17	Kragerø . . . . .	24 (32—8)	48 (80—20)	79	129	50	136	129	79	
18	Brevik . . . . .	59 (66—54)	60 (66—53)	61	111	56	111	161	122	
19	Porsgrunn . . . . .	44 (66—32)	36 (52—26)	48	38	71	152	167	105	
20	Skien . . . . .	58 (65—43)	60 (64—57)	105	85	93	142	145	76	
21	Notodden . . . . .	10 (18—2)	15 (21—3)	44	86	100	95	140	123	
22	Arendal . . . . .	57 (67—51)	47 (59—33)	80	92	128	116	112	80	
23	Kristiansand . . . . .	50 (54—45)	39 (47—26)	76	99	104	104	118	100	
24	Sandnes . . . . .	59 (73—45)	64 (100—53)	167	117	100	100	50	167	
25	Stavanger . . . . .	28 (30—24)	25 (31—22)	84	100	104	118	111	98	
26	Haugesund . . . . .	34 (46—23)	30 (34—24)	89	94	86	108	93	113	
27	Bergen . . . . .	49 (61—30)	40 (51—28)	85	99	84	110	119	103	
28	Ålesund . . . . .	10 (24—4)	5 (8—1)	61	97	114	119	113	98	
29	Kristiansund . . . . .	42 (54—25)	25 (37—10)	105	93	100	102	105	78	
30	Trondhjem . . . . .	26 (31—17)	32 (36—26)	89	110	73	99	110	108	
31	Stenkjær . . . . .	85 (100—71)	70 (100—60)	-	-	100	80	100	220	
32	Bodø . . . . .	25 (50—0)	54 (73—33)	122	78	100	211	178	122	
33	Narvik . . . . .	50 (65—23)	48 (61—38)	89	75	36	71	107	121	
34	Harstad . . . . .	78 (85—60)	73 (86—58)	25	100	50	88	125	138	
35	Tromsø . . . . .	55 (64—41)	41 (57—24)	73	123	78	115	128	118	
36	Hammerfest . . . . .	31 (81—0)	26 (50—0)	80	30	200	190	120	20	
37	Vadsø . . . . .	25 (58—8)	30 (60—15)	90	80	70	50	160	140	
38	Byene utenfor Kristiania tilsl. . . . .	46 (49—43)	44 (49—39)	84	101	89	109	112	95	
39	Bygdene . . . . .	21 (25—17)	18 (23—12)	98	105	89	101	93	94	

<sup>1</sup> Hvor procenttallrekken er satt kursiv har forselesantallet vært under 10 som kvartalsgjennomsnitt.

**samlet og bygdene samlet: Prosent forseelser begått av utenbys(bygds)-  
begått av innenbys(bygds)- og utenbys(bygds)boende.**

Boende i forholdstall <sup>1</sup> (se tabell 9).					Forseelser begått av utenbys(bygds)boende i forholdstall <sup>1</sup> (se tabell 9).										N <sup>2</sup>			
1921.					1920.					1920— 21. Vinter. (Des.- febr.)		1921.					N <sup>2</sup>	
Tidlig (Jan.— mars.)	Vår. (Mars- mai.)	Som- mer. (Juni- aug.)	Høst. (Aug.- okt.)	Sent. (Okt.- desbr.)	Tidlig (Jan.— mars.)	Vår. (Mars- mai.)	Som- mer. (Juni- aug.)	Høst. (Aug.- okt.)	Sent. (Okt.- desbr.)	Tidlig. (Jan.— mars.)	Vår. (Mars- mai.)	Som- mer. (Juni- aug.)	Høst. (Aug.- okt.)	Sent. (Okt.- desbr.)				
109	202	37	72	107	35	80	45	120	175	100	135	190	85	105	110	1		
100	156	127	115	115	86	114	86	88	110	88	102	133	102	95	100	2		
79	90	94	128	171	121	132	105	102	103	83	68	76	72	111	134	3		
82	94	139	130	112	50	82	97	97	108	82	71	79	147	161	137	4		
35	74	171	156	132	41	49	100	188	178	59	39	63	76	188	202	5		
75	75	200	325	250	46	79	58	100	150	96	108	103	71	138	142	6		
117	-	67	183	83	38	69	88	56	50	38	19	44	106	350	219	7		
141	109	55	123	91	93	107	43	150	150	64	121	143	79	136	121	8		
-	60	40	60	120	44	56	67	106	100	111	172	144	100	94	111	9		
73	79	84	116	123	86	81	130	141	124	75	72	97	79	121	115	10		
94	129	65	94	147	67	82	104	51	40	40	49	135	146	212	104	11		
75	113	63	175	100	85	60	70	100	140	110	100	135	70	105	140	12		
61	100	70	167	176	27	107	60	73	87	60	60	40	180	313	207	13		
56	133	144	150	127	39	36	91	82	73	73	84	116	130	200	159	14		
73	82	150	155	141	41	39	115	141	96	72	83	61	113	230	176	15		
53	67	161	250	131	79	103	86	114	100	52	69	69	166	207	103	16		
143	200	86	100	50	13	50	38	25	100	88	63	125	75	175	313	17		
72	78	122	118	128	70	107	70	107	126	115	93	93	93	126	126	18		
85	71	100	109	181	136	79	79	107	129	86	64	114	50	114	157	19		
87	92	95	110	107	55	56	117	158	173	70	85	113	89	118	100	20		
105	102	60	153	119	33	83	100	150	17	67	83	50	50	200	200	21		
82	104	68	152	128	104	125	132	164	125	75	93	132	50	89	68	22		
96	101	80	97	131	100	141	120	122	119	97	88	97	69	85	56	23		
150	-	67	67	117	144	133	56	78	89	122	111	67	100	89	122	24		
103	92	75	108	127	76	108	108	131	135	94	83	73	95	108	122	25		
127	135	92	88	87	162	133	74	72	92	108	131	123	74	100	82	26		
115	123	94	91	95	166	192	70	64	70	79	74	60	77	111	111	27		
103	121	61	82	122	233	156	56	89	89	100	111	111	11	22	56	28		
77	98	87	85	128	228	178	63	81	84	81	84	53	25	63	81	29		
121	98	104	97	125	45	105	66	78	93	97	101	93	126	130	152	30		
200	60	60	60	200	87	• 93	127	67	107	93	113	93	47	120	100	31		
78	89	89	55	55	-	33	83	167	67	117	150	117	67	150	83	32		
139	139	146	71	121	126	144	11	70	74	67	89	204	93	59	107	33		
213	175	75	88	63	48	130	96	113	65	74	100	109	152	139	61	34		
110	115	123	95	98	74	134	147	187	92	55	47	153	97	45	32	35		
30	180	50	90	20	25	325	175	-	-	25	50	25	75	175	-	36		
100	50	60	140	110	25	25	75	175	175	-	75	125	225	75	50	37		
101	108	93	107	117	98	117	92	103	108	80	81	92	91	126	120	38		
111	113	89	101	112	86	100	127	131	117	66	64	98	111	122	97	39		

Tabell II. Tollsviksaker om brennevin og vin i årene

Nr.	Tollsteder.	1918.			1919.			1920.			1921.			
		Antall saker.	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter		
			brennev-in.	vin.										
<b>A. Kysttollsteder.</b>														
1	Fredrikshald	-	-	-	-	-	-	5	15.8	-	12	430.0	-	
2	Sarpsborg .	-	-	-	13	113.8	-	7	158.6	-	2	9.5	-	
3	Fredrikstad .	-	-	-	3	6.4	2.2	1	31.0	-	15	848.9	28.3	
4	Moss . . .	-	-	-	-	-	-	1	56.0	-	1	5.0	-	
5	Drøbak . . .	-	-	-	-	-	-	1	3.0	-	2	5.7	-	
6	Kristiania . .	11	24.0	0.7	38	187.8	10.1	159	1 811.3	39.9	182	2 800.0	13.5	
7	Drammen . .	1	2.2	-	1	1.4	-	8	42.2	6.6	6	107.7	-	
8	Holmestrand .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
9	Horten . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
10	Tønsberg . .	1	1.5	-	3	11.1	0.7	-	-	-	17	3 690.8	-	
11	Sandefjord .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	519.3	-	
12	Larvik . . .	-	-	-	1	1.5	-	3	24.5	-	3	148.2	-	
13	Kragerø . . .	-	-	-	-	-	-	1	0.7	-	1	3.5	-	
14	Langesund .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
15	Brevik . . .	-	-	-	-	-	-	2	15.7	-	-	-	-	
16	Porsgrunn .	-	-	-	3	27.4	-	4	22.9	-	1	4.2	-	
17	Skien . . .	-	-	-	1	1.5	-	5	12.3	2.9	7	334.2	-	
18	Risør . . .	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-	
19	Tvedstrand .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	6.3	7.0	
20	Arendal . .	-	-	-	-	-	-	2	26.0	-	14	37.9	22.0	
21	Grimstad .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
22	Lillesand .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.1	-	
23	Kristiansand .	-	-	-	9	20.0	0.7	25	567.5	4.4	20	230.9	2.5	
24	Mandal . . .	-	-	-	1	1.4	-	2	55.4	-	1	8.6	-	
25	Farsund .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
26	Flekkefjord .	-	-	-	-	-	-	5	41.4	-	-	-	-	
27	Sogndal . . .	-	-	-	-	-	-	18	83.0	-	9	48.9	-	
28	Egersund .	-	-	-	1	28.8	-	34	371.8	-	10	595.1	-	
29	Sandnes . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5.0	-	
30	Stavanger . .	5	17.4	0.7	48	404.7	10.2	153	1 511.5	56.5	87	1 330.7	146.2	
31	Skudenesh.	-	-	-	-	-	-	18	128.1	-	-	-	-	
32	Kopervik .	-	-	-	-	-	-	7	30.6	2.2	2	51.8	-	
33	Haugesund .	3	7.7	80.7	21	411.1	92.1	97	1 420.0	58.9	62	1 585.6	31.2	
34	Odda . . .	1	18.0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
35	Bergen . . .	14	42.7	21.0	18	61.4	49.1	128	1 717.6	59.9	106	1 470.8	158.9	
36	Florø . . .	1	0.7	-	4	31.4	-	-	4	22.4	-	8	44.0	33.6
37	Alesund . . .	1	0.7	-	1	1.0	-	3	19.5	-	4	137.6	-	
38	Molde . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.5	-	
39	Kristiansund .	-	-	-	1	1.4	-	-	-	-	4	35.3	-	
40	Trondhjem .	1	0.5	-	2	15.8	4.3	10	132.4	-	42	396.7	-	
41	Levanger .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
42	Stenkjær .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	2.9	-	
43	Namsos . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.5	-	
44	Mosjøen . .	-	-	-	2	1.4	-	-	-	-	-	-	-	
45	Mo i Rana .	-	-	-	-	-	-	1	1.5	-	-	-	-	
46	Bodø . . .	-	-	-	-	-	-	3	17.4	-	6	22.3	0.7	
47	Narvik . . .	-	-	-	3	35.8	-	98	281.8	1.4	231	1 926.2	11.4	
48	Svolvær . .	-	-	-	-	-	-	2	20.9	-	-	-	-	
49	Harstad . .	-	-	-	5	42.9	-	13	58.6	-	3	20.2	-	

## 1918—1921 avgjort av Finans- og Tolldepartementet.

Nr.	Tollsteder.	1918.			1919			1920.			1921.		
		Antall saker	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter		Antall saker.	Inndratt liter	
			brennev-in.	vin.		brennev-in.	vin.		brennev-in.	vin.		brennev-in.	vin.
50	Tromsø . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	7	11.1	-
51	Hammerfest .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
52	Vadsø . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
53	Vardø . . .	-	-	-	1	3.8	-	-	-	-	8	65.9	-
54	Kirkenes . . .	2	5.1	-	-	-	-	30	160.5	-	19	23.9	-
	A. Tils.	41	120.5	103.1	180	1 411.8	169.4	851	8 861.9	232.7	906	16969.8	455.3
	B. Grensetoll. steder.												
1	Fredrikshald	-	-	-	-	-	-	1	4.5	-	-	-	-
2	Kristiania . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	2	17.9	-
3	Ørje . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
4	Kongsvinger	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1.0	-
5	Hamar . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6	Trondhjem . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
7	Røros . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
8	Levanger . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
9	Namsos . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
10	Mo i Rana . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
11	Narvik . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
12	Kirkenes . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
	Tilsammen	-	-	-	-	-	-	1	4.5	-	3	18.9	-
	Tils. A + B	41	120.5	103.1	180	1 411.8	169.4	852	8 866.4	232.7	909	16988.7	455.3

Tabell 12. Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød)  
i Norges byer i året 1921.

(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg, p. = bare partisalg. En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei. \* betyr at vinbevilling medfører rett til salg av fruktvin og mjød.)

Nr.	Byer.	Antall (effektive) bevillinger til salg av:			Drives fra bryg- geri uten særskilt bevilling:		Bevil- linger til salg av bare alkohol- svakt øl	Anmerkninger vedkom- mende bevillinger til samlag m v.
		Bare øl i almin- delighet.	Både øl og vin.	Bare vin.	Butikk- salg.	Utkjø- ring til private.		
1	Fredrikshald . . .	—	—	—	ja	ja	—	<sup>1</sup> Dessuten 1 rett til salg av bare fruktvin.
2	Sarpsborg . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 30	
3	Fredrikstad . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 60	<sup>2</sup> Samlaget.
4	Moss . . . . .	s. 4	s. 3 *	—	ja	ja	s. 20	<sup>3</sup> Også fruktvin, men ikke mjød.
5	Søn . . . . .	—	—	—	—	—	—	
6	Hølen . . . . .	ps. 1	—	—	—	—	—	
7	Hvidsten . . . . .	—	—	—	—	—	ps. 3	
8	Drøbak . . . . .	—	—	—	—	—	—	
9	Kristiania . . . . .	s. 841	s. 359 * <sup>1</sup> ps. 78 *	—	—	ja	ps. 68	
10	Hamar . . . . .	s. 16	— <sup>2</sup> ps. 1 *	—	—	ja	—	
11	Kongsvinger . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1	—	—	ja	—	
12	Lillehammer . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1	—	ja	ja	s. 2	
13	Gjøvik . . . . .	p. 5	—	—	—	—	—	
14	Hønefoss . . . . .	—	—	—	ja	ja	—	
15	Holmsbu . . . . .	—	—	—	—	—	s. 3	
16	Drammen . . . . .	ps. 9	ps. 10 *	—	—	ja	ps. 42	
17	Kongsberg . . . . .	s. 1	—	—	ja	ja	s. 11	
18	Svelvik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
19	Holmestrand . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1 *	—	—	—	s. 7	
20	Horten . . . . .	s. 6	s. 3 *	—	ja	ja	s. 1	
21	Åsgårdstrand . . . . .	s. 1	s. 2 *	—	—	ja	—	
22	Tønsberg . . . . .	{ <sup>2</sup> s. 1 } p. 6	—	<sup>3</sup> p. 5	—	ja	ps. 20	
23	Sandefjord . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1 *	—	ja	ja	{ <sup>s. 2</sup> } { ps. 1 }	
24	Larvik . . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 12	
25	Kragerø . . . . .	—	—	—	—	—	s. 4	
26	Langesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
27	Stathelle . . . . .	—	—	—	—	—	—	
28	Brevik . . . . .	—	—	—	—	—	s. 1	
29	Porsgrunn . . . . .	—	—	—	—	ja	—	
30	Skien . . . . .	ps. 7	—	—	ja	ja	—	
31	Notodden . . . . .	—	—	—	—	—	s. 12	
32	Risør . . . . .	<sup>4</sup> s. 2	—	—	—	—	—	
33	Tvedstrand . . . . .	ps. 1	—	—	—	—	—	
34	Arendal . . . . .	ps. 7	ps. 7 *	—	—	ja	ps. 9	
35	Grimstad . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1 *	—	—	—	—	
36	Lillesand . . . . .	—	—	—	—	—	ps. 2	

**Tabell 12 (førts.). Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød) i Norges byer i året 1921.**

(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg, p. = bare partisalg. En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei. \* betyr at vinbevilling medfører rett til salg av fruktvin og mjød.)

Nr.	Byer.	Antall (effektive) bevillinger til salg av:			Drives fra bryggeri uten særskilt bevilling:		Bevillinger til salg av bare alkohol- svakt øl.	Anmerkninger vedkomende bevillinger til samlag m. v.
		Bare øl i alminnelighet.	Både øl og vin.	Bare vin	Butikk-salg.	Utkjøring til private.		
37	Kristiansand . . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 30	
38	Mandal . . . . .	—	—	—	—	—	<sup>1</sup> s. 1	<sup>1</sup> Samlaget.
39	Farsund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
40	Flekkefjord . . . . .	—	—	—	—	—	—	
41	Sogndal . . . . .	—	—	—	—	—	—	
42	Ekersund . . . . .	—	—	—	—	—	ps. 10	
43	Sandnes . . . . .	—	—	—	—	—	—	
44	Stavanger . . . . .	—	—	—	ja	ja	—	
45	Skudeneshavn . . . . .	—	—	—	—	—	—	
46	Kopervik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
47	Haugesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
48	Bergen . . . . .	s. 98	<sup>2</sup> s. 115	{ p. 7 * ps. 5 }	—	ja	s. 25	<sup>2</sup> Dessuten sesongbev.
49	Florø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
50	Ålesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
51	Molde . . . . .	—	—	—	—	ja	—	
52	Kristiansund . . . . .	—	<sup>1</sup> s. 1	—	—	—	—	
53	Trondhjem . . . . .	ps. 12	—	<sup>3</sup> ps. 13	ja	ja	ps. 73	<sup>3</sup> Herav 1 tillike fruktvin og mjød.
54	Levanger . . . . .	—	—	—	—	—	s. 1	
55	Stenkjær . . . . .	—	—	—	—	—	—	
56	Namsos . . . . .	—	—	—	—	—	—	
57	Mosjøen . . . . .	—	—	—	—	<sup>4</sup> —	—	<sup>4</sup> Et bryggeri har lager i byen.
58	Bodø . . . . .	<sup>1</sup> s. 1	s. 4	—	ja	ja	—	
59	Narvik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
60	Svolvær . . . . .	—	—	—	—	—	—	
61	Harstad . . . . .	—	—	—	—	—	—	
62	Tromsø . . . . .	—	—	—	ja	ja	<sup>1</sup> s. 1	
63	Hammerfest . . . . .	—	—	—	—	—	—	
64	Vadsø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
65	Vardø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
Samlet ant. bevillinger til:								
a)	både parti- og småsalg	37	22	97	—	—	228	
b)	bare småsalg . . . . .	971	487	—	—	—	223	
c)	bare partisalg . . . . .	11	—	12	—	—	—	
Antall byer med småsalg .		16	14	4	16	26	? {	
— « uten — .		49	51	61	49	39		

**Tabell 13. Opgave over skjenkning av øl og vin (fruktvin og mjød)  
i Norges byer i året 1921.**

(En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei.)

Byer.	Antall (effektive) bevilinger til skjenkning av:				Byer.	Antall (effektive) bevilinger til skjenkning av:				
	Bare øl.		Både øl og vin.			Bare øl.		Både øl og vin.		
	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.		Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	
Fredrikshald . . . . .	—	—	—	—	Kristiansand . . . . .	—	—	—	—	
Sarpsborg . . . . .	—	—	—	—	Mandal . . . . .	—	—	—	—	
Fredrikstad . . . . .	—	—	—	—	Farsund . . . . .	—	—	—	—	
Moss . . . . .	1	—	—	—	Flekkefjord . . . . .	—	—	—	—	
Son . . . . .	—	—	2	—	Sogndal . . . . .	—	—	—	—	
Hølen . . . . .	—	—	—	—	Egersund . . . . .	—	—	—	—	
Hvitsten . . . . .	—	—	—	—	Sandnes . . . . .	—	—	—	—	
Drøbak . . . . .	—	—	—	—	Stavanger . . . . .	—	—	—	—	
Kristiania <sup>1</sup> . . . . .	10	—	117 <sup>2</sup>	72	Skudeneshavn . . . . .	—	—	—	—	
Hamar <sup>1</sup> . . . . .	—	—	4	3	Kopervik . . . . .	—	—	—	—	
Kongsvinger <sup>3</sup> . . . . .	1	1	—	—	Haugesund . . . . .	—	—	—	—	
Lillehammer . . . . .	—	—	—	—	Bergen . . . . .	—	—	1	—	
Gjøvik . . . . .	—	—	—	—	Florø . . . . .	—	—	13	14	
Hønefoss . . . . .	—	—	—	—	Ålesund . . . . .	—	—	—	—	
Drammen . . . . .	—	—	1	4	Molde . . . . .	—	—	—	1	
Kongsberg . . . . .	—	—	—	—	Kristiansund <sup>3</sup> . . . . .	—	—	1	—	
Holmsbu . . . . .	—	—	—	—	Trondhjem . . . . .	—	—	3	1	
Svelvik . . . . .	—	—	—	—	Levanger . . . . .	—	—	—	—	
Holmestrand . . . . .	—	—	—	—	Stenkjær . . . . .	—	—	—	—	
Horten . . . . .	—	—	1	—	Namsos . . . . .	—	—	—	—	
Åsgårdstrand . . . . .	—	—	—	—	Mosjøen . . . . .	—	—	—	—	
Tønsberg . . . . .	—	1 <sup>3</sup>	1	5	Bodø . . . . .	—	—	—	1 <sup>3</sup>	
Sandefjord . . . . .	—	—	1	—	Narvik . . . . .	—	—	—	—	
Larvik . . . . .	—	—	—	—	Svolvær . . . . .	—	—	—	1	
Kragerø . . . . .	—	—	—	—	Harstad . . . . .	—	—	—	—	
Langesund . . . . .	—	—	—	—	Tromsø . . . . .	—	—	—	—	
Stathelle . . . . .	—	—	—	—	Hammerfest . . . . .	—	—	—	—	
Brevik . . . . .	—	—	—	—	Vadsø . . . . .	—	—	—	—	
Porsgrund . . . . .	—	—	—	—	Vardø . . . . .	—	—	—	—	
Skien . . . . .	2	1	1	1	Samlet antall bevillinger	21	12	154 <sup>2</sup>	133	
Notodden . . . . .	—	—	—	—	Antall byer med bevilling (iberegnet samlagsbevillinger)	9	10	10	17	
Risør . . . . .	—	—	—	1	Antall byer uten bevilling	56	55	55	48	
Tvedstrand . . . . .	—	1	2	—						
Arendal . . . . .	—	—	—	3						
Grimstad . . . . .	—	—	—	3						
Lillesand . . . . .	—	—	—	—						

<sup>1</sup> Samlaget har bevilling til skjenkning av øl (2) og øl og vin (6). <sup>2</sup> Dessuten 1 bare vin. <sup>3</sup> Samlag. <sup>4</sup> 2 se-  
songbev. <sup>5</sup> 4 likeså.

**Tabell 14. Skjenkning og salg av øl og vin i bygdene i 1921.**  
(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg.)

Fylker.	Antall herreder som har salg eller skjenkning av vin eller sterkt øl. 1	Antall (effektive) bevillinger til skjenkning av:				Antall bev. til salg av:		Bevillinger til salg av bare alkoholsvakt øl.	
		Bare øl. 2		Både øl og vin. 3		Bare øl (i alm.). 6	Både øl og vin. 7	Ant. herreder <sup>15</sup> (ekskl. herreder tatt med i rubr. 1). 8	Antall bevillinger. 9
		Alm. 4	Innskr. 5	Alm. 4	Innskr. 5				
Østfold . . . . .	1 -	-	-	-	-	-	-	{ ps. 2 } { s. 5 }	{ ps. 16 } { s. 33 }
Akershus . . . . .	4	3	-	7	10	ps. 5	ps. 1	{ ps. 6 } { s. 6 }	{ ps. 138 } { s. 110 }
Hedmark . . . . .	6	-	5	-	3	-	-	{ ps. 3 } { s. 2 }	{ ps. 17 } { s. 12 }
Oppland . . . . .	29	3	8	-	9	ps. 1	-	s. 1	s. 1
Buskerud . . . . .	34	8	2	-	10	-	-	{ ps. 3 } { s. 1 }	{ ps. 40 } { s. 29 }
Vestfold . . . . .	44	4	1	-	2	-	-	{ ps. 3 } { s. 5 }	{ ps. 21 } { s. 52 }
Telemark . . . . .	5 -	-	-	-	-	-	-	{ ps. 1 } { s. 2 }	{ ps. 6 } { s. 16 }
Aust-Agder . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	{ ps. 2 } { s. 1 }	{ ps. 16 } { s. 7 }
Vest-Agder . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	{ ps. 1 } { s. 1 }	{ ps. 2 } { s. 2 }
Rogaland . . . . .	1	-	-	1	-	-	-	-	-
Hordaland . . . . .	63	-	-	1	9	-	-	{ ps. 1 } { s. 6 }	{ ps. 3 } { s. 63 }
Sogn og Fjordane .	7 -	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre . . . . .	8 -	-	-	-	-	-	-	s. 1	s. 6
Sør-Trøndelag . . .	1	-	-	1	-	-	-	s. 3	s. 9
Nord-Trøndelag . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordland . . . . .	2	-	-	2	-	-	ps. 2	s. 1	s. 1
Troms . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	s. 2	s. 6
Finnmark . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Riket	34	918	1016	1112	1243	13ps. 6	14ps. 3	{ ps. 22 } { s. 37 }	{ ps. 259 } { s. 347 }

<sup>1</sup> Sesongskjenkning oppgitt for Hvaler (øl og vin) og Rygge (øl og vin). <sup>2</sup> Likeså for Sør-Aurdal (øl), Vang og Østre Slidre (øl og vin). <sup>3</sup> Likeså for Modum (øl og vin) og Ådal (øl). <sup>4</sup> Likeså for Tjøme (øl og vin). <sup>5</sup> Likeså for Hjartdal (øl og vin). <sup>6</sup> Likeså for Masfjorden (øl), Vossestrand og Eidfjord (øl og vin). <sup>7</sup> Likeså for Jostedal (øl og vin). <sup>8</sup> Likeså for Sunnlyven (øl og vin). <sup>9</sup> I følgende herreder: Ås, Nord-Aurdal, Lier, N. Eiker, Skoger, Strømmen. <sup>10</sup> Likeså: Nes, Løten, Romedal, Stange, Ringebu, Ø Gausdal, Gran, N. Land, Etneidal (jernb.st. i togtiden), Hole, Hol, Borre (jernb.st. i togtiden). <sup>11</sup> Likeså: Åker, Sauda, Grannvin, Tiller, Leiranger, Vågan (Kabelvåg samlag). <sup>12</sup> Likeså: Frogner, Aker, Ringsaker, Furnes, N. Fron, S. Fron, Ø Gausdal, N. Land, N. Aurdal, V. Slidre, Hole, Hol, Fredriksvern, Ulvik, Grannvin, Eidfjord. <sup>13</sup> Likeså: Ås, Ullensaker, N. Land. <sup>14</sup> Likeså: Frogner, Leiranger, Vågan (Kabelvåg samlag). <sup>15</sup> Nemlig: Spydeberg, Eidsberg, Skjeberg, Hvaler, Tune, Råde, Rygge, Vesby, Kråkstad, Nesodden, Oppgård, Bærum, Asker, Blaker, Fet, Sørum, Nittedal, Gjerdrum, Nannestad, Hof, Vinger, Eidskog, S. Odal, N. Odal, Gran, Øvre Eiker, Lier, Røyken, Hurum, Borre, Andebu, Stokke, Sem, Nøtterøy, Sandeherad, Tjølling, Brunlanes, Solum, Tinn, Kviteseid, Østre Moland, Tromøy, His, Oddernes, Vennesla, Fana, Austevoll, Sund, Alversund, Herdal, Manger, Austrheim, Ørerdal, Jøssund, Buvik, Strinda, Bo, Kvæfjord, Trondenes. Dessuten følger 7 som tilliket er ført op i rubr 1: Ås, Aker, Ullensaker, Stange, Nedre Eiker, Skoger, Fredriksvern.

**Tabell 15. Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød)  
i Norges byer i året 1922.**

(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg, p. = bare partisalg. En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei. \* betyr at vinbevilling medfører rett til salg av fruktvin og mjød).

Nr.	Byer.	Antall (effektive) bevillinger til salg av:			Drives fra bryggeri uten særskilt bevilling:		Bevillinger til salg av bare alkoholstarkt øl.	Anmerkninger vedkommende bevillinger til samlag m. v.
		Bare øl i alminnelighet.	Både øl og vin	Bare vin.	Butikk-salg.	Utkjøring til private.		
1	Fredrikshald . . . . .	—	—	—	ja	ja	{ p. 2 }	<sup>1</sup> 38 med rett til småsalg også av fruktvin.
2	Sarpsborg . . . . .	—	—	—	ja	ja	{ s. 29 }	<sup>2</sup> Samlaget.
3	Fredrikstad . . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 57	
4	Moss . . . . .	ps. 1	ps. 3 *	ps. 1 *	ja	ja	s. 12	
5	Søn . . . . .	s. 1	—	—	—	—	s. 4	
6	Hølen . . . . .	—	—	—	—	—	—	
7	Hvitsten . . . . .	—	—	—	—	—	—	
8	Drøbak . . . . .	—	s. 5	—	—	—	s. 1	
9	Kristiania . . . . .	<sup>1</sup> s. 813	s. 377 *	ps. 83 *	—	ja	s. 62	
10	Hamar . . . . .	s. 6	—	<sup>2</sup> ps. 1	—	ja	—	
11	Kongsvinger . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1	—	—	ja	—	
12	Lillehammer . . . . .	—	<sup>2</sup> ps. 1	—	ja	ja	{ s. 2 }	
13	Gjøvik . . . . .	p. 4	—	—	—	—	{ ps. 1 }	
14	Hønefoss . . . . .	—	—	<sup>3</sup> ps. 1 *	ja	ja	—	
15	Holmsbu . . . . .	—	—	—	—	—	—	
16	Drammen . . . . .	ps. 20	—	—	—	ja	ps. 36	
17	Kongsberg . . . . .	s. 2	—	—	<sup>4</sup> —	<sup>4</sup> —	s. 10	
18	Svelvik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
19	Holmestrand . . . . .	{ p. 1 }	<sup>2</sup> ps. 1 *	—	—	—	s. 8	
20	Horten . . . . .	{ s. 9 }	s. 2 *	s. 1 *	ja	ja	s. 1	
21	Åsgårdstrand . . . . .	s. 1	s. 2 *	—	—	ja	—	
22	Tønsberg . . . . .	{ p. 6 }	—	<sup>5</sup> p. 5	—	ja	s. 17	
23	Sandefjord . . . . .	{ p. 1 }	<sup>2</sup> ps. 1 *	<sup>2</sup> ps. 1 *	ja	ja	ps. 4	
24	Iarvik . . . . .	—	—	—	ja	ja	s. 8	
25	Kragerø . . . . .	—	—	—	—	—	s. 4	
26	Langesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
27	Stathelle . . . . .	—	—	—	—	—	—	
28	Brevik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
29	Porsgrunn . . . . .	—	<sup>1</sup> ps. 1 *	—	—	ja	—	
30	Skien . . . . .	s. 8	—	<sup>2</sup> ps. 1 *	ja	ja	—	
31	Notodden . . . . .	—	—	—	—	—	s. 9	
32	Risør . . . . .	{ ps. 1 }	—	—	—	—	—	
33	Tvedstrand . . . . .	ps. 1	—	—	—	—	—	
34	Arendal . . . . .	s. 6	s. 8 *	—	—	ja	s. 12	
35	Grimstad . . . . .	p. 3	<sup>2</sup> ps. 1 *	—	—	—	—	
36	Lillesand . . . . .	—	—	—	—	—	ps. 2	

**Tabell 15 (forts.). Opgave over salg av øl og vin (fruktvin og mjød)  
i Norges byer i året 1922.**

(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg, p. = bare partisalg. En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei. \* betyr at vinbevilling medfører rett til salg av fruktvin og mjød.)

Nr.	Byer.	Antall (effektive) bevillinger til salg av:			Drives fra brygg- eri uten særsiktig bevilling:		Bevi- llinger til salg av bare alkohol- svakt øl.	Anmerkninger vedkom- mende bevillinger til samlag m. v.
		Bare øl i almin- delighet.	Både øl og vin	Bare vin.	Butikk- salg.	Utkjø- ring til private.		
37	Kristiansand . . .	s. 16	—	—	ja	—	ps. 45	<sup>1</sup> Bev. til samlaget ikke avgjort.
38	Mandal . . . . .	<sup>1</sup> —	—	—	—	—	<sup>2</sup> s. 1	
39	Farsund . . . . .	—	—	—	—	—	—	<sup>2</sup> Samlag.
40	Flekkefjord . . . .	—	—	—	—	—	—	<sup>3</sup> Dessuten 2 som ikke utøves.
41	Sogndal . . . . .	—	—	—	—	—	—	<sup>4</sup> 1 bev. også fruktvin og mjød.
42	Ekersund . . . . .	—	—	—	—	—	ps. 2	<sup>5</sup> Herav samlaget 1.
43	Sandnes . . . . .	—	—	—	—	—	—	
44	Stavanger . . . . .	—	—	—	—	—	—	
45	Skudeneshavn . . .	—	—	—	—	—	—	
46	Kopervik . . . . .	—	—	—	—	—	—	
47	Haugesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
48	Bergen. . . . .	s. 107	{ ps. 6 * } { s. 130 }	p. 3 *	—	ja	s. 8	<sup>6</sup> 13 byer har <i>samlag</i> med effektive bevillinger: <sup>3</sup> (Hamar, Hønefoss, Skien) vinsamlag, 7 (Kongsvinger, Lillehammer, Holmestrand, Porsgrunn, Grimstad, Kristiansund, Bodø) øl- og vinsamlag, 3 (Tønsberg, Mandal, Tromsø) ølsamlag, hvorav 2 kun med salg av alkoholsvakt (Mandal, Tromsø).
49	Florø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
50	Ålesund . . . . .	—	—	—	—	—	—	
51	Molde . . . . .	—	—	—	—	ja	—	
52	Kristiansund <sup>2</sup> . . .	ps. 1	s. 1 *	—	—	—	—	
53	Trondhjem. . . . .	s. 14	—	<sup>4</sup> ps. 14	ja	ja	s. 50	
54	Levanger . . . . .	—	—	—	—	—	—	
55	Stenkjær. . . . .	—	—	—	—	—	—	
56	Namsos . . . . .	—	—	—	—	—	—	
57	Mosjøen . . . . .	—	—	—	—	—	—	
58	Bodø . . . . .	—	<sup>5</sup> s. 5 *	—	—	ja	—	
59	Narvik. . . . .	—	—	—	—	—	—	
60	Svolvær . . . . .	—	—	—	—	—	—	
61	Harstad . . . . .	—	—	—	—	—	—	
62	Tromsø . . . . .	—	—	—	ja	ja	<sup>2</sup> s. 1	
63	Hammerfest . . .	—	—	—	—	—	p. 1	
64	Vadsø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
65	Vardø . . . . .	—	—	—	—	—	—	
Saml.ant.bevil. <sup>6</sup> til:								
a)	både parti- og småsalg . . . .	24	15	102	—	—	90	
b)	bare småsalg .	986	530	1	—	—	296	
c)	bare partisalg	15	—	8	—	—	3	
Ant. byer m.smås.		18	15	8	13	23	{ ?	
— » uten —		47	50	57	52	42		

**Tabell 16. Opgave over skjenkning av øl og vin (fruktvin og mjød)  
i Norges byer i året 1922.**  
(En strek i tabellen betyr ingen bevilling eller nei.)

Byer.	Antall (effektive) bevillinger til skjenkning av:				Byer.	Antall (effektive) bevillinger til skjenkning av:				
	Bare øl		Både øl og vin			Bare øl.		Både øl og vin.		
	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.		Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	Alm. bevilling.	Innskr. bevilling.	
Fredrikshald . . . . .	—	—	—	—	Kristiansand . . . . .	—	—	4	—	
Sarpsborg . . . . .	—	—	—	—	Mandal . . . . .	—	—	—	—	
Fredrikstad . . . . .	—	—	—	—	Farsund . . . . .	—	—	—	—	
Moss . . . . .	1	—	—	—	Flekkefjord . . . . .	—	—	—	—	
Son . . . . .	—	—	—	—	Sogndal . . . . .	—	—	—	—	
Hølen . . . . .	—	—	—	—	Egersund . . . . .	—	—	—	—	
Hvitsten . . . . .	—	—	—	—	Sandnes . . . . .	—	—	—	—	
Drøbak . . . . .	—	—	3	—	Stavanger . . . . .	—	—	—	—	
Kristiania <sup>1</sup> . . . . .	15	—	113 <sup>2</sup>	74 <sup>3</sup>	Skudeneshavn . . . . .	—	—	—	—	
Hamar . . . . .	4	—	—	3 <sup>4</sup>	Kopervik . . . . .	—	—	—	—	
Kongsvinger <sup>5</sup> . . . . .	—	—	1	—	Haugesund . . . . .	—	—	—	—	
Lillehammer . . . . .	—	—	—	—	Bergen . . . . .	—	—	1	11 <sup>10</sup> 12	
Gjøvik . . . . .	—	—	—	4	Florø . . . . .	—	—	—	—	
Hønefoss <sup>5</sup> . . . . .	—	—	—	—	Ålesund . . . . .	—	—	—	—	
Drammen . . . . .	—	—	4	8	Molde . . . . .	—	—	1	—	
Holmsbu . . . . .	—	—	—	1	Kristiansund <sup>5</sup> . . . . .	—	—	—	—	
Kongsberg . . . . .	—	—	—	—	Trondhjem . . . . .	—	—	3	8 6	
Svelvik . . . . .	—	—	—	—	Levanger . . . . .	—	—	—	—	
Holmestrand . . . . .	—	1	1	—	Stenkjær . . . . .	—	—	—	—	
Horten . . . . .	1 <sup>6</sup>	1	—	—	Namsos . . . . .	—	—	—	—	
Åsgårdstrand . . . . .	—	—	—	2 <sup>3</sup>	Mosjøen . . . . .	—	—	—	—	
Tønsberg . . . . .	2 <sup>7</sup>	—	5	—	Bodø . . . . .	—	—	1 <sup>6</sup>	—	
Sandefjord . . . . .	—	—	—	33, <sup>5</sup>	Narvik . . . . .	—	—	—	—	
Larvik . . . . .	—	—	—	—	Svolvær . . . . .	—	—	—	—	
Kragerø . . . . .	—	—	—	—	Harstad . . . . .	—	—	—	—	
Langesund . . . . .	—	—	—	—	Tromsø . . . . .	—	—	—	—	
Stathelle . . . . .	—	—	—	—	Hammerfest . . . . .	—	—	—	—	
Brevik . . . . .	—	—	—	—	Vadsø . . . . .	—	—	—	—	
Porsgrund . . . . .	—	—	—	—	Vardø . . . . .	—	—	—	—	
Skien . . . . .	2	2	1	2	Samlet antall bevillinger .	27	13	153 <sup>2</sup>	144 <sup>4</sup>	
Notodden . . . . .	—	—	—	—	Antall byer med bevilling (iberegnet samlagsbevillinger). . . . .	8	7	14	18	
Risør . . . . .	—	—	—	1	Antall byer uten bevilling	57	58	51	47	
Tvedstrand . . . . .	—	—	—	—						
Arendal . . . . .	—	—	3	3 <sup>8</sup>						
Grimstad . . . . .	—	—	—	3 <sup>9</sup>						
Lillesand . . . . .	—	—	—	—						

<sup>1</sup> Samlaget har bev. til skjenkning av øl (2) og øl og vin (5). <sup>2</sup> Dessuten 1 bare vin. <sup>3</sup> Dessuten 1 sesongbev. <sup>4</sup> Dessuten 4 bare vin. Samtige meddeles av samlaget. <sup>5</sup> Samlaget <sup>6</sup> Jernbanest. i togtilden. <sup>7</sup> Samlaget og jernbanest <sup>8</sup> Kun lørdag og søndag. <sup>9</sup> Samlaget har bev. som ikke utøves. <sup>10</sup> Dessuten 1 ikke utøvet.

**Tabell 17. Skjenkning og salg av øl og vin i bygdene i 1922.**  
(ps. = både partisalg og småsalg, s. = bare småsalg).

Fylker.	Antall herreder som har salg eller skjenk- ning av vin eller sterkt øl. 1	Antall (effektive) bevillinger til skjenkning av:				Antall bev. til salg av:		Bevillinger til salg av bare alkoholsvakt øl. <sup>13</sup>	
		Bare øl.		Både øl og vin.		Bare øl (i alm.). 6	Både øl og vin. 7	Antall her- reder (Ekskl. herreder tatt med i rubr. 1). 8	Antall bevillinger. 9
		Alm. 2	Innskr. 3	Alm. 4	Innskr. 5				
Østfold . . . . .	12	-	-	-	1	ps. 3	-	{ ps. 5 } { s. 2 }	{ ps. 28 } { s. 15 }
Akershus . . . . .	27	9	-	2	6	{ ps. 6 } { s. 2 }	-	{ ps. 8 } { s. 5 }	{ ps. 259 } { s. 70 }
Hedmark . . . . .	85	-	3	-	3	-	-	s. 3	s. 31
Opland . . . . .	49	-	9	-	9	-	-	s. 2	s. 4
Buskerud . . . . .	52	-	-	-	7	-	-	s. 6	s. 67
Vestfold . . . . .	3	-	1	-	3	-	-	s. 6	s. 72
Telemark . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	{ ps. 1 } { s. 1 }	{ ps. 5 } { s. 1 }
Aust-Agder . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	{ ps. 1 } { s. 3 }	{ ps. 2 } { s. 12 }
Vest-Agder . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	ps. 2	ps. 7
Rogaland . . . . .	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Hordaland . . . . .	63	-	-	-	9	-	-	{ ps. 3 } { s. 1 }	{ ps. 25 } { s. 18 }
Sogn og Fjordane .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Møre . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Sør-Trøndelag . . .	1	-	-	-	1	-	-	-	-
Nord-Trøndelag . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Nordland . . . . .	1	-	-	1	-	-	ps. 1	-	-
Troms . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	s. 2	s. 3
Finnmark . . . . .	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Riket . . . . .	34	79	813	93	1040	11{ ps. 9 } { s. 2 }	12 ps. 1	{ ps. 20 } { s. 31 }	{ ps. 326 } { s. 293 }

<sup>1</sup> Sesongskjenkning oppgit for Hvaler. <sup>2</sup> Utkjøring av øl oppgit for Aker. <sup>3</sup> Likeså for Sør-Odal. <sup>4</sup> Sesongskjenkning oppgit for Ø. Gausdal, Fluberg, Vang (øl og vin), Skjåk, S. Fron (øl). <sup>5</sup> Likeså for Modum (øl og vin). <sup>6</sup> Likeså for Vossestrand, Rødal (øl og vin). Utkjøring av øl oppgit for Fana. <sup>7</sup> I følgende herreder: Ås, Nesodden, Oppgård. <sup>8</sup> Likeså: Løten, Romedal, Stange, Eina (jernbanestasjon i togtiden). <sup>9</sup> Likeså: Frogner, Nesodden, Vågan (Kabelvåg samlagt). <sup>10</sup> Onsøy, Nesodden, Bærum (samlaget), Eidsvoll, Ringsaker, Furnes, Dovre, Etnedal, Nord-Aurdal, V. Slidre, Hole, Hol, Skoger, Fredriksvern, Sauda, Ulvik, Granvin, Eidfjord, Tiller. <sup>11</sup> Rygge, Ås, Frogner, Nesodden, Ullensaker. <sup>12</sup> Vågan (Kabelvåg samlagt). <sup>13</sup> Nemlig: Askim, Spydeberg, Rakkestad, Mysen, Skjeberg, Tune, Jeløy, Kåkstad, Aker, Asker, Aurskog, Blaker, Enebakk, Fet, Sørum, Skedsmo, Lillestrøm, Ullensaker, Nes (Akershus), Nannestad, Nes (Hedmark), Eidskog, Sør-Odal, Skjåk, V. Gausdal, Ø Eiker, N. Eiker, Lier, Røyken, Hurum, Søndsvær, Sem, Nøtterøy, Tjøme, Sandeherad, Tjølling, Brunlanes, Tinn, Gransherad, Østre Moland, Tromsøy, His, Evje, Vennesla, Søgne, Fana, Austevoll, Sund, Herdla, Kvæfjord, Trondenes. Dessuten følgende som tillike er oppført i rubrikk 1: Rygge, Ås, Frogner, Nesodden, Oppgård, Bærum, Eidsvoll, Skoger, Fredriksvern.

Tabell 18. Forbruk pr. innbygger av brennevin, vin og øl i årene 1851—1921  
og beregnet forbruk av alkohol (100 pct.) i disse drikker.<sup>1</sup>

År.	Brennevin (50 pct.)	Vin.	Øl.	I alt ren alkohol	(Forts.)	Brennevin (50 pct.)	Vin.	Øl.	I alt ren alkohol.
	1.	1.	1.	1.	År.	1	1.	1.	1.
1851	6.09	0.63	ca. 8.5	3.55	1886	3.15	0.77	14.7	2.40
52	5.91	0.70	" 9.0	3.50	87	2.85	0.72	14.8	2.24
53	5.79	0.64	" 9.3	3.45	88	2.95	0.82	17.1	2.41
54	5.95	0.71	" 11.0	3.63	89	3.13	0.96	16.9	2.52
55	6.42	0.65	" 12.5	3.93	90	3.12	1.11	20.9	2.72
56	6.67	0.56	" 14.0	4.14	91	3.46	1.50	24.3	3.07
57	6.15	0.38	" 15.5	3.93	92	3.30	1.11	23.1	2.89
58	5.93	0.31	" 17.0	3.89	93	3.34	0.88	23.7	2.92
59	5.35	0.56	" 18.0	3.69	94	3.59	1.12	23.2	3.03
60	4.99	0.38	" 18.0	3.49	95	3.44	1.44	ca. 20.0	2.84
61	4.93	0.44	" 13.0	3.19	96	2.55	2.37	" 20.0	2.56
62	4.47	0.41	13.2	2.97	97	2.08	2.66	21.5	2.44
63	3.98	0.44	13.3	(2.71)	98	2.29	2.75	25.9	2.67
64	4.36	0.45	14.5	2.98	99	2.85	2.31	28.0	3.01
65	4.49	0.50	12.7	2.97	1900	3.15	2.34	26.8	3.09
66	5.07	0.63	11.2	3.19	01	3.18	2.03	25.1	2.97
67	4.95	0.57	11.7	3.15	02	3.15	2.24	23.6	2.91
68	5.02	0.59	11.3	3.16	03	2.95	1.84	19.2	2.55
69	5.08	0.63	10.9	3.17	04	2.93	0.85	18.3	2.36
70	4.13	0.57	11.5	(2.73)	05	2.50	0.85	18.8	2.14
71	4.92	0.67	12.4	3.17	06	2.49	1.04	18.5	2.13
72	4.78	0.80	13.0	3.14	07	2.68	1.12	18.0	2.19
73	5.04	0.98	16.1	3.45	08	2.78	1.08	17.9	2.23
74	6.19	1.04	19.0	4.16	09	2.92	1.20	ca. 19.0	2.34
75	6.57	1.07	23.0	4.57	10	3.21	1.40	19.5	2.52
76	6.66	0.96	21.7	4.52	11	3.22	1.40	20.8	2.59
77	6.22	1.02	ca. 21.5	4.29	12	3.47	1.53	22.0	2.77
78	5.00	0.84	" 21.5	3.66	13	3.63	1.61	21.1 <sup>2</sup>	2.84
79	3.67	0.74	" 18.5	2.88	14	3.12	1.79	22.4 <sup>2</sup>	2.65
80	3.68	0.88	" 18.5	2.86	15	3.15	2.16	20.7 <sup>2</sup>	2.65
81	3.31	0.93	17.7	2.63	16	3.36	3.11	24.6 <sup>2</sup>	3.03
82	3.52	0.91	17.7	2.74	17	- 3	2.25	22.4 <sup>2</sup>	- 3
83	3.46	0.85	18.9	2.77	18	- 3	2.14	16.1 <sup>2</sup>	- 3
84	3.41	0.84	18.4	2.70	19	- 3	6.50	22.6 <sup>2</sup>	- 3
85	3.49	0.82	18.8	2.76	20	- 3	5.54	34.1 <sup>2</sup>	- 3
					21	- 3	2.05	33.0 <sup>2</sup>	- 3

<sup>1</sup> Utenfor faller særlig fruktvinforbruket, som er ukjent. Angående beregningsmåten kan henvises til den årlige tabell i Statistisk Årbok (1921 s. 248) og bemerkningene i Alkoholstatistikk 1918—1919, s. 9<sup>2</sup>—12<sup>2</sup>; nærmere i Alkoholstatistik I (Norges Off. Stat. V. 124). <sup>2</sup> Herav faller på alkoholsvakt øl (1913—1. halvår 1917 inntil 2.25 vektprosent, 2. halvår 1917—1921 inntil 2.50 vol. pct. alkohol), 1913: 3.0, 1914: 3.5, 1915: 2.8, 1916: 3.0, 1917: 7.2, 1918: 16.1, 1919: 8.9, 1920: 3.4, 1921: 2.3 l. pr. innbg. <sup>3</sup> Nogen beregninger av forbruket i brennevin og dermed av det samlede forbruk for årene etter forbudets innførelse er ikke mulig da den ulovlige omsetning undrar sig enhver statistisk bestemmelse. Paalitelig beregning av den lovligesomsetning foreligger først for 1921. Forbruket av brennevin som medisin, til medikamenter og til teknisk bruk var i dette år 0.44 l. pr. innbg.

Tabell 19. Tilvirkning av øl i årene 1915–1921.<sup>1</sup>

Måneder.	1915. Hl.	1916. Hl.	1917. Hl.	1918. Hl.	1919. Hl.	1920. Hl.	1921. Hl.
<b>a) Med inntil 2.50 vol.pct. alkohol.<sup>2</sup></b>							
Januar . . . . .	3 573	4 026	3 321	28 160	24 411	4 908	3 237
Februar . . . . .	3 669	4 153	3 454	26 281	21 919	4 991	3 228
Mars . . . . .	5 409	4 585	4 140	34 842	26 897	7 364	4 620
April . . . . .	4 616	5 587	4 554	37 912	38 152	8 150	6 246
Mai . . . . .	7 379	7 813	9 280	48 945	32 486	8 953	7 702
Juni . . . . .	8 408	8 139	12 500	43 972	30 885	12 803	7 401
Juli . . . . .	8 960	10 631	18 183	47 874	21 454	12 114	8 927
August . . . . .	7 862	9 480	20 642	45 550	14 019	9 304	6 005
September . . . . .	6 140	6 432	25 719	25 057	8 698	6 357	4 238
Okttober . . . . .	4 558	4 838	26 470	24 028	6 317	4 836	3 875
November . . . . .	3 967	4 791	22 939	23 090	4 519	4 227	2 692
Desember . . . . .	4 907	5 570	29 766	30 966	5 563	3 644	3 301
I alt	69 448	76 045	180 918	411 627	230 300	87 651	61 472
<b>b) Med 2,50–4,75 vol.pct. alkohol.<sup>3</sup></b>							
Januar . . . . .	22 014	25 019	27 419	32	-	43 081	36 382
Februar . . . . .	28 297	27 515	25 516	13	-	43 666	35 705
Mars . . . . .	31 242	27 335	32 386	4	-	62 669	47 545
April . . . . .	24 879	32 717	31 344	-	-	56 152	52 202
Mai . . . . .	34 127	39 448	42 508	26	-	67 854	53 499
Juni . . . . .	36 820	39 324	55 162	1	29 993	84 519	50 770
Juli . . . . .	41 170	49 953	43 426	-	64 357	88 790	76 304
August . . . . .	38 732	48 820	32 660	-	60 456	80 219	68 423
September . . . . .	33 942	37 785	5 068	-	56 306	71 269	56 257
Okttober . . . . .	29 936	32 744	744	-	48 289	52 587	49 184
November . . . . .	25 117	30 410	173	-	38 668	42 299	38 968
Desember . . . . .	31 334	40 699	260	-	54 238	52 873	52 578
I alt	372 610	431 769	296 666	76	352 257	745 978	617 812
<b>c) Med 4,75–7 vol.pct. alkohol.<sup>4</sup></b>							
Januar . . . . .	4 027	5 833	13 210	27	-	4	14 394
Februar . . . . .	4 391	6 610	10 829	7	-	3	14 357
Mars . . . . .	6 068	7 262	13 263	6	-	24	17 471
April . . . . .	4 915	8 519	12 250	1	-	17	16 470
Mai . . . . .	5 910	9 638	7 417	-	-	18	14 538
Juni . . . . .	6 230	9 365	8 405	-	-	8	12 779
Juli . . . . .	6 750	9 877	5 975	-	-	29	14 278
August . . . . .	6 291	9 717	5 214	-	-	18	16 019
September . . . . .	6 017	8 784	8 832	-	-	33	16 262
Okttober . . . . .	6 081	9 078	605	-	-	16 523	16 288
November . . . . .	5 609	9 114	350	-	-	20 868	14 577
Desember . . . . .	6 736	13 751	223	-	21	22 399	21 895
I alt	69 025	107 548	86 573	41	21	59 944	189 328
Hovedsum . . . . .	511 083	615 362	564 157	411 744	582 578	893 573	868 612
Forbruk <sup>5</sup> . . . . .	509 530	612 002	565 503	411 750	582 824	891 648	869 529
Pr. innbygger . . . . .	20.7	24.6	22.4	16.1	22.6	34.1	33.0

<sup>1</sup> For tidligere år se tabell 146 i Statistisk Årbok for 1920. <sup>2</sup> Før 1 juli 1917 inntil 2 25 vektprosent. <sup>3</sup> Likeså inntil 3,75 vektprosent. <sup>4</sup> Likeså inntil 5,50 vektprosent. <sup>5</sup> Tilvirkningen + innførsel (– gjenutført) ÷ utførsel.

Tabell 20. Det lovlige forbruk<sup>1</sup> av

	Januar.	Februar.	Mars.	April.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg
<b>I. Till medisinsk bruk.</b>				
<b>A. Spiritus.</b>				
a. Solgt av apotek . . . . .	28 859	26 553	28 924	25 182
— - destillasjoner . . . . .	719	4 281	1 111	1 939
— - samlag . . . . .	250	398	269	258
Tilsammen	24 828	31 232	30 304	27 374
b. Apotekenes forbruk til medikamenter . . .	17 208	17 403	18 103	17 768
<b>B. Brennevin.</b>				
a. Solgt av apotek . . . . .	47 104	43 810	45 682	42 193
— - destillasjoner . . . . .	4 830	2 614	2 587	919
— - samlag . . . . .	1 328	3 076	879	2 415
Innført . . . . .	-	-	11	3
Tilsammen	53 262	49 000	49 159	45 530
b. Apotekenes forbruk til medikamenter . . .	4 669	4 650	4 849	4 762
<b>C. Hetvin.</b>				
a. Solgt av apotek . . . . .	5 572	5 857	7 204	6 434
— - vinfirmaer . . . . .	719	906	261	277
Innført . . . . .	54	35	54	477
Tilsammen	6 345	6 798	7 509	7 188
b. Apotekenes forbruk til medikamenter . . .	6 889	6 728	8 001	7 077
<b>II. Till teknisk og videnskapelig bruk<sup>2</sup>.</b>				
<b>A. Spiritus.</b>				
Solgt av apotek . . . . .	1 459	1 335	3 153	2 338
— - destillasjoner . . . . .	8 808	11 173	8 993	9 592
— - samlag . . . . .	1 375	1 085	1 218	1 142
Innført <sup>3</sup> . . . . .	430	-	2 246	-
Tilsammen	12 072	13 543	15 610	13 072
<b>B. Brennevin.</b>				
Solgt av destillasjoner . . . . .	143	1 029	630	599
— - samlag . . . . .	304	281	282	411
Innført (rum) . . . . .	-	-	1 736	-
Tilsammen	447	1 310	2 598	1 010
<b>C. Hetvin.</b>				
Solgt av vinfirmaer . . . . .	35	35	175	-

<sup>1</sup> På grunnlag av Socialdepartementets månedsoppgaver. Der er tatt med alt det som i henhold til kgl. res. av læger, dyrlæger, tannlæger, sykehus, klinikk og skib. <sup>2</sup> Dessuten er der i året anvendt 606 000 liter à 100 % denaturert

## spiritus, brennevin og hetvin i året 1921

Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.	1921.
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
25 901	27 076	25 535	25 397	25 951	25 056	24 755	36 242	320 431
3 400	241	1 395	4 223	1 338	3 015	618	3 249	25 529
241	266	221	299	271	230	183	441	3 272
29 542	27 583	27 151	29 919	27 560	28 301	25 506	39 932	349 232
17 500	16 884	15 694	16 357	11 288	16 936	17 617	20 310	203 063
39 786	40 685	38 877	38 262	39 313	37 480	39 646	53 080	505 368
1 557	212	1 703	1 711	2 060	1 542	470	1 896	22 101
1 858	891	195	1 570	3 215	1 389	3 554	4 718	25 088
188	15	142	394	567	-	-	32	1 352
43 389	41 803	40 917	41 937	45 155	40 411	43 670	59 676	553 909
4 937	5 091	5 175	5 424	5 242	5 828	5 893	10 543	67 063
6 281	5 918	7 310	5 332	5 675	5 709	5 884	10 092	77 218
1 117	117	103	1 132	650	232	360	615	6 479
112	8	277	93	16	27	97	143	1 393
7 510	6 048	7 690	6 557	6 341	5 968	6 291	10 850	85 090
7 800	7 405	6 096	6 402	6 764	5 872	6 707	6 930	82 671
1 222	1 223	1 164	932	1 032	1 087	947	1 354	17 246
8 623	10 118	11 647	9 371	10 610	8 205	9 285	8 482	114 907
965	1 007	978	969	1 020	910	1 289	1 044	12 952
34	81	99	-	-	5 846	13 816	2 280	24 832
10 844	12 429	13 888	11 272	12 662	16 048	25 337	13 160	169 937
436	765	1 672	392	1 402	3 032	982	836	11 918
131	647	623	371	363	175	208	346	4 092
-	-	-	-	-	-	-	-	1 736
567	1 412	2 295	763	1 765	3 207	1 190	1 182	17 746
-	-	105	72	697	523	420	65	2 127

desember 1919 er solgt til almenheten (de egentlige forbrukere) og solgt til eller innført av medisindispenserende rennevin samt gjær- og sulfittsprit. Herunder spiritus tilsatt klorkinin.

Tabell 21. Apotekenes omsetning av

	Kjøpt fra destillasjoner, vinfirmær og samlag.	Innført.	Samlet tilgang.	Solgt til lærer, dyrlæger, sykehus og klinikk.	Solgt mot lægeresep. Kg.
	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
<b>A. Spiritus.</b>					
Januar . . . . .	39 637	1 573	41 210	273	10 586
Februar . . . . .	50 474	-	50 474	255	11 420
Mars . . . . .	41 626	19 125	60 751	316	13 612
April . . . . .	38 500	2 755	41 255	337	10 941
Mai . . . . .	43 922	245	44 167	1 099	10 774
Juni . . . . .	40 891	1 531	42 422	599	10 440
Juli . . . . .	43 053	1 027	44 080	342	9 397
August . . . . .	41 738	760	42 498	464	9 822
September . . . . .	45 210	13	45 223	236	10 471
Okttober . . . . .	42 523	58	42 581	282	10 397
November . . . . .	46 060	275	46 335	190	10 256
Desember . . . . .	58 585	1 036	59 621	559	14 601
Tilsammen	532 219	28 398	560 617	4 952	132 717
<b>B. Brennevin.</b>					
Januar . . . . .	31 853	38 565	70 418	310	45 470
Februar . . . . .	27 038	25 855	52 893	1 641	40 346
Mars . . . . .	27 996	34 384	62 380	538	43 745
April . . . . .	28 184	31 803	54 987	1 885	38 791
Mai . . . . .	21 252	22 602	43 854	483	37 845
Juni . . . . .	22 416	26 080	48 496	407	38 503
Juli . . . . .	19 611	40 656	60 267	561	36 557
August . . . . .	19 556	34 879	54 435	323	36 432
September . . . . .	18 217	34 140	52 357	293	37 424
Okttober . . . . .	20 863	30 269	51 122	777	36 160
November . . . . .	24 488	45 699	70 187	314	38 044
Desember . . . . .	30 712	36 409	67 121	383	50 857
Tilsammen	287 186	401 331	688 517	7 915	479 174
<b>C. Hetvin.</b>					
Januar . . . . .	12 180	1 203	13 383	45	5 325
Februar . . . . .	12 875	763	13 638	74	5 538
Mars . . . . .	12 110	3 343	15 453	593	6 371
April . . . . .	12 072	3 069	15 141	151	6 088
Mai . . . . .	10 303	3 245	13 548	82	5 949
Juni . . . . .	14 737	2 739	17 476	177	5 485
Juli . . . . .	15 931	3 145	19 076	1 016	6 060
August . . . . .	10 960	350	11 310	262	4 862
September . . . . .	14 640	3 324	17 964	97	5 323
Okttober . . . . .	11 870	922	12 792	262	5 204
November . . . . .	14 545	1 653	16 198	122	5 476
Desember . . . . .	16 832	564	17 396	130	9 617
Tilsammen	159 055	24 320	183 375	3 011	71 248

<sup>1</sup> På grunnlag av Socialdepartementets oppgaver. For enkelte måneder har man måttet beregne tallene for endel apotekspiritus, 193 244 kg brennevin og 44 436 kg vin. Legger man til beholdningen ved årets begynnelse den samlede tilgangen for spiritus, 1548 kg lavere for brennevin, 237 kg høyere for spiritus og brennevin under ett og 170 kg lavere for hetvir

spiritus, brennevin og hetvin i året 1921<sup>1</sup>.

Solgt mot dyrlæge-resept.	Solgt til tannlæger.	Solgt til skib.	Salg til medisinsk bruk i alt.	Salg til teknisk og viden-skapelig bruk.	Anvendt til medi-kament.	På annen måte brukt eller for-føiet over.	Svinn og spill.	Samlet avgang.
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
12 874	126	-	28 859	1 459	17 203	435	1 604	44 560
14 724	154	-	26 553	1 335	17 403	225	1 557	47 073
14 901	95	-	28 924	3 153	18 103	593	1 376	52 149
18 829	75	-	25 182	2 338	17 768	348	1 261	46 897
18 747	281	-	25 901	1 222	17 500	359	1 381	46 363
15 864	173	-	27 076	1 223	16 884	241	1 321	46 745
15 748	48	-	25 535	1 164	15 694	575	1 282	44 250
14 821	290	-	25 397	932	16 357	214	1 204	44 104
15 193	51	-	25 951	1 032	11 288	167	1 426	39 864
14 323	54	-	25 056	1 087	16 936	255	1 225	44 559
14 251	58	-	24 755	947	17 617	154	1 154	44 627
21 017	65	-	36 242	1 354	20 310	118	1 526	59 550
181 292	1 470	-	320 431	17 246	203 063	3 684	16 317	560 741
745	535	44	47 104	-	4 669	520	2 785	55 078
722	512	89	43 810	-	4 650	830	2 594	51 384
696	573	130	45 682	-	4 849	973	1 961	53 465
769	596	152	42 193	-	4 762	1 111	1 983	50 049
837	525	96	39 786	-	4 937	932	1 848	47 503
991	613	171	40 685	-	5 091	1 338	2 035	49 149
935	554	270	38 877	-	5 175	1 405	1 953	47 410
811	513	188	38 262	-	5 424	861	1 995	46 542
906	538	152	39 813	-	5 242	838	2 872	47 760
822	513	208	37 480	-	5 828	884	2 162	46 854
723	509	56	39 646	-	5 893	791	3 082	49 412
1 124	598	68	53 030	-	10 543	1 459	3 867	68 899
10 081	6 579	1 619	505 368	-	67 063	11 937	28 637	613 005
-	202	-	5 572	-	6 889	297	779	13 537
-	245	-	5 857	-	6 728	367	694	13 646
-	240	-	7 204	-	8 001	177	801	16 183
-	245	-	6 484	-	7 077	95	498	14 104
-	250	-	6 281	-	7 800	209	569	14 859
-	256	-	5 918	-	7 405	305	453	14 081
-	234	-	7 310	-	6 096	401	456	14 263
-	208	-	5 332	-	6 402	917	432	13 083
-	255	-	5 675	-	6 764	249	474	13 162
-	243	-	5 709	-	5 872	202	597	12 380
-	236	-	5 834	-	6 707	908	419	13 863
-	345	-	10 092	-	6 930	208	696	17 926
-	2 959	-	77 218	-	82 671	4 830	6 868	171 087

Beholdningen er oppgitt til: pr. 1 jan.: 20 531 kg. spiritus, 119 280 kg. brennevin og 32 318 kg. vin; pr. 31 desbr.: 22 192 kg. og trekker fra den samlede avgang i året, fås et tall som ligger 1 785 kg. høyere (enn den direkte oppgitte ultimo-beholdning) For de enkelte måneder blir forskjellen (i positiv eller negativ retning) gjennemgående litt større.

Tabell 22.<sup>1</sup> Spiritus, brennevin og hetvin, innført og solgt

	Januar.	Februar.	Mars.	April.
I. Innførelse. <sup>2</sup>	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
Spiritus . . . . .	4 780	-	22 964	2 755
Herav til samlag . . . . .	2 777	-	1 593	-
Brennevin: Konjakk . . . . .	35 405	24 154	34 109	27 917
Whisky . . . . .	17 512	13 420	21 833	17 998
Akevitt . . . . .		60		
Genever . . . . .		606	1 822	1 052
Rum . . . . .		-	121	1 988
Punsj . . . . .		-	6	587
Likør . . . . .		2 236	735	2 064
Bitter . . . . .		-	1	5
Annet <sup>4</sup> . . . . .		570	3	565
	Tilsammen	56 329	40 322	62 203
Herav til destillasjoner . . . . .		3 530	5 126	10 081
				50 355
Hetvin:				
Portugisisk { Portvin . . . . .	40 268	7 005	6 753	17 333
{ Madeira . . . . .	3 550	60	4 621	1 948
Spansk { Sherry . . . . .	4 708	2 563	9 447	4 941
{ Malaga . . . . .	3 767	1 881	3 995	5 545
Taragona . . . . .		-	-	-
Italiensk { Vermut . . . . .		-	253	4
{ Marsala . . . . .		-	-	-
Annen <sup>5</sup> . . . . .		-	-	265
	Tilsammen	52 293	11 712	24 820
Herav til vinfirmaer . . . . .		44 985	9 275	15 319
				30 041
				26 494
II. Solgt av destillasjoner.				
Spiritus <sup>6</sup> . . . . .	49 045	65 875	51 606	49 949
Herav til apotek . . . . .	39 518	50 421	41 502	38 418
Brennevin: Konjakk . . . . .	16 483	12 777	10 897	8 361
Whisky . . . . .	8 285	7 016	6 142	4 368
Akevitt . . . . .	2 343	2 675	2 499	1 795
Genever . . . . .		543	572	564
Rum . . . . .		1 064	849	664
Punsj . . . . .		1 135	449	387
Likør . . . . .		178	239	263
Bitter . . . . .		28	11	14
Annet <sup>4</sup> . . . . .		20	-	85
	Tilsammen	80 079	24 588	21 515
Herav til apotek . . . . .		25 106	20 945	18 298
				16 306
				14 788
III. Solgt av vinfirmaer.				
Portugisisk { Portvin . . . . .	7 530	6 922	7 529	6 487
{ Madeira . . . . .	1 773	1 225	1 361	1 426
Spansk { Sherry . . . . .	1 292	1 041	1 301	1 003
{ Malaga . . . . .	2 250	4 437	2 133	3 140
Italiensk { Vermut . . . . .	29	70	33	66
{ Marsala . . . . .	-	-	-	-
Annen <sup>7</sup> . . . . .	60	121	179	227
	Tilsammen	12 934	13 816	12 536
Herav til apotek . . . . .		12 180	12 875	12 110
				12 349
				12 072

<sup>1</sup> På grunnlag av Socialdepartementets oppgaver. <sup>2</sup> Her er ikke tatt med konfiskert innsmuglet vare. Opgaven stemmer ikke med Uoverensstemmelsen fra 1921. <sup>3</sup> Byrået får sine tall for flaskeimporten angitt i l., mens departementet får ikke tatt med. <sup>4</sup> Vesentlig vincarnis.

## av destillasjoner og vinfirmaer, etter kvalitetene, i året 1921.

Mai.	Juni.	Juli.	August.	September.	Oktober.	November.	Desember.	1921.
Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.	Kg.
1 032	1 612	2 781	760	13	5 903	14 172	3 316	60 038 <sup>3</sup>
-	-	1 604	-	-	-	-	-	5 974
14 007	16 335	26 326	16 319	24 195	16 575	38 208	33 362	306 912
17 099	21 730	32 371	23 262	28 582	23 969	39 604	23 312	280 687
751	-	-	-	2	8	34	-	855
961	70	1 915	331	483	1 181	1 443	506	10 552
788	3	250	1	212	25	787	953	6 140
426	20	1	-	6	802	585	5 578	7 961
734	1 842	1 135	1 109	1 643	1 896	2 679	5 936	24 682
-	99	2	12	12	9	54	20	276
310	-	1	-	-	-	-	98	2 068
35 076	40 099	62 001	41 034	55 135	44 415	833 44	69 765	640 078
4 710	6 416	11 617	994	52	6 080	14 881	26 313	99 265
13 998	4 112	13 056	7 231	11 940	14 665	5 384	11 227	152 972
634	353	1 167	632	3 861	5 348	1 042	11 974	35 190
475	547	700	3 250	714	4 730	3	7 606	39 684
3 694	7 141	4 533	5 210	2 538	6 387	3 229	2 846	50 716
-	-	-	-	-	4 455	-	985	5 440
12	17	-	69	40	754	40	718	1 916
-	-	-	-	-	1 310	160	7	1 477
58	241	201	-	-	695	-	-	1 460
18 871	12 411	19 657	16 392	19 093	38 344	9 858	35 363	288 855
12 933	9 664	16 236	15 948	15 753	37 395	8 109	34 636	246 747
55 864	51 148	55 983	55 198	57 049	53 743	55 757	70 191	67 1408
43 841	40 789	42 941	41 604	45 101	42 523	45 854	58 460	530 972
8 009	7 333	7 474	5 506	5 831	7 013	8 052	10 418	108 154
5 052	4 325	3 798	4 194	3 588	3 524	4 590	5 980	60 862
1 792	1 569	1 789	1 808	2 571	2 413	2 902	4 505	28 661
404	507	473	465	595	705	658	650	6 614
387	557	901	391	920	2 573	916	849	10 820
315	242	262	221	457	198	329	612	4 922
63	148	71	174	1	120	208	352	2 022
28	30	24	66	31	36	35	67	392
200	1	1	93	95	155	233	32	928
16 250	14 712	14 793	12 918	14 089	16 737	17 923	23 465	223 375
14 257	13 735	11 418	10 815	10 627	12 163	16 471	20 733	189 356
7 071	6 872	8 163	5 889	7 954	6 666	8 587	10 491	90 161
924	1 430	1 227	695	1 838	1 852	2 421	2 623	18 795
1 134	859	1 126	669	1 609	928	1 438	2 348	14 748
2 147	5 587	5 518	4 840	4 505	3 066	2 747	1 870	42 240
58	23	58	36	48	42	80	166	709
-	-	-	-	-	1	-	2	3
86	88	47	35	33	70	52	12	1 005
11 420	14 854	16 139	12 164	15 987	12 625	15 325	17 512	167 661
10 303	14 737	15 931	10 960	14 640	11 873	14 545	16 832	159 055

ner ikke med handelsstatistikkens (ca. 48 000 kg. spiritus, ca. 685 000 kg. brennevin og ca. 283 000 kg. hetvin importert i  
ine i kg. <sup>3</sup> Herav 38 454 kg. 96 %. <sup>4</sup> Vesentlig arak. <sup>5</sup> Samos (*gresh*). vincarnis, etc. <sup>6</sup> Salg til samlag (ubetydelig)

Tabell 23. Folkeavstemning 5 og 6 oktober 1919 om forbud mot

	Antall effektive stemmeberettigede			I alt avgilte stemmer			Av de godkjente stemmer lød på	
	menn.	kvinner.	til sammen	menn.	kvinner.	til sammen	ja (for forbud).	nei (mot forbud).
<b>A. Bygdene fylkesvis</b>								
Østfold . . . . .	22 439	23 592	46 031	15 163	13 484	28 647	19 728	8 793
Akershus . . . . .	34 938	37 153	72 091	23 710	19 897	43 107	14 176	28 509
Hedmark . . . . .	30 154	30 981	61 135	22 832	17 304	40 136	19 951	19 880
Opland . . . . .	27 126	28 431	55 557	19 566	15 873	34 939	20 858	13 959
Buskerud . . . . .	21 976	21 940	43 916	15 673	10 561	26 234	11 817	14 297
Vestfold . . . . .	16 949	18 239	35 188	11 345	9 465	20 810	10 461	10 248
Telemark . . . . .	20 946	19 771	40 717	14 596	12 302	26 898	20 593	6 242
Aust-Agder . . . . .	13 816	14 437	27 753	9 142	8 991	18 133	14 641	3 436
Vest-Agder . . . . .	13 217	15 198	28 415	10 116	10 962	21 078	17 862	3 144
Rogaland . . . . .	19 910	21 623	41 533	14 904	15 437	30 341	27 082	3 158
Hordaland . . . . .	33 284	37 989	71 273	24 014	28 031	47 045	37 900	8 982
Sogn og Fjordane . . .	19 928	23 638	43 566	14 997	14 004	29 001	22 745	6 131
Møre . . . . .	27 633	30 997	58 630	22 817	24 022	46 839	42 702	4 001
Sør-Trøndelag . . . . .	24 047	26 773	50 820	17 456	16 599	34 055	27 449	6 446
Nord-Trøndelag . . . . .	17 945	20 121	38 066	12 711	10 869	23 580	18 370	5 151
Nordland . . . . .	33 056	33 706	66 762	21 919	17 054	38 973	28 879	9 849
Troms . . . . .	16 250	15 681	31 931	9 248	6 986	16 234	12 394	3 772
Finnmark . . . . .	7 683	6 929	14 612	4 043	2 513	6 556	4 246	2 249
Samtlige bygder . . . .	400 797	427 199	827 996	284 252	248 354	532 606	371 844	158 247
<b>B. Byene.</b>								
Fredrikshald . . . . .	2 057	2 707	4 764	1 689	2 238	3 927	2 368	1 534
Sarpsborg . . . . .	2 002	2 343	4 345	1 681	1 877	3 558	2 425	1 110
Fredrikstad . . . . .	3 165	3 927	7 092	2 485	2 991	5 476	3 029	2 380
Moss . . . . .	1 912	2 285	4 197	1 463	1 591	3 054	1 487	1 526
Kristiania . . . . .	53 404	73 633	127 037	41 698	48 002	89 700	18 835	70 728
Hamar . . . . .	1 339	1 761	3 100	1 103	1 298	2 401	856	1 530

## tilvirkning, innførsel og omsetning av brennevin og sterk (het) vin.

	Antall (effektive) stemmeberettigede			I alt avgitte stemmer			Av de godkjente stemmer lsd på	
	menn.	kvinner.	tilsammen.	menn.	kvinner.	tilsammen	ja (for forbud).	nei (motfor- bud).
<b>B. Byene (forts.).</b>								
Lillehammer .	1 037	1 433	2 470	856	1 073	1 929	999	929
Gjøvik .	778	941	1 719	669	765	1 434	814	606
Drammen	5 285	6 728	12 013	4 215	4 003	8 218	2 457	5 731
Kongsberg .	1 540	1 761	3 301	1 243	1 248	2 491	1 290	1 183
Horten.	2 428	2 691	5 119	1 869	1 880	3 749	1 598	2 132
Tønsberg	2 642	3 202	5 844	1 700	1 987	3 687	1 656	2 016
Sandefjord .	1 141	1 458	2 599	837	1 036	1 873	933	936
Larvik .	2 463	3 057	5 520	1 815	2 103	3 918	2 363	1 547
Kragerø	1 005	1 411	2 416	648	910	1 558	1 060	491
Porsgrunn .	1 019	1 408	2 427	757	999	1 756	990	766
Skien	3 524	4 258	7 782	2 522	2 991	5 513	3 361	2 092
Notodden	1 550	1 334	2 884	1 003	778	1 781	1 073	700
Arendal	1 830	3 158	4 988	1 313	2 193	3 506	2 101	1 390
Kristiansand .	3 373	4 375	7 748	2 991	2 890	5 881	3 023	2 835
Stavanger	8 510	11 660	20 170	6 602	8 469	15 071	10 160	4 875
Haugesund.	3 267	3 980	7 247	2 237	2 833	5 070	3 963	1 053
Bergen.	18 603	25 367	43 970	14 351	17 169	31 520	14 198	17 136
Ålesund	3 318	4 115	7 433	2 604	3 243	5 847	4 638	1 140
Kristiansund .	3 039	4 278	7 317	2 484	2 662	5 146	3 505	1 573
Trondhjem .	11 002	14 598	25 600	8 043	9 227	17 270	8 233	8 889
Bodø .	1 115	1 118	2 233	767	839	1 606	950	648
Narvik .	1 101	1 196	2 297	842	714	1 556	900	617
Tromsø	2 088	2 687	4 775	1 400	1 523	2 923	1 813	1 104
Øvrige byer .	14 182	17 937	32 119	10 682	12 767	23 449	16 095	7 279
Samtlige byer	159 719	210 807	370 526	122 569	142 299	264 868	117 173	146 426
C. Riket	560 516	638 006	1 198 522	406 821	390 653	797 474	489 017	304 673

**Trykt 1922:**

- Nr. 33. Rekruttering 1918. (*Recrutement.*)
- 34. Skiftevesenet 1918 og 1919. Overformynderiene 1917 og 1918. (*Successions, faillites et biens pupillaires.*)
- 35. Norges sparebanker 1920. (*Caisse d'épargne.*)
- 36. Norges handel 1920. (*Commerce.*)
- 37. Sjømannsforsikringen 1919. Fiskerforsikringen 1920. (*Assurances contre les accidents des marins. Assurances contre les accidents des marins pêcheurs.*)
- 38. Fattigvesenet 1918 og 1919. (*Assistance publique.*)
- 39. Folketellingen 1 desember 1920. I. Folkemengde og areal i Rikets forskjellige deler. Hussamlinger på landet. (*Recensement. I. Population et superficie des divisions administratives, etc.*)
- 40. Folketellingen 1 desember 1920. II. Trossamfund. (Hjemmehørende folkemengde.) (*Recensement. II. Population de droit classée par culte.*)
- 41. Norges jernbaner 1920/21. (*Chemins de fer norvégiens.*)
- 42. Rekruttering 1919. (*Recrutement.*)
- 43. Veterinærvesenet og kjøttkontrollen 1920. (*Le service vétérinaire et l'inspection de la viande.*)
- 44. Arbeidslønninger 1920 og 1921. (*Gages annuels des domestiques et salaires des ouvriers.*)
- 45. Ulykkesforsikringen 1919. (*Assurances contre les accidents du travail.*)
- 46. Civil rettspleie 1919 og 1920. (*Justice civile.*)
- 47. Norges kommunale finanser 1917/18. (*Finances des communes.*)
- 48. Norges bergverksdrift 1919 og 1920. (*Mines et usines.*)
- 49. Produksjonsstatistikk for industrien 1916. (*Statistique de la production industrielle.*)
- 50. Norges postvesen 1921. (*Statistique postale.*)
- 51. Norges Brandkasse 1913–1917. (*Statistique de l'office national d'assurance contre l'incendie.*)
- 52. Jordbruk og drift 1916–1920. (*Agriculture et élevage du bétail.*)
- 53. Norges fiskerier 1919. (*Grandes pêches maritimes.*)
- 54. Forsikringsselskaper 1920. (*Sociétés d'assurances.*)
- 55. Norges civile, geistlige, rettslige og militære inndeling 1 juli 1922. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques, judiciaires et militaires du royaume de Norvège le 1er juillet 1922.*)
- 56. Norges telegrafvesen 1920/21. (*Télégraphes et téléphones de l'État.*)
- 57. Private aktiebanker 1921. (*Banques privées par actions.*)
- 58. Sundhetstilstanden og medisinalforholdene 1918. (*Rapport sur l'état sanitaire et médical.*)
- 59. Den norske Statskasses finanser 1 juli 1915–30 juni 1920. (*Finances de l'État.*)
- 60. Skolevesenets tilstand 1917. (*Instruction publique.*)
- 61. Sykeforsikringen 1921. (*Assurance-maladie.*)
- 62. Alkoholstatistikk 1920–1921. (*Statistique de l'alcool.*)
-

Det Statistiske Centralbyrå har dessuten bl. a. utgitt følgende verker:

Statistisk Årbok for kongeriket Norge. Senest utkommet: 41de årgang, 1921. Kristiania 1922. (*Annuaire statistique de la Norvège.*)

Meddelelser fra det Statistiske Centralbyrå. Senest utkommet: 39te bind 1921. Kristiania 1921. (*Journal du Bureau Central de Statistique.*)

Månedsopgaver over vareomsetningen med utlandet 1921. Niende bind. Kristiania 1922. (*Bulletin mensuel du commerce extérieur en 1921. Neuvième année.*)

Norges civile, geistlige og judicielle Inddeling 1ste oktober 1917. Kristiania 1917. (*Les divisions civiles, ecclésiastiques et judiciaires du royaume de Norvège le 1er octobre 1917.*)

Fortegnelse over Norges Offisielle Statistikk m. v. 1828–31 desember 1920. Kristiania 1889, 1913 og 1922. (*Catalogue de la Statistique officielle.*)

Statistiske oversigter 1914. Kristiania 1914. (*Résumé rétrospectif 1914.*)

---

Samtlige verker er til salgs hos H. Aschehoug & Co., Kristiania.

---

Av „Norges handel“, årgangene 1911, 1912, 1913 og 1915, er byråets beholdning meget knapp, hvorfor man vilde være takknemlig for å få overlatt eksemplarer av disse årganger.

17 november 1922.

---